עלילות אבירי השולחן העגול

מבחר פרקי שירה מן הסאגה הארתוריאנית

כרך א׳

עלילות אבירי השולחן העגול

מבחר פרקי שירה מן הסאגה הארתוריאנית

תרגם והוסיף מבואות:

אריה סתיו

כרך א'

ADVENTURES OF THE ROUND TABLE KNIGHTS
Selected Poems from the Arthurian Saga

VOLUME I

TRANSLATION AND INTRODUCTION BY:

ARIEH STAV

עיצוב, עימוד והפקה:

א. אורן הפקות דפוס בע"מ

נדפס בישראל, תשס"ז – 2007

מסת"ב ISBN 978-965-02-0368-9

© כל הזכויות שמורות
להוצאת הקיבוץ המאוחד ולאריה סתיו

לרעייתי, ליה

לנסלוט, ושמא סר גוויין

פַּיְטָן אֶחָד, אָהוּב עַל שְׁתֵּי נָשִׁים גַּם יַחַד,
אֶת זוֹ, כֵּהַת שֵׂעָר, יְפֵהפִּיַּת דָּרוֹם,
לִבָּהּ שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ — נָטַשׁ הַמְּשׁוֹרֵר.
וְזוֹ דַּקַּת הַגּוּ, עֵינֶיהָ אֲפֹרוֹת
אַהֲבָתָהּ אֵלָיו שׁוֹקֶטֶת, אֵיתָנָה,
לִבָּהּ מִקְדָּשׁ מְעַט, בְּכָל לִבּוֹ אָהַב,
נֶאֱמָן עַד כְּלוֹת יָמָיו הָיָה לְבַת־זוּגוֹ.
בְּמוֹת הַמְּשׁוֹרֵר נִמְצָא שִׁיר שֶׁכָּתַב
עַל שְׁנֵי גְּבָרִים בְּנֵי חַיִל: גֶּוִין וְלַנְסֶלוֹט.
שְׁתֵּיהֶן קָרְאוּ אוֹתוֹ, אַחַת פָּרְצָה בְּקוֹל:
"מַה לַּנְסֶלוֹט, כֵּיצַד? גֶּוִין אֲנִי יוֹדַעַת,
אֶת תְּמוּנָתוֹ שִׁרְטֵט מִן הַמַּרְאָה. גֶּוִין
שַׁקְרָן, פּוֹשֵׁק שְׂפָתַיִם, צָבוּעַ וּבוֹגֵד."
וְזוֹ חִיְכָה בְּשֶׁקֶט, לוֹחֶשֶׁת: "לַנְסֶלוֹט."

ריצ'רד הובי (Hovey, 1864-1900)

תוכן העניינים

כרך א׳

עמוד

פתח דבר 9

מבוא כללי

ראשי פרקים לסאגה הארתוריאנית

* שלוש צלעות הסאגה: ג׳פרי איש מונמות, תומס מלורי, אלפרד לורד טניסון 13
* הסאגה ביבשת: קרטיין דה טרואה, רובר דה בורון, מארי דה פרנס, וולפרם פון אשנבך, גוטפריד פון שטרסבורג 15
* הוולגטה הצרפתית 17
* שלוש מאות שנות הדרה 19
* השיבה הוויקטוריאנית 20
* *סר גוויין והאביר הירוק* — תקציר העלילה 23
* היצירה — בין הקוד האבירי לאהבה חצרונית 26
* הקוד האבירי 27
* אנדריאס קפלנוס והאהבה החצרונית 28
* הדקדנס — ההיבט הנשי 30
* הכנסייה המתחלפת בגבירת החצר 32
* הממד הדרמטי — הציד במעבה היער והציד בחדר המיטות 35
* התרגום 38

סר גוויין והאביר הירוק (Sir Gawaine and the Green Knight)

* ספר ראשון (Book I) 41
* ספר שני (Book II) 77
* ספר שלישי (Book III) 125
* ספר רביעי (Book IV) 165

ג׳פרי איש מונמות — חיי מרלין (Geofree of Monmouth – Vita Merlini) 187

המהתלה של סר גוויין (The Jeaste of Syr Gawayne) 203

נישואי סר גוויין (The Marriage of Sir Gawain) 247

קרטיין דה טרואה — סיפורו של קַלוֹגְרֶנַן
(Chrétien de Troyes – Récit de Calogrenant) 275

מארי דה פרנס — לַנְבָל (Marie de France – Lanval) 315

סר קְלֶג׳יז (Syre Clegys) 371

נספחים

* הערות 427
* לוח שמות 431

פתח דבר

במהלך עבודתי על *שבעה שערי שירה*, אנתולוגיה המבקשת להיות "משוט פיוטי על פני תרבות המערב", כמאמר כותרת המשנה (הוצאת תמוז, 2005), היה לי ברור כי פרק שירת ימי הביניים לוקה בחסר ובכך מעוות את הפרופורציות בכלל משקלה הסגולי של שירת ימי הביניים בתרבות המערב. פרי אותה תחושת החסך היתה *שירת הניבלונגים* (הוצאת הקיבוץ המאוחד, מאי 2006). בשני הכרכים המוצגים בזאת לקורא, ביקשתי להוסיף ולתקן את העוול ולהגיש את אחד הפרקים המרתקים ביותר בשירת ימי הביניים, והוא הסאגה הארתוריאנית. יצירת מפתח בסאגה, הפותחת את הכרך, היא *סר גוויין והאביר הירוק*, "הפנינה הבוהקת מכולן ברקיע המכוכב של אפוס ארתור", כך גאסטון פריס, מבכירי החוקרים של שירת ימי הביניים בשלהי המאה ה־19.

ייחודה של הסאגה הארתוריאנית — מעבר לסגולותיה כאפוס רחב יריעה — הוא בהיזון החוזר בין שתי תרבויות ולשונות, הצרפתית והאנגלית, סימביוזה שאין דומה לה בתולדות הספרות. הסאגה הארתוריאנית שהחלה להתגבש בשירות הקלטיות והוולשיות כבר במאה השביעית הגיעה אל שיאה הראשון בחיבורו של ג'פרי איש מונמות: *קורות מלכי בריטניה*. בחיבורו של ג'פרי אנו פוגשים את ארתור ואת אבירי השולחן העגול היוצאים למשימותיהם הנאצלות. אולם השלב הבא בפריחת השירה הארתוריאנית איננו אנגלי כי אם צרפתי ברובו המוחלט. היו אלא רובר דה בורון, מארי דה פרנס ובראש וראשונה קרטיין דה טרואה בחמש שירותיו רבות ההיקף והסגולה, שהעניקו למסד הבריטי את קסם הרומנסה הצרפתית. במהלך מאתיים שנים ומעלה החזיקו הצרפתים בבכורה הארתוריאנית, הם שבראו את לנסלוט, ראש וראשון לאבירי המלך ארתור, הם שהעניקו לסאגה את המוטיב המרכזי של החיפוש אחר הגביע הקדוש. הם שכינסו בשלהי המאה ה־13 את המכלול המקיף של הסאגה במחזור הוולגטה שהיתה לביטוי האולטימטיבי של האפוס הארתוריאני במהלך מאתיים שנים בקירוב. הבריטים שבו ונטלו את הבכורה בשלהי המאה ה־15, עם פרסום 21 פרקי הסאגה מפרי עטו של תומס מלורי, בן ימיו של צ'וסר ומגדולי הסופרים הבריטים בכל הדורות, שאת חיבורו ראה להציב ג'ון סטיינבק לצד התנ"ך ושקספיר.

כאן מן הדין לציין את שני הגרמנים, וולפרם פון אשנבך (*פרסיבל*) וגוטפריד פון שטרסבורג (*טריסטאן ואיזולדה*). אין ספק כי שתי היצירות ראויות למעמדן בצמרת השירה בימי הביניים. אולם בניגוד למקרה הצרפתי, שניהם לא חצו את גבולות גרמניה ונותרו במרחב הטווטוני. לכל היותר זכו לביטוי על הבמה באופרות של וגנר.

בעוד הכרך הראשון עניינו מבחר השירה מן הסאגה בין המאות ה־11 עד ה־15, הכרך השני עניינו מבחר מן השירה הארתוריאנית בעידן הוויקטוריאני ובמאה העשרים. (ככל

שהדבר מפתיע, הפרץ הגדול של השירה האנגלית במהלך 300 שנים בקירוב, הכולל את העידן האליזבתי, הברוק, המאה ה־18 והשירה הרומנטית, מדלג ברובו על הנושא הארתוריאני.)

הסאגה ידעה עדנה בימי הזרם הפרה־רפאליטי בציור, אשר אחדים מבין חבריו, דוגמת ויליאם מוריס ודנטה גבריאל רוזטי, היו ציירים מחוננים ומשוררים בעת ובעונה אחת. הללו ציירו וכתבו את עלילות אבירי השולחן העגול וגבירות לבם בקמלוט. אולם גדול משוררי הסאגה בעת ההיא, המתנשא גבוה מעל רעיו, הוא אלפרד לורד טניסון, מי שעמל במהלך 30 שנים בקירוב על פרסום 12 הפרקים של *אידיליות המלכים* (Idyls of the Kings), יצירה רבת היקף וסגולה, והסיכום האולטימטיבי של האפוס הארתוריאני עד עצם היום הזה.

במדור התודות חובה נעימה לי להכיר תודה לניצה פלד על הניקוד וכן על ההערות והתיקונים עליהם המליצה ואותם קיבלתי ברצון. לרעייתי ליה, מי שהטריפה את דעתי בסימני פיסוק, תיקוני תחביר, דיוק תרגום וכיו״ב, אשר על כן כרכים אלה מוקדשים לה. להוצאת הקיבוץ המאוחד, הנכונה להתמודד עם מפעל כה בלתי רווחי כשירת ימי הביניים. עם זאת, כנהוג לציין בפתח דבר, האחריות לשלילה ואולי פה ושם גם לחיוב, בכרכים אלו, היא עלי בלבד.

א.ס.
שערי תקווה, סיוון התשס״ו — קיץ 2006

מבוא כללי

המסר של המלך אדתוז, המאה ה־13, הספרייה האוניברסיטאית, היידלברג, גרמניה.

ראשי פרקים לסאגה הארתוריאנית

שלוש צלעות הסאגה: ג'פרי איש מונמות, תומס מלורי, אלפרד לורד טניסון

אני, המעתיק פרשה זו, או מוטב לומר הזיה זו,
אינני מאמין בפרטיה. רבים מהם אינם כי אם
שקרים של השטן. אחרים הם פרי דמיונו של
המשורר, ושוב אחרים לא נועדו אלא לבדר את קהל הכסילים המצוי.

הערת שוליים שרשם נזיר־מעתיק אירי בן המאה העשירית
בשולי אחת השירות הקלטיות, ה־Táin Bó Cualigne[1]

ייתכן בהחלט כי פסק דינו הנחרץ והמרושע משהו של הנזיר המעתיק מן המוטו שלעיל, יש בו מן ההגזמה, עם זאת הצדק עמו בעיקרי הדברים. לא רק העלילות שהעתיק אי שם במאה העשירית, כי אם כלל האופוס המקיף ורב הסגולה של הסאגה הארתוריאנית הנכתבת בימי הביניים המאוחרים אינו כי אם, כמאמר מיודענו: פרי דמיונו של המשורר.

המבקש להבין את הכמיהה האנגלו־אמריקנית אל חצרו הקסומה של המלך ארתור, עולם של "נשים יפיפיות ואבירי סגולה", אם לשאול שורה מסונטה של שקספיר, טוב יעשה אם יבקר באחד מאתרי דיסנילנד. שם, בין טירות מכושפות, אגמים מוצלי עלוות תרזה ואבירים היוצאים בדו־קרב על לבה של "היפה בנשות תבל", הוא ישוב אל הארקדיה הבריטית, הלא היא החצר בקמלוט. שם יפגוש את ארתור המסב עם נבחרי אביריו לשולחן העגול, יצא עם פרסיבל למסע מפרך אחר הגביע הקדוש, יתייסר עם הליידי משאלוט המוגפת בצריח המגדל ומצפה לשווא ללנסלוט אהוב לבה, יבקר עם סר גוויין בארמונו של האביר הירוק ויעמוד בפיתויי אשתו, יתרגש לנוכח אהבתם האבודה של טריסטאן ואיזולד... וכן הלאה והלאה.

אלא שארתור האמיתי, בניגוד למיתי, מעֵבר לתהייה באשר לעצם קיומו ההיסטורי, הוא דמות צנועה לאין שיעור מן המלך רב העלילות שבסאגה, דוגמה נוספת לכושרו הבלתי נדלה של הפייטן לשלוף את גיבוריו ממציאות אפורה ומוגבלת ולהופכם לגיבורי תרבות, אבות אומה וכובשי תבל. אולם אפילו בקנה־המידה הפיוטי, המרחף אי שם במציאות וירטואלית ומעניק לגיבוריו סגולות ומעלות שלא היו ולא נבראו, ארתור הוא מקרה יוצא דופן בין "תשעת המופלאים".[2] בקרב חבר זה עמו נמנים יהושע, דוד, יהודה המכבי, הקטור, אלכסנדר, יוליוס קיסר, שרלמאן וגודפרי (מצביא מסע הצלב הראשון), עלילותיו של ארתור, אפילו נברא ולא רק משל היה, הן כל כולן פרי דמיונו של הבארד המקומי, משורר החצר או רושם קורות מלכי בריטניה הפורסים את שלטונם על רומא ועל טרויה... הנה כי כן, מכלול היצירה בסאגה

מצרף המאייר את עיקרי הסאגה הארתוריאנית: מבצר קמלוט, השולחן העגול, השבעתו של לנסלוט לאביר.

הארתוריאנית עולה מספר מונים על כל אחד מבין רעיו של ארתור בקרב "תשעת המופלאים", והדעת נותנת כי גם על כולם יחדיו.

ארתור, אם אמנם בשר ודם היה האיש, שירת ככל הנראה כאחד ממפקדי הצבא הרומי ונמנה עם מעמד ה־dux bellorum, קרי: "קצין לוחם". אחד מהם מוכר לנו בשם ארתוריוס (Artorius).[3] השם הלטיני מרמז על מוצאו הרומי, אך ייתכן גם כי מדובר בשכיר חרב שהרומאים גייסו מבין הילידים, שכן עם נסיגתם מבריטניה בשנת 407, ארתוריוס דנן לא שב לרומא אלא נוטל חלק בהגנת ארצו מפני הסקסונים, הם "שבטי הצפוניים" הפולשים מסקנדינביה. כך לפחות באזכור בלתי מחמיא מראשית המאה ה־12, המתאר את ארתור כהכלאה בין שוע רודף בצע לשודד דרכים מצוי הבוזז מנזרים על מנת לממן את מלחמותיו.

לראשונה אנו פוגשים את ארתור וכן את מבצרו המכונה קמלאן (Camlann) — קרוב לוודאי הגרסה המוקדמת של "קמלוט" ובעת ובעונה אחת גם שמו של שדה הקרב בו ייפצע אנושות בבוא העת — בשירה הוולשית מן המאה השביעית. ארתור מופיע אמנם בכתבים קלטיים במאות השמינית והתשיעית, אולם זאת בשמו בלבד, לא במעמד של מלך, ללא פירוט עלילותיו, קל וחומר אביריו.

האזכור המוקדם ביותר בו אנו פוגשים את ארתור לא בשמו בלבד כי אם במעלליו, והוא אשר שימש תבנית־אב לרומנסה הארתוריאנית המאוחרת יותר, מצוי לראשונה בעלילות Culhwch and Olwen מן המאה העשירית.[4] בסיפור זה, הנכתב ארבע מאות שנים לאחר מותו של ארתור ההיסטורי, במידה שזה היה קיים, אנו פוגשים את "הקצין הלוחם" והנה הוא ישוב לראשונה על כס מלכות, מוקף בגיבורים וולשים ודמויות המוכרות לנו מן הספרות המאוחרת יותר, ביניהם מרלין המכשף, חציו אדם חציו מפלצת, סר קיי (Kay) שר החצר ההפכפך וכן סר

המלך ארתור. פסיפס מכנסיית עץ החיים, אוטרנטו, לקה, איטליה.

מודרד (Modred) אחיינו של ארתור, החותר תחתיו. לראשונה נזכרת פרשת ניאופיה של הגבירה גווינביר, אשת המלך, עם אחד מראשי צבאו, הגם ששמו של לנסלוט טרם נזכר. ההיבט ההיסטורי ביצירה הוא משני לחלוטין, ותחתיו אנו מוצאים מיתוסים טרום נוצריים כגון המאבק בענקים ומפלצות.

ההשפעה של המיתולוגיה הגרמנית והנורדית על היצירה ניכרת בעיקר בפרשת חרב הפלאים הנודעת של ארתור (רק מקץ קרוב למאתיים שנה נזכה ללמוד את שמה: אקסקליבר — Excalibur), בה זכה כאשר שלף אותה מן הסלע, מעשה שאיש לא הצליח בו לפניו. *הוולסונגַסאגה* מספרת לנו על בַּלמונג, חרב הפלאים הלכודה בגזע אלון שאיש לא מצליח לשולפה מלבד סיגורד האביר, הלוא הוא זיגפריד *משירת הניבלונגים*. כך גם קֶטל הדרקון, עוד מוטיב הלקוח מן הסאגות הנורדיות.

השלב הבא במסעות ארתור ואביריו אל התהילה, והוא הצלע הראשונה במשולש רב ההיקף והסגולה של הסאגה הארתוריאנית בשירה האנגלית, רואה אור במחצית הראשונה של המאה ה־12, ליתר דיוק בשנת 1136, עם פרסום ה־Historia Regum Britanniae (קורות מלכי בריטניה) מפרי עטו של ג׳פרי (Geoffrey) איש מונמות. ג׳פרי, המבקש לתעד את קורות ארצו מאז ימי טרויה (!) ועד זמנו, עושה שימוש רב בחומר שאסף בכתב ובעל־פה אצל בארדים וולשים, הכולל את מקורות עלילותיו של המלך ארתור ואבירי חצרו.

הצלע השנייה היא האוסף בפרוזה Mort d'Arthur (מות ארתור), מפרי עטו של סר תומס מלורי (Malory) משלהי המאה ה־15, הצלע השלישית היא Idylls of the Kings לאלפרד לורד טניסון, 12 שירות מרובות היקף וסגולה שפרסם ב־1888 לאחר עמל של 30 שנים. (לפירוט ראו מבוא לחלקו של טניסון בסאגה, בכרך ב׳).

הסאגה ביבשת: קרטיין דה טרואה, רובר דה בורון, מארי דה פרנס, וולפרם פון אשנבך, גוטפריד פון שטרסבורג

האשראי להפיכת הפואמות הוולשיות, המיתיות והגולמיות במידה רבה, אותן שיבץ ג׳פרי בארועים ״היסטוריים״ בחיבורו, לרומנסות בנוסח המוכר לנו, מזה, ולמשלי הגות ותוכחה, מזה, מגיע למשוררי היבשת.

צרפת וגרמניה במחצית השנייה של המאה ה־12 וראשית המאה ה־13, הופכות למקור ספרותי רב היקף לאפוס הארתוריאני. ניתן למנות שמות רבים, אולם גבוה מעל כל היתר מתנוסס הטריומוויראט המזהיר: קרטיין דה טרואה (Chrétien de Troyes) הצרפתי, ושני

הגרמנים: וולפרם פון אשנבך (Eschenbach) וגוטפריד פון שטרסבורג. אליהם ניתן להוסיף את רובר דה בורון (Boron), בן זמנו של דה טרואה בצרפת, וכן את מארי דה פרנס הכותבת בשלהי המאה ה־12 ובראשית המאה ה־13.

חיבורו של ג׳פרי תורגם לצרפתית זמן קצר לאחר הופעתו במקור הלטיני, ומכאן היתה הדרך סלולה אל יצירותיהם רחבות ההיקף והסגולה של בורון ודה טרואה במחצית השנייה של המאה ה־12. שתי הרומנסות של בורון וחמש הרומנסות של דה טרואה מניחות יסוד לשורה של מוטיבים ודמויות שיהפכו בבוא העת לנכסי צאן ברזל בסאגה הארתוריאנית לדורותיה. ב־Joseph d'Arimathie (יוסף איש רמתיים צופים) בורון מגבש לראשונה את מוטיב הגביע הקדוש, אותו יביא לידי שלמות דרמטית קרטיין דה טרואה, הבורא לשם כך את האביר המושלם במעלות, הלא הוא פרסיבל. חמש הרומנסות, חלקן מחורזות, של דה טרואה: Érec et Énide, Cliges, Lancelot le chevalier de la charrette, Yvain le chevalier au lion, Perceval le Gallois הן מן המבצעים המקיפים ביותר בתולדות הספרות, ומחזיקות יחדיו 130,000 שורות. *פרסיפל* (הכיתוב Parsifal הנקוט בזה בעקבות גיבור האופרה של וגנר מופיע בשלל צורות, מותנה בשפה ותקופה) בלבד מחזיקה 34,000 שורות (כפול ואף יותר מן *האיליאדה* המונה קרוב ל־16,000 שורות.) ייחודו של דה טרואה, בניגוד לקודמיו, הוא בכך שאין המשורר הצרפתי נופל בפח הכשלים ההיסטוריים, ומדלג היישר אל הערכים הנרטיביים, הדרמטיים של העלילה. יש להודות כי הוא עושה זאת בכישרון רב, זאת על פי קני־המידה של הטעם הספרותי בימיו, הגם שבאריכות יתרה המקשה על הקורא המודרני. מן הראוי לציין כי ארתור עצמו אינו חורג ביצירתו של דה טרואה ממעמד של מלך קשיש וחכם. הדגש הוא בעיקר על עלילות אביריו, וראש וראשון בהם לנסלוט, גם הוא פרי רוחו היוצרת של דה טרואה, ופרשת אהבתו לגווינביר אשת ארתור, המסופרת אצל דה טרואה ב*לנסלוט, אביר המרכבה*, הוא Lancelot, le chevalier de la charrette.

איור מכתב היד פרזיבל (Parzival) מאת וולפרם פון אשנבך (Manessische Handschrift) המחצית הראשונה של המאה ה־14.

השליטה הצרפתית, הבלתי מעורערת בעת ההיא, באותיות הקטנות של האפוס הבריטי, חוללה כצפוי מתחים לאומיים, זאת בעיקר לאחר הכיבוש הנורמני ב־1066, ומאוחר יותר בימי הכיבוש הבריטי בצרפת. הדבר נותן את אותותיו בשינוי קוטבי באפיונן של כמה מדמויות

המפתח בסאגה, כך למשל סר גוויין (Gawaine) המתחרה עם לנסלוט על הבכורה בקרב אבירי השולחן העגול: בעוד שגוויין הבריטי הוא אביר למופת ואת "החלקותיו" המינוריות, האנושיות כל כך, ניתן להבין ולסלוח, הרי שבגרסה הצרפתית גוויין הוא רודף שמלות, חוטא סדרתי ונבל המנפץ ביד גסה את קודשי הקוד האבירי והדוגמה הנוצרית כאחת.

כאמור, חידושו ותרומתו החשובה של דה טרואה הם בהכנסת מוטיב "הגביע הקדוש",[5] אותו קיבל בצורה גולמית מבורון, ואותו נטל ממנו בתורו אשנבך כמה עשרות שנים מאוחר יותר ב*פרזיבל* (Parzival) שלו, מוטיב אשר יהווה מאוחר יותר נושא רב חשיבות בסאגה הארתוריאנית בבריטניה.

לנסלוט אביר המרכבה לקרטיין דה טרואה. כתב יד משלהי המאה ה־12. ספריית אוניברסיטת פרינסטון, ארה"ב.

לצד הפופולריות בצרפת זכו אבירי המלך ארתור להצלחה יוצאת דופן בגרמניה. מכלול היצירות בגרמנית על הנושא מן המאה ה־13 הוא רב ומגוון, אולם, כאמור, איש אינו בר תחרות לוולפרם פון אשנבך וגוטפריד פון שטרסבורג. אשנבך סיים את עבודתו על *פרזיבל* קרוב לוודאי בראשית העשור הראשון של המאה ה־13. השירה נחשבת, ובצדק, ליצירת מופת ראשונה במעלה לצד *שירת הניבלונגים* שנתחברה באותו פרק זמן. השירה משתרעת על פני 25,000 שורות מחורזות, וסביר להניח כי הושפעה מיצירתו הנזכרת לעיל של דה טרואה (Perceval le Gallois), המקדים את אשנבך בעשרים שנים בקירוב. (מן הראוי לציין שאשנבך עצמו מפריך טענה זו במבוא ליצירה, אולם על אשנבך ניתן להחיל את הכלל לפיו אין הנחתום מעיד על עיסתו.)[6] עם זאת, ולמרות ההשפעה הצרפתית, מעניק אשנבך עומק רוחני רב לעלילת הגביע הקדוש, הנעדר מן העלילה הדרמטית של קודמו הצרפתי.

גוטפריד פון שטרסבורג, מי שהלך לעולמו ככל הנראה בשנת 1210, לא סיים את *טריסטאן ואיזולד*, אולם אפילו כך, העומק הפסיכולוגי המפתיע כל כך ביצירה משלהי ימי הביניים הפך שירה זו להישג יחיד במינו באופוס הארתוריאני, ולאחת הרומנסות הנודעות במאה ה־13.

הוולגטה הצרפתית – מחזור הוולגטה בפרוזה

אי שם בראשית המאה ה־13 קמה קבוצה של סופרים עלומי שם בצרפת וחיברה חמש רומנסות ארוכות כאורך הגלות ומורכבות להפליא, בפרוזה. החיבור שרד והוא מכונה *מחזור*

הוולגטה. גם אם ערכן הסגולי של הרומנסות מוטל בספק, הרי שזהו הסיכום המלא והשלם של הסאגה הארתוריאנית בעת ההיא, מעמד *שהוולגטה* נהנתה ממנו במהלך מאתיים שנים לערך. מכאן הכינוי המכובד *וולגטה* — בדומה לתרגום המקרא לוולגטה הלטינית. *הוולגטה* שימשה לתומאס מלורי חומר לכתיבת *מות ארתור*, אשר עם פרסומה ירשה את מקומה של *הוולגטה* כטקסט אולטימטיבי בנושא הסאגה הארתוריאנית. חמש הרומנסות המרכיבות את מחזור *הוולגטה* הן: *קורות הגביע הקדוש* ובה מסופר כיצד יוסף איש רמתיים צופים הביא את הגביע לבריטניה; *סיפורו של מרלין* המתארת את לידתו של המכשף הנודע ואת ראשית ימי מלכותו של ארתור; *לנסלוט*, המתארת לפרטים את מוצאות האביר הדגול; *החיפוש אחר הגביע הקדוש*, המסכמת את עיקרי עלילות אבירי השולחן העגול בניסיונם למצוא את הגביע. סוגרת את המחזור הרומנסה *מות ארתור*, שאותה נטל מלורי, באופן סמלי, לכותרת יצירתו. כאמור, איננו יודעים מי היו מחברי *הוולגטה* אך הדעת נותנת כי מדובר במבצע של הכנסייה, זאת בשל הגוון האמוני הדתי של עלילות האבירים — גנאי והלעזה על מעשי האביר הארצי, מזה, והאלהת האביר הדבק באמונתו, מזה. מכאן שלנסלוט לעולם לא ימצא את הגביע בשל מעלליו הארציים, וזה ייפול בידיו של גלאהד בנו, האביר הבתול והתם. ב*וולגטה* נטבע לראשונה המוטיב לפיו החצר בקמלוט נחרבת בשל בגידת אישה, היא גווינביר אשת ארתור, הבוגדת עם הבכיר מבין אבירי השולחן העגול, הוא סר לנסלוט. מוטיב זה יחזיק מעמד מאות בשנים, עד אלפרד לורד טניסון בעידן הוויקטוריאני.

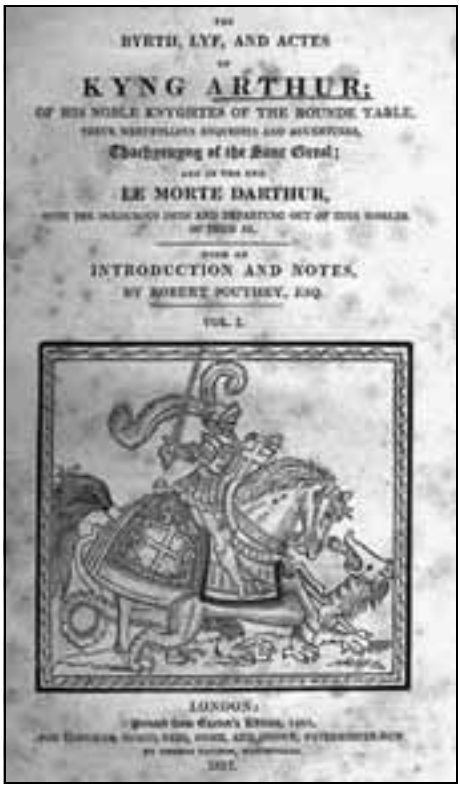
THE
BYRTH, LYF, AND ACTES
OF
KYNG ARTHUR;
OF HIS NOBLE KYTTGHTES OF THE ROUNDE TABLE,
Charlemagne of the Holy Greal;
LE MORTE DARTHUR,
INTRODUCTION AND NOTES,
BY ROBERT SOUTHEY, ESQ.
VOL. I.
LONDON:

הקובץ המלא הראשון של הסאגה הארתוריאנית, משנת 1817. העורך הוא רוברט סאותי (Southey) משורר החצר בעת ההיא.

*

הצלע השנייה היא כאמור Mort d'Arthur (מות ארתור) לתומס מלורי. מלורי, איש אצולה ואביר בעצמו, ועם זאת דמות ציורית של פושע, שודד וייתכן שאף רוצח, בילה חלק ניכר מחייו בכלא. שם התפנה לחיבור היצירה על בסיס הקורפוס הנרחב והמגוון שהיה בידיו, החל ב*קורות מלכי בריטניה* לג׳פרי וכלה ברומנסות הצרפתיות משל דה טרואה, בורון ומחזור *הוולגטה*. ככל הידוע לא עמדה לרשותו התרומה הגרמנית לסאגה. מלורי חילק את חיבורו

לשמונה רומנסות, והן: עלייתו של ארתור לכס המלוכה; כיבושיה של בריטניה בצרפת וברומא (!); סר לנסלוט; סר גוויין; טריסטרם ואיזולדה; הגביע הקדוש; בגידתם של גווינביר ולנסלוט; מותו של ארתור מידיו של מורדרד.

מלורי העתיק את חצרו של ארתור אל ימיו, וכך אנו מקבלים את ארתור כמאפיין מובהק של שושלת טיודור הבריטית בשלהי המאה ה־15. פירוט המוטיבים והעלילה הסבוכה להפליא בשמונה הרומנסות המרכיבות את חיבורו רב ההיקף של מלורי חורג מעבר למבוא קצר זה,[7] אולם יצוין כי כישרונו של המחבר להפיח רוח חיים אותנטית בגיבוריו ולהופכם לבני זמנו וכן הפירוט האנציקלופדי של עלילותיהם, עיגנו סופית את אגדת המלך ארתור במעמד אפוס לאומי של בריטניה. כיוון שכך, היה המיתוס במהרה למקור בלתי נדלה של הגדות ואגדות, זאת בדומה, הגם שבהיקף רחב בהרבה, לאגדות האחים גרים בגרמניה לאחר גילוי המיתוסים הגרמניים והנורדיים בשלהי המאה ה־18.

שלוש מאות שנות הדרה

אולם ההצלחה במישור הפופולרי, בעיקר בספרות ילדים עממית, אינה נותנת את אותותיה במישור הספרותי. לא בימיו של מלורי עצמו ולא שנים רבות אחריו. ככל שהדבר מתמיה, פרק זמן של שלוש מאות שנים ומעלה, הכולל את שיאי השירה והדרמה הבריטית לתולדותיה: הרנסנס, הברוק, המאה ה־18 והעידן הרומנטי, כמעט ואינו עושה שימוש באפוס הארתוריאני. היוצאים מן הכלל המעטים מעידים על הכלל: Polyolbion למייקל דרֵייטון ומלכת הפיות (Faerie Queen) לאדמונד ספנסר.

שקספיר, המבקש אחר גיבוריו בוורונה, דנמרק או אתונה, אינו עושה שימוש בחומר דרמטי המונח לפניו, דוגמת *סר גוויין והאביר הירוק*, הכולל מוטיבים מובהקים של הקומדיה השקספירית. (למעט *המלך ליר* ו*סימבלין*, אותם נטל אמנם ממלורי אך למעשה לא הותיר זכר לדמויות המקוריות). כך מרלו, דון, מילטון, דריידן ואחרים. התופעה המפתיעה לפיה נדרשו מארתור ואביריו שלוש מאות שנים בקירוב על מנת לשוב ולפרוץ את שעריה הנעולים של הספרות האנגלית לא ניתנת להסבר. אולם עובדה היא כי בין תומס מלורי בשלהי המאה ה־15 לבין אלפרד טניסון מקץ שלוש מאות שנים, לא יודעת הספרות האנגלית מכלול ספרותי בעל ערך וסגולה היכול לתרום לסאגה הארתוריאנית. וזאת אף לא בימי הסער והפרץ של השירה האליזבתית בעידן הרנסנס הבריטי, לא בעידן הברוק, ומה שמפתיע במיוחד, לא בעידן הרומנטי המצטיין בשיבה אל עבר מיתולוגי. הנה כי כן וורדסוורת, קולרידג׳, ביירון, שלי וקיטס אינם מוצאים לנכון לעסוק בנושא. ומה שמפתיע יותר, וולטר סקוט, הרומנטיקון השב אל ימי הביניים ומי שזכה בשם עולם בזכות *אייבנהו*, גם הוא פוסח על האפוס הארתוריאני. Lady of the Lake, הפואמה המפורסמת ביותר של סקוט, נוטלת אמנם את שמה מן הגבירה הארתוריאנית, אותה דמות מסתורית השוכנת בארמון תת־ימי ומי שהעניקה לארתור את חרבו המופלאה, אקסקליבר. אולם סיפור המעשה בפואמה של סקוט שונה לחלוטין ונעדר זיקה אל הסאגה הארתוריאנית. היוצא דופן היחיד הוא אדמונד ספנסר ביצירתו המקפת The Faerie Queene. עם זאת, זיקת יצירתו המורכבת והאלגורית של ספנסר לסאגה הארתוריאנית היא

שולית למדי. כך למשל, לבד מארתור עצמו, הנושא אופי שונה לחלוטין מן המלך המוכר לנו, אף לא דמות אחת ביצירה נמנית עם גיבורי הסאגה ולא נושאת את שמה. אולם אפילו כך, ספנסר הוא היוצא מן הכלל המעיד על הכלל.

התופעה לפיה השירה והדרמה האליזבתית והרומנטית דוחות ברובן הגדול את המכלול הארתוריאני היא עוד תעלומה שאיננה ניתנת להסבר, דוגמת העדרה של שירה לירית באתונה הקלאסית לאחר הפרץ הגדול של המאות השביעית והשישית,[8] או הנפילה הערכית בשירה הגרמנית לאחר המאה ה־13, הפוערת חלל סגולי של חמש מאות שנים בקירוב, עד שירת "הסער והפרץ" במחצית השנייה של המאה ה־18.[9]

השיבה הוויקטוריאנית

מות ארתור לאלפרד לורד טניסון, משנת 1833. הפרסום וההצלחה שבאה בעקבותיו עוררו במשורר הוויקטוריאני הגדול את אהבתו ל***עלילות אבירי השולחן העגול*** עליהן עמל עשרות בשנים. טניסון הדביק בהצלחתו רבים אחרים והעידן הוויקטוריאני היה לפסגת ***הסאגה הארתוריאנית*** בעידן המודרני.

השער הפותח את ***מות ארתור***, הדפסה משנת 1934.

ארתור ואביריו שבים אל קדמת הבמה של הספרות והשירה באנגליה רק בעידן הוויקטוריאני. זאת במידה רבה תודות ליחסי גומלין יחידים במינם בעת ההיא בין השירה לזרם הפרה־רפאליטי בציור. טניסון מציין, כאמור, את פסגת היצירה הארתוריאנית בזמנו, אך הנושא מטופל בהרחבה גם אצל משוררים אחרים מן השורה הראשונה דוגמת צ'רלס סווינברן, ויליאם מוריס ורוברט בראונינג. הפרה־רפאליטים מצדם עושים שימוש מקיף במוטיב הארתוריאני. כך דנטה גבריאלה רוזטי, ראש האסכולה (מי שטען כי אחרי התנ"ך *מות ארתור* למלורי היא היצירה החשובה ביותר בתולדות הספרות), וכך רעיו לסגנון דוגמת ויליאם מוריס, פרדריק סנדיס (Sandys), ארתור רקהם (Rackham) ואוברי בירדסלי, המהללים ביצירתם את מה שהוא בעיניהם תור הזהב הבריטי (להרחבה ראו המבוא לטניסון בכרך ב').

העניין בעלילות אבירי המלך ארתור גולש לאירופה ומוצא את ביטויו ב*פרסיפל* של וגנר, אולם זו אינה בהכרח תחייה בריטית, שכן וגנר נוטל את גרסתו לאופרה שלו *מפרזיבל* לוולפרם פון אשנבך, כך שהמסגרת נותרת גרמנית. למותר לציין שוגנר לא היה מוצא בגרסה הבריטית את שקיעת האלים הטווטונית אותה ביקש ומצא אצל בן ארצו מן המאה ה־13.

*

אחרי התנ"ך ושקספיר לא היתה עוד יצירה ספרותית
*שהשפיעה עלי כ**מות ארתור** לתומס מלורי*

ג'ון סטיינבק

הטיפול בעלילות המלך ארתור במאה העשרים, הגם שרחוק מאוד מן ההיקף, העוצמה והסגולה של העידן הוויקטוריאני, מצטיין בין היתר בשני מרכיבים בולטים. האחד הוא מחקר היסטורי יסודי המפשיט את האפוס ממרכיביו המיתיים, והשני, וזאת ברוח קודמיו מן המאה הקודמת, מותאם לרוח הזמן. הבולט מבין משוררי הארתוריאנה הוא אדווין ארלינגטון רובינזון (1869-1935) הנודע בשלוש הפואמות *מרלין*, *לנסלוט* ו*טריסטרם*, אותן חיבר בעשור שבין 1917 ל־1927. רובינזון איננו פוגע במבנה הקונבנציונלי של הנרטיב אך מצייד את הדמויות בעומק פסיכולוגי, כיאה לרוח הזמן בימיו. (להרחבה ראו מבוא לפואמה ***טריסטרם*** מפרי עטו בכרך ב'). נודע ממנו הוא הסופר הבריטי ת. ה. וויטס (Whites, 1906-1964) מי שחזר ועיבד את תומס מלורי בשני כרכים: *The Once and Future King* וכן *The Book of Merlyn*, שחיבר בשלהי שנות השלושים. אולם עיקר פרסומו בא מן העיבוד של הפקות דיסני ל־*The Sword in the Stone* משנת 1963. פרשנותו של ווייטס למלורי היא סאטירית בעיקרה. הוא מתאר ברוח טובה את עלילותיהם חסרות השחר של אבירי החצר היוצאים למסעות מבלי לדעת לאן ומדוע. ארתור שלו הוא פתי השוגה ונכשל בכל אשר ילך. שאר האבירים הם פארסה של הקצין הבריטי הנפוח מרוב חשיבות עצמית. מרלין משכיל את מאזיניו בתורת האנרכיה ומרחיב את הדיבור על יתרונותיה של העריצות לעומת הדמוקרטיה. עוד מן הראוי לציין כי ת.ס. אליוט עושה שימוש נרחב בסימבוליזם הארתוריאני (בעיקר במוטיב הגביע הקדוש) ב*ארץ השממה*.

יצירתו של סטיינבק בהוצאת Farrar, Straus & Giroux. ניו יורק, 1976.

אולם פסגת היצירה המבוססת על האפוס הארתוריאני במאה העשרים הוא ללא ספק ספרו הלא־גמור של ג'ון סטיינבק *The Acts of King Arthur and His Noble Knights*. סטיינבק, שנפטר ב־

1968, לא סיים את ספרו, אולם האופן בו הוא מעביר לקורא את אהבתו הגדולה לאפוס הארתוריאני, הפך יצירה זו ללהיט מיד בשנת הופעתה (1976). המחבר הולך בדרכו של דנטה גבריאל רוזטי וטוען במבוא כי לאחר התנ"ך ושקספיר לא היתה עוד יצירה בימי חייו שהשפיעה עליו כ*מות ארתור* למלורי. ממכתביו למו"ל של ספריו אנו למדים על ההשפעה הרבה של האפוס הארתוריאני על *טודטילה פלט* ועל *עכברים ואנשים*. סטיינבק, לא זו בלבד שלא שינה את עלילתו של מלורי, אלא צעד בדבקות בעקבותיו של המחבר בן המאה ה־15. עם זאת, העניק לדמויותיו הגולמיות של מלורי עומק פסיכולוגי בפרשנותו היונגיאנית, ובכך שילב נרטיב דרמטי בעל צביון ימי־בינייימי רב קסם עם מניע נפשי העונה על דרישתו של הקורא בן ימיו. באופן זה הופכים סיפוריו התמימים של מלורי, הנעדרים לעתים הקשר הגיוני, למסע ארכיטיפי כיאה ליונג, בעלי מניעים רבי עוצמה וזיקות דרמטיות זה אל זה.

למותר לציין את השורה הארוכה של חיבורי פרשנות המלווים את האפוס מראשית המאה העשרים, כל אחד מן ההיבט המיוחד לו על פי אופנת הדור. החל בחיטוטים פסיכואנליטיים ברוח פרוידיאנית, ניתוחים מרקסיסטיים בגנות שורשי הקפיליזם בימי הביניים, עבור בעקרונות הקריאה הצמודה מאסכולת ה־New Criticism ועד פרשנות פוסט־מודרניסטית נוסח פוקו או דרידה. כדרך כל אופנה, הם חולפים במהרה מבלי להזיק יתר על המידה ליצירה המקורית.

אחרי ככלות הכול, נותר הקסם של ארתור וחצר אביריו. הכיסופים לתום ולטוהר, החלומות על הגביע הקדוש שיביא לקץ המלחמות, ולעולם שהוא ארקדיה נטולת עוון, על אבירים הקדים בנימוס ונושקים את ידי הגבירות, על belles dames sans merci הפוגשות את אהבת חייהן על שפת אגם מוצל עלוות אזדרכת...

* * *

23

סר גוויין והאביר הירוק – תקציר העלילה

ספר ראשון

העלילה פותחת בחגיגות חג המולד בחצרו של המלך ארתור בקמלוט. אבירי השולחן העגול מסובים לצד המלך וגִינֶבֶר המלכה. לצדה של גינבר יושב לורד גוויין, אחיינו של המלך. זה חמישה־עשר ימים שהכול מבלים ברוב שמחה ועונג. העלילה פותחת ביום הראשון של השנה החדשה. המלך מכריז על שעשוע חדש: בטרם תוגש סעודת הערב, יסופר מעשה מופלא.

לפתע פורץ אל האולם אביר נוכרי על סוסו. כולו ירוק — כולל סוסו, גלימתו, זקנו ומחלפותיו. האביר כביר המידות מחזיק בידו קרדום ענק. הוא דורש לראות את המלך. הכול המומים, שותקים ללא ניע. המלך צועד לקראת הירוק ומציע לו להצטרף אל החגיגה ולספר את סיפורו. הירוק מסרב ומסביר בלשון בוטה כי שמע רבות על אבירי השולחן העגול, ובא לבחון האומנם כך פני הדברים. ארתור מקיש מדברי הירוק כי מדובר בהזמנה לדו־קרב, והוא נכון להתיצב מולו. אולם זה דוחה את המלך בגין גילו הצעיר, לועג לו ולאביריו, ומסביר את כללי המשחק: אחד מאבירי השולחן יהלום על צווארו בקרדום, ובעוד שנה ויום, בדיוק נמרץ, יתייצב לפניו ויזכה למהלומה מידו של הירוק. למשמע ההצעה התמוהה נאלמים אנשי החצר דום פעם נוספת. האביר הירוק מפרש את השתיקה כפחד שנפל על המסובים ושם אותם לקלס. ארתור מחוויר מחֵמה, נכון לאתגר. אך סר גוויין תובע את הזכות לעצמו, וזוכה בכבוד. הוא הולם בצווארו של האביר, כורת את ראשו, וזה מתגלגל לארץ בין רגלי המסובים. האביר הירוק, או נכון יותר מה שנותר ממנו, אינו מתרגש. הוא רוכן, אוסף את ראשו בידיו, ומזכיר לגוויין להתייצב בעוד שנה ויום בדיוק. האביר הירוק נפרד בצרחות אימים. המסובים שבים לחגוג.

ספר שני

לאחר תיאור מפורט של חילופי העונות, בשלהי הסתיו, ביום כל הקדושים, יוצא סר גוויין לדרך לקראת מילוי חלקו בהסכם. המחבר מתאר בפירוט רב את חלקי שריונו ונשקו של גוויין, את סוסו האביר, גרינגוֹלט שמו, ואת מגִנו עליו חרוט הכוכב המחומש המסמל את חמש סגולות האביר המושלם. בחלקו הפנימי של המגן מצוי דיוקן של מרים הבתולה, אמו של ישו. כל אחד מחמשת קצוות הכוכב מסמל את מיטב סגולותיו של האביר המושלם. (ראו אחרית דבר). סר גוויין יוצא לדרך. בחיפושיו אחר האביר הירוק הוא רוכב על פני צפון ווילס ומצפין לאורך החוף המערבי של בריטניה. תלאותיו רבות, הוא רוכב במישורים שוממים, יערות, צוקי סלעים, הרים וגאיות. נלחם בדרקונים, זאבים, חזירי בר ודובים. החורף קשה, האביר הישן בשריונו כמעט קופא למוות.

הנה מגיע ערב חג המולד וסר גוויין מתחנן בפני הבתולה מרים שתובילנו למקום נושָב, בו יוכל למצוא מחסה ולשאת תפילה. עוד הוא מצטלב והנה נגלה לעיניו ארמון תפארת לבן, מרובה צריחים ומגדלים, מוקף חומה וגן. הגשר יורד, והאביר רוכב פנימה לחצר הטירה. גוויין מתקבל בסבר פנים יפות. אדון הבית, הגברות והאבירים, כולם מוקירים את גוויין, האביר המהולל מקרב אבירי השולחן העגול, מי ששמו הולך לפניו כאלוף נימוס וטקס, ומבקשים להנעים את זמנו. הלורד המארח הוא דמות מרשימה של גבר במיטב שנותיו, בנוי לתלפיות, אוהב צחוק ושעשועים. המארח נוטל את האורח בזרועו, ושניהם באים אל אולם הנשף בו מסובים אדונים וגבירות לארוחה כיד המלך. גוויין זוכה להכיר את אשת האדון, גבירה יפיפייה חשופת חזה וצוואר, ועוד גברת קשישה שהכול נותנים לה כבוד.

לאחר שתייה כדת הכול הולכים לישון. שלושה ימים עוברים על גוויין ברוב עונג. עתה נותרו יומיים בלבד למועד הקובע, וגוויין חש בצורך דחוף להמשיך במסעו. המארח לוחץ עליו להישאר, גוויין מסרב. המארח מבטיח לגוויין להנחותו במועד אל המקדש הירוק, מקום המפגש המיועד עם האביר הירוק. גוויין נכנע ונשאר עוד שלושה ימים, עד ראש השנה החדשה. עתה מציע האדון הסכם בינו לבין גוויין. באותם שלושת הימים יבלה גוויין בארמון, יקום מאוחר ויתענג עם הגבירות, בעוד הוא, האדון, יֵצא עם אביריו לציד. בסופו של כל אחד משלושת הימים יחליפו ביניהם השניים מתנות בהן זכו באותו יום. גוויין מסכים, השניים נושקים איש לרעהו, וגוויין פורש לחדרו לישון.

ספר שלישי

מוקדם בבוקר, לאחר ארוחה ותפילה, ולאחר ששחררו את הכלבים מן המכלאה, יוצאים אדון הבית ואביריו לציד. הכלבים מאתרים קבוצת איילות, רודפים אחריהן, והציידים רוכבים לקול תרועת קרנות וצהלה. לאחר מרדף ארוך ומפרך, הנמשך רוב שעות היום, קוטלים הציידים את האיילות.

בינתיים נח סר גוויין במיטת אפיריון עד עלות היום. עודו נם, והנה הוא שומע את דלת חדרו נפתחת, ופנימה פוסעת אשת הלורד הנאווה. גוויין מעמיד פני ישן. הגבירה נכנסת למיטתו ושוכבת לצדו. גוויין מעמיד פני מופתע, מתעורר ומצטלב. הליידי מחייכת. היא מתבדחת ומאיימת שתקשור אותו למיטה. גוויין נכנע, צוחק גם הוא, ומבקש ממנה להניח לו לקום ולהתלבש. היא מסרבת ואומרת לו ששמעה עליו סיפורי חשק אין ספור ומבקשת ממנו ללמד אותה פרק בהלכות נשים עלי משכב. גוויין מסרב. הגבירה מבקשת לפתותו ואומרת לו שאילו בה היה תלוי הדבר היתה בוחרת בו לבעל. גוויין גובר על יצרו. סופה של הגבירה שהיא נוטשת, אלא שלפני כן עוד אומרת לו שככל הנראה אין הוא הגוויין המקורי עליו שמעה כה רבות. גוויין נרעש, חושש שמא פגע בכבודה, ושואל למה היא מתכוונת. היא צוחקת ואומרת לו שאילו היה הוא גוויין המקורי, לא היה מניח לגבירה לצאת את חדרו מבלי שינשקה. גוויין מנשק לה והיא פורשת.

גוויין ממהר להתלבש, להתפלל, לסעוד ולבלות את שעות אחר הצהריים בקרב הגברות. הערב יורד והציידים שבים הביתה עם השלל. הלורד המארח פוגש את גוויין, נותן לו את שלל

הציד, וגוויין בתמורה נותן לו נשיקה בה זכה משפתי הגברת. גוויין מציין בפני הלורד המופתע כי השניים הבטיחו לתת זה לזה את זכייתם מבלי לציין כיצד זכו בה. שתייה כדת מול אח מבוערת, והכול פורשים לישון לאחר שהבטיחו איש לרעהו לשוב ולחלק את שללם למחרת בערב.

יום המחרת נושא תבנית דומה. הלורד צד במעבה היער, הפעם הקורבן הוא חזיר בר כביר מידות העושה שמות בעדת הכלבים ופוצע ציידים רבים. הלורד, תוך סיכון נפשות, גובר על המפלצת וקוטל אותה. בארמון ממשיכה הגבירה מן המקום בו הפסיקה אמש. הפעם פרשת הפיתויים מסתיימת בשתי נשיקות, אותן משיב גוויין למארחו בתמורה לראשו של החזיר הניצוד.

ביום השלישי רודפים הציידים אחר שועל ערום וחמקמק. הליידי, המגיעה לחדרו גלוית שדיים, נושקת שלוש פעמים לסר גוויין. כיוון שכשלה לפתותו, היא מציעה לו תשורה בדמות טבעת יקרה ומבקשת ממנו את כפפתו בתמורה. גוויין מסרב בטענה שאין זה יאה כי ייתן מתת דלה כל כך בתמורה לטבעת זהב. כיוון שכך, היא מסירה את המחוך מגופה ומציעה לו אותו. תחילה מסרב האביר, אך לאחר שנודע לו כי אם יחבוש את המחוך איש בעולם לא יוכל לפגוע בו, הרי שלאור הצפוי לו למחרת, ולאחר הרהור שני, הוא מקבל מידה את המחוך וחוגר אותו מתחת לבגדיו. בערב, עם שוב הציידים, ולאחר שקיבל את השלל, ראשו של חזיר הבר, הוא נושק ללורד שלוש פעמים. אדון הבית עורך לכבודו סעודה כיד המלך. לאחריה הכול פורשים לישון.

ספר רביעי

היום הראשון לשנה החדשה הגיע. גוויין קם, קושר את המחוך מתחת לבגדיו, חובש את סוסו ויוצא לדרך בלוויית נערו של הלורד האמור להדריך אותו בדרכו אל המקדש הירוק. השניים רוכבים על פני הרים מושלגים, יערות ושדות בור, ומגיעים אל המקום המיועד. הנער פונה לגוויין ומספר לו סיפורי אימים אודות האביר הירוק, שהוא מפלצת הקוטלת כל מי שנקרה על דרכה, ומזהיר אותו מפני מוות בטוח. הנער מציע לו שיניח לרעיון וישוב הביתה, וגם נשבע שלא לפצות את פיו כל ימיו חייו. גוויין מסרב והנער נפרד ממנו.

גוויין מבחין בתל עפר מעבר לפלג שוטף. הוא בא אל המקום ומניח שהמקום המגודל עשב ירוק הוא ככל הנראה המקדש. לפתע נשמע קול רעם מתגלגל. גוויין מבין שהאביר הירוק הוא הקורא לו, ומודיע לו שהוא־הוא סר גוויין הבא כמוסכם. האביר הירוק מקבל בנימוס את פני יריבו, מחמיא לו על הופעתו המדויקת, ומבקש ממנו לרכון ולחשוף את צווארו.

גוויין עושה כנדרש, הירוק מניף את הקרדום והולם בו, אולם ברגע האחרון מסיט גוויין את הצוואר ולהב הקרדום נוחת לארץ. הירוק לועג לפחדנותו, וגוויין מבטיח שהדבר לא יישנה. הירוק הולם בשנית אולם עוצר ברגע האחרון את הלהב. הוא מחמיא לגוויין על עוז לבו ונכון להלום בשלישית, עכשיו ברצינות. הוא מנחית מהלומה, אולם זאת לכאורה בלבד, וגוויין לא יוצא מן המהלומה כי אם בפצע שטחי. גוויין מזנק לרגליו ומזמין את הירוק לדו־קרב. האביר מסרב ואומר לו ששתי המהלומות הראשונות היו מדומות בלבד,

שכן ביומיים הראשונים השיב לו גוויין את שתי הנשיקות. המהלומה האחרונה היתה אמנם ממשית, אולם לא התכוונה אלא לפצוע אותו קלות, זאת כיוון שגוויין סירב לספר לו על המחוך. מדבריו מבין גוויין שהאביר הירוק הוא אדון הטירה בתחפושת. גוויין נכלם ומקלל את הרגע בו בחר לקחת את המחוך הירוק, אולם האדון מוחל לו ומזמין אותו אליו לחגוג את השנה החדשה. גוויין מודה לו אך מסרב, מוסר ד״ש לשתי הגבירות, ונושא נאום קצר על בוגדנותן של נשים, ביניהן: אדם וחוה, פלגשי המלך שלמה, דוד ובת שבע ושמשון ודלילה. הלורד מגלה לו את שמו, הלא הוא ברטילק דה הוֹטדֶזֶרט (Hautdesert). כמו כן נודע לגיבורנו כי שם הגבירה הזקנה הוא מורגן לה פיי, פילגשו לשעבר של מרלין הקוסם ואחותו למחצה של המלך ארתור, מכאן שהיא דודתו של סר גוויין. היא זו ששלחה את הלורד בתחפושת אביר ירוק אל חצר המלך ארתור ויזמה את העלילה.

גוויין שב לקמלוט. לאחר שסיפר את מוצאותיו ועלילותיו הוא מבטיח לשאת את פיסת המשי הירוקה לעד, לאות חרפתו ומורך לבו. הכול צוחקים ומחליטים לשאת אף הם אבנט ממשי ירוק כאות להזדהותם עם סר גוויין. כאן תם המעשה.

* * *

היצירה – בין הקוד האבירי לאהבה חצרונית

שֶׁלִּי אַתָּה, שֶׁלְּךָ אֲנִי
בְּגוּף וְנֶפֶשׁ יַחַד,
שִׁפְחָה לְעִוּוּגֶיךָ,
רְוֵה מִמֶּנִּי נַחַת.

ספר ג׳, 4

בדומה לרובה של הספרות בימי הביניים המאוחרים, עלילת *סר גוויין והאביר הירוק* כפי שהתגבשה ביצירה שלפנינו במחצית השנייה של המאה ה־14 מופיעה במסורת הספרות של התקופה במקומות ובהקשרים רבים. מכאן שהקורא המשכיל בעת ההיא ידע לזהות את המסגרת הכללית של היצירה ואת הנפשות הפועלות בה בהקשרים שונים, כחלק מהמכלול המקיף ורב הסגולה של עלילות המלך ארתור. עובדה זו נוצלה על ידי המחבר בן הזמן להצגת הנושא או דמויות מוכרות מזווית חדשה, לעתים בלתי צפויה, לעתים מקוממת, אולם תמיד ידועה ומוכרת. היכרות אינטימית זו עם הדמויות, המעשירה את ההיבט הדרמטי של העלילה, חסרה על פי רוב לקורא המודרני, קל וחומר לקורא העברי הקורא את היצירה כשהיא נטולת זיקה למכלול הרחב יותר.

אמנם, ככל יצירת מופת, עומדת *סר גוויין והאביר הירוק* בזכות עצמה וניתן להתענג עליה בבחינת עלילת גבורה רווית הומור ומרובת הפתעות, או לחלופין כתוכחה מוסרית או ביקורת על ערכי הקוד האבירי של העת ההיא. אולם מיקום היצירה על רקע התרבות והספרות של התקופה אמור להעניק לקורא יתר הבנה של היצירה. זה ייעודו של המבוא שלפנינו.

*

סר גוויין והאביר הירוק שייכת לסוגה הספרותית הידועה כרומנסה, אולם זאת בהקשרה הימי־ביניימי, קרי: לאו דווקא סיפור אהבה במובן המודרני, כי אם עלילה הכתובה באחת מן השפות שמקורן לטינית או רומית, מכאן Roman. לימים היתה הכוונה בעיקר לרומנסה הצרפתית, כפי שזו התגבשה בכתבי קרטיין דה טרואה ומארי דה פרנס במחצית השנייה של המאה ה־12. במובן זה הרומנסה היא עלילת גבורה של אביר או חבורת אבירים המבקשים אחר משימה נאצלת, חסודה ונוצרית בעת ובעונה אחת. מרכיבים של פנטסיה וקסם גודשים את הרומנסה האופיינית: מפלצות, רצוי דרקונים מזרי אימה ופולטי אש, שעומדים על דרכו של האביר עז הלב הגובר עליהם באבחת חרבו המתהפכת; גבירות במצוקה זוכות להינצל ברגעי אסון; הגביע הקדוש מושב אל בעליו החוקיים בידיו של אביר טהור לב, וכיו״ב.

על פי רוב, עלילת הרומנסה הארתוריאנית פותחת בכינוס בחצרו של המלך ארתור, סמוך לשולחן העגול הנודע או בחגיגה ומשתה. בפני האבירים מוצב אתגר, ואחד מהם יוצא לקראתו. כך פרסיבל היוצא לחפש את הגביע הקדוש, או סר גוויין היוצא לסיים את הדו־קרב מול האביר הירוק. בכל רומנסה נמצא התייחסות אל תרבות החומר בת הזמן, כגון תיאורים ארוכים ומפורטים של מנהגי חצר, החל בחלקי לבושו של האביר ועד פירוט התפריט המוגש בסעודה כיד המלך. מסעו של האביר רצוף עינויי גוף ונפש. הכול נשבעים לעמוד על דרכו ולמנוע ממנו את יעדו הנאצל: מפלצות, מכשפות, אויבי המלכות, יערות חשוכים, סערות וברקים ומה לא. אולם האביר עז הלב, בן־החיל האציל ועז הנפש, עומד איתן מול שונאיו, גובר על כולם בזרוע נטויה, יכול לאתגר, וסופו שהוא שב אל חצר המלך עטור תהילה, זוכה בשבחים רבים, ובדרך כלל גם בידה של גבירה נאצלת המצפה לשובו בלב רוגש.

הרומנסה על כל גלגוליה, לאחר שהגיעה, כאמור, אל שיאה בכתביו של קרטיין דה טרואה, החלה לקבל אט אט ממד של קלישאה, של העתק נעדר מקוריות. ואכן, במאה ה־14 מידרדרת סוגה ספרותית זו לשלב של רידוד המוני מזה, או מנייריזם מעיק ודקדנטי מזה. הנה כי כן יכול היה צ׳וסר, בפרק הזמן המקביל לחיבור היצירה שלפנינו, לחבר פרודיה מובהקת על הרומנסה, היא סיפור עלילתו של סר תופס (Thopas) בסיפורי קנטרברי. הרומנסה הימי־ביניימית הוציאה סופית את נשמתה בקריאת הברבור של דון קיחוטה לסרוונטס בראשית המאה ה־17 (שנת 1605).

במרכז עלילת *סר גוויין והאביר הירוק* ניצבות שתי סוגיות שהן לוז הרומנסה מן העת ההיא: הקוד האבירי והאהבה החצרונית.

הקוד האבירי

הקוד האבירי, המעוגן באתוס הפיאודלי, מחלק את חברת האדם לשלושה רבדים: העמֵל (עובדי האדמה), המתפלל (הכמורה) והלוחם (האצולה). מאחר שעלות חימושו של האביר לא

מגן שלמה, הפנטגרם וחמש סגולות האביר.
הפנטגרם. חמש מעלותיו של האביר המסומלות במחומש הן: רעות, רוחב לב, תום לב, דרך ארץ, חמלה. שילוב חמש הסגולות בסמל שאין לו תחילה וסוף בא לציין כי רק איזון מלא בין חמש הסגולות הוא המעניק לאביר את מעמדו במסדר.

היתה בהישג ידו של מי שלא נמנה עם האצולה, אך טבעי הוא שרוב האבירים באו ממעמד זה. כוחו המוחלט של מעמד האבירים העניק בידיו שליטה בפועל על סביבתו, ותהיה זו אחוזת אביר רם מעמד, נסיכות או ממלכה.

מודעים לכוחם הרב, קבעו הריבון, הנסיך, המלך או ראש המסדר, קוד אבירי המגביל את הפָּרש החמוש על מנת שלא ינצל את עדיפותו לרעה ומעניק לו מסגרת ברורה ומגבילה לפעליו. זאת בעיקר לאחר תום מסעי הצלב וביצורה של ההגמוניה הנוצרית באירופה, אשר שמטו מתחת לרגליו של האביר המסורתי את ייעודו מימי המלחמה באויבי הנצרות. בעוד שקודם לכן קֶטל מרַבי של כופרים (וראו *שירת דולן* ו*אל סיד*) הוא אידיאל נוצרי, קטל הדדי של נוצרים רק בשל סכסוכי גבולות או טינה אישית הפך לבעייתי, שכן רוקן מתוכנה את המשמעות המקורית של תפקיד האביר כחייל במלחמת קודש מול העכו"ם המוסלמי. כיוון שכך, ועל מנת להעניק משמעות למעמד האבירות, נקבעו כללי התנהלותו של האביר שהיו לקוד התנהגות כתוב, לו נשבעו אבירי המסדרים השונים. הקוד הנודע מכולם הוא "הקוד המחומש" או "הפנטגרם" בעל חמשת הקודקודים. מחברו העלום של *סר גוויין* מציין את אותן חמש התכונות כסגולותיו המובהקות של סר גוויין שבזכותן שמו הולך לפניו כאביר למופת, והן: רעות, רוחב לב, תום לב, דרך ארץ, חמלה. אל חמש הסגולות נוספו לפי הצורך גם הכבוד לאישה, דבקות באמונה הנוצרית וגבורה בקרב.

אנדריאס קפלנוס והאהבה החצרונית

הגבר הרואה קלסתר נאה יישק לו.
זה דין האבירים.
ליידי ברטילק בסר גוויין והאביר הירזק, ספר ג', 15

האהבה החצרונית — Courtly love, מונח שנטבע מאוחר יותר ולא היה ידוע בעידן "האהבה החצרונית", מקורו ב־courtesy (courtoisie צרפתית, cortesia איטלקית) קרי: נימוסי חצר או הליכות נימוסין, במסגרתם נשבע האביר אמונים לגבירה נשואה, אוהב אותה אהבה אסורה,

אהבה חצרונית.
איור לחיבורו של אנדריאס קפלנוס משנת 1170.
Liber de arte honeste amandi et reprobatione inhonesti amoris.
המחצית השנייה (Manessische Handschrift)
של המאה ה־14.

בעוד השניים מסתירים את אהבתם. הנה כי כן, אהבה חצרונית מפֵרה אמנם את הדיבר השביעי והעשירי, ועם זאת אין להתכחש לעובדה שהיא מגלה תובנה דקה (ומפתיעה) בטבע האדם. כיוון שכך, רבים ערכה וחשיבותה בספרות התקופה. החיבור המרכזי בנדון נכתב בידי אנדריאס קפלנוס (Capelanus) על פי הזמנתה של מארי, נסיכת שמפיין, בתה של אלאונורה מאקוויטניה. החיבור המקיף שלושה כרכים תחת הכותרת: Liber de arte honeste amandi et reprobatione inhonesti amoris (ספר על אמנות האהבה הנאצלת ועל ליקויי האהבה המגונה), ראה אור בשנת 1170 והפך מיד עם הופעתו למדריך חובה בקרב נשות החצר ואבירי לבן. בין הכללים של קפלנוס, המגלה כאמור תובנה דקה בתורת הנפש — מפתיעה משהו לאור העובדה שהמחבר היה כלי קודש נוצרי המתנזר מאהבת נשים — נכתב בין היתר: 1) נישואים אינם עילה לחוסר אהבה; 2) מי שאינו מקנא לא יכול לאהוב; 3) אין ולא יכולה להיות עילה להתנזרות מאהבה; 4) אהבה ורדיפת בצע לעולם אינן עולות בקנה אחד; 5) אהבת אישה שאותה אין זה מכבודנו לשאת, היא אהבה מגונה; 6) שמור על אהבתך בסתר, שכן אהבה הנודעת ברבים תוחלתה קצרה; 7) אין לך מעורר יעיל יותר לאהבה מקנאה של ממש.

מן הראוי לציין שקפלנוס מעמיד במרכז חיבורו אביר מאביריו של המלך ארתור, כדוגמה ומופת לביטוי של אהבה חצרונית. בין היתר ממליץ המחבר על חילופי מתנות בעלות נופך ארוטי בין מאוהבים, כגון מחוך של הגברת — עצה שקבלתה היא המוטיב המרכזי ביצירה שלפנינו. נישואין לאחר(ת) בשום פנים אינם מכשול על דרכם של האוהבים, הגם שהמחבר ממליץ להם לשמור על אהבתם בסוד (המוסיף לדעתו תבלין לאהבה) ומציין כי רצוי להיפגש במסתרים באמצעות בלדרים נאמנים, אומנות וכו׳. קפלנוס לא מציין זאת במפורש, אולם ברור שהביטוי העליון לאהבה הוא אותה אהבת בשרים שאיננה מותנית בנישואי הזוג. לית מאן דפליג כי פרשנות כה ליברלית התנגשה חזיתית בדוגמה הכנסייתית. זו דרשה מן האביר טוהר לב ונאמנות מוחלטת לערכי הכנסייה, קרי: יושרה ללא פגם.

הביטוי המובהק למגמה זו מגולם בדמותו של פרסיפל, התם והטהור, בעלילת חיפושיו אחר הגביע הקדוש. ייתכן בהחלט כי דמותו של סר גוויין הושפעה גם היא מן ההיבט התיאולוגי שהגיע לשיאו באנגליה של שלהי המאה ה־14, המועד בו ראתה היצירה אור. בתוככי העולם הפנטסטי של העלילה, הגדוש עדיים, בגדי חמודות, סעודות כיד המלך, דו־קרבות, שֶלח מובחר הבוהק בחמה, נחשף גוויין למלחמה הקשה מכולן — המלחמה בעצמו וביצרו. המאבק הקשה מכולם הוא לא במפלצות, כי אם במארחת הנחשקת ובפיתוי המתמיד שזו מעמידה מולו בשדיה הגלויים ובניחוח הארוטי הכבד המלווה אותה. גוויין אמנם גובר על יצרו, אך אחרי ככלות הכול אינו עומד במבחן העליון של האביר למופת, הנכון להשליך חייו מנגד לאחר שנדר את נדרו וקיבל את תנאי הדו־קרב. הוא חרד לחייו ועל כן, אמנם מבויש ונבוך, נוטל את מחוך הגבירה האמור להגן על חייו. ואכן, יצוין שבניגוד בולט לשאר עלילות התקופה הגדושות מוות על כל צעד ושעל, איש אינו משלם בחייו ביצירה זו, והיא נקייה כליל מתאוות דם.

בפיתויי הגבירה נבחן אפוא קוד האהבה החצרונית הלכה למעשה. סר גוויין הוא סמל ל"נימוסי החצר", ואלו כוללים כאמור לעיל, אהבת סתר עם גבירה נשואה. כישלונה של הגבירה בניסיונה לפתות את גוויין הוא עדות כי "נימוסי חצר" שוב אינם מה שהיו. הכישלון הוא ניצחונה של הדוגמה הכנסייתית.

ביטוי חריף לאין שיעור לקץ "האהבה בסתר" והפיכתה לניאוף לשמו, המסכן את אושיות הקיום, נמצא בפרשת סר לנסלוט ואשת המלך ארתור, היא ליידי גווינביר. (ראו מבוא *לגווינביר* ללורד אלפרד טניסון בכרך ב'.) הנה כי כן, כאשר ניצבת בפני גוויין הבחירה בין תענוגות בשרים בחיקה של ליידי ברטילק לבין נאמנותו למארח, בוחר האביר שלנו בברירה השנייה.

למותר לציין כי הקוד של קפלנוס, וביתר שאת יישומו בפועל, העניקו מצע נרחב לרומנסה בת התקופה, אשר הפכה במרוצת הימים לקלישאה רדודה ופשטנית, כפי שעולה מעיון בכמה רומנסות ששרדו, והיתה לסבתא־רבתא של הטלנובלה בת ימינו.

סביר להניח *שסר גוויין והאביר הירוק* היא במידה רבה סאטירה העושה שימוש בחומרי הרומנסה המקובלים בעת ההיא. במובן זה היא ניצבת על סף הפרודיה, הגם שעושה זאת בחוש מידה, קלילות והומור. זאת בניגוד לסאטירה הנשכנית של צ'וסר ב*סר תופס* הנזכר לעיל. מחברו העלום של *סר גוויין*, בניגוד לצ'וסר הלועג ל*סר תופס*, מחבב את גיבור יצירתו, מֵבין אותו וסולח לו. הוא איננו פוסל את רוממות האידיאל האבירי, אולם כאשר זה מתנגש בחולשות האדם, הוא יודע להבין ולסלוח.

הדקדנס — ההיבט הנשי

את *סר גוויין והאביר הירוק* ניתן לקרוא, ככל יצירת מופת, בשני מישורים בעת ובעונה אחת: התראה פיוטית מפני שקיעת הערכים המקודשים של ימי הביניים מזה, וסאטירה חריפה, המשיקה לעתים לגבולות הפארסה, על אותם הערכים, מזה. "השילוש הקדוש" היורד למהותו של העידן המרתק המכונה בפינו "ימי הביניים", עשוי שלוש צלעות:

הדוגמה הנוצרית, האתוס הפיאודלי והקוד האבירי, שילוב תרבותי וערכי שהחזיק מעמד פרק זמן של מאות בשנים, מן הסתם תקופה ארוכה יותר מכל סדר חברתי המוכר לנו בקורות תרבות המערב עד הנה. ומאידך גיסא, ובעת ובעונה אחת, סאטירה חריפה על אותו ה"שילוש הקדוש" עצמו.

שקיעת הפיאודליזם, ועמה דעיכת ערכי שילוש זה בכלל והקוד האבירי בפרט, ניתנות לזיהוי כבר בימי מסעי הצלב, שהיו לכל דבר ועניין פסגת אותם הערכים. כמקובל בזרמי אמנות או אידיאולוגיה, טמן השיא את זרע החורבן בחובו. כבר ב*שירת דולן*, יצירת המופת משלהי המאה ה־12, ניתן לעמוד על ערעור מרחיק לכת של שלושת ה"סקרמנטים" הללו. אם כך במאה ה־12, קל וחומר בשלהי המאה ה־14, עידן שהוא לכל דבר ועניין תקופה של דקדנס. אם כי יש לקחת בחשבון כי התרבות החומרית, כגון צמיחת הערים והשינויים הדרמטיים בריבוד החברתי עם עליית המעמד הבורגני, הקדימה בצרפת זמן רב את בריטניה. ניתן אפוא לראות ב*סר גוויין והאביר הירוק* יצירת דקדנס קלאסית, שילוב מרתק של התרפקות על הערכים ההולכים וכלים של הרומנטיציזם האבירי מזה, וסאטירה, הלובשת בשלב מסוים ממדים של פארסה, מזה. הדברים שלהלן מבקשים להתבונן בהיבט זה של סר גוויין על יסוד תפקידן של הנשים ביצירה.

למותר לציין שמקומן של ארבע הנשים ב*סר גוויין* הוא דומיננטי, מכאן שעל אף תפקידו המרכזי לכאורה ביצירה שלפנינו, הרי שסר גוויין איננו כי אם כלי בידיהן. במובן זה ניתן להשוות את סר גוויין, בהסתייגות מסוימת, רק ל*שירת הניבלונגים*, בה מעמד הפרוטגוניסט, קרימהילד, מהווה אף הוא ציר מרכזי המניע את העלילה מתחילתה ועד סופה. אולם לא כך בשאר היצירות שהן גבריות ונקיות מתפקידי נשים כליל או שבהן לנשים ייצוג משני. דוגמה מובהקת היא *שירת דולן*, בה אוֹד, אהובתו של גיבור העלילה, מופיעה בגוף ראשון בשורות ספורות בלבד ועל כן נעדרת כל השפעה על המהלך הדרמטי של העלילה. כך *באוולף*, וכך, הגם שבמידה פחותה, *הוולסונגסאגה* והאדות האיסלנדיות, שתיהן נגזרות ממכלול סאגת הניבלונגים.

עם זאת, גם ההשוואה ל*שירת הניבלונגים* איננה מלאה, שכן האפוס הגרמני, רב עוצמה וקטלני ככל שיהיה, נעדר בפועל ייחוד נשי כמוטיב מרכזי ביצירה. קרימהילד היא דמות סטריאוטיפית המביאה את שנאתה עד אבסורד, ובכך היא זהה לדמותו של הפרוטגוניסט השני ביצירה, הוא האגן פון טרונג. שניהם ארכיטיפים של תכונה אחת ויחידה, כאשר מולם ניצבת שורה של דמויות משנה, רובן רדודות וכנועות, דוהות בצֵלם של שני ענקי הרשע. אולם בעוד האגן, גיבור היצירה, הוא דמות אותנטית המביאה עד אבסורד את נאמנותו של הווסל לאדונו, הרי שלשנאתה של קרימהילד אין, כאמור, ייחוד נשי במובן של רעיה, אם או אהובה. אמנם היא אבלה על בעלה זיגפריד שנפל מידיו של האגן, אך אותה השנאה יכולה היתה להיות תכונה של גבר המבקש לנקום את רצח אשתו.

לא כן הנשים ב*סר גוויין*. אף לא אחת מארבע הנשים היא דמות משנה (דוגמת ברונהילדה ב*ניבלונגים*), לכל אחת תפקיד מוגדר, גם אם אין היא מופיעה אלא באזכור קצר בן שורה או שתיים, וארבעתן משלימות זו את זו בעלילת מופת דרמטית.

הנשים, שלוש מהן בשר ודם ואחת מרחפת במרומים, הן, על פי סדר הופעתן: גינבר

(Guinevere), מלכת קמלוט ואשת המלך ארתור; מרים הבתולה אם המשיח; ליידי ברטילק; מורגן לה פיי (Morgan le Fay).

מרים הבתולה וליידי ברטילק ניצבות, למותר לציין, זו מול זו בהיפוכן הקוטבי. בעוד אשת ברטילק היא סמל המייצג את הקצנתה של אהבה חצרונית נוסח אנדריאס קפלנוס, מרים היא התגלמות הכניעה, הצניעות, קרי: אהבה רוחנית. מכאן שאשת ברטילק, הדמות הנשית המרכזית בעלילה, הגם שאת שמה איננו יודעים, היא ביטוי לניוון מוסרי ולשקיעה תרבותית אשר תביא במהרה לחורבנה של החצר בקמלוט, קרי: לקץ השאיפה הנאצלת, האוטופיסטית משהו, לעולם טוב יותר.

הכנסייה המתחלפת בגבירת החצר

מסדרי האבירים המוקדמים, הקשורים עדיין בזיקה ברורה אל המנזר ממנו יצאו (מסדר הטמפלרים הוא דוגמה מובהקת למגמה זו), נשבעו לנאמנות, עוני ופרישות, והיו אפוא ביטוי מרוכז של הדוגמה הכנסייתית. הדבר בא לידי ביטוי עליון במסעי הצלב הראשונים. שלב השקיעה הדקדנטי החל לאחר מסעי הצלב והגיע אל שיאו ב"אהבה החצרונית", בה תפסה גבירת החצר את מקום הכנסייה. מעתה הוקדשה גבורתו, קל וחומר נאמנותו הפיאודלית של האביר לגבירת לבבו, ופחות מכך, אם בכלל, לאלוהיו. באופן זה הפכה האישה, על תכונותיה השטניות מקדמת דנא, לאויב המרכזי של הכנסייה. אין זה מקרה שבפרק זמן זה זוכות נשים חוטאות, החל בחוה ולילית, עבור באשת פוטיפר ודלילה וכלה בבת שבע, לעדנה ספרותית. תופעת ציד המכשפות היא אחד הביטויים לכך. מכאן העוצמה הרבה המיוחסת לשתי נשים בעלילה זו. אשת ברטילק היא הלילית המפתה את גיבורנו בחדר המיטות, וסופה שהיא מצליחה לנפץ את הקוד האתי של גוויין במעשה המחוך, שהוא, ולא במקרה, חפץ ארוטי וקמע אלילי בעת ובעונה אחת. מורגן לה פיי, המכשפה, אחותו של ארתור, השואפת להחריב את החצר בקמלוט, היא היוזמת את העלילה כולה. בכוח כשפיה אשר למדה אצל מרלין, גדול המכשפים במיתולוגיה הבריטית, בפרק הזמן שהיתה פילגשו, הופכת מורגן את ברטילק לירוק, ומאפשרת את כריתת ראשו מבלי שיאונה לו רע. היא אפוא הבימאית של העלילה והיא זו המוציאה אותה אל הפועל באמצעות הליידי גלוית השדיים.

ליידי ברטילק היא כאמור היפוכה של מרים הבתולה, שאת דמותה נושא גוויין על מגִנו. מרים היא התגלמות האידיאל הנשי בנצרות, האישה הנכנעת בתפקיד אם האלוהים, מי שלא זוהמה בתאוות וחשק ולא במגע בשרים, שהם כידוע שורש כל רע. היא מעניקה חיים מבלי לחטוא, האישה האחת והיחידה שעולה בידה לשמור על בתוליה ולהיות אם בעת ובעונה אחת.

זיקתו של גוויין אל מרים מובנת מאליה. מי שדיוקנה חקוק בפנים מגִנו, היא עזר כנגדו תרתי משמע, ניצבת לעיניו בכל עת שירצה בכך. היא אמורה להושיעו מסכנה, להפיח בו עוז ואמונה ולהתרות מפני פיתוי וחולשת דעת.

עַל כֵּן לְעֵת נִקְלַע אֶל בֵּין הַמְּצָרִים,
דַּי אִם הִבִּיט בִּפְנֵי דְּמוּתָהּ הַמְצֻיֶּרֶת
עַל מָגִנּוֹ בִּפְנִים וּכְבָר גָּבַר כֹּחוֹ.

(ספר ב׳, 28)

ואכן שואב סר גוויין את תעצומות נפשו מן האמונה והדבקות במרים. אין בו כל הרהור שני ביחס למטלה שעליו לבצע, גם אם זו כרוכה באיבוד לדעת ודאי. הדרך אל האביר הירוק מורידה על ראשו של האיש תלאות רבות, בהן סכנה של קיפאון בכפור. כיוון שכך, וכיוון שהגיעו מים עד נפש, הוא נושא תפילה למרים וזו משיבה לבקשתו ומובילה אותו אל ארמונו של ברטילק. אולם אליה וקוץ בה. מרים אמנם מצילה את גופו, אולם בעת ובעונה אחת היא מעמידה במבחן את עוז רוחו ויושרתו. כיוון שגוויין כושל במבחן, וכיוון שהעתיד גלוי לעיני מרים, לא תהיה זו הפרזה לטעון כי היא זו המכשילה אותו ועל כן פועלת יד ביד עם ליידי ברטילק ומורגן לה פיי. אחרי ככלות הכול, ארמונו של ברטילק הוא אמנם מקלט מתלאות הדרך וסכנת נפשות, אולם בעת ובעונה אחת הוא פח יקוש בו נופל גיבורנו. בארמונו של ברטילק פוגש גוויין עולם של פיתויים, שמחה ועונג. בעולמו המתירני של ברטילק אליו הגיע שִׁמעו של גוויין כמי שהוא התגלמות סגולותיו של האביר ונימוסיו, קרי: של נימוסי חצר במובן "האהבה החצרונית" מאסכולת קפלנוס, מצפים מגוויין כי יהיה הארי שבחבורה. ככלל, חצרו של ברטילק מתוחכמת ודקדנטית יותר מחצרו של המלך ארתור, אולם בהבדל יסודי אחד, והוא, מעמדה של גברת הבית. בעוד המלכה גינבר לא מוציאה מלה מפיה וכל כולה קישוט בלבד במעמד הפותח את הרומנסה, ליידי ברטילק היא היפוכה הגמור.

המחבר מיטיב לשתול תמונות המציגות את חצר החטאים של ברטילק. מיד בבואו נושא גוויין תפילת הודיה למרים. המיסה מתנהלת בדבקות ובכובד ראש ראוי. אך שתי סגולות נאצלות אלה אובדות במהרה כבר בפגישה הראשונה בין גוויין והליידי.

שתי החצרות, זו בקמלוט וזו של הלורד ברטילק, מוצגות כמקומות בילוי ומנעמים. ההבדל בין השתיים נובע מדמותו של השליט. בעוד ארתור מוצג כשוטה צעיר ונלהב, הרי שברטילק, איש במיטב שנותיו, הבנוי לתלפיות והמקרין אדנות מזה ואהבת חיים מזה, מעניק לחצרו שילוב מרתק של דקדנס ארוטי ובגרות, לעומת חדוות הנעורים האדולסנטית של החצר בקמלוט.

גם אם אין גוויין נופל ברשתה של הליידי מיד, הרי שכבר מן הרגע הראשון נוצרת העילה לכך, זאת כאשר הוא מכריז כי בעיניו עולה הליידי על גינבר "מכל הנשים..." ומכאן קצרה הדרך אל הנפילה במלכודת הפיתוי. ייתכן שהקורא בן ימינו, קל וחומר הקורא העברי, לא ישים לב לעובדה שהיתה גלויה ומובנת למאזין של העת ההיא, המועד בו בחר המחבר לציין את השלב הראשון, ועל כן המכריע, לתחילת מעשה הפיתוי: "בַּבֹּקֶר, זוֹ הָעֵת בָּהּ הָאָדָם זוֹכֵר / כִּי מוֹשִׁיעֵנוּ מֵת עַל גְּאֻלַּת נַפְשֵׁנוּ". (ספר ב׳, 41) הנה כי כן, לאחר שגוויין כמעט קופא למוות, ומרים, אליה הוא נושא תפילתו, מעניקה לו מקלט,

הרי שתחת לשאת תפילת הודיה, הוא עסוק עתה ב"שיח אוהבים" (Luftalk) המשכיח ממנו את קדושת היום.

גוויין, הלכוד באיסורי האתוס הפיאודלי, נופל ברשתה של הליידי כבר בביקורה הראשון בחדרו, כאשר זו מחמיאה לו: (ספר ג', 5)

[...]
אֲבָל עִם זֹאת אַיֵּה תִּמְצָא אִשָּׁה אֲשֶׁר
נָפַל בְּגוֹרָלָהּ לִטֹּל בִּזְרוֹעוֹתֶיהָ
אַבִּיר מֻשְׁלָם כָּמוֹךָ, לְהַאֲזִין לַאֲמָרָיו,
וְכָךְ אֶת תְּשׁוּקוֹתֶיהָ לְהַמְתִּיק וּלְהָפִיג,
וּלְנַפְשָׁהּ מָזוֹר לָתֵת וְסַם מַרְפֵּא.
הֲלֹא לְמַעַן זֹאת תִּשְׁמַחְנָה הַנָּשִׁים
לָתֵת אֶת זְהָבָן. הִנֵּה כִּי כֵן, רֵעִי,
לִי לֹא נוֹתַר כִּי אִם לָתֵת תּוֹדָה לָאֵל
עַל כִּי אֶת חֲלוֹמָן שֶׁל הַנָּשִׁים כֻּלָּן
בִּזְרוֹעוֹתַי קִיַּם.

על מחמאות שכאלה, הנימוס, קרי הקוד האבירי, מחייב את גוויין להישבע אמונים לגבירה. והוא אכן עושה זאת מיד בבית הבא:

עִם זֹאת, אַתְּ מַלְכָּתִי וּמְשָׁרְתֵךְ אֲנִי,
אַבִּיר הַמְמַלֵּא אֶת חֵפֶץ הַנְּסִיכָה.

הנה כי כן, זהו ההסכם השלישי של גוויין (לאחר שהסכים על הדו־קרב ועל החלפת מתנות עם הלורד בעל הבית), אשר גם בו לא יעמוד. שהרי "חפץ הנסיכה" על פי עקרונות האהבה החצרונית של קפלנוס, ברור לחלוטין. יתרה מזו, הציד בחדר המיטות הוא ניגודו הסימטרי של הציד בשדה וביער. הציד, שני רק למלחמה עצמה, הוא ביטויו העליון של קוד האבירות, בו באים לידי ביטוי כישוריו הפיסיים של האביר, הרדיפה אחר השלל, הסיכון מול בעלי חיים דוגמת חזיר הבר, הדוב, להקת הזאבים (או "האריות" כבדוגמה מן *הניבלונגים*). כל אלה הם ניגוד מוחלט לרביצה הנהנתנית במיטה לצדה של גבירה יפיפייה, שטופת זימה. כיוון שכך, אך טבעי הוא שבסופו של דבר ייכשל בחטא שלא יכופר, והוא הפחד, עם קבלת המחוך האמור להציל אותו מידו של האביר הירוק. בכך מפר גוויין שני איסורים שהם ממהותו של הקוד האבירי: הפחד והשימוש באביזר שהוא קמע אלילי תחת האמונה במרים. הנה כי כן, במקום כוכב המעלות החקוק על מגִנו, בוחר האביר שלנו במחוך. הוא בוגד במרים ובוחר בחוה.

גוויין מאבד (כפי שהוא מודה מאוחר יותר) את יושרתו האבירית ואת מקומו בסולם הערכים הפיאודלי.[10]

המחוך מזה והפנטגרם, הלא הוא "כוכב המעלות", מזה, מסמלים גם בצורתם את כישלונו של גוויין. בעוד המחומש הוא קשר אינסופי או endless knot שהוא בלתי חדיר, אולטימטיבי, המחוך הוא חפץ פתוח שיש להתירו ולקושרו בכל עת. ואכן, הביטויים "שער נעול" או "מעיין חתום", הם משמותיה של הבתולה הקדושה.

לזכותו של גוויין ייאמר כי הוא נושא את פיסת המשי הירוקה כאות לחרפה, בעוד רעיו לשולחן העגול נושאים אותה בגאווה. הם לא למדו את הלקח, וכך יביאו חורבן על עצמם. בימיו של המחבר גורלה של החצר בקמלוט היה ידוע. גורלה של קמלוט יהיה כגורל טרויה הנזכרת בתחילת היצירה. טרויה נחרבה בשל בגידת אישה, ובמשפטו בוחר פריס באפרודיטה. לאחר שזו נתנה לו את המחוך, הוא מצדו הגיש לה את תפוח הבחירה. בבוא העת יקיץ הקץ על קמלוט מסיבות דומות. המסר מובן אפוא.

הממד הדרמטי – הציד במעבה היער והציד בחדר המיטות

ההקבלה בין תמונות הציד במעבה היער לבין הציד בחדר המיטות היא מוטיב מרכזי ביצירה, המעניק לה את ערכה הדרמטי. אולם בחינה מקרוב של שני הרכיבים תגלה תחכום מפתיע במבנה העלילה, כה בלתי צפוי בשירת ימי הביניים, אף בזו המאוחרת. בעלי החיים הניצודים אינם פרי המקרה שכן תכונותיהם, כפי שנתפסו בעת ההיא, מקבילות למתחולל בחדר המיטות. האנשת בעלי חיים בימי הביניים (והפופולריות הרבה להם זכו בעת ההיא *משלי איזופוס*, היא הנותנת) היתה חלק מן המוסכמות המקובלות, ונשאה לא אחת אף משמעות דתית. דוגמה מובהקת לכך היא התרנגול, שנטליקליר (Chantlicleer) שמו, *בסיפורי קנטרברי* לצ'וסר (וראו *סיפור הנזירה*) אשר כמעט נטרף בידי שועל ערמומי אך ניצל ברגע האחרון בזכות קרקוריה ההיסטריים של פרטלוט (Pertelote) אהובתו, התרנגולת העדיפה עליו בחצר הנזירה. אולם בעוד שאצל

עמוד הפתיחה *למשלי איזופוס* (Esopi appologi). באזל, 1501. מאויר בידי יעקב פון פורצהיים (Pfortzheim).

צ׳וסר האלגוריה גלויה וישירה, השימוש שעושה מחבר סר גוויין בבעלי חיים ביצירה מעודן, ועל כן מתוחכם יותר.

שלושת בעלי החיים הניצודים ביצירה הם: הצבייה, חזיר הבר והשועל. שלושתם מגלמים בתכונותיהם אמונות מקובלות בימי הביניים ביחס למזגם ותכונותיהם. הצבי נחשב ליצור אציל אך חמקמק, נמלט ולא נלחם. חזיר הבר הוא דימוי מובהק ללוחם אכזר המשיב מלחמה. השועל, הוא ה־Reynard של סר גוויין, הנו בעל מסורת עתיקת יומין בסיפורת ימי הביניים, הצרפתית בעיקר (מכאן השורש הצרפתי renart). למותר לציין כי בחברה האגררית, השועל, טורף האווזים והתרנגולות, הוא אויבו המושבע של האיכר, מכאן שהוא ״בעל חיים שנוא שיש לצודו ולהשמידו״,[11] משום שהוא ״דו פרצופי, ערום וצבוע״ (שם). הצבי, חזיר הבר והשועל, לפי סדר זה, מעסיקים את הציידים, בעוד שליידי ברטילק מעסיקה את סר גוויין.

ביום הראשון צד ברטילק את הצבי. במקביל פותחת ליידי ברטילק בחיזוריה אחר סר גוויין. הוא שומע אותה פותחת את דלת חדרו, האיש נבוך ומעמיד פני ישן. ההשוואה עם הצבי ברורה. בדומה לצבי הנמלט על מנת להימנע מכל ניסיון של התמודדות עם האתגר, כך גוויין מעדיף שלא להתייצב מול הגבירה. הוא מבקש שלא לפגוע ברגשותיה, ועם זאת אין לו עניין ליפול קורבן לפיתוייה. כל התנהגות מתירנית מצדו תיחשב לפגיעה בחובתו למארח, ומכאן לשבירת קוד ההתנהגות האבירי.

למחרת היום צד ברטילק חזיר בר, פרא ענק וקטלני. בניגוד מובהק לצבי מאמש, חזיר הבר אינו נמלט, להפך, הוא משיב מלחמה וקורע לגזרים את כלבי הציד העטים עליו. במקביל מֵרים גוויין את כפפת האתגר שהליידי משליכה לרגליו, שוב אין הוא מעמיד פני ישן. תחילה הוא מבקש להיות חביב ומסביר פנים, אך כיוון שניסיונו כושל מול פיתוייה של הליידי ומנעמי גן העדן שהיא מבטיחה לו, הוא משיב לה בנימה של קוצר רוח:

אַךְ בְּאַרְצִי שֶׁלִּי רַק מַעֲשֶׂה שֶׁאֵין בּוֹ
שָׁכָר וְרֶוַח כְּלָל, רָאוּי הוּא לָאַבִּיר.

למותר לציין שדבריו הנכוחים לא משפיעים על הליידי,

הִיא לֹא הֵנִיחָה לוֹ. בְּתַכְסִיסֵי עָרְמָה
בִּקְּשָׁה לְנַסּוֹתוֹ, לְשַׁדֵּל וּלְהַדִּיחַ.
אַךְ הָאַבִּיר שֶׁלָּנוּ עָמַד חָסוּד מִנֶּגֶד,
נוֹטֵר אֶת חֲלָצָיו מִפְּנֵי פִּתּוּי.

ביום השלישי דולק חבר הציידים אחר השועל. המחבר מציג את תכונותיו במילים מפורשות: ״כי השועל ערום, פתלתל והפכפך״ (ספר ג׳, 29).

השועל מצליח להוליך שולל את רודפיו במהלך כל שעות אחר הצהריים. בינתיים

מיישמת ליידי ברטילק את תכונותיו של השועל בחדר המיטות. כיוון שעד כה כשלה בניסיונותיה לפתות את גוויין, היא נוקטת בשיטות נועזות יותר. בדומה לבעלה הנשבע לצוד את השועל הנמלט, נשבעת אשתו להפיל בפח את גוויין. בראש וראשונה היא מופיעה לפניו ושדיה וגבה גלויים. כיוון שגוויין עומד בסירובו גם לנוכח הפיתויים, היא מבקשת לתת לו מתנה. תחילה זו הטבעת, אותה גוויין מסרב לקחת, לאחר מכן זהו המחוך המכושף אשר:

...הַגֶּבֶר הַמְשַׁנֵּס אוֹתָהּ עַל חֲלָצָיו,
תִּשְׁמֹר נַפְשׁוֹ פִּסַּת הַמֶּשִׁי הַיָּרֹק.
כִּי אֵין בִּמְלוֹא הַחֶלֶד אַבִּיר אֲשֶׁר יוּכַל
אֶת בַּעַל הַמָּחוֹךְ בְּחֶרֶב לְהַכּוֹת,
וְאֵין כִּשּׁוּף אוֹ לַחַשׁ מִתַּחַת לַשָּׁמַיִם
שֶׁבְּכֹחוֹ יִהְיֶה לִפְגֹּעַ בַּחוֹגֵר.

עתה נופל גוויין בפח.

לְשֵׁמַע הַדְּבָרִים הִרְהֵר גֶּוִין שֵׁנִית.
חָשַׁב עַל הַצָּרָה הַמְצַפָּה לוֹ מוּל
הַגֶּבֶר הַיָּרֹק...

גוויין החרד לחייו מסכים ליטול את המחוך, האמור להציל אותו מאבחת קרדומו של האביר הירוק הצפויה לו למחרת היום. הוא נשבע שלא לספר את הדבר לבעלה. כיוון שכך, הא מפר את ההסכם לפיו השניים אמורים להתחלף במתנות בהם זכו במרוצת היום. אולם סופו של השועל להילכד בידיו של סר ברטילק, ובדומה לכך סופו של גוויין להילכד אף הוא בידי בעל הבית. לכאורה סופו של השועל קטלני מזה של גוויין, אולם אם נציג את הסוגיה על פי קני־המידה של הקוד האבירי, הרי שסופו של השועל הוא מוות מכובד במערך יחסי כוחות שווים בין רודף לנרדף, בעוד שגוויין זוכה בחייו מן ההפקר וכך הופך בעיני עצמו לבדיחה מהלכת כשהמחוך משמש עדות לחרפתו.

הנה כי כן, השועל, סמל העורמה והולכת השולל, נעלה על סר גוויין, שהוא לכאורה סמל היושרה החצרונית. כך אכן רואה זאת גוויין המעניש עצמו בנשיאה מתמדת של פיסת הבד הירוקה, מעין אות קין, זיכרון קבע לחרפתו. לא כך אבירי החצר שאינם יורדים לעומק המעשה ועל כן ישלמו בכיליונה של חצר המלך. ניתן לראות אפוא ביצירה תיאור מתוחכם של סוף עידן האבירות, הנגרם שלא מדעת שחקניו המרכזיים, קרי: אבירי השולחן העגול.

התרגום

כתב היד של *סר גוויין והאביר הירוק*, SGGN, בקיצור אנגלי מקובל, המצוי במוזיאון הבריטי, הוא משלהי המאה ה־14, אם כי ייתכן שחובר כמה עשרות שנים קודם לכן. היצירה מחזיקה מעט יותר מ־2500 שורות ומחולקת לארבעה ספרים, הנחלקים בתורם לבתים בעלי אורך שונה, 24 שורות בממוצע. שני מרכיבים פרוזודיים מאפיינים את הכתוב: אליטרציה וחריזה של ארבע או חמש השורות המסיימות כל בית. המחבר האלמוני אינו שומר על משקל קבוע של השורות. השירה כתובה בניב שהיה מקובל בעת ההיא במערב בריטניה, קרוב לוודאי בלנקשייר, והוא מחוץ להישגו של הקורא המודרני, אלא אם כן הוא חוקר מובהק של דיאלקטים אנגליים בימי הביניים. זאת בניגוד לדיאלקט נגיש לקריאה שהיה נהוג באותה תקופה בלונדון, כמו בכתבי צ׳וסר ולנגלנד, לשם משל.

הנה כי כן, המבקש לתרגם את היצירה לעברית מוצא את עצמו מתרגם מכלי שני. במצב זה רצוי כי המתרגם יחזיק לפניו את הנוסח בפרוזה של היצירה המקורית. למותר לציין כי תרגום בפרוזה, המשוחרר מאילוצים פרוזודיים, שלא לדבר על גחמותיו הפיוטיות של המתרגם עצמו, יהיה מדויק ונאמן יותר.

כך נהגתי במקרה שלפנינו. התרגום בפרוזה שהיה מונח לפני במהלך עבודת התרגום הוא משל ג׳סי ווסטון (Weston),[12] משוררת וחוקרת שירה מן המחצית השנייה של המאה ה־19. מבין התרגומים בשירה בחרתי בנוסח של פול דין (Deane) משנת 1999.[13] אמנם קיים תרגום פיוטי של ווסטון עצמה, אולם המשוררת נהגה כמקובל בימיה ובחרה לתרגם את סר גוויין בחרוז. השוואת התרגום בפרוזה לתרגום הפיוטי, מעטה של אותה מתרגמת, המרחיקה לכת לעתים קרובות ב״חירות המשורר־המתרגם״ שהיא נוטלת לעצמה במיטת הסדום של החרוז, מעלה לא אחת חיוך על שפתי הקורא. תרגומו של דין, הכתוב, למותר לציין, באנגלית עכשווית, שוטף, חי ותואם יותר את אוזנו של הקורא בן ימינו. עם זאת, למרבה הצער, לא סיים דין את התרגום (בחילופי מכתבים בינינו ציין כי אינו יודע מתי אם בכלל יסיים את מלאכתו). מכאן שמשלב מסוים ואילך (ספר שלישי, בית 9) היה עלי לסמוך על התרגום בפרוזה (של ווסטון). כיוון שכך, הטקסט של פול דין באנגלית חופף את התרגום העברי בחלקו בלבד. במקרים בהם סוטה התרגום העברי מן הגרסה של דין, סמכתי על המקור בפרוזה של ווסטון.

* * *

סר גוויין
והאביר הירוק

סר גוויין והאביר הירוק, כתב היד, עמוד השער. ספריית טריניטי, קיימברידג׳.

ספר ראשון

איור לסר *גווין והאביר הירוק*, מתוך: כתב יד Cotton Nero, המוזיאון הבריטי.

פתיחה היסטורית

1

עֵם תּוֹם הַמִּלְחָמָה וְקֵץ מָצוֹר עַל טְרוֹיָה
כָּלְתָה בַּלֶּהָבוֹת, חָרְבָה הָעִיר עַד אֶפֶר,
הַגֶּבֶר שֶׁחוֹלֵל אֶת מַעֲשֵׂה הַבֶּגֶד
הוּשַׁב לוֹ כִּגְמוּלוֹ, כַּיָּאוּת עָנְשׁוֹ נִגְזַר.
אֶנֵיאָס הַנָּסִיךְ וּבְנֵי בְּרִיתוֹ הִדְבִּירוּ,
כָּבְשׁוּ מְחוֹזוֹת רַבִּים וּבָזְזוּ אוֹתָם
וְכָךְ שָׁלְטוּ בִּרְכוּשׁ אִיֵּי הַמַּעֲרָב.
אָז רוֹמוּלוּס פָּנָה אֶל רוֹמָא, אֶת הָעִיר
בָּנָה, וּבְרַהֲבוֹ, בִּשְׁמוֹ הֵעֵז לִקְרֹא לָהּ,
הַשֵּׁם בּוֹ הִיא מַחְזֶקֶת עַד עֶצֶם יוֹם הַזֶּה.
אָז טִירְיוּס בְּטוֹסְקָנָה הֵקִים עָרֵי מוֹשָׁב
וּבְלוֹמְבַּרְדִּיָה לַנְגוֹבַּרְד בָּנָה בֵּיתוֹ.
הַרְחֵק מִשָּׁם, מֵעֵבֶר לְחוֹפֵי צָרְפַת,
כּוֹנֵן בְּרֹב תִּקְוָה בֵּין מִישׁוֹרֵי גְּבָעוֹת
אֶת אַנְגְּלִיָּה פֶּלִיקְס בְּרוּטוּס.

בְּאֶרֶץ זוֹ הַפֶּלֶא,
אָסוֹן וּמִלְחָמָה,
טְרוּפִים בְּאֵלֶּה אֵלֶּה,
עֹשֶׁר וְאֵימָה.

2

וּלְעֵת בְּיַד נָסִיךְ נוֹסְדָה בְּרִיטַנְיָה זוֹ,
פָּרוּ בָּהּ הַגִּבָּרִים הַשּׁוֹאֲפִים לַקְּרָב,
הוֹרִידוּ עַל רֹאשָׁהּ חֶרְבָּן שָׁנִים רַבּוֹת.
מֵאָז פִּלְאֵי פְּלָאִים קָרוּ בְּזוֹ הָאָרֶץ,
שֶׁלֹּא הָיוּ כְּמוֹתָם בְּשׁוּם מָקוֹם אַחֵר.
הַמְצֻיָּן מִבֵּין כָּל שַׁלִּיטֵי הַבְּרִיטִים

Sir Gawayne and the Grene Knyght – Book One

1

The siege and assault having ceased at Troy
as its blazing battlements blackened to ash,
the man who had planned and plotted that treason
had trial enough for the truest traitor!
Then Aeneas the prince and his honored line
plundered provinces and held in their power
nearly all the wealth of the western isles.
Thus Romulus swiftly arriving at Rome
sets up that city and in swelling pride
gives it his name, the name it now bears;
and in Tuscany Tirius raises up towns,
and in Lombardy Langoberde settles the land,
and far past the French coast Felix Brutus
founds Britain on broad hills, and so bright hopes begin,

where wonders, wars, misfortune
and troubled times have been,
where bliss and blind confusion
have come and gone again.

2

From the founding of Britain by this brave prince,
bold men have bred there, burning for war,
stirring up turmoil through the turning years.
More wonders in the world have been witnessed here
than anywhere else from that age forward.
But of all who were crowned kings over Britain
the most honor was Arthur's, as old tales tell.

שָׁמַעְתִּי, כָּךְ אוֹמְרִים, הָיָה הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר.
אֲשֶׁר עַל כֵּן, אַגִּיד אֶת עֲלִילוֹת הַמֶּלֶךְ.
סִפּוּר מַפְלִיא מְאֹד, יֹאמְרוּ וַדַּאי רַבִּים,
מֻפְלָא אַף בֵּין קוֹרוֹת הַמַּדְהִימִים שֶׁל אַרְתּוּר.
הַסְכִּיתוּ וּמִיָּד אָקוּם וַאֲסַפֵּר
אֶת דְּבַר הַמַּעֲשֶׂה שָׁמַעְתִּי בַּחוּצוֹת,

כִּי זוֹ הָעֲלִילָה
אוֹתָהּ הָעָם אָהַב,
וְהִיא אֱמֶת כֻּלָּהּ,
וְגַם כְּתוּבָה עַל קְלָף.

ספר ראשון: חג המולד בְּקַמֶלוֹט
3

בְּחַג מוֹלָד יָשַׁב בְּקַמֶלוֹט הַמֶּלֶךְ,
בְּחוּג נֶאֱמָנָיו מִבֵּין שׂוֹעֵי מַמְלֶכֶת,
סְבִיב לְשֻׁלְחָן עָגֹל הֵסֵבּוּ כְּאַחִים,
הִדְהֵד צְחוֹקָם רוֹעֵם בְּמֶרְחֲבֵי אוּלָם,
עַד שֶׁפָּנוּ מִשָּׁם לִשְׂדֵה הַתַּחֲרוּת
וּבְדוּ־קְרָב עָלְצוּ הַגִּבּוֹרִים בְּנֵי חַיִל.
אָז שָׁבוּ לֶחָצֵר לָשִׁיר שִׁירֵי הַלֵּל.
כָּךְ חֲמִשָּׁה־עָשָׂר יָמִים אָרַךְ הַנֶּשֶׁף,
הַכֹּל הִתְהוֹלְלוּ וְסָעֲדוּ לִבָּם,
רֹב מְהוּמָה בַּיּוֹם וְרִקּוּדִים עִם לַיִל.
גְּבָרוֹת וַאֲדוֹנִים מִלְּאוּ אוּלָם וְחֶדֶר,
הֵסֵבּוּ זֶה עִם זוֹ בְּרֹב הֲדַר תִּפְאֶרֶת,
רָם הִתְגַּלְגֵּל צְחוֹקָם עַלִּיז וּמְאֻשָּׁר,
כִּי שָׁאוֹן שֶׁל חוֹגְגִים הֲלֹא עָרֵב לָאֹזֶן.
מֵיטַב הָאַבִּירִים רַבֵּי הַחֵן וָחֶסֶד,
וְלִיפִּי הָעֲלָמוֹת מָשָׁל אֵין בָּעוֹלָם,
עוּלֵי יָמִים כֻּלָּם, גֵּאִים, טוֹבֵי מַרְאֶה.
וּבְתוֹכָם מוּרָם מִבְּנֵי אֱנוֹשׁ, הַמֶּלֶךְ.

...בְּחַג מוֹלָד יָשַׁב בְּקַמֶלוֹט הַמֶּלֶךְ, בְּחוּג נֶאֱמָנָיו מִבֵּין שׂוֹעֵי מַמְלֶכֶת...

איור לסר *גוויין והאביר הירוק*, מתוך כתב יד Cotton Nero, המוזיאון הבריטי.

So I mean to make known a marvel on earth,
an astonishing sight, as some men would call it,
an extraordinary exploit among Arthur's wonders.
Listen to this lay for a little while
and as townsmen tell it, so this tale will trip along,

a story pinned in patterns
steadfast, steady, strong:
aligned in linking letters
as folk have loved so long.

Book I: Christmas in Camelot
3

One Christmas in Camelot King Arthur sat
at ease with his lords and loyal liegemen
arranged as brothers round the Round Table.
Their reckless jokes rang about that rich hall
till they turned from the table to the tournament field
and jousted like gentlemen with lances and laughs,
then trooped to court in a carolling crowd.
For the feast lasted a full fifteen days
of meals and merriment (as much as could fit.)
Such gay glee must gladden the ear –
by day what a din, and dancing by night!
The halls and chambers were heaped with happy
lords and ladies as high as you like!
There they were gathered with all the world's goodness:
knights as kind as Christ himself,
ladies as lovely as ever have lived,
and the noblest king our nation has known.
They were yet in the pride, in the prime of their youth, and filled

אַבִּירִים וַעֲלָמוֹת
וְגֵא הַמֶּלֶךְ רָם.
לְעֹז וּלְכָבוֹד
לֹא עוֹד הָיוּ כְּמוֹתָם.

4

וְהִנֵּה הַשָּׁנָה רַק זֶה עַתָּה הֵחֵלָּה
וּכְבָר עַל הַבָּמָה מִשְׁתֶּה כָּפוּל הֵכִינוּ.
יַחְדָּו אֶל הָאוּלָם כִּבֵּדַת הַמֶּלֶךְ בָּאָה,
בְּכַנָּנָה גְּדוֹלָה הוּשְׁרוּ מִלּוֹת הַמִּיסָה,
הָעָם וּכְלֵי הַקֹּדֶשׁ זִמְּרוּ בְּכָל כֹּחָם,
שִׁירֵי חַג הַמּוֹלָד חָזְרוּ וְשָׁרוּ שׁוּב.
אָז כַּנָּהוּג אָסְפוּ מִנְחָה שׂוֹעֵי הָאָרֶץ
וְלַמְּסֻבִּים חִלְּקוּ דּוֹרוֹן חַג הַמּוֹלָד,
הֶרְאָה אִישׁ לְאָחִיו אֶת הַמַּתָּת זָכָה בָּהּ,
צָחֲקוּ הַעֲלָמוֹת שֶׁלֹּא קִבְּלוּ דָּבָר.
(וְהַדּוֹכָה שָׂמַח, וְכִי אֶפְשָׁר אַחֶרֶת?)
עָנֹג חָלַף הַזְּמַן עַד בּוֹא הַסְּעוּדָה.
אָז רָחֲצוּ הֵיטֵב, יָשְׁבוּ אֶל הַשֻּׁלְחָן
אִישׁ אִישׁ בְּמוֹשָׁבוֹ, עַל פִּי הַמַּעֲמָד.
וְהַמַּלְכָּה גִּינֶבֶר בְּרֹב יָפְיָהּ, בַּתָּוֶךְ
יָשְׁבָה עַל הַבָּמָה עֲטֶרָה פְּאֵר לָרֹב,
בֵּין קַלְעֵי הַמֶּשִׁי וְאַפִּרְיוֹן מִמַּעַל
אָרוּג מִבַּד טוּלוּז, שְׁטִיחַ קִיר מִטָּאר
רָקוּם וּמְשֻׁבָּץ מֵיטַב אַבְנֵי יְקָר,
צוֹרְפֵי זָהָב קִבְּלוּ בַּעֲבוּרָם הוֹן רַב.

יָפָה מִכָּל עֲדִי,
כֻּלָּם יוֹדוּ בָּזֹאת,
הָיְתָה גִּינֶבֶר: עֵינֶיהָ
נוּגוֹת וַאֲפֹרוֹת.

...יָפָה מִכָּל עֲדִי, כֻּלָּם יוֹדוּ בָּזֹאת, הָיְתָה גִּינֶבֶר: עֵינֶיהָ נוּגוֹת וַאֲפֹרוֹת...
גינבר. לואיס רד (Rhead), איור לאידיליות *המלכים*
לאלפרד לורד טניסון, 1898

as full of heaven's blessing
as the king had strength of will.
And mighty men surpassing
all were gathered on that hill.

4

While the year was as young as New Years can be
the dais was prepared for a double feast.
The king and his company came in together
when mass had been chanted; and the chapel emptied
as clergy and commons alike cried out,
"Noel! Noel!" again and again.
And the lords ran around loaded with parcels,
palms extended to pass out presents,
or crowded together comparing gifts.
The ladies laughed when they lost at a game
(that the winner was willing, you may well believe!)
Round they milled in a merry mob till the meal was ready,
washed themselves well, and walked to their places
(the best for the best on seats raised above.)
Then Guinevere moved gaily among them,
took her place on the dais, which was dearly adorned
with sides of fine silk and a canopied ceiling
of sheer stuff: and behind her shimmering tapestries from far Tarsus,
embroidered, bedecked with bright gems
that the jewelers would pay a pretty price for any day,

but the finest gem in the field of sight
looked back: her eyes were grey.
That a lovelier's lived to delight
the gaze – is a lie, I'd say!

5

אַךְ אַרְתּוּר לֹא יִסְעַד לִפְנֵי הָאֲחֵרִים.
עוֹלֵז וּמְאֻשָּׁר בְּנִימוּסָיו כְּמוֹ נַעַר,
רָדַף תַּעֲנוּגוֹת וּבְתַכְלִית שָׂנָא
לָשֶׁבֶת לְלֹא מַעַשׂ, לְהִתְפַּרְקֵד בָּטֵל.
רָתַח בּוֹ דַּם הָעֶלֶם, קָדַח מֹחוֹ הַפֶּרֶא.
וְעוֹד מִנְהָג עָשָׂה הַמֶּלֶךְ לְעַצְמוֹ:
לֹא לֶאֱכֹל בֶּחָג לִפְנֵי שֶׁבְּאָזְנָיו
יַשְׁמִיעוּ עֲלִילָה, רַבַּת פְּלָאִים, מוּזֶרֶת,
תַּצִּית אֶת דִּמְיוֹנוֹ, עַל אַבִּירִים מִקֶּדֶם,
עַל מַעֲשֵׂי גְבוּרָה, וְעַל מִבְחַר כְּלֵי נֶשֶׁק.
אוֹ בְּטֶרֶם בּוֹא פְּלוֹנִי הַמְחַפֵּשׂ יָרִיב
רָאוּי לְשֶׁכְמוֹתוֹ, לָצֵאת עִמּוֹ בַּקֶּרִי,
וּבְדוּ־קְרָב לָשִׂים יָדָיו בְּכַף גּוֹרָל.
לִזְכּוֹת בְּנִצָּחוֹן אוֹ מַפָּלָה לִנְחֹל.
כָּזֶה הָיָה מִנְהַג הַמֶּלֶךְ בֶּחָצֵר,
לֹא סָר מִמִּנְהָגוֹ גַּם זוֹ הַפַּעַם אַרְתּוּר.

עִם בּוֹא רֹאשׁ הַשָּׁנָה,
קָם אַרְתּוּר הַמְהֻלָּל,
תָּמִיר וּגְבַהּ קוֹמָה,
וְעִם רֵעָיו צָהַל.

6

עָמַד הַמֶּלֶךְ רָם לְצַד שֻׁלְחָן גָּבוֹהַּ
וְסָח דְּבָרִים בְּטֵלִים בְּרוּחַ מַלְכוּתִית.
לְצַד מוֹשַׁב גִּינֶבֶר יָשַׁב גֶּוִין הַטּוֹב,
וְאַגְרָוִין, ״יַד נָפֶץ״ שְׁמוֹ, יָשַׁב מִצַּד שֵׁנִי.
הֵם אַבִּירִים בְּנֵי חַיִל וְאַחְיָנֵי הַמֶּלֶךְ,
וּבַלְדְוִין הַהֶגְמוֹן יָשַׁב בְּרֹאשׁ שֻׁלְחָן.
בֶּן אוּרִיֵן, אִיוֵין שְׁמוֹ, אָכַל בָּדָד, כֻּלָּם

5

But Arthur would not eat till all were served.
He bubbled to the brim with boyish spirits:
liked his life light, and loathed the thought
of lazing for long or sitting still longer.
So his young blood boiled and his brain ran wild,
and in many ways moved him still more
as a point of honor never to eat
on a high holiday till he should have heard
a strange story of stirring adventures,
of mighty marvels to make the mind wonder,
of princes, prowess, or perilous deeds.
Or someone might come, seeking a knight
to join him in jousting, enjoying the risk
of laying their lives on the line like men
leaving to fortune the choice of her favor.
This was the king's custom at court,
the practice he followed at pleasant feasts held in his hall;

therefore with bold face
he stood there straight and tall.
As New Years proceeded apace
he meant to have mirth with them all.

6

So he stood there stock-still, a king standing tall,
talking of courtly trifles before the high table.
By Guinevere sat Gawain the Good,
and Agravaine of the Heavy Hand on the other side:
knights of great worth, and nephews to the king.
Baldwin, the bishop, was above, by the head,

יוֹשְׁבֵי בָּמָה, שֵׁרְתוּ אוֹתָם בְּרֹב כָּבוֹד.
וְעוֹד בְּנֵי מַעֲלָה הֵסַבּוּ לַשֻּׁלְחָן.
תָּקְעוּ בַּחֲצוֹצְרוֹת, מְנַת פְּתִיחָה הִגִּיעָה,
דִּגְלֵי הַמַּמְלָכָה הִתְנוֹפְפוּ צְחוֹרִים,
הִכּוּ תֻּפִּים בְּקוֹל וְיֵלֵל חֲלִילִים
נִשָּׂא בְּהֵד פִּרְאִי, וְהִסְתַּחְרֵר הַלַּחַן,
קוֹלוֹ עוֹרֵר אֶת לֵב הַמְּסֻבִּים בַּנֶּשֶׁף.
הֻגְּשׁוּ אֶל הַשֻּׁלְחָן מַעֲדַנֵּי מְלָכִים,
מֵיטַב הַמַּטְעַמִּים הָעֲרֵבִים לַחֵךְ
עַל צַלָּחוֹת רַבּוֹת מִסְּפֹר וּבִכְלֵי כֶסֶף,
עַד כִּי מִלְּהָכִיל מָקוֹם צַר עַל שֻׁלְחָן.

הַכֹּל חָטְפוּ שָׁם חִישׁ,
בָּלְעוּ מִינֵי בָשָׂר,
תְּרֵיסַר כֵּלִים לְאִישׁ,
גַּם יַיִן וְשֵׁכָר.

7

אַךְ מָה אוֹסִיף לִמְנוֹת אֶת כָּל הַמַּטְעַמִּים,
הֲלֹא בָּרוּר שֶׁאִישׁ שָׁם לֹא רָעַב לְלֶחֶם.
לְפֶתַע, עִם סִיּוּם צְלִילֵי הַמַּנְגִּינָה
וּלְאַחַר שֶׁכְּבָר הֻגְּשׁוּ מְנוֹת הָאֹכֶל,
עָלָה שָׁאוֹן מוּזָר וְחַד, הַכֹּל הִקְשִׁיבוּ,
חָדְלוּ הַסּוֹעֲדִים מִלְּעוֹס וּמִלִּבְלֹעַ.
אָז לָאוּלָם פָּרַץ, שׁוֹבֵר בְּרִיחִים וְשַׁעַר,
מֵעֵין מִפְלָץ; אֱנוֹשׁ הוּא מִשִּׁכְמוֹ וָמַעְלָה,
אַדִּיר מִדּוֹת הָיָה מִן הַצַּוָּאר עַד מֹתֶן
וְאֵיבָרָיו גְּדוֹלִים וַאֲרֻכִּים מְאֹד,
מֵעֵין עָנָק מִקֶּדֶם (וְאֵין זוֹ הַפְּרָזָה),
כְּמוֹתוֹ אִישׁ לֹא רָאָה מֵאָז וּמֵעוֹלָם.
אֲבָל לַמְּרוֹת גָּדְלוֹ נָאֶה הָיָה הַגֶּבֶר
מִכָּל אַבִּיר חָבַשׁ גַּבּוֹ שֶׁל סוּס אֵי פַּעַם.

with Ywain, Urien's son, sitting across.
These sat at the dais and were served with due honor;
and many mighty men were seated on either side.
Then the first course came with a clamor of trumpets
whose banners billowed bright to the eye,
while kettledrums rolled and the cry of the pipes
wakened a wild, warbling music
whose touch made the heart tremble and skip.
Delicious dishes were rushed in, fine delicacies
fresh and plentiful, piled so high on so many platters
they had problems finding places to set down
their silver bowls of steaming soup: no spot was clear.

Each lord dug in with pleasure,
and grabbed at what lay near:
twelve platters piled past measure,
bright wine, and foaming beer.

7

I need say no more how they served the food,
for what fool would fancy their feast was a famine?
But a new noise announced itself quickly enough
to grant the high lord leave to have dinner.
The music had finished but a moment before,
the first course just served, and set before the court,
when a horrible horseman hurtled through the doors,
his body as brawny as any can be,
so bull-necked, big-thighed, bulky and square,
so long-legged, large-limbed, looming so tall
I can hardly tell if he were half troll,
or merely as large as living man can be –
a handsome one too; as hearty a hulk as ever rode horse.

אָמְנָם כַּבִּיר הָיָה גַּבּוֹ וְרָם חָזֵהוּ,
אֲבָל כְּרֵסוֹ שְׁטוּחָה וְצַר הָיָה בַּמֹּתֶן
וּקְלַסְתֵּרוֹ חָטוּב.

צָפוּ בּוֹ בִּפְלִיאָה
עַל כִּי נִרְאָה מוּזָר,
כֻּלּוֹ יָרֹק הָיָה
זֶה הָאַבִּיר הַזָּר.

9-8

יָרֹק הָיָה הָאִישׁ מֵרֹאשׁ וְעַד כַּף רֶגֶל,
כֻּתֹּנֶת הַדּוּקָה יָרְדָה עַל מִדּוֹתָיו,
עָלֶיהָ הוּא לָבַשׁ גְּלִימַת פַּרְוָה מֻבְחֶרֶת,
גּוֹנָהּ לָבָן זוֹהֵר וְלָהּ בִּטְנָה תּוֹאֶמֶת,
בַּרְדַּס צוֹבֵל הֵלִיט עַל תַּלְתַּלֵּי רֹאשׁוֹ
שֶׁנִּפְרְשׂוּ גַּלִּים עֲלֵי צַוָּאר וְעֹרֶף,
וּבִזְקָנוֹ הָעָב כְּשִׂיחַ הִתְמַזְּגוּ
יַחְדָּו עִם רַעֲמַת סוּסוֹ שֶׁל הָאַבִּיר.
שׁוֹקָיו הַתּוֹאֲמוֹת נָתַן בְּאַבְרָקִים
גַּם הֵם גּוֹנָם יָרֹק. וְעַל קַרְסֹל הִזְהִיר
דָּרְבַּן זָהָב טָהוֹר, תַּחְתָּיו סִרְטֵי הַמֶּשִׁי
הִתְנוֹפְפוּ בָּרוּחַ.... אֶת שְׂאַר הָעֲדָיִים,
סִלְחוּ אִם לֹא אֶמְנֶה, כִּי לֹא עָצַר בִּי כֹּחַ.
סוּסוֹ טְהוֹר הַגֶּזַע (וְכִי אֶפְשָׁר אַחֶרֶת?)
שֶׁל הָאַבִּיר שֶׁלָּנוּ, יָרֹק כֻּלּוֹ אַף הוּא
מֵרַעֲמַת צַוָּאר וְעַד זָנָב שׁוֹפֵעַ,
כֻּלּוֹ גְּדִילֵי זָהָב וְקִשּׁוּטֵי יְקָר.

רַמָּךְ רַב אוֹן, כַּבִּיר,
יָרֹק כְּמוֹ בְּעָלָיו,
אַךְ לְמוֹשְׁכוֹת אַבִּיר
נִכְנָע וּמְאֻלָּף.

...יָרֹק הָיָה הָאִישׁ מֵרֹאשׁ וְעַד כַּף רֶגֶל...
האביר הירוק בעיני צייר סרטי קומיקס.
ג'יימס ברדלי (Bradley, 1976).

His back and chest were broad as a barrel,
but he slimmed at the waist, with a slender stomach,
and his face was well formed, with features sharp and clean –

Men sat there gaping, gasping
at his strange, unearthly sheen,
as if a ghost were passing,
for every inch was green.

8-9

He was got up in green from head to heel:
a tunic worn tight, tucked to his ribs;
and a rich cloak cast over it, covered inside
with a fine fur lining, fitted and sewn
with ermine trim that stood out in contrast
from his hair where his hood lay folded flat;
and handsome hose of the same green hue
which clung to his calves, with clustered spurs
of bright gold; beneath them striped embroidered silk
And the hair on his head and his horse's matched.
It fanned out freely enfolding his shoulders,
and his beard hung below as big as a bush,
all mixed with the marvelous mane on his head,
Worked in the silk
Were too many trifles to tell the half of:
The stallion that bore him was the best of its breed it was plain,

a green horse great and strong,
that sidled, danced and strained,
but the bridle-braid led it along,
turning as it was trained.

10

הוּא לֹא לָבַשׁ שִׁרְיָה וְקוֹבַע לֹא חָבַשׁ,
גַּם לֹא מָגֵן צַוָּאר וְלֹא שִׁרְיוֹן חָזֶה,
וְלֹא צִנָּה לִבְלֹם בָּהּ אֶת הַלְּמוּת הָרֹמַח.
בִּימִינוֹ אָחַז עָנָף יָרֹק פּוֹרֵחַ,
וּבִשְׂמֹאלוֹ הֵנִיף קַרְדֹּם כַּבִּיר לְגֹדֶל,
מַזְוִיעַ לְמַרְאֶה, מֵטִיל אֵימָה וּפַחַד.
רֹאשׁוֹ שֶׁל הַקַּרְדֹּם אָרְכּוֹ אַרְבַּע רַגְלַיִם,
בְּזָהָב שָׁחוּט גֶּלַף הַפֶּלֶד הַיָּרֹק,
הַלַּהַב הָרָחָב מַבְרִיק וְחַד מִתַּעַר.
וְקַת גַּרְזֶן אוֹתָהּ אִגְּרֵף אֵיתָן הַגֶּבֶר,
— קָשׁוּחַ וְנִשָּׂא אַבִּיר חֲמוּר הַסֵּבֶר —
רָקוּעַ לַנִּצָּב בַּאֲגֻדּוֹת בַּרְזֶל,
חָרוּט תַּבְנִית נָאָה וּנְעִימָה לָעַיִן,
שְׁרוֹךְ תַּחֲרָה רָקוּם גּוֹנֵי יָרֹק בָּהִיר
לִפֵּף אֶת הַנִּצָּב רַכּוֹת אֶל כַּף יָדוֹ.
הֵנִיף אֶת הַקַּרְדֹּם מֵעַל רֹאשׁוֹ הַגֶּבֶר,
דָּהַר אֶל הָאוּלָם, הַיְשֵׁר אֶל הַבָּמָה,
לְלֹא בִּרְכַּת שָׁלוֹם הֵישִׁיר מַבָּט יָהִיר,
בָּלַם סוּסוֹ וְסָח: "מִבֵּין הַמְּסֻבִּים
רוֹצֶה אֲנִי לִרְאוֹת אֶת הַבָּחוּר הַזֶּה
שֶׁכֶּתֶר עַל רֹאשׁוֹ. עִנְיָן לִי אֶל הָאִישׁ."

פָּנָה הוּא אֲלֵיהֶם
וּבִפְנֵיהֶם הִבִּיט,
חִפֵּשׂ מִי בֵּינֵיהֶם
הוּא מֶלֶךְ וְשַׁלִּיט.

10

Yet he had on no hauberk, nor a helmet for his head,
neither neck-guard nor breastplate to break heavy blows,
neither shaft nor shield for the shock of combat.
But he held in one hand a sprig of holly
that bursts out greenest when branches are bare;
and his other hand hefted a huge and awful ax,
a broad battleax with a bit to tell (take it who can)
with a large head four feet long:
the green steel down the grain etched with gold,
its broad edge burnished and bright,
shaped razor-sharp to sheer through steel,
and held high on a heavy staff
which was bound at the base with iron bands
gracefully engraved in bright green patterns.
A strap was strung through the steel head, running
loop after loop down the length of the handle,
which was tied with tassels in abundance, attaching
by rich braids onto bright green buttons.
This rider reined in as he rode through the doors
direct to the high dais without a word,
giving no greeting, gazing down on them all.
His first word came when he stopped. "Where," he said,
"is the master of these men? I've a mind to see
his face and would fancy a chat with the fellow who wears the crown."

To each lord he turned
and glancing up and down
he fixed each face to learn
which knight held most renown.

11

הַכֹּל בַּזָּר הִבִּיטוּ, שִׁתֵּק אוֹתָם הַפֶּלֶא,
אִישׁ בְּלִבּוֹ שָׁאַל מַה פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל זֶה,
כֵּיצַד זֶה הָאַבִּיר וְהָרַמָּךְ גַּם יַחַד
יָרֹק גּוֹנָם יוֹתֵר מֵעֵשֶׂב הַשָּׂדֶה,
יָרֹק מִן הַצִּפּוּי שֶׁבְּזָהָב רָקוּעַ.
הִבִּיטוּ בּוֹ תְּמֵהִים וְגַם קָרְבוּ אֵלָיו,
תּוֹהִים מַה יַּעֲשֶׂה וּמַה כַּוָּנָתוֹ.
אֱמֶת כִּי עֵינֵיהֶם שָׂבְעוּ פְּלָאִים וְקֶסֶם,
אַךְ הַפְּתָעָה כָּזֹאת אִישׁ לֹא חָזָה. עַל כֵּן
חָשְׁבוּ אוֹתוֹ לְשֵׁד אוֹ רוּחַ רְפָאִים,
לָכֵן אַף לֹא אֶחָד מִבֵּין הָאֲצִילִים
פָּתַח סְגוֹר פִּיו. דְּמוּתוֹ הִכְּתָה אוֹתָם בְּהֶלֶם,
וּבְרַחֲבֵי אוּלָם נִקְטַע שָׂאוֹן לְפֶתַע,
וְהַס הֵשְׁלַךְ כְּמוֹ לוּ שָׁקְעוּ הֵם בְּשֵׁנָה,
אִם כִּי סָבוּר אֲנִי שֶׁלֹּא כֻּלָּם הָיוּ
מֻכִּים בְּתַרְדֵּמָה, הָיוּ שֶׁבָּחֲרוּ

בְּדֶרֶךְ הַנִּימוּס.
הֵנִיחוּ לְמַלְכָּם
לְהָשִׁיב לְזָר עַל סוּס.
יָאֶה כָּךְ מִן הַסְּתָם.

12

אָז אַרְתּוּר קָם נִמְרָץ, שָׂשׂ לָאֶתְגָּר הַמֶּלֶךְ,
וּבְלֹא שְׁהִיּוֹת הֵשִׁיב לְאִישׁ כְּדָרְבָנוֹת:
"שָׁלוֹם לַזָּר, יְהִי בָּרוּךְ בּוֹאֲךָ אֵלֵינוּ.
שְׁמִי אַרְתּוּר, אָנֹכִי הוּא בַּעַל־בַּיִת כָּאן.
אִם טוֹב לִבְּךָ בַּנֶּשֶׁף רֵד מִן הַסּוּס וְשֵׁב
בֵּינֵינוּ כָּאן וּשְׂמַח, אָכֹל וְגַם שָׁתֹה,
עַד שֶׁתּוֹאִיל לוֹמַר בָּזֹאת לַמְּסֻבִּים

11

They stared at the stranger, stunned, a very long time.
For each man wondered what it might mean
that man and mount both shone a shade
as green as the grass, and greener even
than green enamel glows when gold makes it brighter.
All eyes were on him, and some edged closer,
wondering what in the world he would do.
They had seen enough strange sights to know how seldom they are real;
therefore they feared him for a phantom, a sending from the Unseen Realm.
So of all those noble knights, none dared answer
but sat there stupefied by the strength of his voice.
A silence fell filling that rich hall as if they'd all fainted
or suddenly slept: their voices just vanished at their height.

Some, I suppose, were not floored,
but chose to be polite,
letting their leader and lord
be first to speak to that knight.

12

Arthur stood watching adventure advance
and answered quickly as honor bid, neither awed nor afraid,
saying, "Wanderer, know you are welcome here.
dismount, if you may; make merry as you wish,
and we may learn in a little while what you would like."
"So help me God who sits on high," he said, "No."
"It is not my purpose to pass any time in this place.
But I have been told that your reputation towers to heaven:
that your court and castle are accounted the finest,

עַל מָה וְלָמָּה זֶה בְּבִקּוּרְךָ זָכִינוּ.״
סָח הַנָּכְרִי: ״עֵדִי הָאֵל שׁוֹכֵן מָרוֹם
כִּי לֹא לְהִתְהוֹלֵל בַּנֶּשֶׁף בָּאתִי הֵנָּה,
עִנְיָן אַחֵר לִי לַעֲנוֹת בּוֹ. לְאָזְנִי
הִגִּיעָה תְּהִלַּת שִׁמְךָ מִמֶּרְחַקִּים.
הַכֹּל מְהַלְּלִים בֵּיתְךָ וַאֲנָשֶׁיךָ,
סוּסֶיךָ, אַבִּירֶיךָ זוֹכִים לְתִשְׁבָּחוֹת
כְּמִי שֶׁאֵין כְּמוֹתָם לְאֹמֶץ וְעֹז רוּחַ
וְהֵם יָרִיב רָאוּי בְּתַחֲרוּת דּוּ־קְרָב.
הַאִם אֱמֶת הִיא זוֹ אוֹ סְתָם דִּבְרֵי רָכִיל?
הִנֵּה הַמַּעֲנֶה אֵפוֹא לִשְׁאֵלָתְךָ.
עֵדוּת הוּא הֶעָנָף הַזֶּה יָדִי מַחְזֶקֶת
שֶׁלֹּא לַמִּלְחָמָה פָּנַי כִּי לְשָׁלוֹם.
שִׁרְיָה וְגַם קַסְדָּה הִנַּחְתִּי בְּבֵיתִי
עִם יֶתֶר כְּלֵי הַזַּיִן. עַל כֵּן אִם עַז לִבְּךָ,
כְּפִי שֶׁמְּסַפְּרִים, הָרֵם אֶת הַכְּפָפָה
הִשְׁלַכְתִּי לְפָנֶיךָ.״

אָז אַרְתּוּר לוֹ עָנָה:
״אִם תָּר אַתָּה, הַזָּר,
אַחַר הַסַּכָּנָה —
הִנֵּה הוּא הָאֶתְגָּר.״

13

״לֹא, לֹא לִקְרָב פָּנַי עִם נַעַר זֶה, לֶחְיוֹ
זָקָן עוֹד לֹא צִמְּחָה, הַיָּשׁוּב עַל הַסַּפְסָל.
כִּי לוּ דּוּ־קְרָב בִּקַּשְׁתִּי עוֹדִי עַל גַּב הַסּוּס,
אַף לֹא אֶחָד מִכֶּם הָיָה שׁוֹרֵד וְחַי.
לֹא, לֹא, הִגַּעְתִּי הֵנָּה כֵּיוָן שֶׁרַק חִפַּשְׂתִּי
אַחַר מְעַט בִּדּוּר בְּיוֹם מוֹעֵד וְחַג.
עַל כֵּן אִם יִמָּצֵא אַבִּיר עַז וְנִמְהָר
מוּכָן לָצֵאת מוּלִי, הִנֵּה הַהַצָּעָה:

your knights and their steeds as the sturdiest in steel,
the best, the boldest, the bravest on earth,
and as fitting foes in any fine sport.
True knighthood is known here, or so the tale runs,
which is why I have come calling today.
You may be sure by this branch that I bear
that I come in peace, with no plans for battle.
I have a hauberk at home, and a helmet too,
and other weapons I know well how to wield.
Yet as war is not my wish I am wearing soft silk,
but, if you are as bold as men believe you to be,
you will be glad to grant me the game that is mine by right."

Then Arthur said, "I swear,"
"most courteous, noble knight,
if you'd like to battle bare,
you'll not fail to find a fight."

13

"Never fear," he said, "I'm not fishing for a fight
with the beardless children on the benches all about.
If I were strapped on steel on a sturdy horse
no man here has might to match me.
No, I have come to this court for a bit of Christmas fun
fitting for Yuletide and New Years with such a fine crowd.
Who here in this house thinks he has what it takes,
has bold blood and a brash head,
and dares to stand his ground, giving stroke for stroke?
Here! I shall give him this gilded blade as my gift;
this heavy ax shall be his, to handle as he likes.
and I shall stand here bare of armor, and brave the first blow.
If anyone's tough enough to try out my game,

אֶת הַקַּרְדֹּם הַזֶּה שֶׁלַּהֲבוֹ זָהָב
מַתָּת אֶתֵּן לָאִישׁ וְאֶעֱמֹד מוּלוֹ
חָשׂוּף, לֹא אֶתְגּוֹנֵן. יַכֶּה בִּי כְּחֶפְצוֹ.
אִם יֵשׁ נָכוֹן בָּכֶם לִטֹּל אֶת הָאֶתְגָּר,
יָקוּם וּמִיָּדִי יִדְרֹשׁ אֶת הַקַּרְדֹּם,
אֶתֵּן לוֹ בְּרָצוֹן, שֶׁלּוֹ יִהְיֶה לָעַד.
יוֹתֵר מִזֶּה, הַזְּכוּת לְהָשִׁיב לוֹ כִּגְמוּלוֹ
תִּהְיֶה שְׁמוּרָה עִמִּי רַק לְאַחַר

שָׁנָה וְיוֹם אֶחָד.
יָקוּם בָּכֶם עַתָּה
הַגֶּבֶר הַנִּכְבָּד,
וּמַה בְּפִיו נִשְׁמַע."

14

◄ **אִ**ם לְפָנִים הֵכּוּ בְּהֶלֶם, הֵן עַכְשָׁו
שׁוֹכְנֵי כָּל הָאוּלָם, יוֹשְׁבֵי בָּמָה מֵגְבַהַת,
שָׁתְקוּ כְּמוֹ בַּחֲלוֹם. הָאִישׁ זָע בָּאֲכָף
רָחַשׁ זְקָנוֹ הָעָב. עֵינָיו הָאֲדֻמּוֹת
סָקְרוּ אוֹתָם בְּחֶתֶף, גְּבִינָיו הַיְרֻקִּים,
הָעֲבוֹתִים קָדְרוּ, צוֹפֶה מִי בֵּינֵיהֶם
יָשִׁיב עַל הָאֶתְגָּר. אַךְ לְמִשְׁמַע הַשֶּׁקֶט
הוּא הִזְדַּקֵּף, הִבִּיט, כִּחְכַּח גְּרוֹנוֹ וְסָח:
"כְּלוּם זֶה בֵּיתוֹ שֶׁל אַרְתּוּר? הֵיכָן הָאַגָּדָה?
אַיֵּה הַהוֹד, אֵיפֹה הָעֹז וְהַתִּפְאֶרֶת,
הֲלֹא הָיוּ כֻּלָּן מִלִּים רֵיקוֹת מִתֹּכֶן,
הִתְפָּאֲרוּת לַשָּׁוְא וַאֲחִיזַת עֵינַיִם?
הַאִם תְּהִלָּתָם שֶׁל אַבִּירֵי שֻׁלְחָן
עָגֹל כָּלְתָה לְקוֹל אֶתְגָּר בָּזֹאת הִשְׁלַכְתִּי?

let him come here quickly and claim his weapon!
I give up all rights; he will get it for keeps.
I'll stand like a tree trunk – he can strike at me once,
if you'll grant me the right to give as good as I get in play.

But later is soon enough,
a full year and a day.
Get up, if you think you're rough,
let's see what you dare to say!"

14

If at first he had stunned them, now they sat stone-still:
the whole hall, both high and low.
The mounted man moved in his saddle,
glared a red glance grimly about,
arched his bushy brows, all brilliant and green,
his beard waving as he waited for one man to rise,
to call or came forward. He coughed loudly,
stretched slowly, and straightened to speak.
"Hah! They call this King Arthur's house,
a living legend in land after land?
Where have your pride and your power gone,
your bragging boasts, your big words?
The glories and triumphs of the Round Table
have toppled at the touch of one man's words!
What? Fainting with fear, when no fight is offered?"
He let out a laugh so loud that Arthur winced
with shame; the blood shot to his flushed face and churned

with rage and raised a storm
until their hearts all burned.
All king in face and form,
he reached that rider, turned,

עַד כֹּה דִּבַּרְתִּי רַק, עוֹד לֹא הֵרַמְתִּי יָד
וּכְבָר הַגִּבּוֹרִים כֻּלָּם מֵתִים מִפַּחַד."
וְהִתְגַּלְגֵּל צְחוֹקוֹ, עַד כִּי נִרְתַּע הַמֶּלֶךְ,
בּוּשָׁה כִּסְתָה פָּנָיו, דָּמוֹ רָגַשׁ מִזַּעַם.

רָתַח הוּא מֵחֵמָה,
וְלֵב כֻּלָּם סָעַר,
אָז כַּיָּאֶה לְמֶלֶךְ
נִצָּב בִּפְנֵי הַדָּר:

15

"הַאִם," הַמֶּלֶךְ סָח, "אָבְדוּ עֶשְׁתּוֹנוֹתֶיךָ?
אִם כְּסִיל אַתָּה, נִנְהַג בְּךָ מִנְהַג שׁוֹטִים,
כִּי בְּעֵינַי כֻּלָּם, עֵדֵי הָאֵל מִמַּעַל,
רֵיקִים דִּבְרֵי הַשַּׁחַץ, הַב לִי אֶת הַקַּרְדֹּם
וְאַטְעִימְךָ מִיָּד אֶת לֶקַח הָאֶתְגָּר."
הוּא הִתְפָּרֵץ אֵלָיו, אֶת הַקַּרְדֹּם לוֹקֵחַ.
יָרַד הַדָּר לָאָרֶץ, מַעֲדַנּוֹת צָעַד,
בְּעוֹד הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר בְּקַת גַּרְזֶן נוֹפֵף,
שׁוֹקֵל כֵּיצַד יִבְחַר לְהַכּוֹתוֹ לַמָּוֶת,
עָמַד מוּלוֹ הַדָּר הוּא מִשִּׁכְמוֹ וָמַעְלָה,
בְּרֹאשׁ וְאַף יוֹתֵר נִשָּׂא מֵעַל כֻּלָּם.
נִצָּב, פָּנָיו קְשׁוּחִים, מְלַטֵּף זְקָנוֹ בְּשֶׁקֶט,
אֶת מְעִילוֹ פּוֹשֵׁט, מַבִּיט צוֹנֵן, אָדִישׁ,
בְּנִפְנוּפֵי קַרְדֹּם כְּמוֹ לוּ הָיְתָה זוֹ כּוֹס
שֶׁל יַיִן, אַלְמוֹנִי הִגִּישׁ לוֹ בַּמִּשְׁתֶּה.
אָז גֶּרִין אֲשֶׁר יָשַׁב לְצַד גִּינֶבֶר

לַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר סָח:
"אֲבַקְּשְׁךָ בָּזֶה,
לְמַעֲנִי הַנַּח
אֶת הָאֶתְגָּר הַזֶּה."

15

And said, "Look here, by heaven! Have you lost your mind?
If you want to be mad, I will make you welcome!
Nobody I know is bowled over by your big words,
so help me God! Hand me that ax –
I will grant you the gift you beg me to give!"
He leaped lightly up and lifted it from his hand.
Then the man dismounted, moving proudly,
while Arthur held the ax, both hands on the haft,
hefted it sternly, considered his stroke.
That burly man bulked big and tall,
a head higher than anyone in the house.
He stood there hard-faced, stroking his beard,
impassively watching as he pulled off his coat,
no more moved or dismayed by his mighty swings
than anybody would be if somebody brought him a bottle of wine.

Gawain, sitting by the queen,
could tell the king his mind:
"Lord, hear well what I mean,
and let this match be mine."

16

"מַלְכִּי, בְּחַסְדְּךָ," אָמַר גֶּוִין לְאַרְתּוּר,
"הַנַּח לִי וְאָקוּם וְתַחְתֶּיךָ אֵצֵא.
וּלְבַל אֶהְיֶה מֵפֵר כְּלָלִים שֶׁל דֶּרֶךְ אֶרֶץ
וּבְחֶסְרוֹן נִימוּס אַכְלִים אֶת הַמַּלְכָּה,
וְגַם כְּחֹק בִּפְנֵי הַמּוֹעֶצָה אוֹפִיעַ —
כִּי אֵין זֶה מִן הַדִּין, הַכֹּל יוֹדְעִים אֶת זֹאת —
לִשְׁטֹחַ אֶת חֶפְצִי הַיָּשֵׁר בִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ,
הִנֵּה אָמְנָם אַתָּה שָׂשׂ לְבַדְּךָ לַקְּרָב,
אַךְ אַבִּירִים רַבִּים עַדַּי לֵבָב יוֹשְׁבִים כָּאן,
מֵיטָב מִן הַמֵּיטָב. לְעֻמָּתָם אֲנִי
נִמְנֶה הֵן עִם רְפֵי הַזְּרוֹעַ וְהַמֹּחַ,
וּבְמוֹתִי עַל כֵּן יִהְיֶה הֶפְסֵד מוּעָט.
כִּי מִי אֲנִי בִּכְלָל? כְּבוֹדִי מִמְּךָ אֶמְשֹׁךְ,
שֶׁכֵּן דּוֹדִי אַתָּה, וּבִי דָּמְךָ שׁוֹפֵעַ.
מִתַּחַת לִכְבוֹדְךָ בְּדִיחָה זוֹ הַנִּלְעֶגֶת,
הַנַּח אוֹתָהּ בְּיָדִי, תִּשְׁפֹּט הַמּוֹעֶצָה
אִם נְכוֹחִים דְּבָרַי.

יָשְׁבָה הַמּוֹעֶצָה
הֶחְלִיטָה פֶּה אֶחָד:
אֵין זֶה יָאֶה לְמֶלֶךְ,
הַנַּח לְגֶוִין לְבַד.

...לְעֻמָּתָם אֲנִי נִמְנֶה הֵן עִם רְפֵי הַזְּרוֹעַ וְהַמֹּחַ...

16

"Grant leave, good lord," said Gawain to the king,
"to stir from my seat and stand by your side;
that I might rise without rudeness from this table
without fear of offending your fair queen,
and come before your court as a counselor should.
It is plainly improper, as people know well,
to point this proposal at the prince himself.
Though you may be eager to act for yourself,
there are so many bold knights on the benches all about,
none more masterful in mind maybe than move move under heaven,
nor many built better for the field of battle.
Of all your men of war I am the weakest and least wise,
and my life little enough to lose, if you look at it clearly.
My only honor is that you are my uncle;
my only boast is that my body carries your blood.
Since this whole matter is such a mockery, it is not meant for you;
and I am first on the field: let this folly be mine.
If my claim is uncalled-for let the court judge; I will bear the blame."

They huddled hushed around
and all advised the same:
respect the royal crown,
and give Gawain the game.

17

◀ פָּקַד עַל גֶּוֵין הַמֶּלֶךְ לָקוּם מִן הַשֻּׁלְחָן,
לְהִתְיַצֵּב מוּלוֹ. הוּא קַד כּוֹרֵעַ בֶּרֶךְ,
לָקַח מִיָּדוֹ שֶׁל אַרְתּוּר אֶת הַגַּרְזֶן הַטּוֹב.
נָטַל זְרוֹעוֹ הַמֶּלֶךְ, נָתַן לוֹ בִּרְכָּתוֹ,
צִוָּה עָלָיו לִהְיוֹת קְשׁוּחַ לֵב וּזְרוֹעַ.
"הִזָּהֵר, רֵעִי," אָמַר לוֹ, "שַׁסְּפֵהוּ כַּיָּאוּת
וְאִם אֶת מְלָאכְתְּךָ כַּהֹגֶן תְּבַצֵּעַ,
תַּעֲמֹד בְּבוֹא הָעֵת בַּחֲבָטָה שֶׁלּוֹ."
הַנֶּשֶׁק בְּיָדוֹ, פָּנָה גֶּוֵין לַזָּר,
צִפָּה לוֹ בְּבִטְחָה לְלֹא סִימַן חֲשָׁשׁ.
אָז סָח אֵלָיו הַזָּר, כֻּלּוֹ יָרֹק: "בְּטֶרֶם
נַמְשִׁיךְ, גִּבּוֹר שֶׁלִּי, נַחְזֹר עַל הַפְּרָטִים:
שִׁמְךָ אֱמֹר, לְמַעַן אֶזְכֹּר אוֹתוֹ הֵיטֵב."
"גֶּוֵין הוּא שְׁמִי, אֲנִי הָאִישׁ אַכֶּה אוֹתְךָ,
וְאָנֹכִי הָאִישׁ שֶׁמִּיָּדְךָ יִטְעַם
בְּעוֹד שָׁנָה וְיוֹם אֶת נַחַת זְרוֹעֲךָ
בַּנֶּשֶׁק בּוֹ תִּבְחַר."

"סֶר גֶּוֵין," הֵשִׁיב הַזָּר,
"עַל שֶׁאַתָּה בָּזֹאת
זָכִיתָ בָּאֶתְגָּר
נֶחְשָׁב לִי לְכָבוֹד."

17

Then the king commanded him to rise and come forward,
and he stood quickly, walked with stately steps
to kneel before the king and claim his weapon.
Arthur handed it over and held up his hand
to give him God's blessing. With a glad smile
he charged him to be hardy in heart.
"Cousin, careful," he said, "cut him but once.
and if you teach him truly, I trust you will find
you can bear the blow that he brings you later."
Gawain went to the warrior, weapon in hand,
not the least bit bashful, as bold as can be.
Then the Green Knight said to Gawain,
"We should go over our agreement before we begin.
First, knight, I would know your name,
told truly as one I can trust."
"My name is Gawain," he said, "I give it in good faith,
as I will give you a blow and bear what comes after.
At this time in twelve months I will take a blow back
from what weapon you wish, but from no other knight alive."

The other answering spoke,
"Sir Gawain: good. I derive
great pleasure from the stroke
your hardy hands will drive."

18

"יָפֶה," אָמַר הָאִישׁ, "הַאֲמֵן לִי, סֶר גֶּוֵין,
אֶשְׂמַח אִם מִיָּדְךָ אֶזְכֶּה לִקְצָת בִּדּוּר.
הֵיטַבְתָּ לַחֲזֹר עַל עִקְּרֵי פְּרָטִים
שֶׁל הַהֶסְכֵּם בֵּינִי לְבֵין הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר.
עִם זֹאת לֹא תִּתְנַגֵּד לְעוֹד סְעִיף מִשְׁנֶה:
עָלֶיךָ לְהַבְטִיחַ כִּי תְּחַפֵּשׂ אַחֲרַי
בְּכָל אֲשֶׁר אֶהְיֶה, וְלִכְשֶׁתִּמְצָא אוֹתִי
שָׁם, מִיָּדִי תִּזְכֶּה בִּמְלוֹא תְּמוּרָה עַל מַה
שֶּׁמְּצַפֶּה לִי כָּאן בִּפְנֵי זוֹ הֶחָצֵר."
"אֵיפֹה אֶמְצָא אוֹתְךָ," שָׁאַל אוֹתוֹ גֶּוֵין,
"הָאֵל עֵדִי, אֵינִי יוֹדֵעַ אֶת בֵּיתְךָ,
לֹא אֶת שִׁמְךָ, מוֹצָאֲךָ, מֵאַיִן בָּאתָ.
אַךְ אִם תּוֹאִיל לוֹמַר הֵיכָן תָּגוּר, אֲזַי
מֻבְטָח לְךָ בָּזֹאת שֶׁבַּמּוֹעֵד אַגִּיעַ.
בִּפְנֵי עַם וְעֵדָה נִשְׁבָּע אֲנִי בָּזֹאת."
אָז הַיָּרֹק הֵשִׁיב בְּרֹב נִימוּס לְגֶוֵין:
"הַיּוֹם חַג הַמּוֹלָד, עַל כֵּן נֶאֱמָנָה
עָלַי שְׁבוּעַת הָאִישׁ. עַכְשָׁו אָנָּא מִמְּךָ
טֹל כְּלִי הַמַּשְׁחִית,

הַרְאֵה לִי אֵיךְ אַתָּה
מֵיטִיב בּוֹ לַהֲלֹם."
"בְּחֵפֶץ לֵב," עָנָה,
וְהֵנִיף אֶת הַקַּרְדֹּם.

18

"Gad!" the Green Knight said. "Sir Gawain, I am glad
that your fist will fetch me the fun I hoped to find.
You have quickly retold in trustworthy words
a correct account of the contract I asked of the king,
save one stipulation that I must state: let it stand as your oath
that you will seek me yourself, and search anywhere
you feel I may be found to fetch back the same wages
I am paid today before this proud court."
"Where should I look?" Gawain asked, "Where do you live?"
"By Him that made me, your house is not known to me,
neither do I know you, knight, nor your court nor your name.
But teach me truly, tell me where to find you
and I shall work my wits out to win my way there.
I give my plain promise; I pledge you my word."
"That is enough for a New Year's pledge; you need say no more,"
– So the green man answered gracious Gawain –
"If I'm telling the truth, why, when I've taken your tap,
and you've lopped me lovingly, you'll learn at once
of my house and my home and how I am named.
Then you can try my hospitality and be true to our compact.
Or I'll have no words to waste, which would be well for you:
you'd relax in this land, and not look for me further. But stop!

Take up the grim tool you need,
and show me how you chop."
"Gladly, sir," he said, "Indeed,"
and gave the ax a strop.

19

אָז הַנָּכְרִי נָכוֹן לִסְפּוֹג אֶת הַמַּכָּה,
עַל הַקַּרְקַע נִצָּב בִּשְׁתֵּי רַגְלָיו אֵיתָן,
הִטָּה פָּנָיו, הֵנִיף אֶת מַחְלְפוֹת רֹאשׁוֹ
וְכָף חָשַׁף גְּרוֹנוֹ מִן הַסַּנְטֵר עַד עֹרֶף.
גֶּוֶן הִצִּיב רַגְלוֹ אֲזַי מְעַט קָדִימָה,
הֵנִיף אֶת הַקַּרְדֹּם הַחַד מֵעַל רֹאשׁוֹ
וּבַבָּשָׂר הָרַךְ בִּמְלֹא כֹּחוֹ הָלַם.
חֹד הַגַּרְזֶן נִפֵּץ אֶת עֶצֶם הַצַּוָּאר,
כָּרַת אֶת הַגָּרוֹן, וּמֵרֹב תְּנוּפָה נִתְקַע
הַלַּהַב הַמֻּזְהָב בָּאֲדָמָה מִתַּחַת.
רֹאשׁוֹ שֶׁל הָאַבִּיר נִתַּק, נָפַל לָאָרֶץ
וְהִתְגַּלְגֵּל אֶל בֵּין רַגְלֵי הַמְּסֻבִּים,
רַבִּים בּוֹ בָּעֲטוּ. דָּם אַרְגָּמָן פָּרַץ
מִגֶּדֶם הַיָּרֹק שֶׁל פֶּצַע הַצַּוָּאר,
אֲבָל הָאִישׁ לֹא זָע, לֹא מָט, כִּי אִם אֵיתָן,
בּוֹטֵחַ צַעֲדוֹ, כָּרַע, שָׁלַף רֹאשׁוֹ
מִתַּחַת לַשֻּׁלְחָן, הֵרִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה
מִהֵר אֶל הָרַמָּךְ, תָּפַס אֶת הַמּוֹשְׁכוֹת,
טִפֵּס אֶל הַמִּשְׁוֶרֶת, זִנֵּק עַל גַּב הַסּוּס,
וּבְעוֹד שְׂעַר הָרֹאשׁ בְּיָדוֹ בְּדָם קוֹלֵחַ,
כְּמוֹ לֹא אֵרַע דָּבָר הֵסֵב הוּא בָּאֶכָף,
אַף כִּי רָכַב עַל סוּס בְּלִי רֹאשׁ עַל הַכְּתֵפַיִם.

סָב גֶּדֶם הַצַּוָּאר,
הָרֹאשׁ דִּמֵּם וְזָב,
הַכֹּל אָמְרוּ: "הַזָּר
הֲרֵי הוּא מְטֹרָף."

...שָׁלַף רֹאשׁוֹ מִתַּחַת לַשֻּׁלְחָן, הֵרִים אוֹתוֹ לְמַעְלָה מִהֵר אֶל הָרַמָּךְ...

מתוך כתב היד Cotton Nero, (פרט), המוזיאון הבריטי.

19

The green knight got ready, feet firm on the ground;
leaned his head a little to let the cheek show,
and raised the rich riot of his hair
so the nape of his neck was naked and exposed.
Gawain held the ax high overhead,
his left foot set before him on the floor,
swung swiftly at the soft flesh
so the bit of the blade broke through the bones,
crashed through the clear fat and cut it in two,
and the brightly burnished edge bit into the earth.
The handsome head fell, hit the ground,
and rolled forward; they fended it off with their feet.
The red blood burst bright from the green body,
yet the fellow neither faltered nor fell
but stepped strongly out on sturdy thighs,
reached roughly right through their legs,
grabbed his graceful head and lifted it from the ground,
ran to his horse, caught hold of the reins,
stepped in the stirrup, strode into the saddle,
the head dangling by the hair from his hand,
and seated himself as firmly in the saddle
as if he were unhurt, though he sat on his horse without a head.

He swiveled his bulk about;
the ugly stump still bled.
They gaped in fear and doubt
because of the words he said.

20

אֲבָל הָאִישׁ שֶׁלּוֹ נָשָׂא רֹאשׁוֹ לְמַעְלָה
וְאֶל יוֹשְׁבֵי שֻׁלְחָן שׁוֹקֵט הֵסֵב פָּנָיו,
הֵרִים אֶת עַפְעַפָּיו, הִבִּיט בָּהֶם נִנּוֹחַ
וּפִיו דִּבֵּר דְּבָרִים מְפֹרָשִׁים הֵיטֵב:
"גֶּוִין רֵעִי, הִכּוֹן וּזְכֹר אֶת שֶׁהִבְטַחְתָּ,
חַפֵּשׂ וְאַל תֶּחְדַּל עַד שֶׁתִּמְצָא אוֹתִי.
נִשְׁבַּעְתָּ בְּפֶמְבִּי, הַכֹּל שָׁמְעוּ אוֹתְךָ,
אֶל בֵּית תְּפִלָּה יָרֹק בּוֹא כַּמֶּסְכָּם בֵּינֵינוּ,
וּבִגְמוּלְךָ תִּזְכֶּה כָּמוֹנִי כָּאן עַכְשָׁו.
כָּךְ אֶת חוֹבִי אָשִׁיב בְּתֹם שָׁנָה וְיוֹם.
אַךְ אִם לֹא תִּתְיַצֵּב, מוּג לֵב תִּהְיֶה לָעַד."
סִיֵּם, שׁוֹאֵג כְּמוֹ שׁוֹר, שִׁחְרֵר מוֹשְׁכוֹת, דָּהַר
מִבַּעַד לַשַּׁעַר, עוֹד רֹאשׁוֹ נָד בְּיָדוֹ
וּמִפַּרְסוֹת הַסּוּס הִתְעוֹפְפוּ גִּצִּים.
לְאָן דָּהַר? אֶת זֹאת אַף לֹא אֶחָד יוֹדֵעַ.
אַף לֹא אֶחָד הִכִּיר אֶת בְּנֵי בֵיתוֹ, קְרוֹבָיו,
וְלֹא יָדַע לוֹמַר מֵאֵיזוֹ אֶרֶץ בָּא הוּא
וּמַה יִּהְיֶה עַכְשָׁו.

אָז גֶּוִין פָּרַץ בִּצְחוֹק,
עִמּוֹ צָחַק הַמֶּלֶךְ,
סִפּוּר אַבִּיר יָרֹק
הֲלֹא נֶחְשָׁב לְפֶלֶא.

20

For he held the head up evenly in his hand,
turned the face toward the top of the high table,
and the eyelids lifted and looked on them all
while the mouth moved, making these words:
"Gawain, get ready to go as you have promised,
Seek me out, sir; search till you find me
as sworn here in this hall where all these knights heard.
I charge you, come as you chose to the Green Chapel to get
as good as you gave – you've got it coming
and will be paid promptly when another year has passed.
Many men know me as the Knight of the Green Chapel,
so search faithfully and you'll not fail to find me.
Come, or be called a faithless coward!"
He roared like a raging bull, turned the reins,
and drove for the door, still dangling the head,
while fire flashed from the horse's feet as if its hooves were flints.
Where he went no one knew,
nor could they name the country he came from nor his kin. What then?

The king and Gawain grinned
and laughed at the Green Knight when
they knew full well it had been
a portent to their men.

21

אָמְנָם כָּבֵד הָיָה עָלָיו לִבּוֹ שֶׁל אַרְתּוּר,
אַךְ הוּא הִבְלִיג וְאַדְרַבָּה, דִּבֵּר בְּקוֹל
וְגַם בְּרֹב נִימוּס, אֶל הַמַּלְכָּה גִּינֶבֶר:
"גְּבִרְתִּי הַיְקָרָה, אַל פַּחַד, הֵן הָיָה
זֶה תַּעֲלוּל מָצוּי בִּימֵי חַג הַמּוֹלָד,
כָּמוֹהוּ כְּמִזְמוֹר הַלֵּל בְּמַקְהֵלָה,
שִׁירַת הָעֲלָמוֹת וּצְחוֹק הָאַבִּירִים.
הִנֵּה עַכְשָׁו סוֹף־סוֹף אוּכַל לִסְעֹד בְּשֶׁקֶט
שֶׁכֵּן, עַל דִּבְרָתִי, חָזוּ עֵינַי בְּפֶלֶא."
אָז אֶל גֶּוִין פָּנָה, וְסָח בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ:
"הַנַּח לוֹ לַקָּרְדֹּם, שִׁסֵּף כַּהֲלָכָה."
וְכָךְ נָתְנוּ אוֹתוֹ תָּלוּי מִן הַשָּׁטִיחַ
לְמַעַן יֶחֱזוּ וְיִשְׁתָּאוּ מְאֹד,
עֵדוּת וּרְאָיָה לְמַעֲשֶׂה מַפְלִיא.
אֲזַי יָשְׁבוּ הַכֹּל וְסָעֲדוּ לִבָּם
מָנוֹת מְכֻפָּלוֹת, גֶּוִין, עִמּוֹ הַמֶּלֶךְ,
מֵיטַב הַמַּטְעַמִּים הָעֲרֵבִים לַחֵךְ.
סִפְּרוּ הַפַּיְטָנִים, הַמְשׁוֹרְרִים שׁוֹרֵרוּ
וְכָךְ הֵקִיץ הַיּוֹם. הִפְטִיר הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר:

"סֶר גֶּוִין, הֱיֵה, רֵעִי,
זָהִיר, לֹא רַק גִּבּוֹר.
הִכּוֹן, כִּי בְּמִצְוָה
מַתְחִיל, אוֹמְרִים לוֹ גְּמֹר."

21

Though High King Arthur's heart was heavy with wonder
he let no sign of it be seen, but said aloud
with a king's courtesy to his lovely queen:
"Beloved lady, never let this dismay you.
It is good to get such games at Christmas,
light interludes, laughter and song,
or the whole court singing carols in chorus.
But truly, I can turn now to my table and feast;
as my word is good, I have witnessed a wonder."
He turned to Sir Gawain and tactfully said,
"Hang up your ax; it has cut all it can."
It was attached to a tapestry above the high table
for all men to marvel on who might see it there,
as a true token of a tale of wonder.
Then they sat in their seats to resume their feast,
Gawain and the king together, while good men served them
the rarest, dearest delicacies in double portions,
with whole batteries of the best foods, and the singing of bards.
The day finished, and their feast was filled with joy and zest.

Sir Gawain, have a care
to keep your courage for the test,
and do the deed you've dared.
You've begun: now brave the rest.

ספר שני

סר גוויין יוצא לדרך. הווארד פייל (Pyle).
מתוך: The Story of King Arthur and his Knights, 1903.

מסעו של גוויין

1

מַעֲשֵׂי גְבוּרָה הָיוּ מִסְּגֻלּוֹתָיו שֶׁל אַרְתּוּר,
אוֹתָם בִּקֵּשׁ לִשְׁמֹעַ בִּסְעוּדַת הֶחָג.
עִם זֹאת, דִּבְּרוּ מְעַט. הֵסַבּוּ לַשֻּׁלְחָן
לִבָּם כָּבֵד עַל כִּי קָשָׁה הַמַּטָּלָה.
שָׂמַח גֶּוִין לְעֵת הַמִּשְׂחָקִים הֵחֵלּוּ,
אַךְ בַּל נָקֵל רֹאשֵׁנוּ בְּקֵץ נִמְהָר, קְצַר רוּחַ.
הַיַּיִן יְשַׂמַּח לְבַב אֱנוֹשׁ, אֱמֶת הִיא,
עִם זֹאת כְּהֶרֶף עַיִן חוֹלְפִים יְמֵי שָׁנָה
וְלֹא תָּמִיד סוֹפָהּ אֶת רֵאשִׁיתָהּ תּוֹאֵם.
הִנֵּה חָלַף הֶחָג, וְעוֹד שָׁנָה הֵחֵלָּה,
וְנִתְחַלְּפָה עוֹנָה אַחַת בִּרְעוּתָהּ.
חַג הַמּוֹלָד חָלַף, יְמֵי הַצּוֹם הֵחֵלּוּ.
מִלֶּחֶם צַר וְדָג נִזּוֹן הַגּוּף בְּדֹחַק,
הַחֶלֶד נֶאֱבָק בְּקִפְאוֹן הַחֹרֶף,
כְּפוֹר אֲדָמָה לוֹכֵד, אַךְ הָרוּחוֹת גּוֹאִים
קוֹרְאִים דְּרוֹר לַמָּטָר, סוֹחֵף הַגֶּשֶׁם אַרְצָה.
לָרֹאשׁוֹנָה נִרְאִים הַנִּצָּנִים בָּאָרֶץ,
הָאָחוּ וְהַיַּעַר לוֹבְשִׁים יָרֹק פּוֹרֵחַ,
הַצִּפֳּרִים שָׁרוֹת, בּוֹנוֹת קֵן לְגוֹזָל.
הִנֵּה הַקַּיִץ בָּא, עוֹד זְמַן קָצָר יָחֵל

הַפֶּרַח לְלַבְלֵב
בָּאָחוּ וּבַנִּיר,
וְהַצִּפּוֹר בַּיַּעַר
תִּתֵּן קוֹלָהּ בְּשִׁיר.

Gawain's Journey

1

This gift of adventure is what Arthur got
to bring in the year with the boasts he liked best.
Yet they said little, but sat, took their seats,
gorged with grim business heaped in their hands.
Gawain was glad when those games began,
but no one should wonder at the weighty ending.
Men's minds may grow merry when their drinks are mighty,
but a year paces past in unforeseen patterns:
The model seldom matches what is made.
So Yule raced by, and the year ran after,
each season passing in set sequence.
After Christmas comes the discomfort of Lent,
which tries the flesh with fish and simple food.
But then the world's weather wrestles with winter:
cold clings to the ground, but clouds rise,
releasing warm rain; rinsing showers
fall to the flat earth; flowers appear,
both field and forest are fringed with green.
Birds busy themselves building, and with brilliant song
celebrate summer, for soon each slope
will rush

to bloom with blossoms set
in lines luxuriant and lush,
while noble notes form nets
that fill the forest hush.

2

אָז עוֹנַת הַקַּיִץ וְרוּחַ מַעֲרָב,
וְאַנְחַת מַשָּׁב עַל זְרוֹעַ וְנָצָן.
וּתְהִלַּת יָרָק נוֹבֵט, עוֹלֶה צוֹמֵחַ
לְעֵת אֶגְלֵי הַטַּל נוֹשְׁרִים מִן הֶעָלֶה,
צוֹפִים לִקְרַאת עֵינֵי הַשֶּׁמֶשׁ הַחַמָּה.
הִנֵּה הַסְּתָו, וְהוּא מַגְבִּיר כֹּחָם לְמַעַן
בְּשֵׁלִים וּנְכוֹנִים יִהְיוּ לִקְרַאת הַחֹרֶף.
נִטְרָף אָבָק יָבֵשׁ בְּרוּחַ הַבַּצֹּרֶת,
נִשָּׂא בַּעֲנָנִים עַל מֶרְחֲבֵי הָאָרֶץ
וּבְחֵמָה יוֹצֵאת הַסְּעָרָה בְּקֶרִי.
נוֹשְׁרִים עֲלֵי שַׁלֶּכֶת אֶל הַקַּרְקַע מִתַּחַת,
הַדֶּשֶׁא הַיָּרֹק קָמֵל, הוֹפֵךְ שֵׁיבָה.
אֲשֶׁר הֵנֵץ מַבְשִׁיל. מִן הַשָּׁנָה לֹא עוֹד
נוֹתַר דָּבָר כִּי אִם מַחְרֹזֶת אֶתְמוֹלִים.
כְּדֶרֶךְ הָעוֹלָם הָרוּחַ שׁוּב חוֹזֶרֶת,

וְסַהַר מִיקֶלֶמַס
מַשִּׁיב כְּפוֹר בַּתֵּבֵל,
וְעַל גְּוִין הַגֶּבֶר
לְסַיֵּם אֶת שֶׁהֵחֵל.

...נוֹשְׁרִים עֲלֵי שַׁלֶּכֶת אֶל הַקַּרְקַע מִתַּחַת...
סתיו בחבל ווילס, צילום קלמנס שטרן, 2002.

3

שָׁהָה גְּוִין עִם אַרְתּוּר עַד לֵיל כָּל הַקְּדוֹשִׁים.
לְאַבִּירָיו עָשָׂה מִשְׁתֵּה פְּרֵדָה הַמֶּלֶךְ,
רָאוּי לִבְנֵי הַחַיִל וַאֲצִילֵי חָצֵר.
נָשִׁים יְפֵהפִיּוֹת וְאַבִּירֵי סְגֻלָּה
הִבִּיטוּ בְּגְוִין בְּצַעַר וְחֶמְלָה,
לְעוֹדְדוֹ בִּקְשׁוּ וּלְשׁוֹבֵב נַפְשׁוֹ,
עַל כֵּן אַף צְחוֹק עַלִּיז עָלָה עַל שִׂפְתֵיהֶם.
אַחַר הַסְּעוּדָה מָצָא דּוֹדוֹ הַגֶּבֶר,

2

Then the summer season when the west breeze blows
and soft winds sigh on seed and stem.
How the green things glory in their urgent growth
when the dripping dew drops from the leaves,
waiting for the warm sun's welcome glance.
But then Fall flies in, and fills their hearts,
Bidding them be rich, ripe, and ready for winter.
The autumn drought drives up dust
that billows in clouds above the broad earth.
Wild winds whistle, wrestling the sun;
Leaves launch from each limb and land on the soil,
while the green grass fades to grey.
What rose at the first now ripens and rots
till the year has gathered its full yield of yesterdays.
In the way of the world, winter winds Around

til the Michaelmas moon
brings frost to touch the ground.
When Gawain remembers all too soon
that he is duty bound.

3

Yet he lingered with Arthur past All Saints Eve
who set up a feast to send his knight off
with revelry rich as the Round Table offered.
Yet lordly knights and lovely ladies
gazing at Gawain anxious with grief
let nothing but laughter pass through their lips.
They made themselves merry for one man's sake.
Sad after supper he sought out his uncle,

עַל מַסָּעוֹ דִּבֵּר, וְכָךְ הִגִּיד גְּלוּיוֹת:
"מִמְּךָ, אֲדוֹן חַיַּי, אֲנִי נִפְרָד בָּזֹאת.
מַה פֵּרוּשוֹ שֶׁל זֶה וּמַה יִּהְיֶה שְׂכָרִי,
תֵּדַע הֲלֹא, עַל כֵּן, הֵן לֹא נַכְבִּיר מִלִּים
כִּי עִם עֲלוֹת הַשַּׁחַר עָלַי לִרְכֹּב לִקְרַאת
הַגֶּבֶר הַיָּרֹק, יַנְחֶה הָאֵל דַּרְכִּי."
אָז נִתְכַּנְּסוּ וּבָאוּ יַחְדָּו אַבִּיר וְשׁוֹעַ,
אִיוֵין הָעַז וְאֶרִיק, לַיּוֹנֶל וְלַנְסֶלוֹט,
עִמָּם לוֹקָאן הַטּוֹב וּלְצִדּוֹ סֶר בּוֹרְס
וּבֶּדִיבֶר, שְׁנֵיהֶם בְּנוּיִים לְתַלְפִּיּוֹת.
סֶר דּוֹדִינֶל סוֹבַאג', הָאָצִיל נְסִיךְ קֶלָרַנְס,
מֶדוֹר אִישׁ פּוֹרְט וְעוֹד בְּנֵי חַיִל אַבִּירִים
מֵחֲצֵרוֹ שֶׁל אַרְתּוּר חִלּוּ אֶת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ,
עָצֵב לִבָּם, לָדוּן, לִשְׁקֹל וּלְהַצִּיעַ.
יָגוֹן שָׁרַר בַּחֶדֶר עַל כִּי נִגְזַר גּוֹרַל
גֶּוִין הַטּוֹב לָלֶכֶת לָתֵת אֶת צַוָּארוֹ
לְלַהַב הָאוֹיֵב בְּעוֹד חַרְבּוֹ מֻשְׁבֶּתֶת.

אַךְ גֶּוִין עָלַץ וְסָח:
"הַכְּאֵב, מַה טַּעֲמוֹ?
הֵן הָאֶתְגָּר הֻשְׁלַךְ
וְעָלַי לַהֲרִימוֹ."

4

עַד בֹּקֶר נָח הָאִישׁ, אֲזַי נֵעוֹר וְקָם
בִּקֵּשׁ אֶת שִׁרְיוֹנוֹ, הֵבִיאוּ לְפָנָיו
וְעַל מַרְבָּד שָׁנִי נָתְנוּ אֶת חֲלָקָיו,
הִזְהִיר נָאֶה הַשֶּׁלַח בִּבְרַק זָהָב שָׁחוּט.
נִצָּב גֶּוִין עָלָיו מְלוֹא קוֹמָתוֹ נָאֶה,
חוֹבֵשׁ כֻּתֹּנֶת מֶשִׁי תּוֹאֶמֶת הַדּוּקָה,
עָלֶיהָ גְּלִימָתוֹ וּלְרֹאשׁוֹ בַּרְדָּס
רָפוּד פַּרְוַת סַמּוּר. אֶת שְׁתֵּי רַגְלָיו נָתְנוּ

spoke of his quest, and clearly proclaimed:
"My life's own liege lord, I ask now your leave.
What this matter means, and how much it costs
you know well enough: nothing worth words.
But soon after dawn I must search out onslaught
and meet the green man: may God be my guide."
Then the highest in that hall hastened together,
Iwain, and Erric, and many another –
Sir Dodinel de Sauvage, the Duke of Clarence,
Lancelot, and Lyonel, and Lucan the Good,
Sir Bors and Sir Bedivere (big men both)
And many proud lords, with Mador de la Port.
Thus the court collected and came near the king
to offer advice with anguished hearts.
So much secret sorrow swept through that hall
that one so good as Gawain must go forth doomed
to bear the brunt of a blow and let his own blade
rest.

But Gawain said with cheerful face:
"Why shrink back from the quest?
Though fate bring glory or disgrace
A man must meet the test."

4

He rested till morning then rose to get ready,
asked early for his armor and they brought it all out,
arranging each piece on a rich, red rug
where the gear all glittered like a gallery of gold.
The strong knight stood there to take up his steel,
dearly dressed in a doublet of silk
and a hooded cloak cunningly made

בְּמַגְּפֵי פְּלָדָה נָאִים וְעַל שׁוֹקָיו
חָבְשׁוּ שִׁרְיוֹן לָטוּשׁ וּמָגִנֵּי בִּרְכַּיִם
כְּרוּכִים בְּצִיצִיּוֹת וּבִשְׁרוֹכֵי זָהָב.
עַל יְרֵכָיו — קָשׁוֹת חֲסוֹנוֹת הָיוּ —
נָתְנוּ לוּחוֹת מָגֵן כְּפוּתִים בַּאֲזַקִּים,
שִׁרְיָה שֶׁל טַבָּעוֹת מִפֶּלֶד צַח, בָּהִיר,
רְפִידַת אָרִיג יָקָר הֵגֵנָּה עַל גּוּפוֹ.
עַל זְרוֹעוֹתָיו צְמִידֵי בַּרְזֶל מְצֻחְצָחִים
וְעַל יָדָיו כְּפָפוֹת פְּלָדָה, חֲגוֹר מֻשְׁלָם
תּוֹאֵם מֵאֵין כְּמוֹתוֹ,

מְעִיל עֶלְיוֹן וְרַךְ,
אַבְנֵט מִמֶּשִׁי צַח,
חַרְבּוֹ בַּמֹּתֶן, לְרַגְלָיו
בּוֹהֵק דָּרְבַּן זָהָב.

...הָיָה לְבוּשׁוֹ פְּאֵר, מֻשְׁלָם כָּל פְּרָט וּפְרָט...
איור ל***סר גוויין והאביר הירוק***, מקראה לתיכון, חבל ווילס, 1876.

5

הָיָה לְבוּשׁוֹ פְּאֵר, מֻשְׁלָם כָּל פְּרָט וּפְרָט:
כָּל לוּלָאָה וּוָו הָיוּ כַּפְתּוֹר וָפֶרַח.
צָעַד בְּרֹב הָדָר לְהַאֲזִין לַמִּיסָה,
הֶעֱלָה אֶת מִנְחָתוֹ עַל אֶבֶן הַמִּזְבֵּחַ.
מִשָּׁם פָּנָה וּבָא אֶל אַרְתּוּר וּמֵרֵעָיו
וּבְשֶׁפַע נְשִׁיקוֹת וְאִחוּלִים לַדֶּרֶךְ
נִפְרַד הוּא לְשָׁלוֹם מִשּׁוֹעַ וּגְבִירָה.
אַף גְּרִינְגוֹלְט דָּרוּךְ הָיָה לָצֵאת לַדֶּרֶךְ,
אֲכַף הַסּוּס זָהַר בְּקִשּׁוּטֵי זָהָב
נָכוֹנוּ בְּיַד אֻמָּן לַהַרְפַּתְקָה הַזֹּאת.
גַּם רֶסֶן הָרַמָּךְ הָיָה שָׁזוּר בְּפָז,
כָּךְ גַּם רִתְמָה, מוֹשְׁכוֹת וְכָךְ שׁוּלֵי מַרְדַּעַת,
כָּךְ לוּלְאַת זָנָב, וּכְסוּת רַמָּךְ גַּם יַחַד:
קְשׁוּטִים וַעֲדוּיִים בְּכַפְתּוֹרֵי זָהָב,
בּוֹרְקִים וְנוֹצְצִים בַּשֶּׁמֶשׁ הַזּוֹרַחַת.

with a lining of ermine layered inside.
His feet were fitted in fine steel shoes,
and his legs were sheathed in shining greaves
with kneeguards above them, burnished bright
and tied to his knees with tassels of gold –
Then cuisse-plates whose clever curves enclosed
his thick, hard thighs, and were bound there with thongs;
while the mesh of his mail-shirt with its rings of bright metal
richly quilted, wrapped him round,
and well-burnished braces on both of his arms,
gallant elbow-gear and gauntlets of steel,
and all the finest, fairest stuff to fit him
for his ride

a surcoat richly made,
his gold spurs worn with pride,
girt with a glistening blade,
a silk sash round his side.

5

When he got it all on his gear was splendid:
each loop and latch-hook lustrous with gold.
He left as he was, then listened to mass
offered in honor before the high altar,
came to the king and his court companions,
took loving leave of lords and ladies
in a crowd of kisses and hopes for Christ's care.
Gringolet was groomed and ready to go,
his gleaming saddle gaily fringed with gold
newly nailed there for this matter of note.
His striped bridle was bound with bright gold.
The pattern of the harness and the proud skirts,

אֲזַי אֶת קַסְדָּתוֹ צִוָּה לוֹ לְהַגִּישׁ,
הֵנִיף אוֹתָהּ, חָבַשׁ גָּבוֹהַּ עַל רֹאשׁוֹ.
הָיָה רִפּוּד הַקּוֹבַע מְלִית רַכָּה קְשׁוּחָה,
חָתוּם, הָדוּק הֵיטֵב, רָכוּס מֵאַחוֹרָיו
עַל מֶשִׁי רַךְ זוֹהֵר נִסְמַךְ עַל צַוָּארוֹ.
צָעִיף עֲטוּר עֲדִי וְשֶׁפַע אַבְנֵי חֵן
יָרַד עַל הַגְּלִימָה, רָקוּם בְּצַלְמִיּוֹת
יוֹנִים וְתֵכִיּוֹת רַבִּים מִסְּפֹר תְּפוּרִים
בְּיַד עֲלָמוֹת רַבּוֹת בָּחֲרָפִים שִׁבְעָה.

אַךְ כָּל עֲדִי יָקָר
נָפַל בִּזְהָרוֹ
מִנֵּזֶר יַהֲלוֹמִים
אֲשֶׁר בִּשְׂעָרוֹ.

6

כַּאֲשֶׁר הֵבִיאוּ לוֹ אֶת מָגִנּוֹ הַטּוֹב,
אָדֹם גּוֹנוֹ, עָלָיו מְחֻמַּשׁ זָהָב טָהוֹר,
בִּרְצוּעָתוֹ אָחַז, עַל צַוָּארוֹ תְּלָאוֹ,
תָּאַם הֵיטֵב הַסֵּמֶל אֶת בַּעַל הַמָּגֵן.
וְלָמָּה הוּא יָאֶה לוֹ? אֹמַר לָכֶם בָּזֹאת,
הֲגַם, הָאֵל עֵדִי, שֶׁאֲנִי מִתְמַהְמֵהַּ.
הַסֵּמֶל הַלָּזֶה לִפְנֵי וְלִפְנִים
טָבַע שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ כְּאוֹת לִדְבַר אֱמֶת.
לַסֵּמֶל חֲמִשָּׁה חֻדִּים נְאֵי צוּרָה,
זֵהִים אִישׁ לְרֵעֵהוּ, חַסְרֵי תְּחִלָּה וְסוֹף.
וּבְאַנְגְּלִית, שָׁמַעְתִּי, קְרוּאִים הֵם "Endless Knot".
אָכֵן רָאוּי הַגֶּבֶר בְּזֹהַר שִׁרְיוֹנוֹ
לְסֵמֶל הַמְחֻמָּשׁ, כִּי בְּחָמֵשׁ דְּרָכִים
וּפְעָמִים חָמֵשׁ נוֹדַע לִתְהִלָּה.
הָיָה גֶּוִין אַבִּיר כְּלִיל מַעֲלוֹת וְתֹם,

of saddle-bow, caparison, crupper were all the same:
red arrayed with rich gold studs
that glinted and glittered like the glance of the sun.
Then he held up his helm and kissed it in haste:
It was stiffened with staples, padded with stuffing,
Sat high on his head, and buckled behind
where the neck-guard was graced with gleaming silk
bedecked and embroidered with the best gems.
There were birds on the seams of the broad silk bands:
painted parrots on a field of periwinkles,
turtledoves entwined with truelove blooms too thick
to be sewn by many women in seven winters'
care.

Yet nothing half so dear
brought color anywhere
as the circlet's bright and clear
diamonds in his hair.

6

When they brought him his shield, it was bright red gules,
painted with a pentacle of purest gold.
Holding the baldric, he hung it from his neck,
and the sign thus set suited him well.
Why the pentacle is proper to that noble prince
I must let you know, though I linger in the telling.
It is a sign that Solomon set long ago
to signify truth by a trustworthy token.
It is a figure with five fine points
and each line overlaps and locks with the others,
everywhere endless: the English, I hear,
most often call it the Endless Knot.

צַח מִזָּהָב טָהוֹר, יָשָׁר, נְקִי כַּפַּיִם,
נוֹדַע בִּסְגֻלּוֹתָיו.

הִנֵּה כִּי כֵן תָּאַם
הַסֵּמֶל אֶת גֶּוֶן,
אַבִּיר אָצִיל וְרָם
כִּי טוֹב מִמֶּנּוּ אֵין.

7

רִאשִׁית, הָיוּ חֲמִשָּׁת חוּשָׁיו לְלֹא מִגְרָעַת,
חֲמֵשׁ אֶצְבְּעוֹתָיו שֵׁרְתוּהוּ כַּיָּאוּת.
וַחֲמִשָּׁה הָיוּ — כַּחֲמִשָּׁת פִּצְעֵי יֵשׁוּעַ
כִּדְבַר אֱמוּנָתֵנוּ — עֶקְרוֹנוֹתָיו בַּחֶלֶד.
אַחַת הִיא לוֹ הֵיכָן וְעַל דְּבַר מַה נִלְחַם
אֶת גְּבוּרָתוֹ מָשַׁךְ מֵהֵא הַהֲנָאוֹת
יָדְעָה מִרְיָם הָאֵם מִבְּנָהּ בִּמְרוֹם רָקִיעַ.
עַל כֵּן לְעֵת נִקְלַע אֶל בֵּין הַמְּצָרִים
דַּי אִם הִבִּיט בִּפְנֵי דְּמוּתָהּ הַמְצֻיֶּרֶת
עַל מָגִנּוֹ בִּפְנִים וּכְבָר גָּבַר כֹּחוֹ.
אַךְ זוֹ הַחֲמִישִׁית הִיא כְּלִיל הַמַּעֲלוֹת:
נִימוּס וְדֶרֶךְ אֶרֶץ, תֹּם לֵב וְרֹחַב יָד,
רֵעוּת וְעַל הַכֹּל מִדַּת הָרַחֲמִים.
הִנֵּה סְגֻלּוֹת חָמֵשׁ בָּהֶן נִחַן הַגֶּבֶר
יוֹתֵר מִכָּל אָדָם בַּחֶלֶד וּמְלוֹאוֹ.
כֻּלָּן שְׁזוּרוֹת בְּנֶפֶשׁ הַגֶּבֶר הָאָצִיל
וְכָל אַחַת קְלוּעָה בְּנֶפֶשׁ אֲחוֹתָהּ.
קְבוּעוֹת בַּחֲמִשָּׁה חֻדֵּי הַמְחֻמָּשׁ,
לָנֶצַח לֹא תֻּחְדַּלְנָה, לָעַד לֹא תְּאַכְזַבְנָה,
לְלֹא תְּחִלָּה וְסוֹף תִּסֹּבְנָה לְעוֹלָם
וְאִם אַחַת תִּפֹּל, תִּמְצָא דַּרְכָּהּ לָשׁוּב.
אֲשֶׁר עַל כֵּן זָהַר עַל הַמָּגֵן הַטּוֹב,

And so it fits this knight with his flashing armor,
who was faithful five ways and five times each.
All knew Gawain to be good as purified gold:
devoid of villainy, his virtues were a court's
delight.

Thus he wore the five-point star
on shield and surcoat in plain sight,
his honor without stain or scar,
a gentle, low-voiced knight.

7

First, he was found faultless in his five senses,
and his five fingers never failed him in any deed,
and all his faith in this world was in the five wounds
that Christ carried on the cross, as the Creed informs us.
No matter where he moved in melee or in battle
it was his fervent thought through thick or thin
that when he fought his courage came from the five joys
the high Queen of Heaven had of her child.
(And so the noble knight would never wear his shield
till her image had been painted on the inner half;
for when he saw her face his courage never failed.)
And a fifth five was found in Gawain:
bounty and brotherhood above all else;
courtesy and a clean heart (these were never crooked)
and the finest point, compassion – these five virtues
marked him more than any man alive.
Now all these five fives were fastened round this knight
and each embraced the others in unbroken pattern
and met in five fixed points that never failed,
nor bunched together, nor split in pieces,

רָקוּעַ בְּזָהָב עַל רֶקַע הַשָּׁנִי
הָאוֹת הַמְחֻמָּשׁ.

נָכוֹן לִרְכֹּב הֵנִיף
אֶת חֲנִיתוֹ אָחוֹר,
"שָׁלוֹם," סָח וְרָכַב,
יָדַע כִּי לֹא יַחְזֹר.

8

לְרִבֵּן אֶת הָרַמָּף וְאֶל דַּרְכּוֹ דָּהַר.
הִתִּיזוּ הַפְּרָסוֹת שֹׁבֶל גִּצִּים אַחֲרָיו.
רוֹאָיו בִּגְבוּרָתוֹ קָדְרוּ פְּנֵיהֶם מִצַּעַר,
אָמְרוּ אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ, הִסְפִּידוּ אֶת הַגֶּבֶר:
"הוֹ, כַּמָּה צַר, אֵלִי, עַל נֶפֶשׁ נֶאֱצֶלֶת,
עַל הַנָּסִיךְ הָרָם אֲשֶׁר סָפַק אִם יֵשׁ
כָּמוֹהוּ לִסְגֻלָּה בְּמֶרְחֲבֵי הַחֶלֶד.
אָכֵן עָדִיף הָיָה לוּלֵא הִפְלִיג הַמֶּלֶךְ
בְּמַעֲשֵׂה קֶנְדָּס. הֲלֹא מוֹעִיל הָיָה
אֶת הָאַבִּיר הַטּוֹב לְהַכְתִּיר בְּזֵר דֶּכֶס,
לְמַנּוֹתוֹ שַׁלִּיט עַל חֶבֶל בְּאַרְצֵנוּ
וְלֹא לָתֵת אוֹתוֹ עִלָּה לְרַהַב רֵיק,
קָרְבַּן חִנָּם לְחֶרֶב מִפְלֶצֶת יֶרֶקָה.
אֵי הָרִבּוֹן אֲשֶׁר עַל קֶרֶן צְבִי יָשִׂים
חַיֵּי אַבִּיר לְמַעַן בְּדִיחָה בְּחַג מוֹלָד?"
דְּמָעוֹת רַבּוֹת זָלְגוּ מֵעֵינֵיהֶם לְעֵת
רָאוּ אֶת הָאַבִּיר יוֹצֵא אֶל הַמַּסָּע.

לֹא הִתְעַכֵּב לָרִיק,
כִּי אִם שָׁעַט רָכַב
אֶל מְחוֹזוֹת הִרְחִיק,
כָּזֹאת רָשׁוּם עַל קְלָף.

but ran on endlessly at every point –
where the figure failed, it found new beginnings.
Therefore the shield shone with the knot thus shaped,
gold royally arranged against red gules –
the noble pentacle as it is known by men of lore.

Now ready to go his way,
he lifted his lance as if for war,
gave them all good day –
and left them there forevermore.

8

He set spurs to his steed and sprang on his way
so swiftly the sparks sprayed out behind him.
All that saw him so splendid sighed deep within
and whispered soft words one to another
in compassion for that prince: "By Christ, what a pity,
to lose such a leader, who se life is so noble!
There is hardly his equal anywhere on earth!
A wary approach would have been wiser;
better to have made such a man a duke –
such a brilliant leader; the best in the land.
Better by far than this foolish waste,
beheaded by an elf, and all for arrogant pride!
What kind of king would take such counsel
when his courtiers quarrel over Christmas games?"
How the warm tears welled till all their eyes were wet
when that handsome lord left his home behind
that day,

nor lingered on his road,
but swiftly found his way.
Through pathless realms he rode –
so I heard the annal say.

9

רָכַב גֶּוִין עַל פְּנֵי בְּרִיטַנְיָה רַבָּתִי,
הָיָה לוֹ הַמַּסָּע לֹא צָחוֹק, לֹא דְּבַר הִתּוּל.
לְלֹא אִישׁ לְצִדּוֹ שָׁכַב בָּדָד לָאָרֶץ,
לֹא בָּאוּ מַטְעַמִּים אֶל פִּיו לָהֶם הֵרְגַּל.
בַּיַּעַר וּבַשָּׂדֶה רַק גְּרִינְגוֹלְט בִּלְבַד,
הַסּוּס הַנֶּאֱמָן הוּא עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ.
לֹא אִישׁ עִמּוֹ לִשְׁפֹּךְ לִבּוֹ וּלְהָשִׂיחַ
וְרַק בּוֹרְאוֹ עִמּוֹ לְאֹמֶר וּדְבָרִים.
בָּא הָאַבִּיר אֶל צְפוֹן הַפֶּלֶךְ וֵילְס, מִשְּׁמֹאל
חָלַף עָבַר עַל פְּנֵי אִיֵּי אֶנְגֶלְסִי
רָכַב עַד הַנָּהָר סָמוּךְ לְהוֹלִיהֶד,
עָלָה בַּמִּישׁוֹרִים, חָצָה אֶת יַעַר וִירַאל —
מָחוֹז שׁוֹמֵם, נָטוּשׁ מִבְּנֵי אֱנוֹשׁ אֲשֶׁר
הַחֶסֶד בְּלִבָּם, עַל כֵּן שׁוֹטְמוֹ הָאֵל.
בְּכָל אֲשֶׁר רָכַב, וְכָל אֲשֶׁר פָּגַשׁ,
הַשְּׁכֵם וְהַעֲרֵב שָׁאַל וְלֹא הִרְפָּה,
אִם יֵשׁ בָּהֶם יוֹדֵעַ דְּבַר־מָה עַל הָאַבִּיר
אֲשֶׁר גּוֹנוֹ יָרֹק, וְכִי כֵּיצַד יוּכַל
לָבוֹא אֶל הַמִּקְדָּשׁ אַף הוּא יָרֹק גּוֹנוֹ.
אַךְ הֵם הֵשִׁיבוּ: "לֹא." כִּי מֵעוֹלָם עוֹד לֹא
רָאוּ אַבִּיר יָרֹק. הַשְּׁבִיל אֲשֶׁר רָכַב בּוֹ

נִפְתַּל הָיָה, חֲבוּי,
זָר וְעָגוּם מַמָּשׁ.
הַפּוּר יִפֹּל לְעֵת
יָבוֹא אֶל הַמִּקְדָּשׁ.

...רָכַב גֶּוִין עַל פְּנֵי בְּרִיטַנְיָה רַבָּתִי...

איור ל***סר גוויין והאביר הירוק***, המאה ה־15,
ספריית פולג'ר (Folger), וושינגטון.

9

So this rider rode through the realm of Britain,
Sir Gawain in God's service: and to him it was no game.
He would lie down alone with no one to lead,
nor find before him any food that he liked,
Nor any help but his horse over hill and wood,
Nor any man but his Maker to make conversation –
till he neared the neighborhood of North Wales,
held all the isles of Anglesey on his left
and reached the river where its headlands rose
high near Holyhead, and held on across
through the Forest of Wirral. Few or none lived there
whom God could love, or a good-hearted man.
And he asked often, of all whom he met
if they could give him news of a green knight
or how he could get to the Green Chapel.
And they all said no, never in their lives
had they seen someone who was such a shade
as green.

The paths he would take were strange,
with little cheer to glean,
and his hopes would often change
till that chapel could be seen.

10

בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה טִפֵּס בִּשְׁבִיל הָרִים,
זָר, מִבֵּיתוֹ רָחוֹק. לִגְדוֹת יוּבַל וּפֶלֶג,
בָּהֶן עָצַר מִלֶּכֶת בָּאֲרָצוֹת הָהֵן
אָרְבוּ שׂוֹנְאָיו, קְשֵׁי לֵב, שְׁפָלִים, בִּקֵּשׁ לָצֵאת
מוּלָם לִקְרַב בֵּינַיִם. בְּאֵלּוּ הֶהָרִים
רָאָה נִסִּים הַרְבֵּה, אֲפִלּוּ עֲשִׂירִית
מִן הַפְּלָאִים יִהְיוּ סִפּוּר אָרֹךְ מִשְּׁאֵת.
בִּדְרָקוֹנִים נִלְחַם, הָרַג זְאֵב בַּיַּעַר,
קָטַל פִּרְאֵי אָדָם שׁוֹכְנֵי צוּקִים וְסֶלַע.
שָׁחַט שְׁדָרִים, דֻּבִּים וַחֲזִירֵי הַבַּר,
טָבַח בְּחֶבֶר טְרוֹלִים בְּמַאֲרַב הָרִים.
רַק עֹז וֶאֱמוּנָה בֵּאלֹהֵי מָרוֹם
שָׁמְרוּ עָלָיו מִפְּנֵי אֵימַת הַחִדָּלוֹן.
גַּם כִּי חַדָּה הַחֶרֶב, הַכְּפוֹר אַכְזָר מִמֶּנָּה.
לְעֵת עָנָן יָצַק עַל אֲדָמָה מֵי קֶרַח
וְגֶשֶׁם זַלְעָפוֹת נִתַּךְ קָפוּא לָאָרֶץ,
יָשַׁן רָטֹב הַגֶּבֶר סָפוּג בְּשִׂרְיוֹנוֹ
עַל סֶלַע אוֹ מָצוּק, גָּלוּי, חָשׂוּף לָרוּחַ
וּלְרֹאשׁוֹ גְּלִידֵי הַקֶּרַח נוֹצְצִים.
כָּךְ בְּיָגוֹן וָסֵבֶל וְסַכָּנַת אֵימִים
הִמְשִׁיךְ בְּמַסָּעוֹ עַד עֶרֶב חַג מוֹלָד.
אֲזַי אֶל הַבְּתוּלָה

בְּמַר לִבּוֹ זָעַק:
"הַקְשִׁיבִי לִי, מִרְיָם!
הַנְחִינִי בְּחַסְדֵּךְ
אֶל מִשְׁכְּנוֹת אָדָם."

10

He climbed past cliffs in unknown country,
a stranger faring far from his home.
At each stream and ford that he found in those lands
enemies lurked (unless his luck held) –
vicious, violent, hard to avoid.
In those mountains he met so many strange wonders
a tenth of the total could hardly be told.
He dared to fight dragons and warred with wolves,
or lurking woses, living wild on the crags,
or with bulls, or bears, or boars on occasion,
and trolls that hunted him across the high hills.
Only constant courage and the care of his God
could save him sometimes from certain death.
For if warfare was hard, winter was worse,
when the clouds shed water cold and clear
which froze in the air and fell as sleet.
He lay down half-dead, drenched in his armor,
too many times to bear: and on barren stone
where cold-running creeks came clattering down
and icecicles hardened high overhead.
Thus with peril and pain, in difficult plight,
he carried on alone till the Eve of Christmas
fell.

Then lifting head he cried:
"Good Mary, hear me well –
and grant me grace to ride
to realms where people dwell."

11

הַשַּׁחַר קָם, גֶּוִין רָכַב מִשָּׁם וְהָלְאָה,
מִן הַמִּישׁוֹר, עָמֹק אֶל מַעֲבֵה הַיַּעַר.
הָיָה הַחֹרֶשׁ פֶּרֶא מְעוֹרֵר אֵימָה וּפַחַד,
סְבַךְ הָעֵזֶרֶד נִפְתַּל בֵּין אַלּוֹנֵי עֲנָק
קְדוּמִים שׁוֹפְעֵי צַמֶּרֶת וּמִנְיָנָם מֵאוֹת.
לְמַרְגְּלוֹת עֲצֵי אֶגוֹז רָמִים גָּדַל
אֵזוֹב פָּשַׁט בַּכֹּל. וְעַל עַנְפֵי הָעֵץ,
גְּלוּיִים וַחֲשׂוּפִים, עוֹפוֹת מְכֻרְבָּלִים
מִפְּנֵי אֵימַת הַכְּפוֹר צִיְּצוּ בְּקוֹל נִחָר.
גֶּוִין עַל גְּרִינְגוֹלְט רָכַב מִשָּׁם וְהָלְאָה,
בּוֹדֵד בְּמַסָּעוֹ עַל פְּנֵי בִּצּוֹת וְרֶפֶשׁ
וּבְלִבּוֹ חֶשֶׁשׁ. תָּהָה הָאִישׁ כֵּיצַד
יַחְגֹּג הֶלַדְתּוֹ שֶׁל יֵשׁוּ הַמּוֹשִׁיעַ,
בֶּן הַבְּתוּלָה אֲשֶׁר נוֹשֵׂא אֶת חֲטָאֵינוּ.
עַל כֵּן גָּנַח וְסָח: "הִנֵּה אֲנִי מַפִּיל
תְּחִנָּה זוֹ בִּפְנֵיכֶם, יֵשׁוּעַ וּמִרְיָם
הָאֵם הַנִּלְבָּבָה, בְּחַסְדְּכֶם הָרַב
הַנְחוּנִי אֶל מִשְׁכָּן שֶׁל בְּנֵי אָדָם לְמַעַן
אוּכַל לִשְׁמֹעַ מִיסָה וּבוֹ אֶשָּׂא תְּפִלָּה,
בַּעֲנָוָה, אָבִי, אִמִּי, אֱמוּנָתִי.

רָכַב, אָמַר וְדִוּי,
הִצְטַלֵּב. בֵּין כֹּה וָכֹה
מֵאֱלֹהָיו בִּקֵּשׁ
לְהָאִיץ אֶת רַמָּכוֹ.

11

With sunrise his heart rose as he rode from the highlands
deep into woodland wild past belief.
There the high hills hemmed in a forest
of huge and hoary oaks – hundreds together;
and heavy hazel and hawthorn thickets
with rags of rough moss wrapped round each limb –
while on the bare branches the huddled birds
were perched, piping pitifully in the cold.
Gawain passed them on Gringolet, going on
through marsh and mire, a man all alone
and worried. He wondered what he could do
to celebrate our Savior's service on the very night
he was born of a virgin to bear our sorrows.
And therefore sighing he said, "I beseech thee, Lord
and Mary, the mildest, dearest of mothers:
Help me to some haven where mass can be heard,
and matins tomorrow. I ask this meekly,
and in token now pray my Pater, my Ave,
my Creed.

He continued on his way,
confessing his misdeeds,
and crossed himself to pray,
"Christ's cross now grant me speed!"

12

הִנֵּהוּ מִצְטַלֵּב פְּעָמִים שָׁלוֹשׁ בִּלְבַד,
וּכְבָר רָאוּ עֵינָיו בְּמַעֲבֵה הַיַּעַר
תְּעָלַת מָגֵן וְתֵל. כַּר דֶּשֶׁא, מֵעָלָיו
רָאָה הָאִישׁ מִבַּעַד לִסְבַךְ עַנְפֵי אַלּוֹן,
לְמַרְגְּלוֹת דָּיֵק, טִירַת אַבִּיר אוֹמֶרֶת
הוֹד וְהָדָר, מֻקֶּפֶת בְּגַן רְחַב יָדַיִם.
סְבִיבָהּ חוֹמַת מָגֵן אָרְכָּהּ שְׁנֵי מִיל, אוֹגֶפֶת
חֲרִשַׁת עֵצִים. רָאָה הַגֶּבֶר אֶת חֲזִית
הַבַּיִת הַכַּבִּיר, זוֹהֵר לְאוֹר חַמָּה
מִבֵּין עֲלֵי הָעֵץ הָרוֹטְטִים בָּרוּחַ.
הַקּוֹבַע בְּיָדוֹ, הִרְכִּין רֹאשׁוֹ לְאוֹת
תּוֹדָה וְהוֹקָרָה לְיוּלְיַאן הַקָּדוֹשׁ
וּלְיֵשׁוּ הַמּוֹשִׁיעַ אֲשֶׁר בְּרֹב חַסְדָּם
הוֹשִׁיטוּ לוֹ יָדָם בִּמְצוּקָתוֹ וּבָאוּ
לְעֶזְרָתוֹ. אָז: "אַכְסַנְיָה לְלַיְלָה,"
קָרָא עוֹלֵץ הַגֶּבֶר וּבְלִבּוֹ תִּקְוָה.
אֶת גְּרִינְגוֹלְט אֲזַי בְּדָרְבְּנוֹת זָהָב
הֵאִיץ לִקְרַאת הַגֶּשֶׁר שֶׁעַל הַתְּעָלָה,
וְהוּא מוֹבִיל הַיְשֵׁר אֶל שַׁעַר הַטִּירָה.
אוּלָם

מִיָּד הוּרַם הַגֶּשֶׁר,
וְגַם הוּגַף הַשַּׁעַר.
יַעַמְדוּ חוֹמוֹת הַשַּׁחַם
בִּפְנֵי סוּפָה וְסַעַר.

...אֶת גְּרִינְגוֹלְט אֲזַי בְּדָרְבְּנוֹת זָהָב / הֵאִיץ לִקְרַאת הַגֶּשֶׁר שֶׁעַל הַתְּעָלָה...

סר גווין בשערי טירת האדון ברטילק,
איור מתוך: עלילות אבירי השולחן העגול, לונדון, 1882.

12

He had signed himself scarcely three times
when he made out a moat and a mound in the wood –
a low hill with a lawn, through a lacework of branches
that grew from great oaks guarding a dike.
He had found there a castle fit for a lord,
placed in the open, a park all around it,
with bristling stakes in a strong stockade
that turned for two miles round groves of trees.
Sir Gawain saw one whole side of that stronghold
as it shimmered and shone through the shaking leaves.
He held his helm, with head bowed in thanks
to Jesus and Saint Julian, whose gentle grace
had cared for his needs and come to his aid.
"Safe lodging," he called, "I beseech of you yet!"
Then he goaded Gringolet with gilded heels
and choosing the chief roadway by sheer chance
he came quickly to the causeway's end
at last

to drawbridge lifted tight
to gateway shuttered fast.
Such walls in granite might
would shrug off wind or blast.

חג המולד בטירת הקסמים

13

עָצַר אֵפוֹא הַגֶּבֶר עַל שְׂפַת הַתְּעָלָה
חָפְרוּ אוֹתָהּ עָמֹק, עַד הַחוֹמָה הִגִּיעָה.
וְזוֹ, קָרֵי: הַחוֹמָה, עוֹמֶדֶת עַל תִּלָּהּ
גְּבוֹהָה וּמוּצָקָה, גַּם כַּבִּירָה בַּגֹּדֶל.
בְּאֶבֶן חֲצוּבָה נִדְבָּךְ עַל גַּב נִדְבָּךְ
מִמַּרְגְּלוֹת הַכֹּתֶל עַד חֲרַכֵּי הַיְּרִי,
בְּנוּיָה לְתַלְפִּיּוֹת בְּתֹאַם לְתִפְאֶרֶת.
צְרִיחֵי מָגֵן גְּלוּיִים וּמִזְדַּקְּרִים אֶל עָל
וְאֶשְׁנַבֵּי חוֹמָה נְעוּלִים וַחֲתוּמִים.
מִבְצָר מֵפְלָא מִזֶּה גֶּוֵין עוֹד לֹא יָדַע.
מֵאַחוֹרֵי הַכֹּתֶל רָאָה אוּלָם גָּבוֹהַּ
וּמֵעָלָיו מִגְדָּל, חַלּוֹנוֹתָיו רַבִּים
גְּלוּפֵי כַּרְכֹּב וְאֶדֶן וַאֲרֻבּוֹת צְחוֹרוֹת
עַל גַּג אֶל עָל הִגְבִּיהוּ וְזָהֲרוּ בַּשֶּׁמֶשׁ.
צְרִיחִים לָרֹב הֵגֵנּוּ עַל הַחוֹמָה מֵעָל,
צְחוֹרִים וּלְבָנִים כְּמוֹ עֲשׂוּיִים נְיָר.
יָשַׁב, כֻּלּוֹ נִפְעָם גֶּוֵין בְּאֶכְפּוֹ,
לוּ רַק יָכוֹל הָיָה אֶל הַטִּירָה הַזּוֹ,
מִשְּׁכָן בָּרוּךְ וְטוֹב, לָבוֹא, לִשְׁמֹעַ מִיסָה
וּתְפִלָּתוֹ לָשֵׂאת. אֲזַי קָרָא בְּקוֹל.
בְּרֹב נִימוּס וְטֶקֶס

שׁוֹעֵר יָצָא, נִצָּב
עַל הַחוֹמָה מֵעָל,
בֵּרֵךְ אֶת הָאוֹרֵחַ
וּלְחֶפְצוֹ שָׁאַל.

Christmas at a Strange Castle

13

He held back his horse where the bank halted
in a deep double ditch close dug to the wall,
which plunged in the pool impossibly deep –
and then its full, huge height heaved itself up
in tiers of tough stone straight to the top,
its battlements built in the best style,
its guard-towers rising in graceful rows
lined with loopholes covered and latched:
a barbican better than the best he knew.
He noticed behind it a high-roofed hall
tucked among towers, from whose clustered tips
buttresses sprang, and pinnacled spires
cunningly carved, and crafted with skill.
Chalk-white chimneys were checkered about
like radiance rising from rooftops and towers.
So many painted pinnacles stood round that place
or climbed from the castle's crenellated walls
that it seemed like a cutout clipped from paper.
As he sat there in saddle, it seemed very fine
if only he could enter the innermost court,
and win welcome there to worship in a house
so blessed.

A porter came at call,
more gracous than the best,
who stood upon the wall
and hailed that knight on quest.

14

"לְעִי הַטּוֹב," הִגִּיד גֶּוִין אֶל הַשּׁוֹעֵר:
"הוֹאֵל נָא בְּטוּבְךָ וְאֶת אֲדוֹן הַבַּיִת
שְׁאַל אִם יַתִּיר לִי בְּבֵיתוֹ לְהִתְאָרֵחַ."
"בְּפֶטֶר הַקָּדוֹשׁ," הֵשִׁיב, "הֱיֵה בָּטוּחַ
כִּי אֲדוֹנִי יִשְׂמַח פָּנֶיךָ לְקַבֵּל.
כְּכָל שֶׁאַךְ תִּרְצֶה תּוּכַל לִשְׁכֹּן עִמָּנוּ."
אָזַי לִקְרַאת גֶּוִין יָצָא הָאִישׁ הַטּוֹב,
נִלְוּוּ אֵלָיו רַבִּים מִבֵּין אַנְשֵׁי הַבַּיִת.
הוֹרִידוּ אֶת הַגֶּשֶׁר, עָבְרוּ אוֹתוֹ וּבָאוּ
אֶל הָאַבִּיר, כָּרְעוּ עַל בִּרְכֵּיהֶם לָאָרֶץ
וְאֶת פָּנָיו קִבְּלוּ בִּיקָר וּבְכָבוֹד.
הוֹדָה מִקֶּרֶב לֵב, בִּקֵּשׁ מֵהֶם לָקוּם,
רָכַב עַל פְּנֵי הַגֶּשֶׁר, חָלַף עַל פְּנֵי הַשַּׁעַר.
אַנְשֵׁי הַבַּיִת בָּאוּ, הֶחְזִיקוּ בַּמִּשְׁוֶרֶת,
עוֹד הָאַבִּיר יוֹרֵד מֵרַמָּכוֹ לָאָרֶץ.
אָזַי לִקְרַאת הַגֶּבֶר פָּסְעוּ אַבִּיר וְשׁוֹעַ
וּבְשִׂמְחָה גְּלוּיָה אֶל הָאוּלָם לִוּוּהוּ.
עוֹד הוּא אֶת קַסְדָּתוֹ בִּקֵּשׁ לִטֹּל וּכְבָר
רַבִּים יָדָם הוֹשִׁיטוּ לְסַיֵּעַ בְּיָדוֹ,
כֹּה לְהוּטִים הָיוּ לְשָׂרֵת אֶת הָאוֹרֵחַ,
חַרְבּוֹ וּמָגִנּוֹ נָטְלוּ בְּרֹב נִימוּס.
הוֹדָה גֶּוִין בְּחֹם לְכָל הָאֲצִילִים
אֲשֶׁר קִבְּלוּ פָּנָיו. בְּשִׂרְיוֹנוֹ הַטּוֹב
פָּנָה אֶל הָאוּלָם בּוֹ אֵשׁ חֵמָה הֵפִיקָה.
יָרַד אֲדוֹן הַבַּיִת לִפְגֹּשׁ אֶת הַגִּבּוֹר:
"בָּרוּךְ הֱיֵה עִמָּנוּ, כָּל שֶׁרוֹאוֹת עֵינֶיךָ
שֶׁלְּךָ וּלְמַעַנְךָ הוּא."

"הֱיֵה בָּרוּךְ," סָח גֶּוִין,
"יִגְמֹל לְךָ הָאֵל."
חִבְּקוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ.
הַשֶּׁבַח וְהַלֵּל.

14

"Good sir," said Gawain, "please grant me the favor
(if your lord allows) to lodge in this house."
"By Peter," said the porter, "be perfectly sure
that you, Lord, are welcome as long as you like!"
Then swift-paced the porter moved to approach him,
and others came with him to welcome their guest.
They dropped the great drawbridge, then drawing near proudly,
they bowed, their knees bent upon the bare earth
to one whom they welcomed as worthy of honor.
They granted him passage; the portals swung wide;
he called them to rise, and crossed the great bridge.
Men steadied his saddle: he slipped off his horse
and sturdy men came to lead it to stable.
Knights and their squires were the next to come,
delighted to lead the lord to the hall.
Hardly had he lifted his helm when many hands
were swift to receive it in courteous service –
and in the same way his sword was set by his shield.
He nobly acknowledged each of those knights,
proud men close-pressed to honor a prince.
Still strapped in bright steel, he strode to the hall
where a bonfire burned bright on the hearth.
Then the lord himself descended to see him,
moving to meet him with exquisite manners.
"You are welcome," he said, "to what this house holds,"
"everything is yours to use as you please
in this place."

"God bless you," said Gawain then,
"And Christ repay your grace."
They met like joyful men
in open-armed embrace.

15

בַּאֲצִילֵי חָצֵר אֲשֶׁר קִבְּלוּ פָּנָיו
הִבִּיט גֶּוִין בְּחֵפֶץ, יוֹדֵעַ כִּי אֲדוֹן
הַבַּיִת הוּא אַבִּיר אָצִיל. אָכֵן, הָיָה הוּא
בָּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת, אִישׁ בְּמֵיטַב שְׁנוֹתָיו.
רָחָב זְקָנוֹ שָׁפַע, בְּגֶוֶן צַח; חָסוֹן,
נִצָּב אֵיתָן עֲלֵי שׁוֹקַיִם מוּצָקוֹת.
גְּלוּיִים פָּנָיו הָיוּ וְדִבּוּרוֹ שׁוֹטֵף,
מֵרֹאשׁ וְעַד כַּף רֶגֶל בֶּן חַיִל לְמוֹפֵת,
אָדוֹן מֻבְהָק לְחֶבֶר גְּבָרִים עַזֵּי לֵבָב.
אָז אֶת גֶּוִין הוֹלִיךְ אֶל חֶדֶר בַּטִּירָה
וּלְשָׁרְתוֹ הֵיטֵב צִוָּה עַל אֲנָשָׁיו.
מִיָּד מְשָׁרְתֵי הַבַּיִת קָרְבוּ אֵלָיו וּבָאוּ,
נְתָנוּהוּ בִּטְרַקְלִין נָאֶה, מְרֻוָּח וְנוֹחַ.
הָיוּ הַוִּילוֹנוֹת מַעֲשֵׂה רִקְמָה בְּמֶשִׁי,
תְּלוּיִים עַל חִשּׁוּקֵי זָהָב. עַל הַכְּתָלִים
תָּלוּ שְׁטִיחֵי מִזְרָח וּמַרְבַּדֵּי טוּלוּז,
אָרִיג יָקָר כִּסָּה אֶת הָרִצְפָּה בַּחֶדֶר,
כִּסּוּיֵי מַצָּע רָקוּם, כָּרִים, שְׂמִיכָה מִפּוּךְ.
דִּבְּרוּ בּוֹ נִכְבָּדוֹת, נָטְלוּ אֶת שִׁרְיוֹנוֹ,
הֵבִיאוּ לוֹ תַּחְתָּיו כֵּתֹנֶת וּגְלִימָה.
הָלַם אוֹתוֹ הַבֶּגֶד, וְכָל אֲשֶׁר רָאָהוּ
אָמַר כִּי לֹא נִבְרָא כְּמוֹתוֹ בְּזֶה הַחֶלֶד

וְכִי נוֹעַד הַגֶּבֶר
לְמַעֲשֵׂי פְּלָאוֹת,
כִּי אֵין כְּמוֹתוֹ לְתֹאַר
בֵּין אַבִּירֵי קְרָבוֹת.

...אָכֵן, הָיָה הוּא / בָּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת, אִישׁ בְּמֵיטַב שְׁנוֹתָיו. / רָחָב זְקָנוֹ שָׁפַע, בְּגֶוֶן צַח; חָסוֹן...

האדון ברטילק. צלמיות לסאגת המלך ארתור, קלודון (Claudon, 2003).

15

Gazing on one who greeted him so well,
Gawain felt that fortress had a fine lord:
a man in his prime, massively made;
his beard all beaver-brown, glossy and broad;
stern, stalwart in stance on his sturdy thighs,
his face bold as fire, a fair-spoken man –
who certainly seemed well-suited, he judged,
to rule there as master of excellent men.
The lord led him in, and ordered at once
that someone be sent to serve in his chamber.
Then the household staff hurried to obey
and brought him to a bedroom, brightly arranged
with gold-trimmed curtains of the clearest silk
and fine-crafted coverlets, beautiful quilts
with bright fur above and embroidered edges.
There were rings of red gold on rope-drawn drapes,
tight-hung tapestries from Tarsus and Tolouse;
and similar fabrics were set underfoot.
As they talked with him gaily, they took off his garments,
removing his byrnie and his bright armor.
Then rich robes were brought as the servants rushed in
a choice from the best to change for his own.
As soon as he picked one and pulled it in place,
a fine-fitting kilt with swirling folds,
it seemed to them all that suddenly light
shone round his shape in the shades of spring,
beautiful, bright about all his limbs.
Christ never had such a handsome knight, they thought:

Wherever men appear,
surely Gawain ought
to reign without a peer
in fields where fierce men fought.

16

אַזַי מוּל אָח דּוֹלֶקֶת בְּאֵשׁ טוֹבָה הִצִּיבוּ
כֶּרְסָה לִמְנוּחָתוֹ, עָלֶיהָ כַּר וְכֶסֶת
נוֹחִים וּנְעִימִים וַעֲטוּרֵי רִקְמָה.
וְעַל שִׁכְמוֹ נָתְנוּ כְּסוּת מֶשִׁי מְפֹאֶרֶת,
מְרֻקֶּמֶת וּתְפוּרָה פַּרְוַת צוֹבֵל בְּשׁוּלֶיהָ,
אֲפִלּוּ הַבַּרְדָּס רָקוּם פַּרְוָה הָיָה.
הֵסֵב אֵפוֹא גֶּוִין בַּכֵּס הַמְּפֹאָר
מִנֶּגֶד לַקָּמִין, שָׁמֵחַ וְטוֹב לֵב.
אֲזַי הַחַדְרָנִים הֶעֱמִידוּ לְצִדּוֹ
שֻׁלְחָן עַל חֲצוּבָה, כִּסּוּהוּ בְּאָרִיג
צָחוֹר, עָלָיו נָתְנוּ כְּלֵי אֹכֶל וּמַפִּית.
נָטַל יָדָיו גֶּוִין וְאֶת לִבּוֹ סָעַד.
שֵׁרְתוּהוּ כַּיָּאוּת, הִגִּישׁוּ מִכָּל טוּב,
מֵיטַב הַתַּבְשִׁילִים עָלוּ עַל שֻׁלְחָנוֹ.
מִינֵי דָּגִים צְלוּיִים עַל גֶּחָלִים בַּלֶּחֶם.
מֵהֶם מְטֻגָּנִים מֵהֶם מְבֻשָּׁלִים
בְּרֹטֶב הַנָּסוּךְ מֵיטַב תַּבְלִין וְנֹפֶךְ,
גֵּרוּ תַּאֲבוֹנוֹ בְּטַעַם וְנִיחוֹחַ.
"אָכֵן הָאֲרוּחָה כְּיַד הַמֶּלֶךְ," סָח
גֶּוִין אֶל הַמְּסֻבִּים. בְּרֹב נִימוּס וְטֶקֶס
הֵשִׁיבוּ לוֹ: "אָכֵן,

יִהְיֶה כִּבּוּשׁ הַיֵּצֶר
כַּפָּרָתְךָ מָחָר."
אַךְ לֹא הִקְשִׁיב גֶּוִין,
כִּי שָׂשׂ לִבּוֹ וְשָׂר.

16

Before the chimney where charcoal glowed a chair
lined with fine fabric was found for Sir Gawain,
sumptuous with cushions on a quilted seat.
And then a rich robe was thrown around him
of brilliant, gaily embroidered silk
filled out with fur: the finest of pelts,
and every bit ermine, even the hood.
Thus he sat, relaxed and in lavish splendor,
till he felt far better in the fire's warmth.
Then they took a table, laid it on trestles,
and covered it with clean and clear white cloth,
saltcellars, napkins, and a silver service.
He washed as he wished and went to his meal.
Then the table was set in suitable style
with soups of all kinds, seasoned superbly
in double-sized servings; plus assorted fish,
some breaded and baked, some broiled on the coals,
some simmered, some set in savory stews;
each subtly spiced with sauces that pleased him.
Exclaiming he kept on calling it a feast,
but all of them answered with equal courtesy
and said,

"Take penance while you can;
tomorrow you'll be fed!"
He made a merry man –
the wine went to his head.

17

שָׁאֲלוּ אוֹתוֹ אֵזַי — דִּבְּרוּ בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ —
מֵאַיִן בָּא הָאִישׁ וְאֵי הִיא מְכוֹרָתוֹ.
סִפֵּר לָהֶם גֶּוִין עַל חֲצֵרוֹ שֶׁל אַרְתּוּר,
הַמֶּלֶךְ הַנִּשָּׂא, עַל אַבִּירֵי שֻׁלְחָן.
וְעַל עַצְמוֹ הִגִּיד כִּי שְׁמוֹ גֶּוִין, וְאֵיךְ
זִמֵּן לוֹ הַגּוֹרָל לַחְגֹּג אֶת הַמּוֹלָד
עִמָּם בְּבַיִת זֶה. כַּאֲשֶׁר אֲדוֹן הַבַּיִת
שָׁמַע אֶת הַדְּבָרִים פָּרַץ הָאִישׁ בִּצְחוֹק
מְאֻשָּׁר וְרָם וְכָל אַנְשֵׁי חָצֵר עִמּוֹ.
שְׂמֵחִים כִּי בְּחֶלְקָם נָפְלָה הַזְּכוּת לִשְׁכֹּן
בְּצַוְתָּא עִם הַגֶּבֶר, רַב עֹז וּמוֹנִיטִין,
מוֹפֵת לְנִימוּסֵי חָצֵר וְאֹמֶץ לֵב,
יָצְאָה תְּהִלָּתוֹ בַּחֶלֶד וּמְלוֹאוֹ.
אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ סָח: "הִנֵּה עַתָּה נִלְמַד
מִנְהָג וְנִימוּסִים וַהֲלִיכוֹת נָאוֹת,
שִׂיחַת מַשְׂכִּיל נָאוֹר, עִדּוּן וְדֶרֶךְ אֶרֶץ
וְזֹאת הַיְשֵׁר מִפִּי אֲבִי נִימוּס וְטֶקֶס.
אָכֵן הֵיטִיב עִמָּנוּ הָאֵל בִּמְרוֹם רָקִיעַ
לְעֵת שָׁלַח אֵלֵינוּ אוֹרֵחַ בִּדְמוּתוֹ
שֶׁל הָאַבִּיר גֶּוִין. נָסֵב עִמּוֹ יַחְדָּו
וְעַל הֵלֶדֶת יֵשׁוּ נָשִׁיר,

נְרַכֵּשׁ מִפִּיהוּ דַּעַת
וְגִנּוּנִים טוֹבִים —
וְכָךְ נִלְמַד אוּלַי אֶת
סוֹדוֹת הָעֲגָבִים.

17

Then queries and questions carefully framed
on private matters were put to that prince.
So he spoke of his court, in courteous words,
as that which highborn Arthur held as his own,
who ruled the Round Table as its regal king –
and their guest, he told them, was Gawain himself,
come to them at Christmas as his course unfolded.
On learning whom luck had brought him the lord
laughed out loud for sheer heart's delight.
Within that moat every man was eager to move,
and pressed forward promptly to enter the presence
of "that paragon of prowess and of perfect manners,
whose virtues and person are constantly praised:
of all men on earth most worthy of honor!"
Each man of them, murmuring, remarked to his fellows,
"Now we shall see courtesy cleverly displayed
among faultless feats of fine conversation!
We will learn untaught how to talk nobly
when we face such a fine father of breeding!
God has graced us indeed, with a grand blessing,
to grant us the guest that Gawain will make
when we sit and sing glad songs of Christ's
new birth.

The meaning of his mannered ways
will show what words are worth –
and teach us terms to play
the game of lovers' mirth."

18

בְּתֹם הַסְּעוּדָה, הֶחְשִׁיךְ, יָרַד הָעֶרֶב,
קָם הָאוֹרֵחַ. בָּאוּ כְּלֵי קֹדֶשׁ, בִּידֵיהֶם
מְצִלָּה וּפַעֲמוֹן, קָרְאוּ בִּצְלִיל גָּבוֹהַּ
לָבוֹא אֶל הַתְּפִלָּה בְּעֶרֶב הַמּוֹלָד.
בְּרֹאשָׁם אֲדוֹן הַבַּיִת, רַעְיָתוֹ עִמּוֹ,
עִם בְּנוֹת הַלְוָיָה אֶל מְקוֹמָהּ פּוֹסַעַת.
גֶּוִין לִבּוֹ שָׂמֵחַ צָעַד יַחְדָּו עִמָּם,
נָטַל אוֹתוֹ הַלּוֹרֵד בְּשַׁרְווּלוֹ, הוֹלִיךְ
אֶל מוֹשָׁבוֹ, קוֹרֵא בִּשְׁמוֹ וְגַם אוֹמֵר לוֹ
כִּי אֵין כְּמוֹתוֹ אוֹרֵחַ עוֹד בָּעוֹלָם הַזֶּה.
הוֹדָה לוֹ הָאַבִּיר, נָשְׁקוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ,
בְּכֹבֶד רֹאשׁ הֵסֵבּוּ עַד גְּמַר תְּפִלַּת הַמִּיסָה.
אֲזַי גְּבִירַת הַבַּיִת שִׁלְּחָה בּוֹ מַבָּטֶיהָ,
הִיא קָמָה מִסַּפְסָל בְּלוִיַּת נַעֲרוֹתֶיהָ,
עַלְמוֹת הַחֵן כֻּלָּן, אַף שֶׁהָיְתָה גְּבִרְתָּן
טוֹבַת מַרְאֶה וְתֹאַר מִכָּל נְשׁוֹת הָאָרֶץ.
פָּנֶיהָ, גִּזְרָתָהּ, הָיוּ כְּלִיל הַשְּׁלֵמוּת,
מָצָא אוֹתָהּ גֶּוִין יָפָה אַף מִגִּינֶבֶר.
הִיא בָּאָה מִמְּקוֹמָהּ לְבָרֵךְ אֶת הָאוֹרֵחַ,
שְׂמֹאלָהּ הָיְתָה בְּיַד מַטְרוֹנָה מְכֻבֶּדֶת,
רָמַת יְקָר וְיַחַס, סָבִיב לָהּ בְּנֵי בֵיתָהּ
לְמָרוּתָהּ סָרִים בְּרֹב כָּבוֹד וְחֵפֶץ,
אַךְ צְהֻבִּים הָיוּ פָּנֶיהָ מִזִּקְנָה.
עוֹד זוֹ לֶחְיָהּ וְרֵדָה, זוֹ סַנְטֵרָהּ כָּפוּל,
חֲרוּץ קְמָטִים לָרֹב. זוֹ צְעִיפָהּ רָקוּם
פְּנִינִים וְאַבְנֵי חֵן, גְּלוּיַת צַוָּאר וְשֶׁכֶם,
צְחוֹרִים מִשֶּׁלֶג רַד עַל הַגְּבָעוֹת בַּחֹרֶף,
וְזוֹ גְּרוֹנָהּ מוּגָף בְּצַוָּארוֹן קָשִׁיחַ
וְאֶת שְׁחוֹר סַנְטֵרָהּ צָעִיף לָבָן מַסְתִּיר.
רֹאשָׁהּ עוֹטֶה כְּסוּת מֶשִׁי פָּנֶיהָ מְכַסָּה
לְבַד מִן הַגַּבּוֹת, עֵינַיִם אַף וּפֶה,

...שְׂמֹאלָהּ הָיְתָה בְּיַד מַטְרוֹנָה מְכֻבֶּדֶת, / רָמַת יְקָר וְיַחַס.... / אַךְ צְהֻבִּים הָיוּ פָּנֶיהָ מִזִּקְנָה...

איור ***לסר גוויין והאביר הירוק,***
The Golden Cockerel Press, 1920.

18

When the dinner was done, and their darling rose,
it was nearly dark, for night was approaching.
The chapels were opened as the chaplains came
with bells ringing richly, right as they should
for vesper devotions on the verge of Christmas.
The lord now led the way, his lady beside him;
she paced along prettily and entered her pew.
When Gawain came gliding in with a glad heart,
the lord latched on to him and led him to his seat,
glad-handing Gawain, greeting him by name,
and said he was the most welcome guest in the world.
After hearty hugs and heartfelt thanks,
they sat soberly together till the service ended.
As the lady had been longing to look on the knight,
she emerged to meet him, her maidens about her.
In form she was fairest: in figure and face,
complexion, comportment surpassing all others,
and to Gawain not even Guinevere could equal her grace.
She steered through the chancel to strengthen his welcome.
Another lady led her by the left hand
who was obviously older: an elderly matron
whom the household held in the highest honor.
But in looks the two ladies were obviously unlike:
one active and young, one yellow with age.
On the first a flush rose, ruddy and fair;
on the other, rough wrinkles on rugged cheeks.
On the first one, clear pearls displayed on a kerchief
shone from her breast and her bare throat
whiter than snow on the winter hills.
The other one's kerchief covered her neck,
and bright veils billowed round her black chin,
while silk framed her forehead, which was fretted round
with lacework linked in delicate loops.
Nothing was bare about her but her black brows,

לָאו דַּוְקָא תֵּאָבוֹן עוֹרֵר הַמַּחֲזֶה.
הָיְתָה אָמְנָם גְּבִירָה כְּבֵדָה וְנַעֲלָה,
אוּלָם

הָיָה גּוּפָהּ קָצָר,
רָחָב, עָבֶה וְגַס,
אַךְ זוֹ שֶׁלְּצִדָּהּ
הָיְתָה לָעַיִן פְּרָס.

19

כְּיָיִן שֶׁכָּךְ, בִּקֵּשׁ סְלִיחָה מִמְּאָרְחוֹ
וְחָשׁ אֶל הַגְּבִירָה בַּעֲלַת הַמַּבָּטִים.
הִרְכִּין רֹאשׁוֹ בִּפְנֵי הַגְּבֶרֶת הַזְּקֵנָה,
אֶת הַנָּאוָה נָטַל קַלּוֹת בִּזְרוֹעוֹתָיו
וְגַם נָשַׁק עַל פִּיהָ, אִם כִּי בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ,
בֵּרְכָה אוֹתוֹ וְהוּא אֶת שֵׁרוּתָיו הִצִּיעַ.
אֲזַי יָשְׁבוּ עִמּוֹ מוּל אֵשׁ הָאָח, נִיחוֹחַ
שֶׁל תַּבְלִינִים עָלָה, נִשְׁפַּךְ כַּמַּיִם יַיִן.
זִנֵּק אֲדוֹן הַבַּיִת, הֵסִיר אֶת בַּרְדָּסוֹ,
תְּלָאוֹ עַל הַחֲנִית וְאֶת גֶּוֶן שָׁאַל
בְּמִי הָיָה בּוֹחֵר בֶּחָג הַזֶּה לִהְיוֹת
עוֹלֵז וּמְאֻשָּׁר מִכָּל הָאַחֵרִים.
"נִשְׁבַּעְתִּי," סָח הַלּוֹרְד, "לִזְכּוֹת בְּתַחֲרוּת,
לְהִשְׁתַּטּוֹת כַּהוֹגֶן עִם יְדִידַי גַּם יַחַד."
אֲזַי בְּחִדּוּדִים וּמַעֲשֵׂי קֶנְדָּס
בִּקֵּשׁ אֶת לֵב אוֹרְחוֹ לְבַדֵּר וּלְשַׁעְשֵׁעַ.

פָּנָה חָלַף הַלַּיְלָה,
הִנֵּה הוּא אוֹר רִאשׁוֹן.
בֵּרְכָם בְּלַיְלָה טוֹב,
הָלַךְ גֶּוֶן לִישֹׁן.

over eyes and nose over naked lips,
and those made a sorry sight, bleary and sour.
She was, God knows! A lady of grace
and pride –

but her body was short and thick;
her buttocks big and wide.
A tastier plum to pick
was the beauty by her side.

19

Meeting her gracious, light-hearted gaze
he took the lord's leave and approached the ladies.
He greeted the elder with a grand bow,
and wrapping the lovelier in a light embrace,
he planted a pretty kiss with extravagant praise.
They offered their acquaintance, and he asked at once
to be their faithful servant if it seemed fitting.
They took him between them and led him off, talking,
to a chimneyed chamber; and they charged the servants
to speed out for spices, and not to be sparing,
but to bring back each time the best of the wine.
The lord kept leaping about in delight,
bid them make merry as much as they could,
then hauled off his hood and hung it on a spear,
urging them to earn it as a signal honor
for the merriest man among them that Christmas.
"By my word! I shall work to win with the rest
against all this company, to keep it myself!"
Thus the lord made it lively with laughter and jokes
to gladden Sir Gawain with the joy that games incite.

Time passed; the twilight fled;
the servants kindled light.
Then Gawain sought his bed,
and bade them all good night.

20

בַּבֹּקֶר, זוֹ הָעֵת בָּהּ הָאָדָם זוֹכֵר
כִּי מוֹשִׁיעֵנוּ מֵת עַל גְּאֻלַּת נַפְשֵׁנוּ,
שׂוֹרִים שִׂמְחָה וְחַג עַל פְּנֵי תֵּבֵל כֻּלָּהּ.
וְכָךְ אָמְנָם הָיָה. מֵיטַב הַמַּטְעַמִּים
הָעֲרֵבִים לַחֵךְ הֻגְּשׁוּ לַסּוֹעֲדִים
בַּאֲרוּחַת הַבֹּקֶר. יָשְׁבוּ עַל הַבָּמָה
הָאַבִּירִים כְּסוּתָם גְּלִימוֹת פְּאֵר וּכְתֹנֶת,
יָשְׁבָה לְצַד הַלּוֹרֶד הַגְּבֶרֶת הַזְּקֵנָה,
(בַּתָּוֶךְ, הַמָּקוֹם בּוֹ הַכֵּרָה מֻגֶּשֶׁת
לְכַתְּחִלָּה עַל פִּי הַמַּעֲמָד וְיַחַס.)
הַגְּבֶרֶת הַנָּאוָה לְצַד גֶּוֶן הֵסֵבָּה.
מַאֲכָל, מַשְׁקֶה וּצְחוֹק, שִׂמְחָה וְצָהֳלָה
רַבִּים הָיוּ מִסְפַּר, הַיְרִיעָה תִּקְצַר
מִלְּסַפֵּר אֶת כָּל פְּרָטֵי הָעֲלִילָה.
עִם זֹאת בְּיֶתֶר שְׂאֵת אַטְעִים כִּי הַנָּאוָה
וְהָאַבִּיר גֶּוֶן הֵפִיקוּ זֶה מִזֶּה
רֹב הֲנָאָה בְּשִׂיחַ מָתוֹק וְגַם קָרוֹב
(אִם כִּי נָקִי מֵחֵטְא, עַל פִּי כְּלָלֵי נִימוּס).

אֲזַי הָלְמוּ בְּתֹף
וּבְחָלִיל נִגְּנוּ.
הַכֹּל רָווּ שָׂם נַחַת,
לָבֶטַח גִּבּוֹרֵנוּ.

20

In the morning when men remember the birth
of our dear Lord to die for our destiny's sake,
all men on earth grow merry at heart.
So it was that delicacies filled out their day:
At breakfast and banquet the best of the food
was spread out in splendor by spirited men.
The old, ancient woman had honor of place,
with the lord, I believe, politely beside her.
Gawain and the gracious lady were both given seats
in the middle, where the meal was measured out first,
and afterward to everyone all through the hall,
served in due sequence, as it seemed proper.
They had food, they had fun, they were filled with joy:
too much for tongue to tell of with ease,
and a struggle, at least, to state it in full.
But this I give you: that Gawain and the gracious lady
were perfect companions in their place together,
and such pleasantries passed in their private speech
(which was fine and fair; also free from sin)
that no princely sport could possibly surpass
their game.

Then trumpets, drums to measure
tunes that pipes proclaim:
as each man took his pleasure,
and those two did the same.

21

וְכָךְ חָלְפוּ יָמִים בִּצְחוֹק וְשַׂעֲשׂוּעַ,
רִאשׁוֹן, שֵׁנִי, שְׁלִישִׁי, עַד יוֹם מוֹעֵד אַחֲרוֹן,
הוּא חַג ג׳וֹן הַקָּדוֹשׁ. שׂוּב צָהֲלוּ וְשָׂרוּ,
סָעֲדוּ כְּטוֹב לִבָּם גַּם כִּי בְּחוּט שֶׁל עֶצֶב.
בַּבֹּקֶר לְמָחֳרַת יֵלְכוּ אוֹרְחֵי הַבַּיִת,
עַל כֵּן עִם אוֹר רִאשׁוֹן נֵעוֹרוּ מִשְּׁנָתָם,
שָׁתוּ מֵיטַב הַיַּיִן, רָקְדוּ, אָמְרוּ הַלֵּל,
בֵּרְכוּ אֶת הַמְאָרֵחַ, מִקֶּרֶב לֵב הוֹדוּ לוֹ
וּלְבַסּוֹף פָּנוּ אִישׁ אִישׁ אֶל מְכוֹרָתוֹ.
״הֱיֵה שָׁלוֹם...״ הֵחֵל גֶּוִין לְהִפָּרֵד,
אֲבָל הַלּוֹרְד נָטַל יָדוֹ שֶׁל הָאַבִּיר
וּלְחַדְּרוֹ הוֹלִיךְ. הֵסֵבּוּ מוּל הָאָח,
דִּבֵּר הַמְאָרֵחַ בְּשֶׁבַח אוֹרְחוֹ, הוֹדָה לוֹ
מִקֶּרֶב לֵב עַל כִּי זִכָּה אֶת אַרְמוֹנוֹ
בְּבִקּוּרוֹ כָּמוֹהוּ אֵין וְלֹא יִהְיֶה לָעַד.
״כְּכָל אֲשֶׁר אֶחְיֶה,״ הוֹסִיף הַלּוֹרְד, ״אֶזְכֹּר
אֶת בִּקּוּרְךָ, רֵעִי, בִּמְעוֹנִי הַדַּל.״
״כְּבוֹדוֹ,״ הֵשִׁיב גֶּוִין, ״לְךָ הַתְּהִלָּה
עַל מַנְעַמֵּי הֶחָג, יְהִי אִתְּךָ הָאֵל,
אֲנִי אֵינֶנִּי כִּי אִם מְשָׁרְתוֹ אֲשֶׁר
בְּרֹב צְנִיעוּת בִּקֵּשׁ לְהַשְׁבִּיעַ רְצוֹנְךָ.
כָּרָאוּי לוֹ לָאַבִּיר הַמְחֻיָּב לְסַיַּע
וְיִהְיֶה אָצִיל הָאִישׁ אוֹ מִפְּשׁוּטֵי הָעָם.״
לְבַל יֵלֵךְ בִּקֵּשׁ

הַלּוֹרְד וְהִתְחַנֵּן,
מַפְצִיר הָיָה קוֹלוֹ,
אֲבָל הִבְהִיר גֶּוִין
כִּי הַתְּשׁוּבָה הִיא לֹא.

21

One fun-filled day followed another,
with a third day thrust into the thick of it.
Saint John's day was generous with jubilant song:
the last day like it left to them there.
The guests would be going in the grey morning,
so they were up to all hours over their wine,
kept calling for dances and caroling round,
and left their leavetaking till late in the night
that would soon send them off by separate ways.
'Good day,' began Gawain, but grabbing him his host
pulled him aside privately by a pleasant fire,
laid it on at length and lavishly thanked him
for granting him such grace and gladness of heart
as to honor his house on this high season
and fill up his fortress with the finest manners.
'As long as I live, sir, my life will be better
to have had Gawain as my guest at God's own feast.'
'God help me,' said Gawain, 'may He grant you better:
for any such honor is only your due.
I am simply your servant, one who seeks to please you,
oath-bound to honor all men, be they high
or low.'

And though the lord takes pains
to urge him not to go,
Sir Gawain still explains
his answer must be no.

22

"אָכֵן," סָח הָאַבִּיר, "דְּבָרֶיךָ נֶחְרָצִים,
אַךְ הַאֻמְנָם אֵרַע דְּבַר־מָה לֹא כַּיָּאוּת
וּבְגִינוֹ אַתָּה מַחְלִיט לִרְכֹּב בְּטֶרֶם
סְעוּדַת הָאַפְּטָרָה?" הֵשִׁיב לוֹ סֶר גֶּוִין:
"לֹא, כִּי עָלַי לָלֶכֶת. זְמַנִּי דּוֹחֵק, עִנְיָן לִי
דָּחוּף מֵאֵין כָּמוֹהוּ. עָלַי לִמְצֹא מָקוֹם
אֲשֶׁר אֵינִי יוֹדֵעַ הֵיכָן הוּא, מַה טִּיבוֹ,
וּבוֹ לִהְיוֹת בְּטֶרֶם צֵאת הַשָּׁנָה הַזֹּאת.
אֶת כָּל חַבְלֵי בְּרִיטַנְיָה בְּחֵפֶץ לֵב הָיִיתִי
נוֹתֵן תְּמוּרַת מֵידָע עַל הַמָּקוֹם הַהוּא.
עַל כֵּן, כְּבוֹדוֹ, אֱמֹר לִי, הַאִם שָׁמַעְתָּ פַּעַם
עַל דְּבַר מִקְדָּשׁ יָרֹק אוֹ עַל אַבִּיר יָרֹק?
נִשְׁבַּעְתִּי לוֹ לָבוֹא אֵלָיו בְּטֶרֶם צֵאת
זוֹ הַשָּׁנָה. אָכֵן לוּ רְאִיתִיו פָּנִים
הָיָה זֶה הַמַּרְאֶה טוֹב בְּעֵינַי מִכָּל
הָדָר וְנוֹי תִּפְאֶרֶת. אִם לֹא אֶמְצָא אוֹתוֹ
בְּתוֹךְ שְׁלוֹשָׁה יָמִים, בְּרֹב חֶרְפָּה אָמוּת."
אָז צָחַק הַלּוֹרְד: "הָסֵר דְּאָגָה מִלֵּב."
אָמַר לוֹ: "הַמִּקְדָּשׁ שׁוֹכֵן שְׁנֵי מִיל מִכָּאן.
עַתָּה, כֵּיוָן שֶׁכָּךְ, תּוּכַל שְׁלוֹשָׁה יָמִים
לָנוּחַ וְלִנְפֹּשׁ, לְהִתְעַנֵּג עִמָּנוּ,
וּבַיּוֹם הָרְבִיעִי, הוּא יוֹם רִאשׁוֹן עִמּוֹ
תָּחֵל זוֹ הַשָּׁנָה, תָּקוּם עִם בֹּקֶר אוֹר

וּכְבָר בַּצָּהֳרַיִם
אֶל הַמִּקְדָּשׁ תָּבוֹא,
כִּי הַמָּקוֹם הֲלֹא
שׁוֹכֵן שְׁנֵי מִיל מִפֹּה."

22

"But Gawain," that good man graciously asked,
"Has some dark deed driven you forth,
that you rushed from the royal court? Must you now ride alone
when holiday feasts are not wholly done?"
"Sir," he responded, "you have spoken truly:,
"I had to depart on a high and a hasty matter.
For I myself am summoned to seek out a place,
though I wonder where in the world to find it.
I'd not fail to near it by New Year's morning
for all the land in Britain – by the love of God!
I have come with questions that require answers –
so tell me the truth: has any tale reached you
of the Green Chapel, or on what ground it stands,
or about its guardian, a green-skinned knight?
For I have set myself, by most solemn pledge,
to meet this man, though it may go hard.
But now the New Year is nearly complete,
and if the Lord allows it, I'll look upon him
more gladly – by God's Son! – than on any good thing.
Therefore sir, as you see, I must set out now
for I doubt that three days will do for this business
and I'd far rather die than be doomed to fail."
Then the lord answered, laughing, "You must linger now!"
"You will get to your goal in good enough time,
and can give up guessing on what ground it lies,
and can lie abed as late as you wish,
and finally set forth the first of the year,
yet make it there with morning still mostly left
that day –

spend till New Years as you please,
then rise and ride that way;
We'll guide you there with ease –
it's not two miles away."

23

שָׂמֵחַ לִדְבָרָיו צָחַק גֻּוִין בְּעֹנֶג,
הֵשִׁיב לוֹ לָאָדוֹן: "קַבֵּל אֶת תּוֹדָתִי
מִקֶּרֶב לֵב. עַתָּה שֶׁחוֹבָתִי מָלְאָה,
אֶשְׁמַח לַעֲצָתְךָ אִתְּכֶם לְהִוָּתֵר.
לְשֵׁרוּתְךָ אֲנִי כְּכָל אֲשֶׁר תִּשְׁאַל."
אָז הֵסֵב אָדוֹן הַבַּיִת לְצִדּוֹ
וְגַם אֶת הַגְּבָרוֹת שָׁלַח לִקְרֹא לְכָאן,
לְמַעַן תִּתְעַנְּגְנָה בְּחֵיק גֻּוִין הַטּוֹב.
צָחַק הַלּוֹרְד בְּקוֹל וְלֹא הָיָה אֶפְשָׁר
לָדַעַת אִם עַלִּיז הוּא וְשֶׁמָּא מְטֹרָף,
מְעֹרָב בְּדַעְתּוֹ. בֵּין כֹּה וָכֹה קָרָא
הַלּוֹרְד אֶל הָאַבִּיר: "נִשְׁבַּעְתָּ לַעֲשׂוֹת
כְּכָל אֲשֶׁר אֶשְׁאַל." הֵשִׁיב: "אֱמֶת דִּבַּרְתָּ.
בְּמִבְצָרְךָ אֲנִי, לִפְקֻדָּתְךָ נָכוֹן."
"יָפֶה," אָמַר, "מִמֶּרְחַקִּים רָכַבְתָּ עַד אֵלֵינוּ,
עָיֵף אַתָּה לָבֶטַח, לֹא נַחְתָּ דַּי עַד הֵנָּה,
הַחְלֵף אֶת כֹּחֲךָ אֵפוֹא וּשְׁכַב לִישֹׁן.
בַּבֹּקֶר לְאַחַר תְּפִלַּת שַׁחֲרִית תָּקוּם,
תֹּאכַל פַּת שַׁחֲרִית בְּלִוְיַת רַעְיָתִי,

בְּעוֹד אֲנִי אֵצֵא
עִם אוֹר רִאשׁוֹן לְצַיִד."
הוֹדָה גֻּוִין וְגַם
קַד מוּל אָדוֹן הַבַּיִת.

23

Then gaiety filled Gawain, and he gladly laughed.
"I must earnestly offer my uttermost thanks!
With my goal at hand, I can grant your wish,
dwell here a while, and do as you bid me."
"Sit down," said his host, seizing his arm.
"Come, let's delight in the ladies' presence!"
Thus they made a pleasant party apart by themselves.
The lord let out laughs as loud and as merry
as a madman, maybe, whose mind was far gone.
He called to his company, crying aloud,
"You have sworn to serve me however seems best;
will you act to honor this oath here and now?"
"Certainly, sir," he said in reply.
"While your walls ward me your will is supreme."
He returned: "You are tired, and have traveled far.
We all have been wakeful, nor are you well-rested,
nor fed quite as fully, I fear, as should be.
You must lie in late, and lounge at your ease
past morning mass, and make it to breakfast
whenever you wish. My wife will eat with you
and keep you company till I come again.
You stay,

but I myself will ride
hunting at break of day."
Then Gawain bowed with pride
and promised to obey.

24

"לְעִי," אָמַר הַלּוֹרְד, "בּוֹא נַעֲשֶׂה הֶסְכֵּם.
כְּכָל אֲשֶׁר אָצוּד, לְךָ אֶתֵּן. כְּנֶגֶד,
בְּכָל אֲשֶׁר תִּזְכֶּה, תִּתֵּן לִי בִּתְמוּרָה,
יִהְיֶה אֲשֶׁר יִהְיֶה חֶלְקוֹ שֶׁל הַמְנַצֵּחַ
אוֹ הַמְנֻצָּח. הַאִם תִּתְקַע לִי כַּף?"
אָז הֵשִׁיב גֶּוִין: "הֲרֵי לְךָ יָדִי."
"אִם כָּךְ, הַפּוּר נָפַל," אָמַר הַלּוֹרְד, צִוָּה
לְהַגִּישׁ מֵיטַב הַיַּיִן, וְשׁוּב עָלָה הַצְּחוֹק,
נָשִׁים יְפֵהפִיּוֹת וְאַבִּירֵי סְגֻלָּה
שָׁתוּ וְסָעֲדוּ, בְּלוּ בַּנְּעִימִים.
אָז, עַל פִּי מִנְהַג הַצָּרְפָתִים, נֵעוֹרוּ,
בִּקְּשׁוּ סְלִיחָה בְּלַחַשׁ, אַבִּיר גְּבִרְתּוֹ נָשְׁקוּ
וּלְאוֹר לַפִּיד בּוֹעֵר בִּידֵי הַחַדְרָנִים
הָלְכוּ אֶל חַדְרֵיהֶם, עָלוּ עַל הַמִּשְׁכָּב.

בְּטֶרֶם נִפְרְדוּ
גֶּוִין, עִמּוֹ הַלּוֹרְד,
חָזְרוּ וְנִשְׁבְּעוּ
לִשְׁמֹר בְּרִיתָם בְּסוֹד.

24

"Look," said the lord – "Let us now bargain:
What I get in the wood I will give to you,
and charge in exchange whatever chance may deal you.
Friend, here's how to do it: we'll hold to our word
regardless who gains or gives up the most."
"By God!" Gawain answered, "I grant what you ask;
just give me the game – I will gladly play it!"
"Then let's down this drink, and our deal is made!"
said the lord of that land, and they laughed together.
So these lords and ladies relaxed as they drank
and played gallant games while it gave them pleasure.
Then in French fashion, with many fine words,
they made their excuses with murmured farewells,
and pretty pecks planted on either cheek.
Then bright burning torches were born by the servants
who led them at last to lie down softly in bed.

Before they reached the door,
what promises they said!
And how that country's lord
made fun times fly ahead!

ספר שלישי

איור *לסר גוויין והאביר הירוק*, The Golden Cockerel Press, 1920.

1

עַמוּד הַשַּׁחַר קָם, נֵעוֹרוּ הָאוֹרְחִים.
מִי שֶׁעָמַד לָצֵאת, קָרָא אֶל סַיָּסָיו,
הַלָּלוּ מִהֲרוּ, אִכְּפוּ אֶת הַסּוּסִים,
קָשְׁרוּ אַפְסָר וְרֶסֶן, עָמְסוּ שַׂק וְאַמְתַּחַת.
הַפָּרָשִׁים נָכוֹנוּ בְּבֶגֶד חֲמוּדוֹת
לָצֵאת אֶל הַמַּסָּע, אִישׁ אִישׁ בְּאֶכְפּוֹ
בְּיָדוֹ מוֹשְׁכוֹת וְרֶסֶן רָכַב אֱלֵי דַּרְכּוֹ.
לֹא הִשְׁתַּהָה הַלּוֹרֵד, מוּכָן לִקְרַאת הַצַּיִד
טָבַל לַחְמוֹ בְּרֹטֶב, לַמִּיסָה הֶאֱזִין
וְלִתְקִיעַת הַקֶּרֶן עִם מֵרֵעָיו גַּם יַחַד.
בְּטֶרֶם אוֹר עָלָה, דָּהַר אֶל הַשָּׂדוֹת —
אָז הוּסְרוּ סוֹרְגֵי מְלוּנַת כַּלְבֵי הַצַּיִד,
הֻתְּרוּ הֵם צֶמֶד צֶמֶד. קוֹל הַשּׁוֹפָר עָלָה
בִּצְלִיל עַלִּיז, נִבְלַע בִּנְבִיחַת כְּלָבִים
שֶׁנֶּחְפְּזוּ וְרָצוּ אַחַר אֲדוֹנֵיהֶם.
מֵאָה אִם לֹא יוֹתֵר, שָׁמַעְתִּי כָּךְ אוֹמְרִים,
גְּבָרִים יָצְאוּ לַצַּיִד.

צַיָּד, כְּלָבָיו עִמּוֹ,
יָצְאוּ, שָׁטְפוּ בְּדַהַר,
עָלְתָה תְּקִיעַת הַקֶּרֶן
בְּמַעֲבֵה הַיַּעַר.

Book III

1

A crowd stirred early at the crack of dawn.
The guests who were going had their grooms at work,
and they set about swiftly saddling the horses,
strapping up gear and stowing their bags.
The richly dressed riders were ready to travel,
swinging into saddles, snatching up reins,
each man of them heading where he meant to go.
The beloved lord of that land was not last among them
but came ready to ride with riders about him.
He had a hasty meal when he had heard mass,
and hurried with horn-call to the hunting fields.
Before the light of day illumined the earth
both master and men had mounted their steeds.
Then the hunters who knew how leashed their hounds in pairs,
cast open the kennel door and called them outside
and blew three long blasts on their blaring horns.
Then the beagles burst out and kept baying fiercely
while they curbed and kept them from casting for scents.
I hear there were a hundred hunters as clever
as can be.

Now huntsmen take their places,
and all the hounds run free,
as horn-call clamor races
swift past brush and tree.

2

לְשֵׁמַע צְלִיל הַקֶּרֶן אָחֲזָה אֵימָה בַּיַּעַר.
הַצְּבִי דָּהַר בְּפַחַד, חִפֵּשׂ מְקוֹם מִסְתּוֹר,
אֲבָל לְפֶתַע סַב הָאַיִל לְאָחוֹר
מִפְּנֵי הַצַּיָּדִים, כִּי אֶת דַּרְכּוֹ סָגְרוּ.
אָמְנָם הִנִּיחוּ לוֹ לָאַיִל הַמַּקְרִין —
כִּי בִּפְקֻדַּת הַלּוֹרְד הָיוּ עוֹנוֹת בָּהֶן
אָסַר אֶת הַזְּכָרִים לָצוּד בְּאַדְמוֹתָיו —
אַךְ אֶת הָאַיָּלוֹת רָדְפוּ הַצַּיָּדִים,
בְּקוֹל "הֵי שָׁם" וְ"הוֹי" לָכְדוּ אוֹתָן בַּגַּיְא.
יָרַד עַל הַצְּבִיּוֹת מָטָר חִצִּים מִקֶּשֶׁת,
בִּקְשׁוּ לְהִמָּלֵט אֶל מַעֲבֵה הַיַּעַר
אַךְ בַּשֵּׁנִית שָׁרְקוּ חִצֵּי הַכִּלָּיוֹן,
פָּגְעוּ בַּקָּרְבָּנוֹת, פָּצְעוּ אוֹתָן עַד מָוֶת.
שָׁתַת, קָלַח הַדָּם, קָרְסוּ לִשְׂפַת הַנַּחַל
הָאַיָּלוֹת וּמֵתוּ, עָלוּ עַל עִקְּבֵיהֶן
נָבְחוּ כַּלְבֵי הַצַּיִד. מִיָּד לְאַחֲרֵיהֶם,
בְּשַׁעַט וּתְקִיעָה וְשָׁאוֹן מַחְרִישׁ אָזְנַיִם
שֶׁמִּפָּנָיו כִּמְעַט נֵפְצוּ סַלְעֵי מָגוֹר,
הָאַבִּירִים הִגִּיעוּ. אִם מִי מֵהֶן הִצְלִיחָה
לְהִמָּלֵט מֵחֵץ — קָטְלוּ אוֹתָהּ יְדֵי
הַצַּיָּדִים בַּנַּחַל.

הִנֵּה הַיּוֹם חָלַף
בִּלְכִידַת הַטָּרֶף,
הָיְתָה שִׂמְחָה בְּלֵב
הַלּוֹרְד עִם רֶדֶת עֶרֶב.

...הַצְּבִי דָּהַר בְּפַחַד, חִפֵּשׂ מְקוֹם מִסְתּוֹר...
מתוך: *Le Livre de chasse*, שנת 1440 לערך. מאויר בידי גסטון פבוס (Phoebus).

2

The first hint of the hunt horrified the forest.
Deer darted through clearings, driven by panic,
seeking safe haven – but suddenly they turned,
bolting from the hunters who blocked their escape.
The harts they let hurry by with their high heads tossing,
and the big bucks also, with their broad antlers –
for the lord enforced a limited season
when no man might hunt for the male deer.
But the hinds were held back with a "Hey there! Whoa!"
and the din drove the does to the deep valleys.
Then slipping from the string there came down-slanting arrows.
As they burst round each bend more bolts found their mark,
and the broad heads bit through their brown hides.
How they brayed – how they bled – and on the banks died
as the pack came pelting pell-mell behind them
while hunters with upraised horns came hurrying after,
blowing blasts so loud they could have burst the cliffs.
If any escaped unscathed from the archers
they were stopped and slaughtered at the stations below.
As they came harried from the heights and were hunted to the streams,
the men who manned those stations were such master hunters
and their greyhounds so gigantic, they grabbed them at once
and dispatched them as promptly as people could look
their way.

The lord, his eyes grown bright
would spur, dismount or stay –
galloping with great delight
right past the end of day.

3

עוֹד צָד הַלּוֹרֵד בַּיַּעַר, בֵּין הָעֵצִים הוֹהֵר,
וְגֶוֶין מְיֻדָּעֵנוּ שׁוֹכֵב בְּמִטָּתוֹ
עַל מַצְעֵי הַמֶּשִׁי וּמֵעָלָיו חֻפָּה,
עוֹד נָם הָאִישׁ וּכְבָר עָלָה עַל הַקִּירוֹת
אוֹר יוֹם. אֲזַי שָׁמַע הוּא, סָפֵק יָשֵׁן אוֹ עֵר,
דְּפִיקָה קַלָּה בַּדֶּלֶת, זוֹ נִפְתְּחָה רַכּוֹת.
הֵרִים רֹאשׁוֹ הַגֶּבֶר, נָטַל שׁוּלֵי וִילוֹן,
תָּהָה מִי הָאוֹרֵחַ. הָיְתָה זוֹ הַגְּבִירָה,
אִשְׁתּוֹ שֶׁל הָאָדוֹן. הַדֶּלֶת נִסְגְּרָה
וְהַנָּאוָה פָּסְעָה אֶל מִטָּתוֹ. גֶוֶין
נִכְלָם, נָבוֹךְ, עָצַם אֶת שְׁתֵּי עֵינָיו כְּאִלּוּ
שָׁקוּעַ בְּשֵׁנָה, שָׁכַב כָּךְ לְלֹא נִיעַ.
בֵּינְתַּיִם הַגְּבֶרֶת פּוֹסַעַת צַעַד צַעַד,
אֶת הַוִּילוֹן הֵסִירָה, נִגְּשָׁה אֵלָיו בְּשֶׁקֶט,
עָלְתָה לְמִטָּתוֹ וּלְצִדּוֹ הֵסַבָּה,
צוֹפָה שֶׁיִּתְעוֹרֵר. תָּהָה הָאִישׁ: "מַדּוּעַ
זוֹ לְיָדִי שׁוֹכֶבֶת?" אָז בְּלִבּוֹ אָמַר:
"עָדִיף יִהְיֶה לִשְׁאֹל אֶת פִּי גְּבִירַת הַבַּיִת."
אֲזַי אֶת אֵיבָרָיו מָתַח כְּמוֹ לוּ נֵעוֹר,
פָּקַח עֵינָיו, הִבִּיט, תָּמֵהַּ וְנִדְהָם,
אַף הִצְטַלֵּב מִפְּנֵי תַּעְתּוּעֵי חֲלוֹם.
הִבִּיטָה בּוֹ צוֹחֶקֶת,

עוֹרָהּ צַח וְאָדֹם,
עֵינֶיהָ מַבְרִיקוֹת,
קוֹלָהּ עָרֵב לָאֹזֶן,
שְׂפָתֶיהָ מְתוּקוֹת.

..אֶת הַוִּילוֹן הֵסִירָה, נִגְּשָׁה אֵלָיו בְּשֶׁקֶט, /
עָלְתָה לְמִטָּתוֹ וּלְצִדּוֹ הֵסַבָּה...

מתוך כתב היד Cotton Nero, המוזיאון הבריטי.

3

While the lord found delight in the linden-wood,
that good man Gawain had a grand bed
where he dozed while daylight dappled the walls
and crept through the counterpanes and curtains about him.
As he drifted half-dreaming, a delicate noise
sounded softly at the door, which suddenly opened.
When he heard this he heaved his head from the sheets
and pulled a corner of the curtain carefully aside,
warily wondering what it might be.
It was the lady herself, such a lovely sight,
who closed the door carefully and quietly behind her
and bent toward the bed. Blushing the fellow
lay down and lurked there, looking asleep.
Taking step after step, she stole to the bed,
caught up the curtain and crawling inside
sat down beside him with silent motions.
A long while she lingered there to look at him waking.
The man lay unmoving for more than a while,
for his mind was bemused what to make of this
strange situation. It seemed most amazing.
But he said to himself, "It would suit far better
if I let the lady enlighten me herself."
Then he straightened and stretched and stirring toward her
he opened his eyes and acted astounded.
Then he crossed himself as if he claimed protection
from that sight –

her chin and cheeks were sweet,
blending red and white;
her voice a pleasant treat
where small lips smiled delight.

4

"בֹּקֶר טוֹב, אֲדוֹנִי," אָמְרָה לוֹ הַגְּבִירָה:
"אָכֵן עָרְבָה לְךָ שְׁנָתְךָ, גֶּוֵין הַטּוֹב,
הִנֵּה הֶחְלַקְתִּי הֵנָּה מִבְּלִי שֶׁהִתְעוֹרַרְתָּ.
עַכְשָׁו עַבְדִּי אַתָּה. כָּל עוֹד לֹא תִּכָּנַע לִי,
אֶכְבֹּל אוֹתְךָ לְבַל תִּבְרַח," דִּבְּרָה צוֹחֶקֶת.
"שָׁלוֹם גַּם לָךְ, גְּבִרְתִּי," הֵשִׁיב גֶּוֵין מֻפְתָּע,
אֲבָל עִם זֹאת שָׂמֵחַ. "וּמַה הוּא פְּסַק דִּינוֹ
שֶׁל הַשָּׁבוּי, אִמְרִי לִי. כִּי הַגְּזֵרָה הַזֹּאת
תְּהִי מְשׂוֹשׂ לִבִּי." (כָּךְ הִתְלוֹצֵץ עִמָּהּ.)
"עִם זֹאת, גְּבִרְתִּי, הַרְשִׁי לוֹ, לָעֶבֶד הָאֻמְלָל,
מִשְׁאָלָה צְנוּעָה אַחַת: הַנִּיחִי לוֹ לָקוּם,
לִלְבֹּשׁ דְּבַר־מָה, וְכָךְ נוּכַל אֶת שִׂיחָתֵנוּ
בְּשֹׁפִי לְגַלְגֵּל." "בְּשׁוּם פָּנִים וָאֹפֶן,"
הֵשִׁיבָה בְּחִיּוּךְ. "בֵּין הַסְּדִינִים אָשִׂיחַ
עִם הָאַבִּיר לָכַדְתִּי. הֵן סֶר גֶּוֵין אַתָּה,
הַנַּעֲרָץ עַל כָּל בָּאֵי תֵּבֵל גַּם יַחַד,
תְּהִלָּתְךָ בְּפִי גְּבִירוֹת וַאֲדוֹנִים.
שֶׁלִּי אַתָּה עַכְשָׁו, לְלֹא אָדָם עִמָּנוּ.
בַּעֲלִי וְאַבִּירָיו רוֹדְפִים חַיּוֹת בַּיַּעַר,
נָמִים מְשָׁרְתֵי הַבַּיִת, יְשֵׁנוֹת נַעֲרוֹתַי.
הַדֶּלֶת נְעוּלָה עַל סֶגֶר וּבְרִיחַ
וּבְיָדִי הֲלֹא אוֹצָר גָּנוּז, אָכֵן
זְמַנֵּנוּ בְּיָדֵינוּ לְשׂוֹחֵחַ וְלִלְמֹד.

שֶׁלִּי אַתָּה, שֶׁלְּךָ אֲנִי,
בְּגוּף וְנֶפֶשׁ יַחַד,
שִׁפְחָה לְעִנּוּגֶיךָ,
רְוֵה מִמֶּנִּי נַחַת."

4

"Good morning, Sir Gawain!" she gaily exclaimed.
"You're a sound sleeper! I slipped in unnoticed
and you are quite my captive! Unless we come to terms
I shall bind you in your bed – of that be quite certain."
Delighted the lady laughed as she teased him.
"Good morning, gay lady!" answered Gawain blithely.
"Just decide on my sentence; it will suit me nicely.
I'm your prisoner completely, and plead for your mercy.
It's my best bet, so I had better take it!"
(So he teased her in turn, returning her laughter.)
"But at least, lovely lady, allow me one wish:
pardon your prisoner, please let him rise;
let me be out of bed, in better apparel,
and we'll finish chatting in far greater comfort."
"Certainly not, good sir," that sweet lady said.
"You'll not budge from your bed: I have better plans.
I shall hold you here – and that other half also –
and get to know the knight I've so neatly trapped.
I know enough after all, to know of Sir Gawain
whom all the world worships; every way you ride
your courteous character is acclaimed most nobly
by lords and by ladies and all living people.
And now you are here, and here we're alone –
my lord and his men will be long afield;
the servants are sleeping; so are my maidens;
I have closed the door, it's securely locked;
and since I have in this house he whom all admire,
I shall spend my time in speech I am sure
to treasure.

My person's yours, of course,
to see you take your pleasure;
I am obliged, perforce,
to serve you at your leisure."

5

אָז בִּתֹּם לֵב אָמַר לָהּ גְּוֵין: "אֵינִי בָּטוּחַ
כִּי אָנֹכִי הָאִישׁ עָלָיו אַתְּ מְדַבֶּרֶת —
אַף יְתֵרָה מִזֹּאת, הַשִּׁרוּתִים שֶׁאַתְּ
לִי מַצִּיעָה, גְּבִרְתִּי, אֵינִי רָאוּי לָהֶם —
עִם זֹאת אֶשְׂמַח מְאֹד אִם בְּטוּבֵךְ תּוֹאִילִי
לְהַצִּיעַ לִי שֵׁרוּת מִמִּין אַחֵר אֲשֶׁר
יְהִי לָךְ לְכָבוֹד, אֶהְיֶה מְאֻשָּׁר בְּכָךְ."
הֵשִׁיבָה לָאַבִּיר הָרַעְיָה, עוֹלֶזֶת:
"אֵינֶנִּי חֲסֵרָה תַּעֲנוּגוֹת וְנֹעַם,
מֵאֵלּוּ הַגְּבִירָה זוֹכָה לָהֶם בְּצֶדֶק.
אֵינֶנִּי מְקֻלָּה רֹאשִׁי בָּהֶם, חָלִילָה,
אֲבָל עִם זֹאת אַיֵּה תִּמְצָא אִשָּׁה אֲשֶׁר
נָפַל בְּגוֹרָלָהּ לִטֹּל בִּזְרוֹעוֹתֶיהָ
אַבִּיר מֻשְׁלָם כָּמוֹךָ, לְהַאֲזִין לַאֲמָרָיו
וְכָךְ אֶת תְּשׁוּקוֹתֶיהָ לְהַמְתִּיק וּלְהָפִיג
וּלְנַפְשָׁהּ מָזוֹר לָתֵת וְסַם מַרְפֵּא.
הֲלֹא לְמַעַן זֹאת תִּשְׂמַחְנָה הַנָּשִׁים
לָתֵת אֶת זְהָבָן. הִנֵּה כִּי כֵן, רֵעִי,
לִי לֹא נוֹתַר כִּי אִם לָתֵת תּוֹדָה לָאֵל
עַל כִּי אֶת חֲלוֹמָן שֶׁל הַנָּשִׁים כֻּלָּן
בִּזְרוֹעוֹתַי קַיֵּם."

עַל אֵלּוּ הַדְּבָרִים
הַמְּתוּקִים כַּמָּן
הֵשִׁיב גְּוֵין, דִּבֵּר
מִלִּים כְּדִלְקַמָּן:

5

"In good faith," said Gawain, "I would gain too much!
Though I am hardly he of whom you are speaking –
the honor you outline is obviously more
than what I am worth – and how well I know it!
By God! I'd be glad if it seemed good to you
to assign some other service I might do
to value and revere you; I'd be very glad."
"In good faith, Sir Gawain!" she gaily replied.
"If I prized the prowess that pleases all others
so little or so lightly, I'd be less than gracious!
There is no lack of ladies who'd love so very much
to have one so handsome held as I have you,
who'd be so glad to listen as your gracious speech
softened their sorrows and soothed all their cares
that they would gladly give all the gold they have!
But I praise the Prince whose place is in heaven
that I have right here what others hope to see
by grace!"

She'd such a cheerful air
who seemed to sweet of face,
but he with spotless care
answered every case.

6

"בִּרְכַּת מִרְיָם עָלַיִךְ, גְּבִרְתִּי הַנֶּאֱצֶלֶת,"
אָמַר לָהּ בְּנִימוּס, "הִנֵּה אוֹתָךְ מָצָאתִי
כְּנָה וַאֲצִילִית. רַבִּים הֵסַבּוּ לִי
שִׂמְחָה וְקוֹרַת רוּחַ, אַךְ מֵעוֹלָם עַד הֵנָּה
אִישׁ לֹא זִכָּה אוֹתִי בְּחֶסֶד כַּחֲסָדַיִךְ.
עִם זֹאת, צִיַּנְתִּי כְּבָר, אֵינִי רָאוּי לָהֶם."
הֵשִׁיבָה לוֹ: "לְהֵפֶךְ, נִשְׁבַּעְתִּי בַּבְּתוּלָה
כִּי לוֹ הָיוּ בִּי כָּל סְגֻלּוֹת נְשׁוֹת הַחֶלֶד
וּבְיָדִי אוֹצְרוֹת כָּל הָעוֹלָם הַזֶּה
וְלוֹ לִבְחֹר נִתַּן לִי מִבֵּין כָּל הַגְּבָרִים
אֶחָד בִּלְבַד, הָיִיתִי בּוֹחֶרֶת אַךְ בְּךָ.
אַתָּה הוּא הָאַבִּיר, מֻשְׁלָם בְּנִימוּסִים,
רָהוּט לָשׁוֹן, טוֹב לֵב, יְפֵה תֹּאַר וְאָצִיל."
"אָכֵן נָאֶה דִּבַּרְתְּ, עִם זֹאת, גְּבִרְתִּי, הַרְשִׁי לִי
לְרַעְנֵן אֶת זִכְרוֹנֵךְ: הֲלֹא בָּחַרְתְּ בְּגֶבֶר,
אִישֵׁךְ, לְדַעְתִּי, בְּחִירָה בְּהֶחְלֵט מֻצְלַחַת.
עִם זֹאת אַתְּ מַלְכָּתִי וּמְשָׁרְתֵךְ אֲנִי,
אַבִּיר הַמְמַלֵּא אֶת חֵפֶץ הַנְּסִיכָה."
וְכָךְ נִמְשַׁךְ הַשִּׂיחַ עַד שְׁעַת הַצָּהֳרַיִם,
הִיא מְסַפֶּרֶת לוֹ עַל סְגִידָתָהּ אֵלָיו
וְהוּא מֵפִיג מְעַט אֶת לַהַט חֶמְדָּתָהּ.
שֶׁכֵּן אַף כִּי הָיְתָה גְּבִירָה נָאוָה מְאֹד,
לְרֶגַע לֹא שָׁכַח אֶת הַמּוּטָל עָלָיו:
לָתֵת אֶת צַוָּארוֹ לְחֶרֶב הַיָּרֹק.

עַל כֵּן כְּשֶׁשָּׁאֲלָה
אִם לֹא אִכְפַּת לוֹ שֶׁ־
תֵּלֵךְ, אָמַר לָהּ "כֵּן,"
דְּהַיְנוּ: הוּא מַרְשֶׁה.

6

"Madam," said that debonair man, "may Mary reward you!"
In good faith, I have found you to be fine and noble,
but though a person's prowess may be praised by others,
the honors they assign are not owed to me.
The worthiness is yours, who think well of others."
"By Mary!" she remarked. "I must disagree.
Were I worth as much as all women living,
and all the wealth of the world were where I could spend it,
I should hunt very hard and haggle for a lord
of such nature as I know that this knight has here –
high-minded, hearty, and handsomely formed.
As I heard from others and hold to be true,
there's no finer fellow to be my first choice."
"Fair lady, I find your first choice was better,"
he replied, "but I am proud to be prized so highly.
I am your sober servant and you my sovereign queen –
I have become your knight and may Christ reward you."
Thus till mid-morning passed they made conversation;
and always she acted as if she adored him;
while Gawain was guarded though gracious enough.
"Were I the loveliest of ladies," the lady surmised,
"love can mean little when he has loss so much
in mind –

the blow he must receive,
his debt repaid in kind."
She asked if she could leave,
and he was so inclined.

7

אָז לְשָׁלוֹם בֵּרְכָה אֶת הָאַבִּיר, צוֹחֶקֶת,
אַךְ בְּטֶרֶם נִפְרְדָה מִמֶּנּוּ כָּךְ הִגִּידָה
(נִדְהַם, יֵשׁ לְהוֹדוֹת, הַגֶּבֶר מִדְּבָרֶיהָ):
"יִגְמֹל לְךָ הָאֵל עַל הַשִּׂיחָה בֵּינֵינוּ,
עִם זֹאת אֲנִי חוֹשֶׁשֶׁת שֶׁאֵין שִׁמְךָ גֶּוִין."
"לְמַה כַּוָּנָתֵךְ?" שָׁאַל אוֹתָהּ הַגֶּבֶר,
חָרֵד לְבַל חָרַג מִמִּנְהַגֵּי נִימוּס.
אָמְרָה לוֹ: "סִפֵּקוֹתַי נֵעוֹרוּ זֶה עַתָּה.
הֲלֹא נוֹדַע גֶּוִין לְנִימוּסָיו בַּחֶלֶד,
כֵּיצַד אֵפוֹא יָכוֹל אִישׁ נִימוּסִים מֻשְׁלָם
לְדַבֵּר וּלְהָשִׂיחַ, לָדוּן שָׁעוֹת הַרְבֵּה
עִם הַגְּבִירָה מִבְּלִי, בְּכָל שְׁעוֹת הַמֶּלֶל,
לְהַרְעִיף עַל שִׂפְתוֹתֶיהָ מִפִּיהוּ נְשִׁיקָה."
"חֶפְצֵךְ פְּקֻדָּה הוּא לִי," הֵשִׁיב, נִרְגַּע, גֶּוִין,
"הִנְנִי לְנַשֵּׁק, כְּגֶבֶר אֶת גְּבִרְתּוֹ,
אֶת פִּיךְ לְאוֹת פְּרֵדָה." לְשֵׁמַע הַדְּבָרִים
פָּסְעָה אֵלָיו, רָכַן הַגֶּבֶר מֵעָלֶיהָ,
נָטַל בִּזְרוֹעוֹתָיו, נִשֵּׁק אֶת שִׂפְתוֹתֶיהָ.
בֵּרְכוּ הֵם זֶה אֶת זֶה בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַמּוֹשִׁיעַ,
וְהַגְּבִירָה פָּסְעָה קַלּוֹת מִחוּץ לַחֶדֶר.
קָרָא לִמְשָׁרְתוֹ גֶּוִין, מַחְלְצוֹתָיו
בָּחַר, לָבַשׁ, עָטָה, וּבְלֵב קַל עָשָׂה
דַּרְכּוֹ לְהִתְפַּלֵּל. סָעַד כְּיַד הַמֶּלֶךְ,
וְעַד צֵאת הַלְּבָנָה בִּלָּה בַּנְּעִימִים.
כִּי מֵעוֹלָם עַד הֵנָּה אַבִּיר עוֹד לֹא יָדַע

רֹב הֲנָאָה כָּזֹאת
(וְכִי אֶפְשָׁר אַחֶרֶת),
עִם שְׁתֵּי גְּבִירוֹת — צְעִירָה
וְהַשְּׁנִיָּה בּוֹגֶרֶת.

7

Then she gave him good day and glanced at him laughing,
and as she stood astonished him with these stunning words.
"Now may God grant you honor for gracious conversation,
but I guess that Gawain's not your given name."
"What do you mean?" the man asked at once,
afraid he had failed in some form of honor.
"Bless you," she answered. "I must base my doubt
on Gawain's known graciousness, his grand reputation.
How could the complete paragon of perfect behavior
spend so much time speaking with a lady
without craving a kiss in courteous fashion
by a tactful hint or turn of conversation?"
"Very well," said Gawain, "your wishes will guide me,
I shall kiss when called upon, as becomes a knight
who would not upset you. Say nothing more."
At that she came close and clasping her arms
bent beautifully down, embraced him and kissed.
"Now may Christ care for you," they called to each other,
and away she went without a word further.
But he's ready to rise, and rushes out soon,
calls for his chamberlain, chooses his clothing,
and thus changed, charges out cheerfully to mass.
When he dined that day, delicacies were served him;
making merry past moonrise that man gave fun
free reign.

The world could never hold
two finer dames, it's plain,
the young one and the old –
those two could entertain.

8*

עוֹד צָד אֲדוֹן הָאָרֶץ צְבִיּוֹת בִּשְׂדוֹת הַבּוּר,
הָעֶרֶב בָּא, אֲזַי לְקוֹל נְבִיחוֹת כְּלָבִים
וְיֶלֶל שׁוֹפָרוֹת, בְּצֵאת הַחֲשֵׁכָה,
חָזְרוּ הַכֹּל הַבַּיְתָה. בְּפֶתַח הַטִּירָה
פָּגַשׁ אֲדוֹן הַבַּיִת אֶת סֶר גְּוֵין, שֶׁמִּחוּ
הֵם אִישׁ לִקְרַאת רֵעֵהוּ. אֲזַי עַל בְּנֵי בֵיתוֹ
פָּקַד הַלּוֹרְד לָבוֹא עִמּוֹ אֶל הָאוּלָם.
גְּבִירוֹת וַאֲדוֹנִים, אֲמָהוֹת וּנְעָרִים
אָז הִתְכַּנְּסוּ וּבָאוּ. הִצִּיג מוּלָם הַלּוֹרְד
אֶת מְלוֹא שְׁלַל הַצַּיִד. אֶת סֶר גְּוֵין שָׁאַל:
"מַה דַּעְתְּךָ עַל כָּךְ? הַאִם רָאוּי אֲנִי
לִגְמוּל עַל הַמַּתָּת?" הֵשִׁיב לוֹ הָאַבִּיר:
"אָכֵן שָׁלָל כֹּה רַב זֶה חֲרָפִים שִׁבְעָה
עוֹד לֹא רָאוּ עֵינַי." אָמַר הַמְּאָרֵחַ:
"כָּל זֹאת לְךָ אֶתֵּן, כִּי כָּךְ הֲלֹא הִסְכַּמְנוּ."
"אֱמֶת," הֵשִׁיב גְּוֵין, "וּבִתְמוּרָה לְכָךְ
הִנֵּה לְךָ הַגְּמוּל זָכִיתִי בּוֹ בְּשֶׁפַע
בְּצֵל קוֹרוֹת בֵּיתְךָ." אֲזַי כָּרַךְ גְּוֵין
יָדָיו סְבִיב צַוָּארוֹ וּבְרֹב נִימוּס נָשַׁק לוֹ:
"הִנֵּה לְךָ שְׁלָלִי." "נָהַגְתָּ כַּיָּאוּת,"
אָמַר אֲדוֹן הַבַּיִת, "עִם זֹאת אֶשְׂמַח לָדַעַת
הֵיכָן זֶה בְּדִיּוּק וְהֵכֵיצַד זָכִיתָ
בְּחֶסֶד הַמַּלְכוּת?" הֵשִׁיב גְּוֵין: "עַל כָּךְ
אֵין בַּהֶסְכֵּם דָּבָר,

עַל כֵּן שׁוּב אַל תִּשְׁאַל.
קִבַּלְתָּ אֶת שֶׁלְּךָ,
אֱמֹר תּוֹדָה, רֵעִי,
וּשְׂמַח בְּחֶלְקְךָ."

...אֲזַי כָּרַךְ גְּוֵין / יָדָיו סְבִיב צַוָּארוֹ וּבְרֹב נִימוּס נָשַׁק לוֹ...
איור ***לסר גווין והאביר הירוק***, The Golden Cockerel Press, 1920.

* כאן בא לסיומו תרגומו של פול דין. משלב זה ואילך התרגום לעברית מסתמך על התרגום בפרוזה של ג'סי ווסטון (ראו עמ' 38) תוך שמירה על רוח גרסתו של דין.

9

אָכֵן שָׂמַח הַלּוֹרֵד, חָמַד לָצוֹן, צָחַק,
וְאַבִּירָיו עִמּוֹ. סְעוּדָה כְּיַד הַמֶּלֶךְ
הֵגִּשָׁה, מַעֲדַנִּים הָעֲרֵבִים לַחֵךְ.
אַחַר הָאֲרוּחָה יָשְׁבוּ מוּל אֵשׁ הָאָח,
בִּלּוּ בַּנְּעִימִים, לָגְמוּ גַּם תְּמָד גַּם יַיִן
וּבֵין בְּדִיחָה לִצְחוֹק הִבְטִיחוּ כִּי הַבְּרִית
כָּמוֹהָ כְּהַיּוֹם תִּהְיֶה תְּקֻפָּה מָחָר
וְאִישׁ אֶת שְׁלַל רֵעֵהוּ יַחְלִיפוּ, וְאַחַת הִיא
אִם הַשָּׁלָל יִהְיֶה מְעַט אוֹ לְמַכְבִּיר.
אָז לָחֲצוּ יָדַיִם בִּפְנֵי הַמְּסֻבִּים,
כָּךְ נֶחְתְּמָה הַבְּרִית וְשׁוּב מַשְׁקֶה הֻגַּשׁ,
כּוֹסִית הוּרְמָה לְחַיִּים, לָגְמוּ וּבְרֹב נִימוּס
נָטְלוּ אִישׁ מֵרֵעֵהוּ שָׁלוֹם וְלַיְלָה טוֹב,
פָּנוּ לְחַדְרֵיהֶם, עָלוּ עַל הַמִּשְׁכָּב.
הַשַּׁחַר קָם, קָרָא שֶׁכְּוִי שָׁלוֹשׁ, הֵקִיץ
הַלּוֹרֵד מִמִּטָּתוֹ, נָשָׂא תְּפִלַּת שַׁחֲרִית,
סָעַד אֲרוּחָתוֹ. זָרְחוּ קַרְנֵי חַמָּה
וּכְבָר הַנְּעָרִים לַיַּעַר דָּהֲרוּ
וְהַכְּלָבִים עִמָּם בּוֹלְשִׁים אַחַר הָרֵיחַ.

עָלוּ צְלִילֵי הַקֶּרֶן,
רָדְפוּ כַּלְבֵי הַצַּיִד,
וּבְרֹאשׁ כֻּלָּם דָּהַר,
שָׁעַט אֲדוֹן הַבַּיִת.

10

לַהֲקַת כַּלְבֵי הַצַּיִד, אַרְבָּעִים אִם לֹא יוֹתֵר,
פָּרְצָה בִּנְבִיחוֹת. עָלָה קוֹל הַשָּׁאוֹן,
הִדְהֵד מֵרֹאשׁ הָהָר. דִּרְבֵּן סוּסוֹ הַגֶּבֶר,
תָּקְעוּ קַרְנוֹת הָאַיִל, אֶל מַעֲבֵה הַיַּעַר
כַּלְבֵי הַצַּיִד אָצוּ, חוֹלְפִים עַל פְּנֵי שֵׁן סֶלַע,
צוֹלְחִים יוּבַל וּפֶלֶג, מֵימָיו שׁוֹטְפִים בְּקֶצֶף,
וּמְנַתְּרִים גָּבוֹהַּ מֵעַל נְקִיק הָרִים,
סַלְעֵי מָגוֹר צְחִיחִים, חַדִּים, אֵימָה הִטִּילוּ.
רָדְפוּ הַצַּיָּדִים אַחַר הַלַּהֲקָה,
עוֹד הֵם רוֹדְפִים בִּסְבַךְ הַיַּעַר אַחֲרֶיהָ,
הִנֵּה פִּתְאוֹם לְפֶתַע מוּלָם זִנֵּק, הֵגִיחַ,
חֲזִיר הַבַּר, עַז, פֶּרֶא וְגַם כַּבִּיר לְגֹדֶל,
זֶה זְמַן־מָה נָטַשׁ אֶת עֲדָתוֹ הַשַּׁחַץ,
בָּדָד שׁוֹטֵט בַּיַּעַר, נוֹחֵר בְּקוֹל הִשְׁלִיךְ
סְבִיבוֹ כְּלָבִים עֲשֶׂרֶת וּבְדַרְכּוֹ הִמְשִׁיךְ
כְּמוֹ לֹא קָרָה דָּבָר. רָדְפוּ הַצַּיָּדִים
אֶת הַחֲזִיר בַּחֹרֶשׁ, כַּלְבֵי הַצַּיִד שָׁבוּ,
נָבְחוּ, גָּעוּ בִּילֵל. סַב הַחֲזִיר, נָחַר,
גֵּרֵשׁ אֶת הַמִּטְרָד.

בְּחֶבֶר הַכְּלָבִים
בָּעַט, פָּגַע, נָחַר,
קָרְעוּ בָּהֶם נִיבָיו
שֶׁל חֲזִיר הַבַּר.

...הִנֵּה פִּתְאוֹם לְפֶתַע מוּלָם זִנֵּק, הֵגִיחַ, / חֲזִיר הַבַּר עַז, פֶּרֶא, וְגַם כַּבִּיר לְגֹדֶל...

האדון ברטילק נאבק בחזיר הבר. איור לסר *גוויין והאביר הידוק*, וולטר לוריין (Lorrain, 1920).

11

אֲזַי מָתְחוּ קַשְׁתָּם הַצַּיָּדִים בְּכֹחַ,
מְטַר חִצִּים נָחַת עֲלֵי חֲזִיר הַבַּר,
אַךְ לֹא נִגְעַץ הַחֵץ וְלֹא חָדַר עוֹרוֹ

...לֹא שָׁכְחָה אוֹתוֹ, / חְלִילָה, הַגְּבִירָה...
כתב יד מן המאה ה־14, היידלברג, הספרייה האוניברסיטאית.

שֶׁל הַחֲזִיר כִּי אִם נִשְׁבַּר וְהִתְנַפֵּץ
עַל עוֹר הַבְּהֵמָה, קָשֶׁה הָיָה כְּאֶבֶן.
אַךְ כַּאֲשֶׁר הִבְחִין הַפֶּרֶא בִּדְקִירוֹת
חִצֵּי הַקַּשָּׁתִים, נָדַם לְהֶרֶף עַיִן
וּבְחֵמָה שְׁפוּכָה עַל מְבַקְּשֵׁי נַפְשׁוֹ
עָט הַחֲזִיר, הִכָּה, פָּצַע, נָגַח רַבִּים.
הֵם נָסוּ מִפָּנָיו מְבֹעָתִים עַד מָוֶת,
וְרַק אֲדוֹן הַבַּיִת לֹא חַת וְלֹא יָרֵא.
גֵּאֶה עַל אֵכָפוֹ, תָּקַע בְּקֶרֶן יַעַר,
הִשְׁמִיעַ קוֹל, רָדַף אַחַר הַבְּהֵמָה
בְּמַעֲבֵה הַחֹרֶשׁ. כָּךְ עַד שְׁקִיעַת הַשֶּׁמֶשׁ,
אֲשֶׁר בּוֹאָהּ הִקְדִּימָה מִפְּאַת עוֹנַת הַחֹרֶף.
בֵּינְתַּיִם נָח גֶּוִין, בְּמִטָּתוֹ שָׁרוּעַ,
עוֹטֶה חֲגוֹר נָאֶה. לֹא שָׁכְחָה אוֹתוֹ,

חָלִילָה, הַגְּבִירָה.
הִיא בָּאָה לְכַבְּדוֹ,
שָׁאֲלָה לִשְׁלוֹם הַגֶּבֶר,
הֵסֵבָּה לְצִדּוֹ.

12

הֻסַּבָּה לְצִדּוֹ, וּבָאַבִּיר הִבִּיטָה,
בְּרֹב נִימוּס בֵּרֵךְ גֶּוִין אֶת הַגְּבִירָה,
הֵשִׁיבָה לוֹ בְּרָכָה גַּם הִיא בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ
וּבִבְדִיחוּת הַדַּעַת, עוֹלֶזֶת וְצוֹחֶקֶת,
דִּבְּרָה אֵלָיו לֵאמֹר וּמַבָּטָהּ מָתוֹק:
"לוּ סֶר גֶּוִין הָיִיתָ, אֲנִי תּוֹהָה, רֵעִי,
הַאִם הָיִיתָ כֹּה רִשְׁמִי, אָדִיב, צוֹנֵן,
לְמַנְעַמֵּי גְּבִירָה כְּמוֹתִי אָדִישׁ, שְׁוֵה נֶפֶשׁ;
הֵן גַּם אִם יְלַמְּדוּ אוֹתְךָ שִׁעוּר אוֹ שְׁנַיִם,
הֲלֹא תִּשְׁכַּח מָחָר אֶת שֶׁאַךְ תְּמוֹל לָמַדְתָּ?"
"וּמַה הוּא הַדָּבָר קָנִיתִי דַּעַת אֶמֶשׁ?
כִּי אִם אֵינִי זוֹכֵר, זוֹ אַשְׁמָתִי בִּלְבַד."
"לָמַדְתָּ לְנַשֵּׁק," הֵשִׁיבָה לוֹ הַלֵּידִי,
"הַגֶּבֶר הָרוֹאֶה קְלַסְתֵּר נָאֶה, יִשַּׁק לוֹ.
זֶה דִּין הָאַבִּירִים." "הָהּ לֹא, יַקִּירָתִי,"
הֵשִׁיב לָהּ סֶר גֶּוִין, "חִדְלִי לָךְ, חֶסֶד זֶה
אֵינֶנּוּ כְּלָל נִמְנֶה עִם זְכֻיּוֹתַי, גְּבִרְתִּי."
"אֲנִי מַאֲמִינָה," הֵשִׁיבָה לוֹ צוֹחֶקֶת,
"שֶׁיֵּשׁ בְּךָ דַּי כֹּחַ לִגְבֹּר עַל יִצְרְךָ
בְּנִימוּסִים וְטֶקֶס." "כֵּן, חֵי נַפְשִׁי," אָמַר לָהּ,
"מַרְגָּלִיּוֹת מִפִּיק זֶה פִּיךְ הַיְּפֵהפֶה,
אַךְ בְּאַרְצִי שֶׁלִּי רַק מַעֲשֶׂה שֶׁאֵין בּוֹ
שָׁכָר וְרֵוַח כְּלָל רָאוּי הוּא לָאַבִּיר.
אֲשֶׁר עַל כֵּן אֶשַּׁק לָךְ אִם תְּצַוִּי עָלַי."
אֲזַי גְּבִירַת הַבַּיִת רָכְנָה עַל פִּי הַגֶּבֶר,

וּבְרֹב נִימוּס נָשְׁקָה לוֹ.
חָלַף הַזְּמַן, עוֹד אֵלֶּה
דָּנִים בְּאַהֲבָה
וְכֵיוֹצֵא בְּאֵלֶּה.

13

הִנֵּה עוֹדָם דָּנִים בְּאַהֲבָה וְכֻלֵּה,
אָמְרָה לוֹ הַגְּבִירָה: "הַקְשֵׁב לִי, סֶר גֶּוִין,
בְּחֵפֶץ לֵב הָיִיתִי דְּבַר־מָה מִמְּךָ לוֹמֶדֶת,
לוּ אַךְ אֶת לְבָבְךָ — שֶׁלֹּא לוֹמַר סְגוֹר פִּיךָ —
פָּתַחְתָּ לְפָנַי. צָעִיר אַתָּה, נָאֶה,
יָצָא שְׁמוֹ שֶׁל גֶּוִין לִתְהִלָּה בַּחֶלֶד,
מוֹפֵת לְמִלְחָמָה וְאַהֲבָה גַּם יַחַד,
רֹאשׁ וְרֹאשׁוֹן, מָשָׁל לְאַבִּירִים בְּנֵי חַיִל.
הֵן מִן הַמְּפֻרְסָמוֹת הוּא כִּי אֶת חַיָּיו אַבִּיר
מַקְדִּישׁ לַאֲהוּבַת לִבּוֹ, נוֹשֵׂא בְּסֵבֶל,
תְּלָאוֹת וְיִסּוּרִים. כָּל זֹאת וְעוֹד לְמַעַן
יִזְכֶּה בַּחֲסָדֶיהָ, יָקֵל עַל צַעֲרָהּ,
אֶת עֶלְבּוֹנָהּ יִנְקֹם, וְכַיּוֹצֵא בְּאֵלֶּה.
אֲבָל הִנֵּה אַתָּה, צָעִיר וִיפֵה תֹּאַר,
נוֹדָע לִתְהִלָּה בְּמֶרְחֲבֵי הָאָרֶץ,
יוֹשֵׁב פֹּה לְצִדִּי בַּפַּעַם הַשְּׁנִיָּה
וְטֶרֶם נִמְלְטוּ מִפִּיךָ הַמִּלִּים:
'אֲנִי אוֹהֵב אוֹתָךְ'. הֵן רַב הוּא נִסְיוֹנְךָ
בְּאַהֲבַת נָשִׁים, לַמְּדֵנִי נָא, רֵעִי,
אוֹתִי, חַסְרַת הַדַּעַת, אֶת מְלֶאכֶת אַהֲבַת
הַגֶּבֶר בְּעַלְמָה. וְשֶׁמָּא, אֲדוֹנִי,
לֹא רְאוּיָה אֲנִי לְחֶסֶד בְּעֵינֶיךָ,
הוֹי לַבּוּשָׁה הַזֹּאת! עַל כֵּן

לַמְּדֵנִי נָא מַהֵר
אֶת מְלֶאכֶת הָאוֹהֵב,
כָּל זְמַן שֶׁבַּעֲלִי
הַרְחֵק מִכָּאן רוֹכֵב."

14

"שְׂחֵק לִי מַזָּלִי, גְּבִרְתִּי רַבַּת הַחֶסֶד,"
דִּבֵּר גֶּוִין אֵלֶיהָ, "כֶּלִי חֶדְוָה וָנַחַת,
וְרַב שְׁכָרִי מְאֹד, עַל כִּי גְּבִירָה נִכְבֶּדֶת,
נָאוָה וַחֲסוּדָה, תְּשׁוּמַת לִבָּהּ הוֹאִילָה
לָתֵת לְאִישׁ כָּמוֹנִי, רָשׁ וַחֲדַל אִישִׁים,
וְלֹא רַק לֵב כִּי גַּם אֶת יֶתֶר חֲסָדֶיהָ.
אָכֵן, שִׂמַּחְתִּ לִבִּי. עִם זֹאת הַמִּשְׁאָלָה
לְפִיהָ אָנֹכִי אַשְׂכִּיל אוֹתָךְ דַּוְקָא
בִּמְלֶאכֶת אַהֲבַת נָשִׁים עֲלֵי מִשְׁכָּב,
אוֹתָךְ, מַשְׁמָע: גְּבִירָה הַמְנֻסָּה בְּכָל
דַּרְכֵי הָאַהֲבָה מֵאָה מוֹנִים מִמֶּנִּי,
אֲנִי הַדַּל מִמַּעַשׂ, שֶׁגַּם עַד סוֹף יָמַי
לְהַגִּיעַ לֹא אוּכַל אֶל שֵׁפֶל קַרְסֻלַּיִךְ
...וּבְכֵן, גְּבִרְתִּי, נִרְאֶה לִי כִּי אֵין בְּכָךְ תּוֹחֶלֶת.
עִם זֹאת עַבְדֵּךְ אֲנִי, בְּכָל שָׁעָה נָכוֹן
לְכָל מְלָאכָה וְיֶגַע. בֵּאלֹהִים נִשְׁבַּעְתִּי."
הִיא לֹא הֵנִיחָה לוֹ. בְּתַכְסִיסֵי עָרְמָה
בִּקְשָׁה לְנַסּוֹתוֹ, לְשַׁדֵּל וּלְהַדִּיחַ.
אַךְ הָאַבִּיר שֶׁלָּנוּ עָמַד חָסוּד מִנֶּגֶד,
נוֹטֵר אֶת חֶלְצָיו מִפְּנֵי פִּתּוּי. אָכֵן,
אִישׁ לֹא יוּכַל לִטְעֹן כִּי בֵּין שְׁנֵיהֶם אֵרַע
דְּבַר־מָה מִלְּבַד מִשְׂחָק וְשַׁעֲשׁוּעַ תָּם.

שִׂמְחָה וּצְחוֹק עָלוּ שָׁם,
לִבְסוֹף אָמְרָה שָׁלוֹם.
נָשְׁקָה לוֹ עַל שְׂפָתָיו,
נוֹתַר גֶּוִין עֵירֹם.

15

הוּא קָם, לָבַשׁ כֻּתֹּנֶת, הָלַךְ, נָשָׂא תְּפִלָּה,
אֲזַי פָּנָה יָשַׁב לִסְעֹד בַּצָּהֳרַיִם,
הֵסֵב עִם הַגְּבָרוֹת, לְהֵג מְעַט בְּשִׂפִי,
בַּנְּעִימִים עָבַר הַזְּמַן עַד בּוֹא הָעֶרֶב.
בֵּין כֹּה וָכֹה רָכַב, דָּהַר אֲדוֹן הַבַּיִת
בְּמַעֲבֵה הַיַּעַר אַחַר חֲזִיר הַבַּר.
נָס הַחֲזִיר נִמְלַט, שׁוֹעֵט בִּסְבַךְ וְשִׂיחַ,
וּבַעֲדַת כְּלָבִים קוֹטֵל לְלֹא הֶפְסֵק.
נוֹגֵחַ וּמְרַטֵּשׁ, שׁוֹפֵךְ אֶת מֵעֵיהֶם
הַחוּצָה. לְבַסּוֹף יָגֵעַ, תַּשׁ כֹּחוֹ,
מָצָא מְקוֹם מִסְתּוֹר בִּמְחִלַּת עָפָר.
אֶל הַמְּחִלָּה פָּרַץ בַּאֲחוֹרָיו, רֹאשׁוֹ
בַּחוּץ הָיָה, נָחַר אֶל הַכְּלָבִים בְּזַעַם,
נִיבָיו הַבּוֹהֲקִים נוֹטְפִים בְּדָם וְקֶצֶף.
עָמְדוּ הַצַּיָּדִים הַרְחֵק מִן הַמִּפְלֶצֶת,
לִבָּם חָרַד לָגֶשֶׁת כִּי בְּרַבִּים מֵהֶם

חִבֵּל, פָּצַע הַשַּׁחַץ.
שָׁמְרוּ נַפְשָׁם אֵפוֹא,
מִלַּהֲבֵי נִיבָיו
וְזַעַם טֵרוּפוֹ.

16

לְבְסוֹף הַלּוֹרֵד הִגִּיעַ בְּעַצְמוֹ וּבִכְבוֹדוֹ.
רָאָה אֶת הַחֲזִיר לָכוּד בִּמְחִלָּתוֹ
וְאֶת אֲנָשָׁיו עוֹמְדִים חַסְרֵי עֵצָה וּמַעַשׂ.
אֲזַי מִן הָאֶכֶף זִנֵּק הַגֶּבֶר אַרְצָה,
עָמַד עַל מְכוֹנוֹ וּמִנְּדָן שָׁלַף
חַרְבּוֹ חַדַּת הַלַּהַב. צָלַח אֶת מֵי הַפֶּלֶג
וְאֶל חֲזִיר הַבַּר קָרַב לְלֹא מָגוֹר.
כַּאֲשֶׁר הַבְּהֵמָה רָאֲתָה אֶת הָאַבִּיר
וְחֶרֶב בְּיָדוֹ, סָמְרוּ זִיפֵי הַשַּׂחַץ
וְנַחֲרַת אֵימִים הִבְקִיעָה מִלֹּעוֹ.
שָׁמְעוּ הַצַּיָּדִים וְנֶחְרְדוּ לְבַל
אֶת אֲדוֹנָם תִּקְטֹל בְּלַהֲבֵי נִיבֶיהָ
מִפְלֶצֶת הָאֵימִים. אֲזַי זִנֵּק חֲזִיר
הַבַּר עַל הָאָדוֹן, שְׁנֵיהֶם נָפְלוּ לַמַּיִם,
אַךְ הָאַבִּיר נָעַץ אֶת חֹד חַרְבּוֹ בְּלֵב
הַפֶּרֶא עַד נִצָּב, נִבְקַע לִבּוֹ לִשְׁנַיִם.
גָּוַע חֲזִיר הַבַּר וּבְמוֹרַד הַנַּחַל
נִסְחַף, אֲזַי שָׁלוּ אוֹתוֹ כַּלְבֵי הַצַּיִד.

הַצַּיָּדִים פִּגְרוֹ
מָשְׁכוּ לָאֲדָמָה,
עָטוּ כַּלְבֵי הַצַּיִד
עַל גּוּף הַבְּהֵמָה.

17

שוּב יִלְלַת הַקֶּרֶן עָלְתָה בְּקוֹל גָּדוֹל
וְלַהֲקַת כְּלָבִים נָבְחָה כִּמְטֹרֶפֶת.
הַצַּיָּדִים כָּרְתוּ אֶת רֹאשׁ חֲזִיר הַבַּר,
אֶת פֶּגֶר הַמִּפְלָץ בְּכָל אַרְבַּע רַגְלָיו
קָשְׁרוּ לְמוֹט אֵיתָן וְכָךְ פָּנוּ לָלֶכֶת
בַּדֶּרֶךְ לַטִּירָה. אֶת רֹאשׁ הַבְּהֵמָה
נָשְׂאוּ הַנְּעָרִים לִפְנֵי אֲדוֹן הַבַּיִת,
לְאוֹת וּלְסִימָן כִּי הוּא אֲשֶׁר קָטַל
בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה וְחֶרֶב מִתְהַפֶּכֶת
אֶת הַמִּפְלָץ עַצְמוֹ. בְּבוֹא הַלּוֹרְד אַרְמוֹנָה,
קָרָא לְסֶר גֶּוִין. הִגִּיעַ הָאוֹרֵחַ,
בִּקְּשׁוֹ אֲדוֹן הַבַּיִת לִטֹּל אֶת הַשָּׂלָל
כַּאֲשֶׁר הֶסְכַּם. אֲזַי צָחַק הַלּוֹרְד בְּקוֹל,
בִּקֵּשׁ מִן הַגְּבָרוֹת וְכֵן מִבְּנֵי הַבַּיִת
אֶל הָאוּלָם לָבוֹא וְשָׁם גִּלָּה לָהֶם
אֶת דְּבַר שְׁלַל הַצַּיִד וְגַם הִגִּיד לֵאמֹר
כֵּיצַד חֲזִיר הַבַּר בְּמַעֲבֵה הַיַּעַר
נָס מִפְּנֵיהֶם שׁוֹעֵט. הִרְחִיב אֶת הַדִּבּוּר
עַל מְמַדֵּי הַשַּׁחַץ: גָּבְהוֹ, רָחְבּוֹ, אָרְכּוֹ.
נִפְעַם גֶּוִין מְאֹד,

וְאֶת גְּבוּרַת הַלּוֹרְד
הִלֵּל בִּפְנֵי כֻּלָּם,
כִּי בְּהֵמָה כָּזֹאת
לֹא צָד אִישׁ מֵעוֹלָם.

19-18

אַזַי מָסַר הַלּוֹרֵד אֶת רֹאשׁ חֲזִיר הַבַּר
בְּיָדָיו שֶׁל סֶר גֶּוִין. הֵשִׁיב לוֹ הָאַבִּיר:
"בּוֹא, טֹל אֶת חֶלְקְךָ." כָּרַךְ סְבִיב צַוָּארוֹ
יָדָיו וּפַעֲמַיִם נָשַׁק לוֹ בְּנִימוּס.
"עַתָּה שָׂוִים אֲנַחְנוּ וְאֵין עוֹד אִישׁ חַיָּב
דָּבָר לְזוּלָתוֹ." סָח "חֵי נַפְשִׁי," הַלּוֹרֵד,
"כְּמוֹתְךָ עוֹד לֹא רָאִיתִי. אִם כָּךְ תַּמְשִׁיךָ, רֵעִי,
הֲרֵי בְּתוֹךְ זְמַן קָצָר תִּהְיֶה עָשִׁיר כְּמוֹ קֹרַח."
אַזַי שֻׁלְחָן עָרְכוּ, פָּרְשׂוּ מַפָּה צְחוֹרָה
וְלַפִּידִים הִדְלִיקוּ. יָשְׁבוּ הָאַבִּירִים,
אָכְלוּ, שָׁתוּ, עָלְצוּ, זִמְּרוּ שִׁירֵי מוֹלָד.
יָשְׁבָה גְּבִירַת הַבַּיִת לְצַד גֶּוִין שֶׁלָּנוּ,
הִגְנִיבָה מַבָּטִים, בִּקְשָׁה לִכְבֹּשׁ לִבּוֹ.
תָּהָה עַל כָּךְ הַגֶּבֶר, אֲבָל מִפְּנֵי נִימוּס
נִמְנַע בָּהּ לְהַבִּיט בְּמַבְּטֵי חֶמְדָּה.
הֵשִׁיב לָהּ בְּחִיּוּךְ נָאֶה, וְכָךְ סִכֵּל
אֶת הַמִּזְמָה. אַזַי

כִּכְלוֹת שִׁתְיָה כַּדָּת,
צוֹהֶלֶת וּמְאֻשֶּׁרֶת,
הֵסֵבּוּ הַקְּרוּאִים
מוּל אֵשׁ קָמִין בּוֹעֶרֶת.

20

הֻסַּבּוּ מוּל הָאָח, לָגְמוּ גְּבִיעַ יַּיִן.
הַמְּאֻרֵחַ שָׁב וּבַשְּׁלִישִׁית הִצִּיעַ
לִכְבוֹד חַג הַמּוֹלָד הֶסְכֵּם נוֹסָף לִכְרֹת.
אוּלָם גֶּוִין אָמַר לוֹ: "לְצַעֲרִי הָרַב,
מָחָר בַּבֹּקֶר כְּבָר עָלַי לְהִפָּרֵד.
קָצָר זְמַנִּי, דּוֹחֵק, הִנֵּה הָעֵת הִגִּיעָה.
עָלַי לְהִוָּעֵד עִם אִישׁ יָרֹק וְאֶת
חוֹבִי לוֹ לְהָשִׁיב." אוּלָם אֲדוֹן הַבַּיִת
בִּקֵּשׁ וְגַם הִפְצִיר בּוֹ עוֹד יוֹם לְהִשְׁתַּהוֹת,
לִהְיוֹת אוֹרְחוֹ עוֹד לַיְלָה. "רֵעִי," דִּבֵּר הַלּוֹרֵד,
"בָּזֹאת אֲנִי נִשְׁבָּע לְךָ, גֶּוִין הַטּוֹב,
כִּי בַּמּוֹעֵד תָּבוֹא אֶל הַמִּקְדָּשׁ הַהוּא,
בְּבֹקֶר הַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה, רֵעִי,
וּתְשַׁלֵּם חוֹבְךָ, יִהְיֶה אֲשֶׁר יִהְיֶה.
הָסֵר אֵפוֹא, גֶּוִין, חֲשָׁשׁ מִלְּבָבְךָ,
לֵךְ שְׁכַב וְתֶעֱרַב לְךָ שְׁנָתְךָ הַלַּיְלָה,
בְּעוֹד אֲנִי עִם שַׁחַר אֵצֵא לָצוּד בַּיַּעַר
וּבְשׁוּבִי הַבַּיְתָה בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית,
אֶתֵּן לְךָ אֶת שְׁלַל הַצַּיִד בִּתְמוּרָה
לַגְּמוּל וְלַמַּלְקוֹחַ תִּזְכֶּה בְּהֵעָדְרִי.
בַּשְּׁתַּיִם בַּמִּבְחָן עָמַדְתָּ, גֶּוִין,
נִרְאֶה אוֹתְךָ עוֹמֵד בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית.
בֵּין כֹּה וָכֹה, רֵעִי, נִשְׂמַח וְנַעֲלֹז,
וְאֶת הַהִרְהוּרִים נַנִּיחַ לַמָּחָר."
הִסְכִּים עִמּוֹ הַגֶּבֶר. שָׁתָה, צָחַק, עָלַץ,
נָטַל בְּיָדוֹ מָאוֹר, וְאֶל חַדְרוֹ הָלַךְ.

נִרְדַּם, עָרְבָה שְׁנָתוֹ.
הַלּוֹרֵד, בַּעַל הַבַּיִת
קָם עִם עֲלוֹת הַשַּׁחַר,
נָכוֹן לָצֵאת לַצַּיִד.

21

◀ נָשָׂא תְּפִלָּה, הֵסֵב לַאֲרוּחַת הַבֹּקֶר.
נָגַס דְּבַר־מָה, צִוָּה עַל נַעֲרוֹ לָקוּם
לְהָבִיא סוּסוֹ. נָכוֹנוּ כָּל אֲנָשָׁיו אֲשֶׁר
יֵצְאוּ עִמּוֹ לַצַּיִד, הִמְתִּינוּ לוֹ בַּשַּׁעַר.
כֵּסָה הַבֹּקֶר כְּפוֹר, בַּעֲרָפֶל הָאֹפֶק
זָרְחָה שְׁנֵי הַשֶּׁמֶשׁ, צָחוֹר הָיָה רָקִיעַ.
רָכְבוּ הַצַּיָּדִים בָּאָחוּ אֶל הַחֹרֶשׁ,
קוֹל הַקְּרָנוֹת הֵשִׁיבוּ סַלְעֵי מָגוֹר בְּהֵד.
הֵרִיחוּ הַכְּלָבִים צַחֲנַת שׁוּעָל בַּיַּעַר,
צָעֲקוּ הַנְּעָרִים וְהָעֵדָה כֻּלָּהּ
כְּאִישׁ אֶחָד רָכְבוּ שָׁעֲטוּ בְּעִקְּבוֹתָיו.
רָץ הַשּׁוּעָל בָּרֹאשׁ וְהֵם מֵאֲחוֹרָיו,
בְּקוֹל צְוָחָה, יְלֵל וּנְבִיחַת כְּלָבִים.
פָּצוּעַ הַשּׁוּעָל אָץ בְּמַעֲבֵה הַיַּעַר,
נֶחְפַּז לִמְצֹא מִסְתּוֹר בִּסְבַךְ שִׂיחֵי הַחֹרֶשׁ,
מֵעֵת לְעֵת עוֹצֵר, מַבִּיט אָחוֹר, נֶחְרָד,
וְעַל נַפְשׁוֹ נִמְלָט, מוֹצֵא מִסְתּוֹר אוֹ כּוּף
וְשָׁב לָנוּס. אָזַי נֶחְלַץ מִסְּבַךְ הַחֹרֶשׁ
וְרָץ גָּלוּי בָּאָחוּ,

רְדָפוּהוּ הַכְּלָבִים,
נִבְהַל, לַאֲחוֹרָיו
פָּנָה אָז הַשּׁוּעָל
וְאֶל הַיַּעַר שָׁב.

22

רָדְפוּהוּ הַכְּלָבִים, כָּל הָעֵדָה גַּם יַחַד.
עָלָה קוֹל הַנְּבִיחָה בְּשָׁאוֹן עַלִּיז וְרָם,
עַד כִּי צוּקֵי הַסֶּלַע אִימוּ לִקְרֹס תַּחְתָּם.
כָּךְ הַכְּלָבִים וְכָךְ אֲדוֹנֵיהֶם, הַלָּלוּ
רָדְפוּ אֶת הָאֵמְלָל, צָרְחוּ בִּמְלוֹא גָּרוֹן,
סָגְרוּ עָלָיו פָּנִים, אָחוֹר וּמִצִּדָּיו.
אַךְ הַשּׁוּעָל פִּקֵּחַ, עַל מְבַקְּשֵׁי נַפְשׁוֹ
הֵיטִיב לְהַעֲרִים, מִפְּנֵי רוֹדְפָיו נִמְלַט,
נָס בְּמִישׁוֹר, הָרִים, בְּגֵיא וּגְדוֹת יוּבַל.
בֵּין כֹּה וָכֹה יָשֵׁן גֶּרִין בְּמִטָּתוֹ,
רֹב הֲנָאָה מֵפִיק מִבֵּין שְׂמִיכוֹת וְכֶסֶת.
כְּמִנְהָגָהּ, מֵקֶדֶם גְּבִירַת הַבַּיִת קָמָה,
חָבְשָׁה גְּלִימַת פְּאֵר, כָּרְכָה פַּרְוַת יְקָר.
עֶשְׂרִים אַבְנֵי הַחֵן סְדוּרוֹת בְּטוּר הִבְהִיקוּ,
בְּזֹהַר יְקָרוֹת בֵּין תַּלְתַּלֵּי רֹאשָׁהּ.
הִנִּיחָה אֶת שָׁדֶיהָ הַלְּבָנִים כַּשֶּׁלֶג
וְאֶת גַּבָּהּ הַצַּח גְּלוּיִים וְעֵירֵמִים
לְעֵין הַמִּתְבּוֹנֵן, וְאֶל הַחֶדֶר בָּאָה,
בּוֹ נָם שְׁנָתוֹ גֶּרִין. סָגְרָה אֶת הַדְּלָתַיִם,
פָּתְחָה חַלּוֹן רָחָב, וּבִצְחוֹק מְלַבֵּב
פָּנְתָה אֶל אַבִּירֵנוּ: "גֶּרִין, רֵעִי הַטּוֹב,
הַבֵּט, הַבֹּקֶר בָּא, זוֹהֵר וִיפֵהפֶּה
וְעוֹד אַתָּה יָשֵׁן? הֲלֹא נוֹקֵף לִבְּךָ?"

שָׁמַע גֶּרִין דְּבָרֶיהָ,
שׁוֹכֵב וּמְנַמְנֵם.
וְלֹא יָדַע אִם עֵר הוּא,
אוֹ שֶׁמָּא הוּא חוֹלֵם.

23

שָׁקוּעַ בִּשְׁנָתוֹ חָלַם גֶּוִין הַגֶּבֶר
עַל מְנַת חֶלְקוֹ בַּחֶלֶד, תּוֹהֶה עַל גּוֹרָלוֹ,
וּמְבַקֵּשׁ לָדַעַת כֵּיצַד זֶה הַפּוֹרְטוּנָה
לְמָחֳרָת בַּבֹּקֶר תִּנְהַג עִם שֶׁכְּמוֹתוֹ,
לְעֵת יִהְיֶה עָלָיו לְהִוָּעֵד לְיַד
בֵּית הַתְּפִלָּה, יָרֹק גּוֹנוֹ, עִם הָאַבִּיר,
וְלַחֲבָטַת קַרְדֹּם לְהוֹשִׁיט אֶת צַוָּארוֹ.
אַךְ כַּאֲשֶׁר דִּבְּרָה אֵלָיו גְּבִירַת הַבַּיִת,
הַלֵּידִי הַנָּאוָה, הֶאֱזִין וְהִתְעַשֵּׁת,
הֵקִיץ מֵחֲלוֹמוֹ וְגַם הֵשִׁיב דָּבָר.
אַךְ הִיא רַק צָחֲקָה, נָשְׁקָה לוֹ עַל שְׂפָתָיו
וּלְצִדּוֹ הֵסַבָּה. קִבֵּל אוֹתָהּ הַגֶּבֶר
בְּנִימוּס וְכָרָאוּי מֵאִיר לָהּ אֶת פָּנָיו.
הִבִּיט בָּהּ וְרָאָה תִּפְאֶרֶת מַלְבּוּשֶׁיהָ
הַמַּסְתִּירִים דָּבָר וּמְגַלִּים כִּפְלַיִם,
רָאָה אֶת קְלַסְתֵּרָהּ הַצַּח וְהַצָּחוֹר.
אָזַי שָׂבַע הָאִישׁ רָצוֹן וְעֹנֶג רַב,
מִצְּחוֹק רָוָה הוּא נַחַת, בְּאֹשֶׁר וְחֶמְדָּה
דִּבְּרוּ הֵם זֶה אֶל זוֹ. עִם זֹאת עָמַד בֵּינָם

מֵעֵין חָלָל אוֹ פַּעַר
עָלָיו גֶּוִין צִוָּה,
אוֹתוֹ כָּשְׁלָה לִצְלֹחַ
גְּבִרְתֵּנוּ הַנָּאוָה.

24

וְזֹאת הוֹאִיל וְסֵר גֶּוִין בְּרֹב חָכְמָה
שֶׁכָּל דְּבָרָיו הֵיטֵב וּבִלְשׁוֹנוֹ נִזְהַר.
הוּא לֹא עוֹדֵד אוֹתָהּ בְּלַהַט חִזּוּרֶיהָ,
גַּם לֹא הֵשִׁיב רֵיקָם אֶת אַהֲבַת הַלֵּידִי.
שָׁמַר עַל נִימוּסָיו פֶּן יֵחָשֵׁב חָלִילָה
לְבוּר וְעַם הָאָרֶץ, וּמֵאִידָךְ גִּיסָא,
לְבַל יִפְגַּע בִּכְבוֹד הַלּוֹרֶד הַמְאֹרֵחַ,
יָדַע אֵיךְ וּמָתַי לִכְבֹּשׁ יִצְרוֹ הַגֶּבֶר.
"יִשְׁמֹר אוֹתִי הָאֵל," הֵשִׂיחַ בְּלִבּוֹ,
"לְבַל אֶפֹּל בַּפַּח." עַל כֵּן בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ
וַהֲלִיכוֹת נָאוֹת צִנֵּן אֶת יְצָרֶיהָ
שֶׁל הַגְּבִירָה, גֶּוִין. אֲזַי דִּבְּרָה הַלֵּידִי
אֶל הָאַבִּיר לֵאמֹר: "אִם הָאִשָּׁה אֲשֶׁר
יוֹשֶׁבֶת לְצִדְךָ אֶת תְּשׁוּקָתְךָ כּוֹשֶׁלֶת
לְעוֹרֵר, גֶּוִין רֵעִי, אֲזַי עֵדוּת הִיא זוֹ
כִּי לְבָבְךָ נָתוּן לְמִישֶׁהִי אַחֶרֶת,
לָהּ אַהֲבָה נִשְׁבַּעְתָּ. לְפִיכָךְ אָדִישׁ אַתָּה
לַחֲסָדַי, חֵרֵשׁ לְקוֹל אַהֲבָתִי.
הִנֵּה כִּי כֵן, גֶּוִין, בָּזֹאת אוֹתְךָ צִוִּיתִי,
גַּלֵּה לִי מִי הִיא זוֹ וְאַל תַּסְתִּיר מִמֶּנִּי
אֶת הָאֱמֶת." הֵשִׁיב לָהּ, "נִשְׁבַּעְתִּי בְּסֶנְט ג'וֹן,

אֵינֶנִּי מְאֹהָב,"
אָמַר בְּקוֹל תָּמִים,
"וְלֹא אֶהְיֶה (נִדְמֶה לִי)
בְּאֵלּוּ הַיָּמִים."

25

הֵשִׁיבָה לוֹ: "חַסְרֵי רַחֵם הָיוּ דְּבָרֶיךָ,
קָשִׁים וְאַכְזָרִים, אַךְ תְּשׁוּבָתִי עִמִּי:
עַתָּה, רֵעִי, נַשֵּׁק שְׂפָתַי בְּרֹב נִימוּס
וְאָנֹכִי אֵלֶיךָ, כִּי לֹא נוֹתַר לִי אֶלָּא
לְהִתְאַבֵּל כְּדֶרֶךְ עַלְמָה הַנֶּעֱצֶבֶת
עַל אַהֲבָה נִכְזֶבֶת." פָּלְטָה אַנְחַת כְּאֵב,
רָכְנָה עַל הָאַבִּיר, נָשְׁקָה לוֹ עַל שְׂפָתָיו,
וְעַל רַגְלֶיהָ קָמָה. אֲזַי עָמְדָה מוּלוֹ,
אָמְרָה לוֹ: "יַקִּירִי, בְּטֶרֶם אֶפְרַד
הַב לִי תְּשׁוּרָה, מַזְכֶּרֶת, אֲשֶׁר תָּקֵל עָלַי
לַעֲמֹד בְּיִסּוּרַי, וְאֶת אֶבְלִי תָּפִיג.
דְּבַר־מָה פָּעוּט וְלוּ תִּהְיֶה זֹאת אַךְ כְּפָפָה."
"גְּבִרְתִּי הַיְקָרָה," הֵשִׁיב, "לוּ בְיָדִי
הַחֵפֶץ הַיָּקָר בְּיוֹתֵר בְּקִנְיָנִי,
בְּחֵפֶץ לֵב הָיִיתִי נוֹתֵן לָךְ לְמַזְכֶּרֶת,
עֵדוּת אַהֲבָתִי. כִּי כָּל אֲשֶׁר אֶתֵּן לָךְ
לֹא יִהְיֶה בּוֹ גְּמוּל נָאוֹת, שָׁכָר לַחֲסָדַיִךְ.
כְּפָפָה מִיַּד גֶּוִין הֲלֹא עֶלְבּוֹן תִּהְיֶה
לְמַעֲמַד הַלֵּידִי. לְדַאֲבוֹן לִבִּי,
קָצָר הוּא בִּקּוּרִי בְּאַרְמוֹנֶךָ וְאֵין
עִמִּי נוֹשְׂאֵי כֵלִים, שִׁרְיוֹן, חֲפָצֵי יְקָר.
עַל כָּךְ, גְּבִרְתִּי, אֲנִי בְּכָל לִבִּי מִצֵּר,
עִם זֹאת, מוּטָל עָלֵינוּ לִנְהֹג עַל פִּי הַיֵּשׁ,
גַּם אִם אֵין עִמָּנוּ שִׂמְחָה וְנַחַת רוּחַ."
"טוֹב, אַבִּירִי גֶּוִין," חִיְּכָה אֶל בֶּן הַחַיִל,

"אִם חֵפֶץ לְמַזְכֶּרֶת,
מִיָּדְךָ, רֵעִי, לִי אֵין,
הִנֵּה לְךָ תְּשׁוּרָה
מִמֶּנִּי, סֶר גֶּוִין."

26

הוֹשִׁיטָה לוֹ טַבַּעַת רְקוּעָה זָהָב טָהוֹר,
עִם אֶבֶן יְקָרָה לְאוֹר חַמָּה בּוֹהֶקֶת.
(מַעֲשֵׂה חוֹשֵׁב עַל כֵּן עֶרְכָּהּ בְּמַרְקִים רַב.)
אַךְ הָאַבִּיר הֵשִׁיב פָּנֶיהָ בְּנִימוּס:
"גְּבִרְתִּי הַיְקָרָה," דִּבֵּר בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ:
"אִם אֵין אֲנִי יָכוֹל מַתָּת לְהַעֲנִיק לָךְ,
הֲרֵי שֶׁלֹּא אוּכַל מִמֵּךְ תְּשׁוּרָה לָקַחַת."
הִפִּילָה תְּחִנָּתָהּ, אַךְ הָאַבִּיר סֵרֵב,
נִשְׁבַּע כִּי לֹא יִטֹּל מַתָּת לְלֹא תְּמוּרָה.
לִבְסוֹף רָגְזָה הַלֵּידִי, אָמְרָה לוֹ לָאַבִּיר:
"אִם יְקָרָה מִדַּי בְּעֵינֶיךָ הַטַּבַּעַת,
הִנֵּה לְךָ תְּשׁוּרָה אֲשֶׁר עֶרְכָּהּ מוּעָט.
מְחוֹךְ מָתְנַי," אָמְרָה, וְאַבְנֵטָהּ הִתִּירָה,
קָשׁוּר עַל כֻּתָּנְתָּהּ מִתַּחַת לָאַדֶּרֶת.
נָאָה הָיָה הַחֵפֶץ, אָרוּג זָהָב וּמֶשִׁי
מַעֲשֵׂה רִקְמָה יָרֹק. מָסְרָה לוֹ, אַךְ גֻּוִּין
גַּם בְּזוֹ הַפַּעַם הֵשִׁיב רֵיקָם פָּנֶיהָ:
"כָּל עוֹד הָאֵל בָּרוּם בְּיָדִי לֹא יְסַיֵּעַ
לְמַלֵּא אַחַר חֶפְצִי, בְּגִינוֹ עַד הֵנָּה בָּאתִי,
לֹא אֶטֹּל מִיָּדֵךְ דָּבָר, יָקָר וְאִם פָּעוּט.
עַל כֵּן לַשָּׁוְא תַּפְצִירִי, כִּי לֹא אוּכַל לָקַחַת
דָּבָר מִמֵּךְ אֲבָל, גְּבִרְתִּי הַיְקָרָה,

כִּגְמוּל עַל חֲסָדַיִךְ
(אֶת מִלָּתִי אֶזְכֹּר),
עַבְדֵּךְ אֶהְיֶה לָעַד,
בַּחֹם וְגַם בַּקֹּר.

...הִנֵּה לְךָ תְּשׁוּרָה אֲשֶׁר עֶרְכָּהּ מוּעָט. / מְחוֹךְ מָתְנַי...

מתת לידי ברטילק לסר גוויין. איור מתוך: עלילות אבירי השולחן העגול, לונדון, 1882.

27

"הִנֵּה מֵאַנְתָּ, רֵעַ, גַּם אֶת פִּסַּת הַמֶּשִׁי
לִטֹּל מַתָּת, גַּם אִם עֶרְכָּהּ מוּעָט, קַל עֵרֶךְ,
אַךְ זֹאת רַק לִכְאוֹרָה. כִּי בָּאַבְנֵט הַזֶּה
שֶׁעַל בְּשָׂרִי כָּרַכְתִּי, רְקוּמָה סְגֻלַּת פְּלָאִים
וְהַמַּכִּיר אוֹתָהּ תִּהְיֶה לוֹ לְתוֹעֶלֶת.
הַגֶּבֶר הַמְשַׁנֵּס אוֹתָהּ עַל חֲלָצָיו,
תִּשְׁמֹר נַפְשׁוֹ פִּסַּת הַמֶּשִׁי הַיָּרֹק.
כִּי אֵין בִּמְלוֹא הַחֶלֶד אַבִּיר אֲשֶׁר יוּכַל
אֶת בַּעַל הַמָּחוֹךְ בְּחֶרֶב לְהַכּוֹת
וְאֵין כִּשּׁוּף אוֹ לַחַשׁ מִתַּחַת לַשָּׁמַיִם
שֶׁבְּכֹחוֹ יִהְיֶה לִפְגֹּעַ בַּחוֹגֵר."
לְשֵׁמַע הַדְּבָרִים הִרְהֵר גֶּוִין שֵׁנִית,
חָשַׁב עַל הַצָּרָה הַמְצַפָּה לוֹ מוּל
הַגֶּבֶר הַיָּרֹק שֶׁבְּהַלְמוּת קַרְדֹּם
עוֹמֵד רֹאשׁוֹ לִכְרֹת. אָכֵן מְחוֹךְ הַמֶּשִׁי,
אִם אֶת נַפְשׁוֹ יִשְׁמֹר, דָּבָר הוּא בְּעִתּוֹ.
אֲזַי נִכְנַע גֶּוִין לְהַפְצָרוֹת הַלֵּידִי
וְהִיא אֶת הַמָּחוֹךְ כָּרְכָה עַל חֲלָצָיו
וְגַם אוֹתוֹ הִשְׁבִּיעָה לְבַל יִפְצֶה אֶת פִּיו
וְלֹא יֹאמַר דָּבָר לְבַעֲלָהּ הַלּוֹרֵד.
הִבְטִיחַ לָהּ כִּי אֶת סוֹדָם אִישׁ לֹא יֵדַע
וְכִי רַק בְּלִבָּם

יִהְיֶה הָרָז חָתוּם,
לְטוֹב וְאִם לְרַע.
אָז בַּשְּׁלִישִׁית עַל פִּיו
נָשְׁקָה לוֹ הַגְּבִירָה.

28

אֲזַי חִיְּכָה הַלֵּידִי וְנִפְרְדָה מִמֶּנּוּ.
קָם סֶר גֶּוִין, לָבַשׁ כְּסוּתוֹ, עָטָה גְּלִימָה
וּכְתֹנֶת חֲמוּדוֹת. נָטַל אֶת הַמָּחוֹךְ,
לַחֲלָצָיו קָשַׁר מִתַּחַת לִבְגָדָיו,
לְבַל יִרְאֶנּוּ אִישׁ. פָּנָה תְּפִלָּה לָשֵׁאת,
מִכֹּמֶר הַמִּקְדָּשׁ בִּקֵּשׁ לְהִתְפַּלֵּל
לְמַעַן נִשְׁמָתוֹ וְגַם אָמַר וִדּוּי.
אֶת חֲטָאָיו מָנָה, גְּדוֹלִים עִם הַקְּטַנִּים,
וְעַל עֲוֹנוֹתָיו בִּקֵּשׁ מִכְּלִי הַקֹּדֶשׁ
לָשֵׁאת תְּפִלָּה לָרוּם לִמְחֹל לוֹ וְלִסְלֹחַ.
בִּטֵּל עָווֹן וְחֵטְא הַכֹּמֶר וּמָחַל לוֹ.
מֵרַק אֶת סֶר גֶּוִין, טִהֵר אֶת הָאַבִּיר,
זַךְ וְנָקִי יָצָא גֶּוִין מֵעַל פָּנָיו,
נָכוֹן לְיוֹם הַדִּין אֲשֶׁר לְמָחָרָת.
בֵּין כֹּה וָכֹה בִּלָּה יוֹמוֹ בְּמַנְעַמִּים,
בְּקֶרֶב הַגְּבָרוֹת שִׁירֵי מוֹלָד זִמֵּר,
אָכַל, שָׁתָה, צָחַק עַד עֶרֶב וְעַד לַיְלָה.
הַכֹּל הִבִּיטוּ בּוֹ תּוֹהִים וּמִשְׁתָּאִים:
"אֶת גֶּוִין

מֵאָז שֶׁבָּא," הִגִּידוּ,
"אֵלֵינוּ הָאָדוֹן,
עוֹד לֹא רָאִינוּ כֹּה
מְאֻשָּׁר וּשְׂבַע רָצוֹן."

29

עוֹד מַעֲבִיר זְמַנּוֹ גֶּוִין בַּנְּעִימִים,
דּוֹהֵר בַּעַל הַבַּיִת רוֹדֵף אַחַר שׁוּעָל.
אֲזַי לְהֶרֶף עַיִן אִבֵּד אוֹתוֹ הַגֶּבֶר
כִּי הַשּׁוּעָל עָרוּם, פְּתַלְתֹּל וַהֲפַכְפַּךְ,
שָׁעַט בִּסְבַךְ הַחֹרֶשׁ, שָׁמַע אֶת נְבִיחַת
כַּלְבֵי הַצַּיִד, אָז רָאָה אֶת הַשּׁוּעָל
זוֹחֵל בִּסְבַךְ שִׂיחִים, מֵקֶף כַּלְבֵי הַצַּיִד.
שָׁלַף הַלּוֹרְד חַרְבּוֹ בּוֹהֶקֶת וְזוֹהֶרֶת
וּבַחֲיָה הִשְׁלִיךְ. סַב הַשּׁוּעָל הַצִּדָּה,
בִּקֵּשׁ לְהִמָּלֵט לְמַטָּה בַּמּוֹרָד,
כִּמְעַט וְנָס אֲבָל זִנְּקוּ עָלָיו כְּלָבִים,
חָסְמוּ דַּרְכּוֹ, נָפַל הַטֶּרֶף עַל הָאָרֶץ
וּלְרַגְלֵי הַסּוּס צָנַח, כָּרַע וּמֵת.
עָטוּ עָלָיו כַּלְבֵי הַצַּיִד בִּנְבִיחוֹת,
חוֹשְׂפִים אֶת נִיבֵיהֶם וְנוֹהֲמִים בְּקוֹל.
זִנֵּק מִן הָאֻכָּף הַלּוֹרְד, אֶת הַשּׁוּעָל
לָכַד בְּלִסְתּוֹתָיו וֶהֱנִיפוֹ גָּבוֹהַּ
וּבְקוֹל רָם קָרָא. הֵשִׁיבוּ לוֹ בְּקוֹל
רֵעָיו וּבְנֵי בֵיתוֹ עֲדַת הַצַּיָּדִים,
כְּלָבָיו הָאַמִּיצִים אֶת קוֹל בַּעֲלֵיהֶם
לִוּוּ בִּיבָבָה וּבִנְבִיחוֹת רָמוֹת.
נִתְיַלְּלָה הַקֶּרֶן, עָלָה קוֹלָהּ לָרוֹם,
וּבַמָּקוֹם הָיְתָה שִׂמְחָה וְצָהֳלָה
לֹא נִשְׁמְעָה כָּמוֹהָ מֵאָז גְּבָרִים בְּצַיִד
פָּגְשׁוּ אִישׁ אֶת רֵעֵהוּ לְצַד גְּוִיַּת שׁוּעָל.
לִטְפוּ אֶת כַּלְבֵיהֶם הַצַּיָּדִים בְּנַחַת,
הִשְׁמִיעוּ הַקְּרָנוֹת

קוֹלָן בִּצְלִיל תְּרוּעָה.
אֲזַי בְּרֹב עָמָל
הַצַּיָּדִים פָּשְׁטוּ אֶת
עוֹרוֹ שֶׁל הַשּׁוּעָל.

30

הֵם שָׁבוּ אֶל בֵּיתָם, כִּי לַיְלָה רַד אָפֵל.
שָׁמַח אֲדוֹן הַבַּיִת לִמְצֹא אֶת סֶר גֶּוִין
מֵסֵב מוּל אֵשׁ הָאָח בְּקֶרֶב הַגְּבָרוֹת,
רוּחוֹ טוֹבָה עָלָיו. נָאֶה הָיָה הַגֶּבֶר,
לָבוּשׁ גְּלִימָה שֶׁל תְּכֵלֶת, שׁוּלֶיהָ אֲרֻכִּים
וְלָהּ אִמְרַת פַּרְוָה, בַּרְדָּס נָאֶה יָרַד
עַל שֶׁכֶם הָאַבִּיר. פָּגַשׁ אֶת מְאָרְחוֹ,
קִדֵּם פָּנָיו בְּגִיל, דִּבֵּר מְשֻׁעְשָׁע:
"הַפַּעַם, אֲדוֹנִי, אֶהְיֶה אֲנִי רִאשׁוֹן
אֶת הַהֶסְכֵּם בֵּינֵינוּ, עָלָיו הִצְהַרְנוּ שְׁנֵינוּ
בְּלִוְיַת גְּבִיעַ יַיִן, לַפֹּעַל לְהוֹצִיא."
אָזַי חִבֵּק אוֹתוֹ, וּנְשִׁיקוֹת שָׁלוֹשׁ
הִרְעִיף עַל צַוָּארוֹ בְּרֹב נִימוּס וְטֶקֶס.
"אֲהָהּ," דִּבֵּר הַלּוֹרְד, "בַּבְּרִית הַזֹּאת, רֵעִי,
אַתָּה הוּא בַּר־מַזָּל." "אֶפְשָׁר," הֵשִׁיב גֶּוִין,
"אֲנִי מִכָּל מָקוֹם מֵשִׁיב חוֹבִי מִיָּד."
"צָדַקְתָּ," סָח הַלּוֹרְד, "הִנֵּה הִיא תְּמוּרָתִי.
כִּכְלוֹת שָׁעוֹת שֶׁל צַיִד אֵין בְּיָדִי כִּי אִם
פִּסָּה שֶׁל עוֹר שׁוּעָל, מַצְחִין נוֹסָף לַכֹּל.
אָכֵן מַתָּן עָלוּב, תְּמוּרָה דַּלָּה לִשְׁלוֹשׁ
הַנְּשִׁיקוֹת הִרְעַפְתָּ עַל צַוָּארִי." "חֲדַל,"
אָמַר לוֹ סֶר גֶּוִין, "תּוֹדָה לְךָ, רֵעִי,
בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַצָּלוּב." אָזַי אֲדוֹן הַבַּיִת
סִפֵּר לַמְּסֻבִּים

אֶת מוֹצְאוֹת הַצַּיִד,
כֵּיצַד אֶת הַשּׁוּעָל
(פִּקֵּחַ וְעָרוּם)
הִכְרִיעַ הוּא חִישׁ קַל.

31

בְּרֹב תַּעֲנוּגוֹת, בְּזֶמֶר וְסִפּוּר
הַפַּיְטָנִים הִגִּידוּ, בְּמִגְדָּנוֹת וְיַיִן
הָעֲרֵבִים לַחֵךְ, חָלְפוּ שְׁעוֹת הָעֶרֶב.
חֲצוֹת הַלַּיְלָה בָּא, עָיְפוּ קְרוּאֵי הַלּוֹרְד,
פָּרְשׁוּ לְחַדְרֵיהֶם, עָלוּ עַל הַמִּשְׁכָּב.
אָז נִפְרַד גֶּוִין מִן הָאָדוֹן רֵעֵהוּ,
מִקֶּרֶב לֵב הוֹדָה לוֹ: "עַל הַכָּבוֹד הָרַב,
עַל רֹב שִׂמְחָה וְעֹנֶג אֲשֶׁר יָדַעְתִּי כָּאן
בִּימֵי חַג הַמּוֹלָד, יָשִׁיב גְּמוּלְךָ הָאֵל.
לְשָׁרֶתְךָ, רֵעִי, בְּכָל אֲשֶׁר תִּרְצֶה,
יִהְיֶה לִי לְכָבוֹד. עַתָּה עָלַי לִפְרֹשׁ,
תֵּדַע הֲלֹא, עִם שַׁחַר עָלַי לְהִפָּרֵד.
הִבְטַחְתָּ לִי לָתֵת אֶת נַעֲרְךָ עִמִּי,
אֶל הַמִּקְדָּשׁ יוֹרֶה לִי הַנַּעַר אֶת דַּרְכִּי,
וְשָׁם הָאֵל מִמַּעַל אֶת גּוֹרָלִי יִגְזֹר."
"אֲשֶׁר לְךָ הִבְטַחְתִּי," הֵשִׁיב לוֹ, "אֲקַיֵּם."
אָז שָׁלַח אֵלָיו הַלּוֹרְד אֶת נַעֲרוֹ,
יוֹרֶנּוּ אֶת הַדֶּרֶךְ, יָבוֹא עִמּוֹ בַּשְּׁבִיל,
לְמַעַן לֹא יִהְיֶה עַל הָאַבִּיר לִצְלֹחַ
מֵימֵי יוּבַל בַּדֶּרֶךְ, סְבַךְ יַעַר לְחִנָּם,
וְכָךְ יוּכַל לָבוֹא בַּדֶּרֶךְ הַקְּצָרָה
אֶל הַמָּקוֹם הַהוּא. מִקֶּרֶב לֵב הוֹדָה
גֶּוִין לַמְּאָרֵחַ,

אֶת שְׁתֵּי גְּבָרוֹת הַבַּיִת
אָז הָאִישׁ, בְּרֹב
נִימוּס נִשֵּׁק, וְגַם
בֶּרֶךְ בְּלַיְלָה טוֹב.

...בְּרֹב תַּעֲנוּגוֹת, בְּזֶמֶר וְסִפּוּר / הַפַּיְטָנִים הִגִּידוּ, בְּמִגְדָּנוֹת וְיַיִן...

שמחה בארמונו של האדון ברטילק. איור מתוך: עלילות אבירי השולחן העגול, לונדון, 1882.

32

בְּרֹב עֶרְגָּה וְצַעַר הֵשִׁיבוּ לוֹ בְּרָכָה,
וּבְקוֹל שֶׁל אֲנָחָה אֶת הָאַבִּיר הִפְקִידוּ
בְּיָדוֹ שֶׁל הַצָּלוּב. קַד לִשְׁתֵּיהֶן הַגֶּבֶר,
נִפְרַד מִן הַגְּבָרוֹת וְאֶל חַדְרוֹ פָּנָה.
לְכָל מִי שֶׁנִּקְרָה בַּדֶּרֶךְ סָח תּוֹדָה
עַל שֵׁרוּתָיו שֶׁכֹּה הִנְעִימוּ שְׁהוּתוֹ.
הַכֹּל הֵשִׁיבוּ לוֹ כִּי צַר לָהֶם מְאֹד
עַל כִּי נִפְרָד הָאִישׁ וְאֶת שִׁבְחוֹ הִגִּידוּ.
אֲזַי אֶל חֶדְרָיו לְאוֹר לַפִּיד לִוּוּהוּ,
עָלָה עַל מִשְׁכָּבוֹ. הַאִם עָרְבָה שְׁנָתוֹ?
זֹאת לֹא אוּכַל לוֹמַר. כִּי הַצָּפוּי לָאִישׁ
לְמָחֳרַת הַיּוֹם הִטְרִיד אֶת מְנוּחָתוֹ.
יִהְיֶה אֲשֶׁר יִהְיֶה, נְאַחֵל לוֹ לַיְלָה טוֹב,
כִּי הֵן קָרוֹב גֶּוִין לְיַעֲדוֹ. וְאִם

תַּטּוּ לִי אָזְנְכֶם,
אֹמַר כֵּיצַד וְאֵיךְ
הִתֵּל בּוֹ הַגּוֹרָל.
אוּלָם זֹאת בַּהֶמְשֵׁךְ.

...וְאִם תַּטּוּ לִי אָזְנְכֶם...

ספר רביעי

סר גוויין נפרד מטירתו של האדון ברטילק. ג'סי קינג, מתוך:
The High History of the Holy Graal לונדון, 1903.

1

הִנֵּה אֶל סִיּוּמָהּ הִגִּיעָה הַשָּׁנָה,
וּבְמַעֲשֵׂה חַסְדּוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא מִמַּעַל,
אֶת אֲפֵלַת הַלַּיְלָה גֵּרֵשׁ אוֹר יוֹם חָדָשׁ.
אַךְ מֶזֶג הָאֲוִיר קָשֶׁה הָיָה, סוֹעֵר,
חַשְׁרַת עָבִים הוֹרִידָה קָרָה עַל פְּנֵי הָאָרֶץ,
הַשֶּׁלֶג רַד, שָׁרְקָה הָרוּחַ מִלְּמַעְלָה
וְסִחְרְרָה עֲנַן אָבָק בָּעֲמָקִים.
הִקְשִׁיב גְּוִין, שׁוֹכֵב בְּמִטָּתוֹ, אָמְנָם
עָצַם עֵינָיו אֲבָל שׁוּב לֹא יָשַׁן הַגֶּבֶר,
עַד הֶאֱזִין לְקוֹל שֶׁכְּוִי קוֹרֵא עִם שַׁחַר.
מִן הַמַּצָּע נִעוֹר וְקָם כִּי בָּא הַבֹּקֶר,
קָרָא לְנַעֲרוֹ, צִוָּה עָלָיו לָלֶכֶת
לְהָבִיא אֶת שִׁרְיוֹנוֹ וְאֶת אֲכַף סוּסוֹ.
הֵבִיא הַכֹּל הַנַּעַר, הִלְבִּישׁ אֶת אֲדוֹנוֹ:
בְּרֹאשׁ וְרֹאשׁוֹנָה לְמַעַן יִשָּׁמֵר
מִכְּפוֹר עָטַף גּוּפוֹ בְּבֶגֶד חַם וּכְתֹנֶת,
אֲזַי אֶת הַשִּׁרְיָה וְגַם לוּחוֹת מָגֵן
נָתַן עַל מַלְבּוּשָׁיו, שָׂרַךְ, חָגַר הֵיטֵב.
הִזְהִירָה הַשִּׁרְיָה, הִבְרִיקוּ חִשּׁוּקֶיהָ,
מָרוּט וּמְמֹרָק הָיָה שִׁרְיוֹן הַפֶּלֶד,
מֵחֲלוּדָה נָקִי, טָהוֹר וּמְצֻחְצָח.
הוֹדָה לְנַעֲרוֹ וּלְנוֹשֵׂא כֵּלָיו,

אָכֵן, הַכֹּל הָיָה
נָקִי וּמְצֻחְצָח,
אֲזַי צִוָּה לְהָבִיא
אֵלָיו אֶת הָרַמָּךְ.

2

אֲזַי אֶת גְּלִימָתוֹ, אַדֶּרֶת מֻפְלָאָה
לְחֵן וְלִפְאֵר, עָטָה גְוֵין הַגֶּבֶר.
עִטְרוּ אַבְנֵי הַחֵן אֶת נֹעַם קְטִיפָתָהּ,
שׁוּלֶיהָ מַעֲשֵׂה רִקְמָה לְהִתְפָּאֵר,
רְפוּדַת פַּרְוַת צוֹבֵל וְעוֹר יָקָר וְטוֹב,
וְלֹא שָׁכַח גְוֵין אֶת סֶרֶט הַגְּבִירָה,
מָחוֹךְ מִיָּד אוֹהֶבֶת לִשְׁמֹר עָלָיו מִפֶּגַע.
בְּטֶרֶם אֶת חַרְבּוֹ חָגַר, תָּלָה עַל יֶרֶךְ,
קָשַׁר אֶת הַמָּחוֹךְ עַל מֹתֶן וְכָרֵךְ
פַּעֲמַיִם מִסָּבִיב, הָדוּק בַּחֲלָצָיו.
נָאֶה הָיָה אַבְנֵט הַמֶּשִׁי הַיָּרֹק
עַל רֶקַע הָאָדֹם שֶׁל אֶרֶג הַגְּלִימָה,
אַךְ לֹא לְהִתְפָּאֵר וְלֹא לְהִתְנַשֵּׂא
קָשַׁר אוֹתוֹ גְוֵין, אַף כִּי הָיוּ שׁוּלֵי
הַמֶּשִׁי הַיָּרֹק רִקְמַת זָהָב טָהוֹר,
לְאוֹר חַמָּה הִבְרִיקוּ, כִּי אִם לִשְׁמֹר נַפְשׁוֹ,
לְהִנָּצֵל מִלַּהַב וְחֶרֶב מִתְהַפֶּכֶת.
הִנֵּה כִּי כֵן,

עוֹד חֲגוֹרַת הַחֵן
קְשׁוּרָה לוֹ בְּמָתְנָיו,
יָצָא לִרְכֹּב גְוֵין,
מוֹדֶה לֶאֱלֹהָיו.

...אֲזַי אֶת גְּלִימָתוֹ, אַדֶּרֶת מֻפְלָאָה / לְחֵן וְלִפְאֵר, עָטָה גְוֵין הַגֶּבֶר...

סר גוויין כורך את המחוך לאזורו. איור מתוך: עלילות אבירי השולחן העגול, לונדון, 1882.

3

הִנֵּה הוּא גְּרִינְגוֹלֶט, רַמָּךְ כַּבִּיר, רַב אוֹן,
טִפְּלוּ בוֹ כַּיָּאוּת, מְאֻלָּף לְכָל דָּבָר,
רוֹקֵעַ בְּרַגְלוֹ, נָכוֹן אֶל הַמַּסָּע.
אֲזַי נִגַּשׁ אֵלָיו גְוֵין, בִּגְלִימָתוֹ
שֶׁל הָרַמָּךְ הִבִּיט וּבְלִבּוֹ אָמַר:

"כָּאן בַּטִּירָה הַזֹּאת שׁוֹכֵן קָהָל שׁוֹמֵר
כְּבוֹדוֹ וְתִפְאַרְתּוֹ, אָכֵן יִזְכּוּ הַיּוֹם,
וְהָאָדוֹן עִמָּם, בְּמַחֲזֶה שָׂמֵחַ.
וְאֶת גְּבִירַת הַבַּיִת יִשְׁמֹר הָאֱלֹהִים,
יִתֵּן לָהּ מִכָּל טוּב בְּכָל יְמֵי חַיֶּיהָ,
כִּי אֶת חַסְדָּם הַטּוֹב הִצִּיעוּ לְאוֹרֵחַ,
כִּבְּדוּהוּ בְּכָל טוּב, אֵרְחוּהוּ כַּיָּאוּת.
עַל כֵּן, אֵלִי הַטּוֹב, בּוֹרֵא תֵּבֵל, שְׂכָרָם
תֵּן כָּרָאוּי לָהֶם וּשְׁמֹר נַפְשָׁם מֵרַע.
וְאָנֹכִי, בְּכָל מָקוֹם אֲשֶׁר אֶחְיֶה,
אַכִּיר לְךָ תּוֹדָה כְּכָל שֶׁרַק אוּכַל."
אֲזַי נָתַן גְּוֵין כַּף רֶגֶל בַּמִּשְׁוֶרֶת,
וּבְפִשּׁוּק רַגְלַיִם עָלָה עַל הָאֲכָף.
הֵנִיף נוֹשֵׂא כֵּלָיו אֶת מָגִנּוֹ, נָטַל
גְּוֵין אֶת הַצִּנָּה וְעַל זְרוֹעוֹ קָשַׁר.
זֵרֵז אֶת גְּרִינְגוֹלְט בְּדָרְבְּנוֹת זָהָב,
רִקֵּד עַל הֶחָצֵץ הַסּוּס בְּפַרְסוֹתָיו.

הִגִּישׁ כִּידוֹן וְרֹמַח
הַנַּעַר לְבֶן חַיִל:
"שְׁמֹר עֲלֵיהֶם, אֵלִי,
בַּיּוֹם וְגַם בַּלַּיִל."

4

אֲזַי הוֹרִידוּ אֶת הַגֶּשֶׁר עַל הַמַּיִם,
בְּפֶתַח הַטִּירָה נִפְתַּח רָחָב הַשַּׁעַר.
גְּוֵין לְהִצְטַלֵּב מִהֵר, נָטַל מוֹשְׁכוֹת,
אֶת גְּרִינְגוֹלְט דִּרְבֵּן, וְכָךְ רָכַב הַגֶּבֶר
בַּמַּעֲבָר. כָּרַע מוּלוֹ שׁוֹמֵר הַשַּׁעַר,
אִחֵל לוֹ הַצְלָחָה בְּכָל אֲשֶׁר יֵלֵךְ
וְגַם בֵּרֵךְ אוֹתוֹ בְּשֵׁם הָאֵל מִמַּעַל.
הוֹדָה גְּוֵין לָאִישׁ, וּלְדַרְכּוֹ פָּנָה.

לִוָּה אֶת הָאַבִּיר מַדְרִיךְ לְהַנְחוֹתוֹ
אֶל מְקוֹם הַבִּעוּתִים בּוֹ מְצַפֶּה לַגֶּבֶר
שָׁכָר נוֹרָא. רָכְבוּ הֵם בֵּין מְשׂוּכוֹת הַחֹרֶשׁ,
הָיוּ הָעֲנָפִים גְּלוּיִים וַחֲשׂוּפִים.
בִּמְצוּקִים טִפְּסוּ וּבְחַגְוֵי הַסֶּלַע,
כָּבֵד הָיָה הַכְּפוֹר, כָּהוּ הָעֲנָנִים,
אֲבָל מָטָר לֹא רַד. זָחַל הָעֲרָפֶל
עַל פְּנֵי בְּצוֹת יָוֵן, תָּלָה בְּהַר וְגֶבַע,
קוֹדֵר וְנֶעֱצָב בִּדְמוּת כִּפָּה שֶׁל אֵפֶר.
גָּעַשׁ יוּבַל וּפֶלֶג קָצַף בֵּין הַגְּדוֹת,
מֵימֵי נָהָר שָׁטְפוּ אֶת הַחוֹפִים בְּשֶׁצֶף.
בּוֹדֵד, רַב סַכָּנוֹת, רָץ הַנָּתִיב בַּיַּעַר,
לִבְסוֹף זָרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ. רָכְבוּ הֵם בַּגְּבָעוֹת,

הַשֶּׁלֶג נָח מִתַּחַת,
בְּאוֹר חַמָּה זוֹהֵר,
הָאִישׁ שֶׁעִם גֶּוֵין
עָצַר וְכֹה דִּבֵּר:

5

"הִנֵּה אוֹתְךָ הֵבֵאתִי אֶל הַמָּקוֹם הַזֶּה,"
דִּבֵּר אֵלָיו לֵאמֹר, "מִכָּאן וְאֶל מְחוֹז
חֶפְצְךָ קְצָרָה הַדֶּרֶךְ. עִם זֹאת, כֵּיוָן
שֶׁגֶּבֶר כִּלְבָבִי אַתָּה, וּסְגֻלּוֹתֶיךָ
נוֹדְעוּ לִי בַּמַּסָּע הַזֶּה עָרַכְנוּ יַחַד,
אֹמַר לְךָ דְּבָרִים קָשִׁים עַל הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר הוּא יַעַדְךָ, אֵלָיו תַּחְפֹּץ לָבוֹא.
נוֹדַע זֶה הַמָּקוֹם מִכְּבָר לְפַרְעָנוּת,
הַבְּעָלִים, הַחַי בַּעֲרָבָה הַזֹּאת,
בֶּן שַׁחַץ וְנָבָל אֵין בַּתֵּבֵל כָּמוֹהוּ.
כֹּחוֹ כַּבִּיר, אַכְזָר, בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה
מַכֶּה הוּא וְהוֹלֵם בְּחֶרֶב מִתְהַפֶּכֶת,

כְּאַרְבָּעָה בְּנֵי חַיִל בַּחֲצֵרוֹ שֶׁל אַרְתּוּר,
וּבְמִקְדָּשׁ יָרֹק עָשָׂה לוֹ לְמִנְהָג
לִקְטֹל אֶת הָאַבִּיר שֶׁעַל פָּנָיו נִקְרָה.
אַחַת הִיא מִי הַגֶּבֶר, מוּג לֵב אוֹ בַּעַל אֹמֶץ,
בֶּן כְּפָר, נָזִיר אוֹ כֹּמֶר, אִם מַזָּלוֹ אִתְּרַע
לַחְלֹף שָׁם בְּסָמוּךְ נָחָרַץ גּוֹרַל הָאִישׁ
לָמוּת בְּלַהַב חֶרֶב. הִנֵּה כִּי כֵן הַשַּׁחַץ
אֵין בְּלִבּוֹ חֶמְלָה, וְנִימוּסִים חָסֵר הוּא.
לָכֵן הַטֵּה לִי אֹזֶן: בְּבוֹאֲךָ לְשָׁם,
וְהוּא יֵדַע עַל כָּךְ, מוֹתְךָ אָז וַדָּאִי.
גַּם אִם תַּכֶּה בּוֹ לֹא תּוּכַל לְמוֹטְטוֹ,
כִּי נְשָׁמוֹת עֶשְׂרִים לוֹ לַנָּבָל הַזֶּה.
אֱמֶת דְּבָרִי, רֵעִי,

שׁוֹכֵן הוּא פֹּה זְמַן רַב,
וְתִיק קְרָבוֹת הַגֶּבֶר.
חַרְבּוֹ הַמִּתְהַפֶּכֶת
תִּכְרֶה לְךָ בּוֹר קֶבֶר.

6

עַל כֵּן, רֵעִי הַטּוֹב, זוֹ עֲצָתִי לְךָ:
חַפֵּשׂ לְךָ בָּאָרֶץ מָקוֹם יוֹתֵר בָּטוּחַ,
בּוֹ יֵשׁוּ אֲדוֹנֵנוּ יִשְׁמֹר אֶת נַפְשְׁךָ.
וְאָנֹכִי נִשְׁבָּע בָּזֹאת בֵּאלֹהִים
וּבִקְדוֹשֵׁי רָקִיעַ עַד אַחֲרוֹן בָּהֶם,
וְאִם תִּרְצֶה אֱמֹר לִי וְאֶשָּׁבַע בְּכָל
אֲשֶׁר תַּחְפֹּץ מִמֶּנִּי, כִּי עִם שׁוּבִי הַבַּיְתָה,
לָנֶצַח, חֵי נַפְשִׁי, יִהְיוּ שְׂפָתַי אִלְּמוֹת.
אִישׁ לֹא יֵדַע לָעַד עַל כִּי לָנוּס בָּחַרְתָּ
מִפְּנֵי הַשַּׁחַץ." לֹא נָשְׂאוּ דִּבְרֵי הַנַּעַר
חֵן בְּעֵינֵי גֶּרִין. כָּזֹאת דִּבֵּר הַגֶּבֶר:
"בִּרְכַּת הָאֵל מִמַּעַל עַל רֹאשׁ הָאִישׁ אֲשֶׁר

חָפֵץ בְּטוֹבָתִי וְלִשְׁלוֹמִי חָרֵד.
גַּם אַאֲמִין לְךָ כִּי לֹא תִּפְצֶה אֶת פִּיךָ
וַחֲתוּמוֹת יִהְיוּ שְׂפָתֶיךָ לְעוֹלָם.
אַךְ לוּ אֶת עֲצָתְךָ קִבַּלְתִּי כִּלְשׁוֹנָהּ
וְנַסְתִּי עַל נַפְשִׁי, הֲלֹא אֲזַי לָעַד
יִדְבַּק בִּי הַקָּלוֹן, חֶרְפַּת אַבִּיר מוּג לֵב,
מַעֲשֶׂה עָלָיו, רֵעִי, אֵין סְלִיחָה וּמְחִילָה.
יִהְיֶה אֲשֶׁר יִהְיֶה, אֶל הַמִּקְדָּשׁ אֵלֵךְ,
בֵּין כֹּה וָכֹה אֶקַּח דְּבָרִים עִם הָאַבִּיר
וְאֶת חַיַּי אֶמְסֹר בְּיָדוֹ שֶׁל הַגּוֹרָל.

גַּם אִם רָשָׁע הָאִישׁ,
יִשְׁמֹר הָאֵל מִמַּעַל
אֶת נֶפֶשׁ אוֹהֲבָיו
מִפְּנֵי אֲסוֹן וּמַעַל."

7

"אִם כָּךְ," דִּבֵּר הַנַּעַר, "הִנֵּה עַתָּה, הוֹאִיל
וְאֶת הַצָּפוּי לְךָ תֵּדַע הֵיטֵב וְלֹא
תַּחְשֹׁשׁ, וְאֶת חַיֶּיךָ אַתָּה מַשְׁלִיךְ מִנֶּגֶד,
שׁוּב לֹא אֶמְנַע מִמְּךָ לָשִׂים לְאַל חַיֶּיךָ.
הֲרֵי לְךָ הַקּוֹבַע, הִנֵּה לְךָ הָרֹמַח,
צֵא רְכַב בְּדֶרֶךְ זוֹ עַד הַמָּצוּק לְמַטָּה.
אֲזַי אֶל הַבִּקְעָה תָּבוֹא, הַבֵּט לִשְׁמֹאל,
שָׁם לֹא הַרְחֵק תִּרְאֶה מִקְדָּשׁ בַּגַּיְא וּבוֹ
הַגֶּבֶר הַמְרֻשָּׁע שׁוֹמֵר בֵּית הַתְּפִלָּה.
הֱיֵה שָׁלוֹם, גֶּוֶן הַטּוֹב וְהָאָצִיל,
בְּכָל הַהוֹן בַּחֶלֶד, בִּזְהַב תֵּבֵל כֻּלָּהּ,
לֹא אֲלַוֶּה אוֹתְךָ מִכָּאן וְלוּ אַךְ צַעַד."
אָמַר הָאִישׁ דְּבָרוֹ, סַב מוֹשְׁכוֹתָיו אָחוֹר,
דִּרְבֵּן סוּסוֹ, בְּכָל כֹּחוֹ דָּהַר, שָׁעַט
מִן הַמָּקוֹם וְהָלְאָה, מֵאֲחוֹרָיו מַנִּיחַ

אֶת הָאַבִּיר שֶׁלָּנוּ. סָח בְּלִבּוֹ גֶּוִין:
"לֹא אֲקַדֵּם פָּנָיו

וְלֹא אַפִּיל תְּחִנָּה.
כִּי אֶת חַיֵּי אֶמְסֹר
בִּידֵי הָאֵל מִמַּעַל.
הוּא אֶת נַפְשִׁי יִשְׁמֹר."

8

אֲזַי אֶת גְּרִינְגוֹלְט דִּרְבֵּן גֶּוִין הַגֶּבֶר,
וּבְמוֹרַד הַשְּׁבִיל רָכַב כַּנֶּאֱמָר לוֹ.
שָׁעַט לִגְדוֹת הַנַּחַל, בְּמַעֲבֵה הַיַּעַר,
הַיְשֵׁר אֶל הַבִּקְעָה, וְשָׁם עָצַר בַּגַּיְא.
לֹא אוֹת וְלֹא סִימָן רָאָה הוּא לְמִקְדָּשׁ,
כִּי אִם גָּדוֹת צְרוּבוֹת, כָּלוּ בְּאֵשׁ שְׂרֵפָה,
וְצוּק עֵירֹם מִצֶּמַח, סַלְעֵי מָגוֹר צְחִיחִים.
שׁוֹמֵם הָיָה הַנּוֹף, קוֹדֵר, עָצוּב לָעַיִן,
וְכָאמוּר, לֹא אוֹת אוֹ זֵכֶר לְמִקְדָּשׁ.
"אָכֵן מוּזָר," חָשַׁב. אֲזַי פִּתְאוֹם לְפֶתַע
רָאָה הוּא מִין תְּלוּלִית עָפָר לִשְׂפַת הַנַּחַל
אֲשֶׁר מָשַׁךְ מֵימָיו בְּסַעַר וּבְקֶצֶף.
סַב אֶת סוּסוֹ גֶּוִין, אֶל הַתְּלוּלִית רָכַב,
עָצַר. מִן הָאֲכָף זִנֵּק קַלּוֹת לָאָרֶץ,
קָשַׁר אֶת רַמָּכוֹ לְעֵץ תִּרְזָה סָמוּךְ
וּסְבִיב לְגַל עָפָר פָּסַע חָזוֹר וָשׁוֹב
וּבְלִבּוֹ שׁוֹאֵל מַה פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל זֶה.
אֲזַי מָצָא הָאִישׁ מִין בּוֹר מִשְּׁנֵי צִדָּיו
כְּסוּהוּ עֲשָׂבִים שׁוֹטִים. הוֹלִיךְ הַבּוֹר
לִמְעָרָה אוֹ כּוּךְ, מִין מְחִלָּה בַּסֶּלַע.
אֲזַי יָדַע גֶּוִין מַה פֵּרוּשׁוֹ שֶׁל זֶה,
הִנֵּה הוּא הַמִּקְדָּשׁ. וּבְלִבּוֹ הוֹסִיף:

״זֶה הַמָּקוֹם שֶׁבּוֹ
שִׁטַּן הָעֲרָבוֹת
עוֹרֵךְ לְמֵרֵעָיו
אֶת מִיסַּת הַחֲצוֹת.

9

אָכֵן מָקוֹם מָאוּס, גַּם מְכֻשָּׁף לָבֶטַח.
מִשְׁכַּן תְּפִלָּה כָּעוּר וּמְעוֹרֵר מְאוּס,
נֶחְבָּא כֻּלּוֹ בִּסְבַךְ וַעֲשָׂבִים שׁוֹטִים.
אוֹמְרִים לִי כָּל חֲמֵשֶׁת חוּשַׁי כִּי הָרָשָׁע
טָמַן לִי פֹּה מַלְכֹּדֶת, וּבָאֲתָר הַזֶּה,
הַגַּס וְהַפָּרוּעַ, הוּא מְבַקֵּשׁ נַפְשִׁי.
אָכֵן מִקְדָּשׁ מְעַט לְפֶרְעָנוּת וּפֶגַע,
זֶה בֵּית תְּפִלָּה אָרוּר, כָּמוֹהוּ לֹא יָדַעְתִּי.״
הַקּוֹבַע לְרֹאשׁוֹ וּבְיָדוֹ הָרֹמַח,
פָּסַע אֲזַי גֶּוִין, קָרַב אֶל הָאֲתָר,
לְפֶתַע צְלִיל שָׁאוֹן הִגִּיעַ אֶל אָזְנָיו.
עָלָה הַקּוֹל מֵעֵבֶר לַתֵּל בִּגְדַת הַנַּחַל,
יוּבַל בְּשֶׁצֶף קֶצֶף גִּלְגֵּל מֵימָיו בָּעֵמֶק.
רוֹעֵם הָיָה הַקּוֹל, זוֹעֵף, נֶקְשֶׁה, אַכְזָר,
גַּס וּמַחְרִישׁ אָזְנַיִם, הִדְהֵד בְּצוּק וְסֶלַע,
אַךְ פֶּלֶא שֶׁהָאֶבֶן לֹא נִבְקְעָה לִשְׁנַיִם.
צָרַם כְּמוֹ הַמַּגָּל עַל אֶבֶן הַמַּשְׁחֶזֶת,
כְּמוֹ מַיִם גּוֹעֲשִׁים עַל גַּלְגַּלֵּי אָבְנַיִם.
״אֵלִי,״ דִּבֵּר גֶּוִין, ״זֶה הַנָּבָל לָבֶטַח
מַשְׁחִיז אֶת חֹד חַרְבּוֹ, גַּם מְלַטֵּשׁ הַלַּהַב
שֶׁבּוֹ הוּא מְבַקֵּשׁ אֶת צַוָּארִי לִכְרֹת.

אֲבָל עִם זֹאת אֲפִלּוּ
יִהְיֶה סוֹפִי נוֹרָא
וְאִישׁ לֹא יוֹשִׁיעֵנִי,
אֵין בְּלִבִּי מוֹרָא.״

10

אֲזַי בְּקוֹל גָּדוֹל קָרָא גֶּוִין הַגֶּבֶר:
"מִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה צוֹפֶה לִקְרַאת בּוֹאִי,
כִּי אָנֹכִי גֶּוִין. אִם אַלְמוֹנִי חָפֵץ
לִפְגֹּשׁ אוֹתִי, יַעֲשֶׂה זֹאת מִיָּד אוֹ לְעוֹלָם!"
"הַמְתֵּן," דִּבֵּר הַקּוֹל מִפִּי הָאִישׁ לְמַעְלָה,
"וּבִמְהֵרָה תִּזְכֶּה בַּגְּמוּל אוֹתוֹ הִבְטַחְתִּי
לְךָ בָּעֵת הַהִיא." אוּלָם בֵּין כֹּה וָכֹה
נִשְׁמַע קוֹל הַמַּשְׁחִיז גַּס וְצוֹרֵם לָאֹזֶן.
אֲזַי הָאִישׁ הוֹפִיעַ, מִן הַמְּחִלָּה הֵגִיחַ,
הַשֶּׁלַח בְּיָדוֹ, קַרְדֹּם אֵימִים הָיָה זֶה:
מְרֻקָּע בְּיַד הַדָּנִים, חַד וְכַבִּיר לְגֹדֶל,
אַרְבַּע אַמּוֹת לָרֹחַב, אַף זֶרֶת לֹא פָּחוֹת,
כָּפוּת בִּרְצוּעוֹת אֶל מוֹט הָיָה הַלַּהַב.
אָכֵן הַפְּלֵא וָפֶלֶא, הָיָה יָרֹק הַגֶּבֶר
כְּבַחֲצֵרוֹ שֶׁל אַרְתּוּר. מֵרֹאשׁ וְעַד כַּף רֶגֶל
יָרֹק כֻּלּוֹ: שֵׂעָר, זָקָן, פָּנִים וּבֶרֶךְ,
אוּלָם עַתָּה רַגְלִי, וְלֹא עַל סוּס יָרֹק,
פָּסַע הָאִישׁ לִקְרַאת גֶּוִין אֶל שְׂפַת הַנַּחַל,
הִגִּיעַ, אַךְ לֹא בָּא בַּמַּיִם כִּי זִנֵּק
בָּאֲוִיר עַל מוֹט הַשֶּׁלַח, נָחַת עַל הַגָּדָה
מְכֻסֶּה כֻּלּוֹ בְּשֶׁלֶג. פָּנָה אֵלָיו גֶּוִין,
אֲבָל לֹא קַד מוּלוֹ. אָמַר לוֹ הַיָּרֹק:

"אָכֵן בְּמִלָּתְךָ,
רֵעִי, אַתָּה עוֹמֵד.
שָׁמַרְתָּ שְׁבוּעָתְךָ,
הִגַּעְתָּ בַּמּוֹעֵד."

..אֲזַי הָאִישׁ הוֹפִיעַ, מִן הַמְּחִלָּה הֵגִיחַ, /
הַשֶּׁלַח בְּיָדוֹ, קַרְדֹּם אֵימִים הָיָה זֶה...

המפגש הסופי בין האביר הירוק לסר גוויין. איור מתוך: עלילות אבירי השולחן העגול, לונדון, 1882.

11

אָז הַיָּרֹק דִּבֵּר: "הֱיֵה בָּרוּךְ, גֶּוִין,
בְּצֵל קוֹרַת בֵּיתִי. אָכֵן, אֶת בּוֹאֲךָ
תִּאַמְתָּ כַּיָּאוּת לְגֶבֶר עַז לִבּוֹ.
נִרְאֶה כִּי לֹא שָׁכַחְתָּ אֶת הַהֶסְכֵּם כָּרַתְנוּ
לִפְנֵי שָׁנָה אַחַת, בַּיּוֹם הַזֶּה מַמָּשׁ,
כִּי בָּאתָ לְקַבֵּל אֶת חֶלְקְךָ בַּבְּרִית.
בְּחֵפֶץ לֵב אָשִׁיב לְךָ אוֹתוֹ, רֵעִי,
אֵין כְּמוֹ חַג הַמּוֹלָד יָפֶה לַחְלֹק מַתָּת.
הִנֵּה אֲנַחְנוּ כָּאן בָּעֵמֶק הַלָּזֶה
בָּדָד כָּלִיל. אֵין אִישׁ אֶת רֹגַע שַׁלְוָתֵנוּ
לְהַטְרִיד אוֹ לְהָפֵר. אֲשֶׁר עַל כֵּן, רֵעִי,
הָסֵר אֶת הַקַּסְדָּה, הַרְכֵּן אֶת הַצָּוָּאר
וּלְקַבֵּל הִכּוֹן אֶת חֶלְקְךָ בַּבְּרִית.
גַּם כָּךְ דִּבַּרְתִּי דַּי. זָכוּר לִי שֶׁאַתָּה
כָּרַתָּ אֶת רֹאשִׁי בְּלִי אֹמֶר וּדְבָרִים.
מַהֲלוּמָה אַחַת הָיָה בָּהּ דַּי הַצֹּרֶךְ."
"מַסְפִּיק!" הֵשִׁיב גֶּוִין, "בְּשֵׁם הָאֱלֹהִים
שׁוֹמֵר נַפְשׁוֹ שֶׁל גֶּבֶר, חֲדַל לְךָ מִלַּהַג
וּבְאַחַת הַכֵּנִי. יְהִי אֲשֶׁר יְהִי,
מִמֶּנִּי לֹא תִּשְׁמַע מִלָּה אַחַת נוֹסֶפֶת,
לֹא לַהַג מְיֻתָּר, לֹא בַּקָּשַׁת חֶמְלָה."
אֲזַי בְּרֹב שַׁלְוָה רֹאשׁוֹ מִיָּד הִרְכִּין

גֶּוִין, וְגַם חָשַׂף
אֶת צַוָּארוֹ בְּנַחַת.
וְלֹא הָיָה בָּאִישׁ
סִימָן אוֹ אוֹת לְפַחַד.

12

אָז הַיָּרֹק נָטַל בְּיָדוֹ אֶת קַת הַשֶּׁלַח,
אֶת הַקַּרְדֹּם הֵנִיף אֶל עָל בְּכֹחַ רַב,
נָכוֹן לְהַנְחִיתוֹ עַל הַצַּוָּאר מִתַּחַת,
בְּכַוָּנָה רַבָּה לִקְטֹל אֶת סֶר גֶּוִין.
אָכֵן לוּ הַקַּרְדֹּם נָחַת בַּמַּטָּרָה,
הַיִּשֵּׁר עַל הַצַּוָּאר שֶׁמִּתַּחְתָּיו כָּרַע,
הָיָה אָז רֹאשׁ גֶּוִין כְּבָר מִתְגַּלְגֵּל בָּעֵשֶׂב.
אַךְ הָאַבִּיר שֶׁלָּנוּ הִטָּה מְעַט רֹאשׁוֹ,
כָּךְ לַהַב הַקַּרְדֹּם הֶחְטִיא אֶת הַקָּרְבָּן
וְרַק חֻדּוֹ שָׁרַט קְמְעָה אֶת הַכָּתֵף.
כֵּיוָן שֶׁאֶת הַשֶּׁלַח עָקַר מִן הָרִצְפָּה,
סָח הַיָּרֹק בְּבוּז אֶל הָאַבִּיר שֶׁלָּנוּ:
"אֵינְךָ גֶּוִין, רֵעִי. גֶּוִין הַמִּקּוֹרִי
אַבִּיר הוּא לְלֹא חַת, נוֹדָע לְאֹמֶץ לֵב,
לֹא יְבָהֵל מֵאִישׁ בָּעֵמֶק אוֹ בָּהָר.
אֲבָל אַתָּה, רֵעִי, בָּרֶגַע הַמַּכְרִיעַ
בָּגַד בְּךָ לִבְּךָ, נִתְקַפְּתָּ בְּמָגוֹר,
רָעַדְתָּ מִפַּחַד, רֹאשְׁךָ נִסּוֹט הַצִּדָּה.
לֹא כָּךְ הָיָה נוֹהֵג אַבִּיר בַּחֲצֵרוֹ
שֶׁל אַרְתּוּר. הַאֱמֶנָם נִרְתַּעְתִּי אָנֹכִי,
בָּרַחְתִּי מִקַּרְדֹּם עַל צַוָּארִי הֵנַפְתָּ?
לֹא. הִתְגַּלְגֵּל רֹאשִׁי וּלְרַגְלַי נָפַל,
לֹא נָסַתִּי עַל נַפְשִׁי. אֲבָל אַתָּה רֹאשְׁךָ
אִבַּדְתָּ הֲגַם שֶׁלֹּא עַל פִּי הַכְּלָל.
אִם כָּךְ עָלַי לָשׁוּב וּלְהַמְתִּין לַגֶּבֶר,
אַבִּיר וּשְׁמוֹ גֶּוִין." הֵשִׁיב לוֹ לַיָּרֹק:
"אָמְנָם אָכֵן כִּי כֵן,

הֵסַטְתִּי אֶת רֹאשִׁי,
שֶׁכֵּן אִם יִכָּרֵת,
שׁוּב לֹא אוּכַל אוֹתוֹ
עַל צַוָּארִי לָשֵׂאת.

...לֹא נָסַתִּי עַל נַפְשִׁי. אֲבָל אַתָּה רֹאשְׁךָ / אִבַּדְתָּ הֲגַם שֶׁלֹּא עַל פִּי הַכְּלָל...

איור ***לסר גוויין והאביר הירוק***,
The Golden Cockerel Press, 1920.

13

◄ **עִ**ם זֹאת, רֵעִי הַטּוֹב, אַבִּיר יָרֹק כַּזַּיִת,
כְּמִצְוָתְךָ עֲשֵׂה וְטֹל אֶת נִשְׁמָתִי.
בָּזֹאת אֶת גּוֹרָלִי הִפְקַדְתִּי בְּיָדְךָ:
הַפַּעַם, בִּי נִשְׁבַּעְתִּי, אֶעֱמֹד אֵיתָן כְּסֶלַע,
וְעַד אֲשֶׁר יֵרֵד עַל צַוָּארִי הַפֶּלֶד,
כְּזֶרֶת לֹא אָנוּעַ. בָּזֹאת אֲנִי נִשְׁבָּע.״
״הֲרֵי לְךָ אֵפוֹא,״ סָח הַיָּרֹק, הֵנִיף
אֶת הַקַּרְדֹּם בְּזַעַם כְּמוֹ מְטֹרָף הָיָה
וְהִנְחִיתוֹ, אַךְ לֹא נִפְגַּע צַוַּאר הַגֶּבֶר
כֵּיוָן שֶׁאֶת הַלַּהַב הֵסִיט מִן הַקָּרְבָּן.
לֹא נָע גֶּוִין לֹא זָע וְלֹא הֵנִיעַ אֵבֶר,
כִּי אִם עָמַד אֵיתָן כְּמוֹ סֶלַע אוֹ כְּמוֹ גֶּזַע
נָטוּעַ בַּקַּרְקַע בְּשָׂרָשִׁים אֵין סְפֹר.
סָח הַיָּרֹק (הָיָה עַלִּיז קוֹל הָאַבִּיר):
״הִנֵּה עַכְשָׁו נָהַגְתָּ כְּגֶבֶר, יְדִידִי,
עַל כֵּן אַכֶּךָּ נֶפֶשׁ, אָכֵן הָעֵת הִגִּיעָה.
אַךְ אָנָּא בְּטוּבְךָ, הָסֵר אֶת הַבַּרְדָּס
מִתַּת הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר וְאֶת גְּרוֹנְךָ הַטֵּה
לְבַל יָשׁוּב הַכּוֹבַע וִיכַסֶּה אוֹתוֹ.״
הֵשִׁיב גֶּוִין בְּכַעַס: ״חָדַל כְּבָר לְלַהֵג.
נָקַע לִבִּי מִשְּׁמֹעַ, יָרֹק, אֶת אִיּוּמֶיךָ.
הַאִם בּוֹגֵד בְּךָ לִבְּךָ? אַתָּה חוֹשֵׁשׁ?״
הֵשִׁיב לוֹ: ״חֵי נַפְשִׁי, אָכֵן זוֹעֵף אַתָּה.
שׁוּב לֹא אֶתְמַהְמֵהַּ לְהַעֲנִיק לְךָ
אֶת חֶלְקְךָ בַּבְּרִית.״ אֲזַי הִקְדִּיר פָּנָיו,
כִּוֵּץ שְׂפָתָיו הָכֵן,

שָׂמַח כִּי אֵין גֶּוִין
מִן הַקַּרְדֹּם נִמְלָט,
הֶעֱמִיד פָּנִים כְּאִלּוּ
הוֹלֵם הוּא בְּאַחַת.

14

אוּלָם אֶת הַקַּרְדֹּם הֵנִיף הָאִישׁ קַלּוֹת,
הִנִּיחַ לוֹ לִנְחֹת מָתוֹן וּבִזְהִירוּת.
אֶת הַצַּוָּאר מִתַּחַת קֹמְעָה שָׁרַט הַלַּהַב,
נִבְקַע עוֹרוֹ מְעַט, קָלַח דַּם הַצַּוָּאר
עַל הַכָּתֵף, מִמֶּנּוּ נִגַּר, טִפְטֵף לָאָרֶץ.
כַּאֲשֶׁר רָאָה גֶּוִין דָּמוֹ עַל פְּנֵי הַשֶּׁלֶג,
זִנֵּק הָאִישׁ קַל רֶגֶל כִּמְעוֹף הַחֲנִית,
נָטַל אֶת קַסְדָּתוֹ, חָבַשׁ אוֹתָהּ מִיָּד,
קָשַׁר אֶת מָגִנּוֹ עַל שֶׁכֶם בִּרְצוּעָה,
חַרְבּוֹ מִן הַנָּדָן שָׁלַף, קָרָא בְּקוֹל:
(מֵעוֹלָם עוֹד לֹא הָיָה כֹּה מְאֻשָּׁר הַגֶּבֶר):
"עֲצֹר, אַבִּיר יָרֹק, וְאַל תַּכֵּנִי שׁוּב.
נָתַתִּי צַוָּארִי לְלַהַב קַרְדֻּמְּךָ,
וְכַמֶּסְכָּם בֵּינֵינוּ לֹא זַעְתִּי וְלֹא נַעְתִּי.
אִם בְּלִבְּךָ תֹּאמַר לָשׁוּב לְהַכּוֹתֵנִי,
אָשִׁיב לְךָ, רֵעִי, מָנָה אַחַת אַפַּיִם.
כִּי רַק אַחַת לַחְבֹּט

הֶסְכֵּם בַּחֲצֵרוֹ
שֶׁל אַרְתּוּר, וְלֹא שְׁתַּיִם.
הֱיֵה נָכוֹן אֵפוֹא,
רֵעִי, לִקְרַב בֵּינַיִם."

15

אָז הַיָּרֹק נָסוֹג קֹמְעָה לַאֲחוֹרָיו,
עַל קַרְדֻּמּוֹ נִסְמַךְ וְנִצַּבוֹ בָּאָרֶץ,
וּבְגֶוִין הִבִּיט מְשֻׁעְשָׁע מְעַט.
רָאָה אוֹתוֹ עוֹמֵד מוּלוֹ נָכוֹן לִקְרָב,
בְּיָדוֹ מָגֵן וְשֶׁלַח, עַז לֵב גִּבּוֹר הַחַיִל.
אֲזַי דִּבֵּר אֵלָיו בְּקוֹל צוֹהֵל וְרָם,

הִגִּיד דְּבָרוֹ לֵאמֹר: "סֵר, אַל נָא בְּאַפְּךָ,
אִישׁ לֹא פָּגַע בְּךָ וְלֹא בִּקֵּשׁ לִפְגֹּעַ
מֵעֵבֶר לַמֶּסְכָּם בֵּינֵינוּ אֵצֶל אַרְתּוּר
בִּדְבַר מַהֲלוּמָה אַחַת וְלֹא יוֹתֵר.
כֵּיוָן שֶׁבָּהּ זָכִיתָ, נִמְחַק חוֹבְךָ כְּלַפַּי,
פָּטוּר מֵאַחֲרָיוּת, חָפְשִׁי אַתָּה לָלֶכֶת.
בָּרֵאשִׁית, לִכְאוֹרָה, בְּצַוָּארְךָ הָלַמְתִּי
בִּזְכוּת הַבְּרִית כָּרַתְנוּ בַּלַּיְלָה הָרִאשׁוֹן.
מִלֵּאתָ אַחֲרֵיהָ כַּיָּאוּת וְכַנִּדְרָשׁ
לְעֵת אֶת רְוָחֶיךָ מָסַרְתָּ בְּיָדִי.
בַּשֵּׁנִית, לִכְאוֹרָה, בְּצַוָּארְךָ הָלַמְתִּי
בַּעֲבוּר הַבֹּקֶר בּוֹ אִשְׁתִּי הַיְקָרָה
נָשְׁקָה לְךָ עַל פִּיךָ. הֵשַׁבְתָּ לִי גְּמוּלְךָ.
בַּעֲבוּר יוֹמַיִם אֵלּוּ הָלַמְתִּי לִכְאוֹרָה
בְּצַוָּארְךָ מִבְּלִי לִטֹּל אֶת נַפְשְׁךָ.
אַךְ בַּשְּׁלִישִׁית כָּשַׁלְתָּ, וּבַשְּׁלִישִׁית הָלַמְתִּי,
גַּם זֹאת אַךְ לִכְאוֹרָה.

עַל כֵּן, רֵעִי הַטּוֹב,
יָצָאתָ לְלֹא חַת.
כִּי דִּין פּוֹרֵעַ בְּרִית,
כְּעֹמֶק הַחַטָּאת.

16

הָלַמְתִּי בַּשְּׁלִישִׁית עַל כִּי לוֹבֵשׁ אַתָּה
דְּבַר־מָה שֶׁהוּא שֶׁלִּי: מָחוֹךְ אִשְׁתִּי רָקְמָה,
אַבְנֵט יָרֹק מִמֶּשִׁי. הִנֵּה כִּי כֵן יָדַעְתִּי
עַל חִזּוּרֵי אִשְׁתִּי, הַשִּׂיחַ, הַנְּשִׁיקוֹת,
יָדַעְתִּי, כִּי אֲנִי אֶת הַבְּדִיחָה הָגִיתִי.
אֲנִי הוּא שֶׁשָּׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ אֶת אִשְׁתִּי
לְנַסּוֹתְךָ, רֵעִי. אָכֵן אֲנִי מוֹדֶה,
אֵין בַּתֵּבֵל כֻּלָּהּ אַבִּיר אָצִיל כָּמוֹךָ.

כְּגוֹן פְּנִינָה בּוֹהֶקֶת בְּסִיר שֶׁל עֲדָשִׁים,
כָּךְ סֶר גֶּרִין, כְּבוֹדוֹ, בֵּין אַבִּירֵי הָאָרֶץ.
עִם זֹאת, רֵעִי, נִגְרַע מִמְּךָ דְּבַר־מָה כְּזֶרֶת
בְּנֶדֶר אֱמוּנִים. לֹא מִזָּדוֹן חָלִילָה
כִּי אִם מֵאַהֲבַת חַיִּים, שָׂשׂוֹן וְעֹנֶג.
עַל כֵּן אֵינִי תּוֹלֶה בְּךָ אֶת הָאָשָׁם.״
לְשֵׁמַע הַדְּבָרִים נִצַּב מוּלוֹ גֶּרִין
נִכְלָם וּמְבֻיָּשׁ, חִוֵּר, רוֹגֵז, קָרָא:
״הוֹ חַמְדָנוּת בְּזוּיָה, הוֹ פַּחַד מְשֻׁקָּץ,
בָּכֶם מְקוֹר הַפֶּגַע וְשֹׁרֶשׁ הַחֶרְפָּה.״
אֶת הַמָּחוֹךְ הִתִּיר וְלַיָּרֹק נָתַן,
״הִנֵּה הוּא,״ סָח, ״הַנֶּגַע, אָרוּר יְהִי לָעַד.
מִפַּחַד חַרְבְּךָ הָיִיתִי לְמוּג לֵב,
נָטַשְׁתִּי אֶת מִנְהַג שְׁבוּעַת נֶאֱמָנוּת,
חָבַרְתִּי לְמָגוֹר. כָּזָב וּבוֹגְדָנוּת
הֵם שֹׁרֶשׁ הָאָסוֹן,

פָּשַׁעְתִּי אֶל נָכוֹן,
הַכֵּה אוֹתִי מַהֵר.
בְּמַעֲשַׂי לְהַבָּא
אֵדַע לְהִזָּהֵר.״

17

הֵשִׁיב לוֹ הַיָּרֹק בִּצְחוֹק עַל הַשְּׂפָתַיִם:
״הַסֵּבֶל שֶׁהֵבֵאתָ עָלַי, רֵעִי הַטּוֹב,
גַּם אִם הָיָה בּוֹ קֹרֶט, הִנֵּה גָּז וְאֵינֶנּוּ.
כִּי עַל הַמַּעֲשִׂים כִּפַּרְתָּ שִׁבְעָתַיִם
לְעֵת גִּלִּיתָ לִי אֶת מִסְתְּרֵי לִבְּךָ.
הִבַּעְתָּ חֲרָטָה, נִחַמְתָּ עֲלֵיהֶם,
וְאֶת רֹאשְׁךָ נָתַתָּ לְלַהַב הַקַּרְדֹּם.
עַל כֵּן נָקִי אַתָּה מֵחֵטְא וּמֵעָוֹן,
מִיּוֹם הֻלַּדְתְּךָ וְעַד הָעֵת הַזֹּאת.

וְהַמָּחוֹךְ הַזֶּה, יָרֹק כְּמוֹ גְּלִימָתִי,
הִנֵּה אֲנִי נוֹתֵן לְךָ, גֶּוִין הַטּוֹב.
לְמַעַן בְּבוֹא יוֹם, לְעֵת תֵּשֵׁב בְּקֶרֶב
רֵעִים מֵאַבִּירֶיךָ אוֹ נְסִיכֵי חָצֵר,
תִּהְיֶה לְךָ מַזְכֶּרֶת מֵעֲלִילַת עָבָר
שֶׁנִּזְכְּרָתָה לְךָ כָּאן בַּמִּקְדָּשׁ הַזֶּה.
עַד כָּאן. עַתָּה גֶּוִין הִנְּךָ מֵזְמָן אֵלַי,
אֶל טִירָתִי. נִשְׁתֶּה, נִסְעַד כְּיַד הַמֶּלֶךְ,

וּבִמְהֵרָה נַעֲשֶׂה
שָׁלוֹם בֵּינְךָ לְבֵין
אִשְׁתִּי הַיְקָרָה,
מַה דַּעְתְּךָ, גֶּוִין?"

18

"נוֹחָה, תּוֹדָה," הֵשִׁיב לוֹ גֶּוִין נָבוֹךְ מְעַט.
נָטַל אֶת קַסְדָּתוֹ וֶהֱסִירָהּ מִיָּד,
וְשׁוּב לִמְאָרְחוֹ הוֹדָה מִקֶּרֶב לֵב:
"נָהַגְתִּי בְּשִׁפְלוּת, סָלַחְתָּ לִי עַל כָּךְ.
הֱיֵה בָרוּךְ, אֵפוֹא, וְהַבּוֹרֵא אֲשֶׁר
יָדוֹ בַּכֹּל יָשִׁיב לְךָ שְׂכָרְךָ לָבֶטַח.
אֶשְׂמַח אִם תַּצִּיגֵנִי בִּפְנֵי רַעְיָתְךָ
וְכֵן בִּפְנֵי גְּבִירוֹת נֶאֱצָלוֹת אֲשֶׁר אֶת
אַבִּירֵיהֶן שׁוֹלָל בְּרֹב עָרְמָה הוֹלִיכוּ.
הֲגַם אֵין בַּדְּבָרִים חָדָשׁ אוֹ יוֹצֵא הֹפֶן,
מֵאָז וּמֵעוֹלָם נָפַל הַגֶּבֶר תָּם
בְּפַח הַיְגוֹנוֹת אֲשֶׁר אִשָּׁה טָמְנָה לוֹ.
הֵן כָּךְ בְּגַן הָעֵדֶן אָדָם וּבַת זוּגוֹ,
שְׁלֹמֹה קָרְבָּן הָיָה לְאֶלֶף נְשׁוֹתָיו.
לְמוֹת שִׁמְשׁוֹן מִיַּד פְּלִשְׁתִּים דְּלִילָה הֵבִיאָה,
עַל רֹאשׁ דָּוִד בַּת שֶׁבַע הוֹרִידָה פֶּרְעָנוּת.
הִנֵּה כִּי כֵן רָאוּי לַגֶּבֶר הַנָּבוֹן

לֶאֱהֹב נָשִׁים אַךְ לֹא לָתֵת בָּהֶן אֵמוּן,
וּמֵאַחַר שֶׁזֶּה גּוֹרַל כָּל הַגְּבָרִים
מֵאָז וּמֵעוֹלָם בְּחֶלֶד זֶה, הַאֵין
בַּנְּסִבּוֹת הַלָּלוּ כְּדֵי לְהָקֵל מְעַט
עַל גֹּדֶל עֲוֹנִי?

שֶׁכֵּן אָמְנָם חָטָאתִי,
אַךְ אֵשֶׁת אֲדוֹנִי
טָמְנָה לִי פַּח וּבוֹ
מָצָאתִי אֲסוֹנִי.

19

אֲבָל אֶת הַמָּחוֹךְ אֶקַּח בְּחֵפֶץ לֵב.
חָלִילָה לֹא בִּזְכוּת הַמֶּשִׁי הַיָּקָר
אוֹ הַזָּהָב הַטּוֹב, כִּי לֹא רִקְמַת קְטִיפָה
וּשְׁאַר הָעֲדָיִים מוֹשְׁכִים אֶת לְבָבִי,
וְלֹא יִהְיֶה הַחֵפֶץ קָמֵעַ לְאָסוֹן,
בִּלְתִּי אִם זִכָּרוֹן לְשֵׁפֶל חֶרְפָּתִי.
בְּמַסָּעִי עַל פְּנֵי הָאֲרָצוֹת אַבִּיט בּוֹ,
אֶזְכֹּר אֶת חֶלְשָׁתוֹ שֶׁל הַבָּשָׂר וְכָךְ,
לְעֵת בִּשְׂדֵה הַקְּרָב יֹאבְדוּ עֶשְׁתּוֹנוֹתַי
מֵרַהַב נִצָּחוֹן, אַבִּיט בְּסֶרֶט מֶשִׁי
וְאֶל לִבִּי יָשׁוּבוּ צְנִיעוּת וְשֵׁפֶל רוּחַ.
עִם זֹאת אֱמֹר לִי, אָנָּא, הֲלֹא אָדוֹן אַתָּה
עַל אֶרֶץ זוֹ: הַגֵּד לִי, מַה הוּא שִׁמְךָ, רֵעִי?"
"אֹמַר בְּחֵפֶץ לֵב: בֶּרְטִילָק דֶּה הוֹטְדֶזֶרְט,
כָּךְ הַבְּרִיּוֹת קוֹרְאִים לִי, מוֹרְגַן לֶה פֵּי שׁוֹכֶנֶת
זְמַן רַב בְּאַרְמוֹנִי, נוֹדַעַת הַגְּבִירָה
בְּקֶסֶם כִּשּׁוּפֶיהָ, הִלְבִּינָה פְּנֵי גְּבָרִים
וְאַבִּירִים לָרֹב. הָיְתָה הִיא פִּילַגְשׁוֹ
שֶׁל מֶרְלִין הַמְכַשֵּׁף אֲשֶׁר הֵיטֵב יָדַע
אֶת אַבִּירָיו שֶׁל אַרְתּוּר, רֵעֶיךָ בֶּחָצֵר.

עַל זֹאת קְרוּיָה לָהּ פִּי
גַּם ׳מוֹרְגַן הָאֵלָה׳,
רָדְפָה גְּבָרִים רַבִּים
בְּלַחַשׁ וּקְלָלָה.

20

הִיא זוֹ אֲשֶׁר שָׁלְחָה אוֹתִי לַחֲצֵרוֹ
שֶׁל אַרְתּוּר, מְחֻפָּשׁ כֵּלִי יָרָק כְּעֵשֶׂב,
לַחְקֹר הֲיֵשׁ רַגְלַיִם לְסִפּוּרֵי גְּבוּרָה
בִּדְבַר שֵׁלְחָן עָגֹל וְאַבִּירִים בְּנֵי חַיִל.
זוֹ הִיא אֲשֶׁר לִמְּדָה אוֹתִי אֵיךְ לְהַטְרִיף
אֶת חוּשֵׁיכֶם אֲזַי, כֵּיצַד עַל גִּינֶבֶר
לְהָטִיל אֵימָה עַד מָוֶת לְנֹכַח אִישׁ יָרָק
הַמְדַבֵּר אֵלֶיהָ בְּעוֹד רֹאשׁוֹ מוּטָל
כָּרוּת בְּכַף יָדוֹ. זוֹ הַזְּקֵנָה בַּבַּיִת,
הַבָּאָה בַּיָּמִים, אָחוֹת לְמֶחֱצָה
שֶׁל אַרְתּוּר הִיא, בִּתָּהּ שֶׁל טִינְטַגֶּל, רוֹזֶנֶת
אֲשֶׁר בְּבוֹא הָעֵת נִשְׂאָה לַמֶּלֶךְ אוּתֶר,
וּלְפִיכָךְ, גֶּוִין, שְׁאֵרַת בְּשָׂרְךָ, רֵעִי.
הִנֵּה כִּי כֵן אֲנִי מַזְמִין אוֹתְךָ בָּזֹאת
לָבוֹא אֶל דּוֹדָתְךָ, בְּטִירָתִי לָשֶׁבֶת.
הֵן בְּנֵי בֵיתִי כֻּלָּם אוֹהֲבִים אוֹתְךָ, גֶּוִין,
וּבִי הֲלֹא תִּמְצָא יָדִיד וְנֶאֱמָן
כָּמוֹהוּ אֵין בָּאָרֶץ.״ אַךְ בִּשְׁלִילָה הֵשִׁיב
גֶּוִין לִידִידוֹ, וְכִי לֹא יַעֲשֶׂה זֹאת
בְּשׂוּם פָּנִים וְאֹפֶן. עַל כֵּן חִבְּקוּ הַשְּׁנַיִם,
הַגֶּבֶר אֶת רֵעֵהוּ, נָשְׁקוּ אִישׁ זֶה אֶת זֶה,
בֵּרְכוּ בְּשֵׁם אֱלֹהַּ וְנִפְרְדוּ מִיָּד.
הָיָה הַכְּפוֹר בָּאָרֶץ, הֵאִיץ בִּגְרִינְגוֹלְט
גֶּוִין, דָּהַר, שָׁעַט אֶל חֲצֵרוֹ שֶׁל אַרְתּוּר.

...זוֹ הִיא אֲשֶׁר לִמְּדָה אוֹתִי אֵיךְ לְהַטְרִיף / אֶת חוּשֵׁיכֶם אֲזַי, כֵּיצַד עַל גִּינֶבֶר / לְהָטִיל אֵימָה עַד מָוֶת לְנֹכַח אִישׁ יָרָק...

מורגן לה פיי מכשפת את ברטילק.
איור ***לסר גוויין והאביר הירוק,*** לוחות שלדון (Sheldon Panels, N.Y. 1964).

וּבֶרְטִילָק, הֲלֹא הוּא
הַגֶּבֶר בְּיָרֹק,
לִוָּהוּ כִּבְרַת דֶּרֶךְ,
הִבִּיט בּוֹ מֵרָחוֹק.

21

וְכָךְ גֶּוִין הַגֶּבֶר, הָאִישׁ אֲשֶׁר זָכָה
בְּחֶסֶד הַחַיִּים, יָצָא אֶל הַמַּסָּע.
עַל גְּרִינְגוֹלְט סוּסוֹ רָכַב בְּהַר וְעֵמֶק,
טִפֵּס בִּשְׁבִיל פָּרוּעַ. יֵשׁ שֶׁמָּצָא מָקוֹם
לַעֲשׂוֹת לֵילוֹ בַּדֶּרֶךְ, וְיֵשׁ שֶׁלֹּא מָצָא.
בֵּין כֹּה וָכֹה רַבּוֹת הָיוּ תְּלָאוֹת הַדֶּרֶךְ
וַעֲלִילוֹת גְּבוּרָה בָּהֶן הָיְתָה יָדוֹ
שֶׁל גִּבּוֹרֵנוּ זֶה עַל עֶלְיוֹנָה תָּמִיד.
עוֹד יְסֻפַּר בָּהֶן, אַךְ לֹא עַתָּה כִּי תַּמָּה
הָעֲלִילָה הַזֹּאת עוֹד זְמַן קָצָר. נֹאמַר
אֵפוֹא כִּי הַשְּׂרִיטָה בְּצַוָּארוֹ הִגְלִידָה,
אֶת הַמָּחוֹךְ קָשַׁר עַל אֲזוֹרוֹ מִשְּׂמֹאל
וְגַם הִדֵּק הֵיטֵב: אוֹת לְקָלוֹן וּגְנוּת.
וְכָךְ בְּבוֹא הַיּוֹם, בָּרִיא וְגַם שָׁלֵם,
רָכַב אֶל הֶחָצֵר. לְעֵת נוֹדַע בּוֹאוֹ
שָׂמְחוּ וְצָהֲלוּ כֻּלָּם כְּאִישׁ אֶחָד.
נִשֵּׁק אוֹתוֹ הַמֶּלֶךְ וְהַמַּלְכָּה עִמּוֹ,
חִבְּקוּהוּ מֵרֵעָיו, הַכֹּל בִּקְּשׁוּ לָדַעַת
כֵּיצַד הָיָה וְאֵיךְ. סִפֵּר לָהֶם בְּחֵפֶץ
עַל הַמִּקְדָּשׁ וְעַל הַגֶּבֶר הַיָּרֹק,
לִבְסוֹף עַל אַהֲבַת גְּבִירָה, עַל הַמָּחוֹךְ.
הֶרְאָה אֶת צַוָּארוֹ, עַל הַשְּׂרִיטָה סִפֵּר,

אוֹתָהּ קִבֵּל כְּעֹנֶשׁ
מִיָּדוֹ שֶׁל הָאַבִּיר.
אֲזַי הִסְמִיק גֶּוִין
נִכְלָם, בּוֹשׁ לְמַכְבִּיר.

22

"פְּסָה שֶׁל מֶשִׁי זוֹ," אָמַר וְהוּא מוֹשִׁיט
אֶת הַמָּחוֹךְ, "הִיא כֻּתֶּם. הִיא אוֹת קָלוֹן אוֹתוֹ
עַל צַוָּארִי אֶשָּׂא, עֵדוּת לְחֶרְפָּתוֹ
שֶׁל גֶּבֶר מוּג הַלֵּב אֲשֶׁר לְחֶמְדָּתוֹ
נִכְנַע, אָמַר נוֹאָשׁ לְתַאֲוַת בְּשָׂרִים.
עַל כֵּן אֶשָּׂא אוֹתוֹ כָּל עוֹד הִנְנִי חַי,
כִּי אַל לְאִישׁ בֵּינֵינוּ קְלוֹנוֹ לְהַעֲלִים,
רַק כָּךְ נוּכַל לִמְחוֹת מְעַט מִן הַחֶרְפָּה."
אֲזַי צָחַק הַמֶּלֶךְ וְהֶחָצֵר עִמּוֹ,
גְּבָרוֹת וַאֲדוֹנִים פָּרְצוּ בִּשְׂחוֹק. מִיָּד,
בּוֹ בַּמָּקוֹם נִגְזַר, כִּי כָּל אַבִּיר וְשׁוֹעֵ
יִשָּׂא לִכְבוֹד גֶּוִין פִּסַּת יָרֹק עִמּוֹ.
כָּךְ אַבִּירֵי שֻׁלְחָן עָגֹל חָרְצוּ מִשְׁפָּט
וְהַחוֹבְשִׁים יָרֹק זָכוּ לְרֹב כָּבוֹד,
כְּפִי שֶׁהַכָּתוּב עַל סֵפֶר מְסַפֵּר.
הַמַּעֲשֶׂה הָיָה בִּימֵי הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר,
עַל כָּךְ מֵעִיד סִפְּרוֹ שֶׁל בְּרוּטוּס הַדָּגוּל.
מִיּוֹם אֲשֶׁר הִגִּיעַ גֶּוִין אֶל הֶחָצֵר
חָדְלוּ הַמִּלְחָמָה וְהַמָּצוֹר עַל טְרוֹיָה.

רַבּוֹת הָעֲלִילוֹת
כְּגוֹן זוֹ, בְּיָמֵינוּ.
יָבִיא הָאֵל מִמַּעַל
אֶת בִּרְכָּתוֹ עָלֵינוּ.

אָמֵן.

...בוֹ בַּמָּקוֹם נִגְזַר, כִּי כָּל אַבִּיר וְשׁוֹעַ / יִשָּׂא לִכְבוֹד גֶּוִין פִּסַּת יָרֹק עִמּוֹ...

איור ל***סר גוויין והאביר הירוק***, מתוך: כתב יד Cotton Nero, המוזיאון הבריטי.

ג'פרי איש מונמות - חיי מרלין

מרלין והמלך ארתור הצעיר.
מתוך: Histoire de Merlin, המאה ה־14, הספרייה הבודיליאנית, אוקספורד.

ג׳פרי איש מונמות *וחיי מרלין*

ג׳פרי איש מונמות

המבקש אחר אביו מולידו של המלך ארתור בספרות, ימצא אותו בכתביו של ג׳פרי איש מונמות (Monmouth), מי שהיה כלי קודש ומורה באחת מכנסיות אוקספורד במחצית הראשונה של המאה ה־12. על חיי האיש עצמו ידוע לנו מעט. ג׳פרי, כעולה משמו, הוא יליד מונמות, עיירה בדרום ווילס. את רוב שנותיו עשה באוקספורד, עיר שהיתה מרכז אינטלקטואלי עוד טרם הקמתה של האוניברסיטה הנודעת במאה ה־13. בשנת 1151 זכה ג׳פרי במשרה ותואר של הגמון, ובתוקף עובדה זו נטל חלק באירועים פוליטיים רבי חשיבות כגון חתימת הסכם שלום לאחר מלחמת אזרחים עקובה מדם בימיו של הנרי פלנטגנט, לימים הנרי השני. הפרט הנוסף הידוע לנו על האיש הוא שנת מותו — 1155.

לזכותו של ג׳פרי נזקפים שלושה חיבורים בלטינית: א. *נבואות מרלין* (*Prophetiae Merlini*), *חיי מרלין* (*Vita Merlini*), וכן *קורות מלכי בריטניה* (*Historia Regum Britanniae*) מ־1138, המגנום אופוס של האיש ומן המקורות הפוריים ביותר לעיצוב הסאגה הארתוריאנית.

החיבור זכה לתפוצה רבה ביותר במונחים של העת ההיא, ועדים לכך 186 כתבי היד שנותרו עמנו עד היום. החיבור, כשמו כן הוא, מבקש לסכם את קורות מלכי בריטניה במהלך אלפיים שנה, החל במלכי טרויה כמסופר באיליאדה (!) וכלה במאה השביעית לספירה עם הכיבוש האנגלו־סקסוני של האיים הבריטיים. עם המלכים הנזכרים, שג׳פרי מאזרח בארצו ואשר חלקם ספק אם שמעו כלל על חבל ארץ זה שמעבר לתעלה, נמנים בין היתר ברוטוס, מצאצאיו של אניאס, מי שיסד את בריטניה וקרא לה על שמו; המלך ליר וסימבלין אשר שימשו השראה לשקספיר; וכן קונסטנטינוס הגדול, קיסר רומא בראשית המאה הרביעית והשליט הנוצרי הראשון. אולם על כולם גם יחד עולה המלך ארתור, אשר סיפור מוצאותיו תופס קרוב לשליש מכלל נפח היצירה, והוא זה המעניק השראה לקרטיין דה טרואה לאחר

Historia Regum Britanniae, חיבורו של ג'פרי איש מונמות
מראשית המאה ה־15.

תרגום היצירה לצרפתית, ובאמצעותו לאין ספור יוצרים בריטים, צרפתים וגרמנים, מי שכתבו את הסאגה הארתוריאנית על פני מאות בשנים.

נבואות מרלין, לאחר תרגומו לאנגלית תיכונה במאה ה־14, זכה לתפוצה רחבה במיוחד, בזכות הניסיון לפרש מהלכים פוליטיים של העת ההיא על פי נבואותיו של מרלין.

חיי מרלין (*Vita Merlini*), יצירתו האחרונה של ג'פרי, ככל הנראה משנת 1150, היא הפחות נודעת בכתביו. זאת בראש וראשונה משום שאין בה, בניגוד לשני חיבוריו

הקודמים, מרוחב היריעה ההיסטורי, והיא מתרכזת בחייו ובאישיותו של המכשף המפורסם. מרלין של ג׳פרי הוא ״נביא ומלך״ (Rex ...et Vates) של שבט הוולשים הנלחם מול שבטי הסקוטים העולים עליו מצפון. כיוון שנוכח במות רעיו הקרובים במלחמה האכזרית, נתקף מרלין הלם קרב, ובמצב של ״novas furias״ — ״טירוף חדש״ בתרגום מילולי, או, קורבן לתסמונת פוסט־טראומטית, כפי שהיינו מגדירים זאת היום, פורש הנביא להתבודד במעבה היער.

עם זאת, שני הקטעים הקצרים המובאים בהמשך מתוך *חיי מרלין* אינם עוסקים בגיבור היצירה כי אם מהווים תמצית קורותיו של המלך ארתור, והם מעין תמצית של פרקים אחדים המספרים על המלך ב*קורות מלכי בריטניה*.

האי פורטונטה בשירו של ג׳פרי הוא האי אָבָלוֹן, אליו מובל ארתור הפצוע אנושות לאחר קרב קמבלאן. כאן אנו פוגשים לראשונה את מורגן, ה״דוקטור לרפואה״ הנוטלת על עצמה להביא מזור למלך הגוסס. מורגן היא מורגן לה פיי, מי שזכתה בגרסאות אחרות של הסאגה למעמד של אחות המלך ופילגשו של מרלין, ממנו למדה את סודות הכישוף ולחשיו.

* * *

חיי מֶרלין

אָבָלוֹן

שורות 942-906

[...]

הוּא אִי הַתַּפּוּחִים וּשְׁמוֹ הוּא פּוֹרְטוּנַטָה
כִּי אֶת צְרָכָיו כֻּלָּם לְמַעַן הַשּׁוֹכְנִים בּוֹ
מֵנִיב הָאִי לְבַד. אֵין אִכָּרִים בָּאִי
חוֹרְשֵׁי שָׂדֶה וָנִיר כִּי אֵין בּוֹ צֹרֶךְ כְּלָל
לַעֲבֹד אֶת הָאֲדָמָה מֵעֵבֶר לַגָּדֵל
בְּחֵיק הָאִמָּא טֶבַע. כִּי מֵעַצְמוֹ מֵנִיב הוּא
יְבוּל שׁוֹפֵעַ, כֶּרֶם, עֲצֵי הַתַּפּוּחִים
גְּדֵלִים בּוֹ לְמַכְבִּיר בָּאָחוּ הַקָּצוּר.
וּבַמָּקוֹם הַזֶּה חַיִּים בְּנֵי הָאָדָם
עַד מֵאָה וְעֶשְׂרִים. שָׁם תֵּשַׁע אֲחָיוֹת
קָבְעוּ חֵקִים נוֹחִים לְאֵלּוּ שֶׁהִגִּיעוּ
לְשָׁם מִמְּקוֹמוֹתֵינוּ. מִבֵּין הָאֲחָיוֹת
אַחַת הִיא מְרוֹמֶמֶת, הִיא דוֹקְטוֹר לִרְפוּאָה
עוֹלָה עַל אַחְיוֹתֶיהָ בִּיפִי תָּאֳרָהּ.
שְׂמָהּ מוֹרְגָן, הִיא לָמְדָה אֶת סוֹד צִמְחֵי מַרְפֵּא
עַל כֵּן מָזוֹר תָּבִיא לְאִישׁ גּוּפוֹ דוֹאֵב.
כְּמוֹ כֵן יוֹדַעַת הִיא לַהֲפֹךְ אֶת צוּרָתָהּ
לִפְרֹס כָּנָף, לָטוּס כְּמוֹ דֶּדַלוֹס בָּרוּם.
אִם אַךְ תִּרְצֶה, תָּבוֹא אֶל בְּרִיסְט, קַרְנוֹט אוֹ פַּפְּיֶה,[1]
וְאִם תִּגְזֹר זוֹ אֹמֶר, תָּעוּף אֶל אַרְצוֹתֵינוּ.
אוֹמְרִים כִּי גַּם הִשְׁכִּילָה בִּמְלֶאכֶת הַחֶשְׁבּוֹן
אֶת שְׁאַר הָאֲחָיוֹת, הֵן מוֹרוֹנֶה, מַזוֹאֶה,
גְּלִיטֶן, גְּלִיטוֹנֶאָה, גְּלִיטוֹן, טִירוֹנֶה וְתַיְטֶן[2]
הַמֵּיטִיבָה לִפְרֹט עַל עוּד. אֶל הַמָּקוֹם
הַזֶּה, אַחַר הַקְּרָב בְּקַמְבְּלַן, הֵבֵאנוּ
אֶת אַרְתּוּר הַפָּצוּעַ, בַּרִינְתּוֹס[3] הוּא הַגֶּבֶר

...עוֹלָה עַל אַחְיוֹתֶיהָ בִּיפִי תָּאֳרָהּ. /שְׂמָהּ מוֹרְגָן...

מורגן לה פיי. סרגיי לבונטין, אוסף דמויות מן הסאגה הארתוריאנית, ורונה, 2002.

AVALON

Vita Merlini

[...]

► Insula pomorum que Fortunata vocatur
ex re nomen habet quia per se singula profert.
Non opus est illis sulcantibus arva colonis,
omnis abest cultus nisi quem natura ministrat.
Ultro fecundas segetes producit et uvas
nataque poma suis pretonso gramine silvis.
Omnia gignit humus vice graminis ultro redudans,
annis centenis aut ultra vivitur illic.
Illic jura novem geniali lege sorores
dant his qui veniunt nostris ex partibus ad se,
quarum que prior est fit doctior arte medendi
exceditque suas forma prestante sorores.
Morgen ei nomen didicitque quid utilitatis
gramina cuncta ferant ut languida corpora curet.
Ars quoque nota sibi qua scit mutare figuram
et resecare novis quasi Dedalus aera pennis.
Cum vult, est Bristi, Carnoti sive Papie,
cum vult, in vestris ex aere labitur horis.
Hancque mathematicam dicunt didicisse sorores
Moronoe, Mazoe, Gliten, Glitonea, Gliton,
Tyronoe, Thiten cithara notissima Thiten.
Illuc post bellum Camblani vulnere lesum
duximus Arcturum nos conducente Barintho,
equora cui fuerant et celi sydera nota.
Hoc rectore ratis cum principe venimus illuc,
et nos quo decuit Morgen suscepit honore,

inque suis talamis posuit super aurea regem
fulcra manuque sibi detexit vulnus honesta

אֲשֶׁר סוֹדוֹת כּוֹכְבֵי רָקִיעַ וְיַמִּים
גְּלוּיִים לִפְנֵי הָאִישׁ כְּמוֹ סֵפֶר הַפָּתוּחַ —
הוֹלִיךְ אוֹתָנוּ שָׁמָּה. עִמּוֹ עַל רַפְסוֹדָה
הִגַּעְנוּ אֶל הָאִי וְעִמָּנוּ הָרִבּוֹן.
קִבְּלָה פָּנֵינוּ מוֹרְגֶן כָּרָאוּי, בְּרֹב כָּבוֹד
עַל מַצְּעֵי זָהָב שָׁכַב הַמֶּלֶךְ, בְּיָדָהּ
הָאֲמוּנָה בָּחֲנָה פְּצָעָיו, וְגַם הִבִּיטָה
בָּם אֲרֻכּוֹת, אֲזַי, הִגִּידָה כִּי תּוּכַל
לְהָבִיא מָזוֹר לְאַרְתּוּר וְכִי יַבְרִיא הַמֶּלֶךְ,
אַךְ הַטִּפּוּל יֶאֱרַךְ זְמַן רַב. בְּרֹב שִׂמְחָה
מָסַרְנוּ לָהּ אֶת אַרְתּוּר וְשַׁבְנוּ לְהַפְלִיג.

ארתור

שורות 1139-1054

◄ בְּמַעֲשָׂיו הָהֵם וּבִתְמִיכַת הָעָם
וְהַכְּמוּרָה זָכָה בַּמַּמְלָכָה אַמְבְּרוֹזְיוּס.[4]

ג'פרי מייחס לאמברוזיוס, אחיו של אותר, שורה של מפעלים, בין היתר את הקמת הסטונהנג'.

inspexitque diu, tandemque redire salutem
posse sibi dixit, si secum tempore longo
esset et ipsius vellet mendicamine fungi.
Gaudentes igitur regem commisimus illi
et dedimus ventis redeundo vela secundis.

Arthur

1054-1139

Hiis igitur gestis cleri populique favore
Ambrosio regnumque datur regnique corona,
postmodo quam gessit tractando singula juste.
Emensis autem per lustra quaterna diebus,
proditur a medico moriturque bibendo venenum.
Mox germanus ei successit junior Uter,
nec primum potuit regnum cum pace tueri.
Perfida gens etenim demum consueta redire
venerat et solita vastabat cuncta phalange.
Oppugnavit eam sevis congressibus Uter,
et pepulit victam trans equora remige verso.
Mox reformavit posito certamine pacem
progenuitque sibi natum qui postmodo talis
extitit ut nulli fieret probitate secundus.
Arturus sibi nomen erat regnumque per annos
optinuit multos postquam pater Uter obivit,
idque dolore gravi gestum fuit atque labore
et nece multorum per plurima bella virorum.
Nam dum predictus princeps langueret, ab Angla
venerat infidus populus cunctasque per enses
trans Humbrum patrias submiserat ac regiones.
Et puer Arturus fuerat nec debilitate
etatis poterat tantas compescere turmas.
Ergo consilio cleri populique recepto

חָבַשׁ כִּתְרוֹ הַמֶּלֶךְ, צַדִּיק הָיָה הָאִישׁ
וּבְמִדַּת הַדִּין שָׁלַט עַל נְתִינָיו.
אוּלָם מִקֵּץ עֶשְׂרִים שָׁנוֹת שִׁלְטוֹן נָאוֹר
רוֹפֵא בּוֹגֵד הִשְׁקָה בְּרַעַל אֶת הַמֶּלֶךְ.
אַמְבְּרוֹזְיוּס מֵת, תַּחְתָּיו עַל כֵּס מַלְכוּת
עָלָה אָחִיו, הוּא אוּתֶר. תְּחִלָּה כָּשַׁל לִשְׁמֹר
עַל שְׁלוֹם הַמַּמְלָכָה כִּי כְּדַרְכָּם מֵאָז
חָזְרוּ בּוֹגְדִים וְשָׁבוּ, בְּרֹאשׁ קַלְגַּסֵּיהֶם
הֶחְרִיבוּ אֶת הָאָרֶץ. לָחַם בָּהֶם הַמֶּלֶךְ
בַּקֶּרֶב נִצֵּחַ אוּתֶר, הִכְנִיעַ אֶת אוֹיְבָיו,
הַמּוּבָסִים פָּנוּ אָחוֹר וְנִמְלְטוּ
אֶל הַסְּפִינוֹת בַּיָּם. חָתְרוּ בְּמֶרֶץ, נָסוּ.
כִּכְלוֹת הַנִּצָּחוֹן שָׁב אוּתֶר וְהֵשִׁיב
שָׁלוֹם וְחֹק בָּאָרֶץ וְגַם הוֹלִיד יוֹרֵשׁ
אֲשֶׁר בְּבוֹא הָעֵת יִהְיֶה מַצְבִּיא דָּגוּל,
גִּבּוֹר שֶׁאֵין שֵׁנִי לוֹ לְעֹז וְלִגְבוּרָה
וּשְׁמוֹ הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר. בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה
וּבְחֹזֶק יָד שָׁלַט בְּמַמְלַכְתּוֹ הַמֶּלֶךְ.
מִקֵּץ שָׁנִים רַבּוֹת הַמֶּלֶךְ אוּתֶר מֵת.
עַל שֶׁכֶם אַרְתּוּר בְּנוֹ רָבְצוּ עָמָל וְעֶצֶב,
הוֹאִיל וְעוֹד רַבִּים מָצְאוּ אֶת כִּלְיוֹנָם
בְּמִלְחָמוֹת אֵין סְפֹר. כִּי בַּיָּמִים בָּהֶם
נָפַל הַמֶּלֶךְ אוּתֶר אֶל הַמִּשְׁכָּב, מֵאַנְגְּלִיָּה
עָלוּ בְּנֵי הָעַוְלָה, הִכְנִיעוּ בְּחַרְבָּם
אֲרָצוֹת שָׁכְנוּ מֵעֵבֶר לְהַמְּבֹר הַנָּהָר.
כִּי בַּיָּמִים הָהֵם הָיָה עוֹד אַרְתּוּר נַעַר
וְלֹא יָכוֹל הָיָה מִפְּאַת גִּילוֹ לָצֵאת
לִקְרַב מוּל הָאוֹיֵב, אֶת הָאָסוֹן לִמְנֹעַ.
עַל כֵּן קִבֵּל הַנַּעַר אֶת הָעֵצָה נָתְנוּ לוֹ
הָעָם וְהַכְּמוּרָה. שָׁלַח לְהֶל,[5] הַמֶּלֶךְ
עַל אִי אַרְמוֹרִיקָה, צִוָּהוּ לְכַנֵּס
מִיָּד צִי אֳנִיּוֹת וּלְעָזְרוֹ לָבוֹא.
כִּי בְּרִית דָּמִים הָיְתָה בֵּין אַרְתּוּר לְבֵין הֶל

...גִּבּוֹר שֶׁאֵין שֵׁנִי לוֹ לְעֹז וְלִגְבוּרָה / וּשְׁמוֹ הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר...

איור לאסופת דמויות מן הסאגה הארתוריאנית, סנקט פטרבורג, 2002.

Armorico regi mittens mandavit Hoelo
ut sibi presidio festina classe rediret.
Sanguis enim communis eos sociabat amorque
alter ut alterius deberet dampna levare.
Mox igitur collegit Hoel ad bella feroces
circumquaque viros et multis milibus ad nos
venit, et Arturo sociatus perculit hostes
sepius agrediens, et stragem fecit acerbam.
Hoc socio securus erat fortisque per omnes
Arturus turmas dum progrederetur in hostes,
quos tandem vicit patriamque redire coegit,
composuitque suum legum moderamine regnum.
Mox quoque submisit post hec certamina Scotos
ac Hibernenses, convertens bella, feroces.
Supposuit patrias illatis viribus omnes,
et Norwegenses trans equora lata remotos
subdidit et Dacos invisa classe petitos.
Gallorum populos ceso Frollone subegit,
cui curam patrie dederat Romana potestas.
Romanos etiam bello sua regna petentes
obpugnans vicit, procuratore perempto
Hyberio Lucio, qui tunc collega Leonis
induperatoris fuerat jussuque senatus
venerat ut fines Gallorum demeret illi.
Ceperat interea nostrum sibi subdere regnum
infidus custos Modredus desipiensque
illicitam venerem cum conjuge regis agebat.
Rex etenim transire volens, ut fertur, in hostes,
reginam regnumque suum commiserat illi.
Ast ut fama mali tanti sibi venit ad aurs,
distulit hanc belli curam patriamque revertens
applicuit multis cum milibus atque nepotem
obpugnans pepulit trans equora diffugientem.

וְאִישׁ לִשְׁלוֹם רֵעֵהוּ עָרְבוּ שְׁנֵי הַמְּלָכִים.
אֲזַי הִגִּיעַ הֶל בְּרֹאשׁ צִי מִלְחָמָה,
יָצָא מוּל הָאוֹיֵב, תָּקַף חָזוֹר וָשׁוּב
בַּעַל בְּרִיתוֹ שֶׁל אַרְתּוּר. הֵבִיס שׁוּק עַל יָרֵךְ
אֶת הַשּׁוֹנֵא הַצַּר, קָטַל בָּהֶם כַּהֹגֶן.
אָכֵן, עִם בַּעַל בְּרִית כָּזֶה הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר
יָכוֹל הָיָה לָשֶׁבֶת בְּמַמְלַכְתּוֹ לָבֶטַח
וּבְשָׁלוֹם לִשְׁלֹט. כֵּיוָן שֶׁאֶת אוֹיְבָיו
הֵבִיס וְאַרְצָה שָׁב, הֵשִׁיב הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר
מִשְׁפָּט בְּמַמְלַכְתּוֹ, חוֹלֵל מִשְׁטָר וְסֵדֶר.
מִקֵּץ זְמַן־מָה הִכְרִיעַ הַמֶּלֶךְ אֶת הַסִּקוֹטִים
וּבְתוֹךְ זְמַן קָצָר הֵבִיס אֶת בְּנֵי אִירְלַנְדְיָה,
בְּמִלְחָמָה קָשָׁה וְאַכְזָרִית הִכְנִיעַ,
וְאֶת אַרְצָם הִדְבִּיר תַּחְתָּיו, אֲזַי יָצָא
אֶל יַרְכְּתֵי צָפוֹן עַל אֶרֶץ הַנּוֹרְבֶגִים,
כָּבַשׁ אוֹתָם, הִכְנִיעַ, עַל דֶּנְמַרְק עָלָה
בְּצִי עָצוּם וְרַב. כָּבַשׁ אֶת אֶרֶץ פְּרוֹלוֹ,[6]
הִכְנִיעַ אֶת הַגַּלִּים, עֲלֵיהֶם שִׁלְטוֹנָם
פָּרְסוּ הָרוֹמָאִים. בְּמִלְחַמְתּוֹ בְּרוֹמָא
הֵבִיס הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר אֶת הַקָּמִים עָלָיו,
הָרַג אֶת הַנְּצִיב, הִיבֶּרְיוּס לוּקְיוּס[7] שְׁמוֹ,
רֵעֵהוּ שֶׁל לֵאוֹנִיס[8] הַמְפַקֵּד אִישׁ רוֹמָא
בְּצַו סֶנָט הָיָה עָלָיו אֶת גְּבוּלוֹתֶיהָ
שֶׁל גַּלְיָה לְבַצֵּר. בֵּין כֹּה וָכֹה סֵר מוֹדְרֶד
עָלָיו צִוָּה הַמֶּלֶךְ לִשְׁמֹר עַל מַמְלַכְתּוֹ,
זֶה מוֹדְרֶד הָאֱוִיל, בּוֹגֵד, מוֹלִיךְ שׁוֹלֵל,
חָמַס אֶת הַמְּלוּכָה, אֶת הַשִּׁלְטוֹן תָּפַס
גַּם אֲהָבִים תִּנָּה עִם רַעְיַת הַמֶּלֶךְ,
כִּי אַרְתּוּר הַלּוֹחֵם מֵעֵבֶר לַיַּמִּים
מָסַר בְּיָדוֹ שֶׁל מוֹדְרֶד רַעְיָה וּמַמְלָכָה.
אַךְ כַּאֲשֶׁר הִגִּיעוּ שְׁמוּעוֹת עַל הַנְּבָלָה
לְאָזְנֵי הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר, לְהִלָּחֵם חָדַל
וּבְהֶקְדֵּם עָשָׂה דַּרְכּוֹ אֶל הֶחָצֵר.

Illic collectis vir plenus prodicione
undique Saxonibus cepit committere pugnam
cum duce, set cecidit deceptus gente prophana
in qua confisus tantos inceperat actus.
O quantas hominum strages matrumque dolores
quarum conciderant illic per prelia nati!
Illic rex etiam letali vulnere lesus
deseruit regnum, tecumque per equora vectus,
ut predixisti, nimpharum venit ad aulam.
Ilico Modredi duo nati regna volentes
subdere quisque ceperunt bella movere
alternaque suos prosternere cede propinquos.
Deinde nepos regis dux Constantinus in illos
acriter insurgens populos laniavit et urbes,
prostratisque simul crudeli morte duobus
jura dedit populo regni diademate sumpto.
Nec cum pace fuit quoniam cognatus in illum
prelia dira movens violavit cuncta Conanus
proripuitque sibi regiones rege perempto,
quas nunc debiliter nec cum ratione gubernat.

נָחַת, לָחַם בְּמוֹדְרֶד, הֵבִיס אֶת בֶּן אָחִיו,
וְזֶה נִמְלַט מֵעֵבֶר לַיָּם, אֶל הַסַּקְסוֹנִים
חָבַר. בְּעֶזְרָתָם יָצָא לִקְרַב עַל אֲדוֹנוֹ,
הָיְתָה הַמִּלְחָמָה קָשָׁה, לְלֹא רַחֵם,
נִבְגַּד בְּיַד כּוֹפְרִים נָפַל בָּהּ בֶּן בְּלִיַּעַל,
בָּהֶם אֶת אֵמוּנוֹ נָתַן וּבְמִלְחָמָה פָּתַח.
גָּדוֹל הָיָה הַקֶּטֶל, בָּכְתָה אֵם עַל בָּנֶיהָ
נָפְלוּ חָלָל בַּקְּרָב. נִפְצַע קָשֶׁה הַמֶּלֶךְ,
פָּצוּעַ אֲנוּשׁוֹת, נָטַשׁ אֶת מַמְלַכְתּוֹ,
הִפְלִיג בַּיָּם אִתְּךָ, כְּפִי שֶׁזֹּאת צִיַּנְתָּ,
בָּא אֶל חֲצַר בְּתוּלוֹת. אָז שְׁנֵי בָּנָיו שֶׁל מוֹדְרֶד,

...אֶל הַסַּקְסוֹנִים / חָבַר. בְּעֶזְרָתָם יָצָא לִקְרַב עַל אֲדוֹנוֹ, / הָיְתָה הַמִּלְחָמָה קָשָׁה, לְלֹא רַחֵם...
מערב בריטניה בשנת 600 לערך. שבטי הסקסונים שולטים על כל דרום־מזרח האי.

אֶת הַמְּלוּכָה חָפְצוּ בְּמִלְחָמָה לִכְבֹּשׁ,
פָּגְעוּ בַּאֲרָצוֹת שְׁכֵנוֹת שֶׁלִּגְבוּלֶיהָ.
אָז קוֹנְסְטַנְטִין,[9] דֹּכֶס וּבֶן אֲחִי הַמֶּלֶךְ,
לָחַם בָּהֶם, הֵבִיס, הֶחְרִיב עַמִּים וְקֶרֶת
וְאֶת שְׁנֵיהֶם קָטַל לְלֹא רַחֵם. נָטַל
אֶת כֶּתֶר הַמַּלְכוּת חוֹקֵק חֻקִּים לָעָם.
אַךְ לֹא הֵבִיא שָׁלוֹם. כִּי קוֹנַן[10] שְׁאֵר בְּשָׂרוֹ
לָחַם בּוֹ, הֲרָגוֹ, וְאֶת אַרְצוֹ כָּבַשׁ,
בְּיָד רָפָה שָׁלַט לְלֹא בִּינָה וְדַעַת.

* * *

מלחמתו של המלך ארתור בפולשים הסקסונים. שטיח קיר (פרט), המאה ה־13. המוזיאון העירוני, ברן.

המהתלה של סר גוויין

סר גוויין יוצא מול סר גילברט, אבי העלמה.
כנס מועדון אבירי השולחן העגול בוויילס, אביב 1987.

סר גוויין האחר

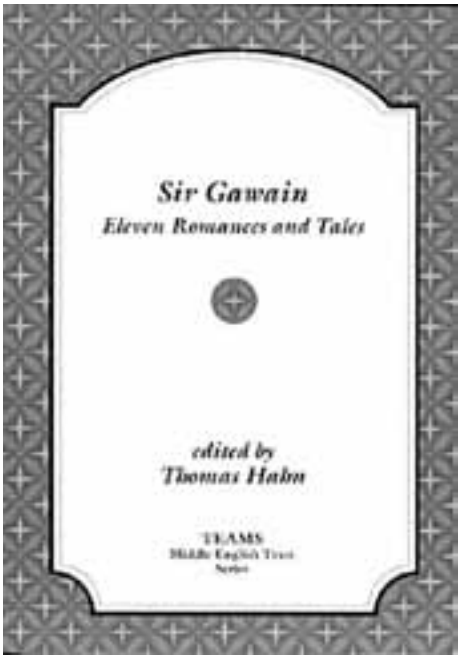

אַבִּיר מְנֻמָּס הוּא סֶר גֶּוִין,
וִיפַת תֹּאַר הַגְּבִירָה.
נָהַג הוּא בָּהּ בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ,
הֵשִׁיבָה לוֹ מַעֲדַנּוֹת.
עַל כֵּן מִבְּלִי לְהִתְמַהְמֵהַּ
זָכָה הָאִישׁ בַּחֲסָדֶיהָ.

המהתלה של סר גוויין

המהתלה פותחת באמצע שיחה בין סר גוויין לבין גבירה אלמונית, עדות לחסרונה של תמונת הפתיחה. עם זאת אנו למדים מן ההמשך, כי סר גוויין פגש את העלמה באוהלה כאשר היה במסע ציד. בדומה למצב *בסר גוויין והאביר הירוק* ניכר באבירנו שהוא מעדיף את חדר המיטות על פני שדות הציד. אולם בשונה מן היצירה הנזכרת, בה עומד סר גוויין בכבוד מול פיתוייה של ליידי ברטילק, הרי *שבמהתלה* ממהר האביר, ומבלי לאבד זמן יקר הוא מבצע בעלמה את זממו. זאת על אף הרמז העולה מדבריה (החסרים) של האלמונית, כי הוא עלול לשלם על כך ביוקר.

המהתלה של סר גוויין משלבת לכלל עלילה אחת שתי אפיזודות המוכרות לנו מן הרומנסה הצרפתית, המבוססת על *פרסיבל* לקרטיין דה טרואה. אצל דה טרואה, מערכת היחסים בין גוויין לבין הגבירה האלמונית מביאה בסופו של דבר לדו־קרב בינו לבין אחיה, בראן דה ליס (Bran de Lys) שמו, הלא הוא ברנדלס מן היצירה שלפנינו. אולם הדברים אינם מגיעים לסוף טרגי, שכן הגבירה אצל דה טרואה מציגה בפני אהובה ואחיה את בנה הנולד מזרעו של גוויין. האח מתרצה; ארתור, בהמלצתו החמה של סר גוויין, מצרף את האביר למסדר השולחן העגול; והכול בא על מקומו בשלום. בניגוד לרדיפת השלום הצרפתית, הנוסח

סר פרסיבל (Persival) לקרטיין דה טרואה. ***המהתלה***, שהיא גרסה אנגלית מאוחרת יותר של עלילות פרסיבל לדה טרואה, היא עדות להיזון חוזר בין שתי התרבויות, אנגלית מזה וצרפתית מזה, בסאגה הארתוריאנית.

מתוך: Medieval Majesty's Renaissance Faire שנערך בפניקס, אריזונה, אביב 2002.

האנגלי, לא זו בלבד שהוא משמיט את קטע הפיוס, אלא שהוא מציב את סר גוויין בשורה של דו־קרבות, מהם יוצא גיבורנו וידו על העליונה.

על אף הפתיחה בעלת הנופך הארוטי, *המהתלה* איננה עוסקת באהבה רומנטית. שורת הקרבות שהם עיקרה של העלילה מתרכזת בסוגיית הכבוד שבין גברים. הגבירה — ויהיה מעמדה אשר יהיה: אחות, מאהבת, הבת חסרת השם, מהווה אמנם ציר מרכזי — סביבה נערכת העלילה ונבחן הקוד האבירי בקֶרב שורת הגברים, אך היא עצמה אלמונית כליל ומסתפקת בשורות ספורות בלבד. מכאן שברגע בו מילאה את תפקידה, ולאחר שזכתה במכות

נאמנות מידי אביה, נעלמת גברתנו מבלי להותיר זכר אחריה. סר גילברט ובניו נותרים ללקק את פצעיהם, בעוד סר גוויין מיודענו שב אל החצר בקמלוט, נכון להרפתקה הבאה בתור.

בעצם הכותרת מובלע ההיבט הסרקסטי של *המהתלה*. התיבה *Jeaste* הלא הוא ה־Jest, קרי: מהתלה או בדיחה, מקורה ב־gesta הלטיני, כלומר: מעשה עלילה, בעיקר עלילת גבורה, דוגמת ה־Chanson de geste, השירות המספרות את עלילות הגבורה של אבירי צרפת. הנה כי כן, עלילת גבורה שאיננה כי אם בדיחה פרטית של המחבר על חשבונו של אחד מאבירי המופת בסאגה הארתוריאנית.

המהתלה הגיעה אלינו בכתב יד מן העידן האליזבתי, והיא שוכנת היום בספרייה הבודליאנית באוקספורד, הגם שברור, על בסיס מחקר לשוני, כי המקור הוא מוקדם יותר, ככל הנראה מן המחצית השנייה של המאה ה־15, והוא נסמך בתורו על מקור מוקדם יותר. היצירה היא עוד עדות לפופולריות הרבה לה זכה סר גוויין בקרב ציבורי מאזיני הבארדים בימים ההם.

התרגום

המשקל הדומנינטי ב*מהתלה* הוא החרוז האוקטוסילבי המסגיר השפעה צרפתית מאסכולת קרטיין דה טרואה. עם זאת, הכתוב אינו שומר על משקל אחיד. אין זה בהכרח פגם של המחבר האלמוני, ייתכן שמבנה השורות שירת את אילוציו של הבארד הקורא את היצירה בפני ציבור מאזינים. כרגיל במקרים מעין אלו העדפתי לשמור בתרגום על משקל אחיד, המעניק ליצירה את שטפה המלודי. עם זאת בחרתי להשמיט את החריזה האנונסטיבית הנשמעת בדרך כלל, בתרגום, כאי־הבנה מצערת וקוצר יד של המתרגם.

* * *

המהתלה של סר גוויין

[...]

אָמַר:
"בָּךְ לֹא פָּגַעְתִּי לְרָעָה,
מְצָאתִיךָ בִּשְׂדֵה הַצַּיִד."
חִבֵּק אוֹתָהּ בִּזְרוֹעוֹתָיו,
אֶת פִּיהָ הַמָּתוֹק נִשֵּׁק.

אַבִּיר מְנֻמָּס הוּא סֶר גֶּוִין,
וִיפַת תֹּאַר הַגְּבִירָה.
נָהַג הוּא בָּהּ בְּדֶרֶךְ אֶרֶץ,
הֵשִׁיבָה לוֹ מַעֲדַנּוֹת.
עַל כֵּן מִבְּלִי לְהִתְמַהְמֵהַּ
זָכָה הָאִישׁ בַּחֲסָדֶיהָ.

מִקֵּץ זְמַן־מָה הִנֵּה זֶה בָּא
אַבִּיר נִשָּׂא, רָם וְחָסוֹן.
פָּרַץ לָאֹהֶל הָאַבִּיר,
מָצָא אוֹתָהּ עִם סֶר גֶּוִין:
"סֶר, זוֹ כְּפִיּוּת תּוֹדָה," אָמַר,
"יִהְיֶה גְּמוּלְךָ צָרָה צְרוּרָה.

כִּי עִם בִּתִּי אַתָּה שׁוֹכֵב,
בְּכָךְ פָּגַעְתָּ בִּי קָשׁוֹת
וְלֹא תּוּכַל לְרַצּוֹתֵנִי.
עַד כֹּה אִישׁ לֹא בִּתֵּק בְּתוּלֶיהָ,
אוּלָם אַתָּה הִצְלַחְתָּ, סֶר.
מִכָּאן שֶׁבַּר־מַזָּל אַתָּה.

The Jeaste of Syr Gawayne

[...]

And sayde, "I dreede no threte;
I have founde youe here in my chase."
And in hys armes he gan her brace,
With kyssynge of mowthes sweete.

There Syr Gawayne made suche chere,
That greate frendeshyp he founde there,
With that fayre lady so gaye;
Suche chere he made, and suche semblaunce
That longed to love, he had her countenaunce
Withoute any more delaye.

He had not taryed with her longe,
But there came a knyght tall and stronge;
Unto the pavylion he wente.
He founde Syr Gawayne with that lady fayre:
"Syr knyght, thow makest an evyll repayre
That wyll make the shente.

Yt ys my doughter that thow lyest by.
Thowe hast done me great vyllanye –
Amende yt mayst thou nought.
Thou haste greate fortune with that dame:
Tyll nowe never man coulde for shame.
I see, Syr knyght, that thou hast wrought,

עַתָּה הִכּוֹן, שְׁלֹף חַרְבְּךָ.״
אֲזַי הוֹסִיף הָאִישׁ וְסָח:
״פָּגַעְתָּ בִּכְבוֹדוֹ שֶׁל אָב
וְלֹא אֶמְחַל לְךָ עַל כָּךְ.
עַל כֵּן הִכּוֹן לִקְרַב בֵּינַיִם.״

אֲזַי גֶּוִין דִּבֵּר כָּזֹאת:
״כֹּה רַב חַסְדָּהּ שֶׁל הַשֵּׁגָל,
אוֹתִי אוֹהֶבֶת הִיא לָבֶטַח.
אֲבָל אַתָּה הֲלֹא אָבִיהָ,
עַל כֵּן מִיָּד אֶגְמֹל עַל כָּךְ
עַל פִּי חוֹבַת אַבִּיר וְשׁוֹעַ.

כָּל פְּקֻדּוֹתֶיךָ אֲמַלֵּא,
גַּם אֲשַׁלֵּם גְּמוּלְךָ כַּצֹּרֶךְ
אִם רַק תַּנִּיחַ לִי לָלֶכֶת.״
״לֹא!״ סָח אֶל הָאַבִּיר הָאָב:
״תְּחִלָּה תּוֹכִיחַ גְּבוּרָתְךָ,
וָלֹא, אָבוּז לְךָ לָעַד.״

הֵשִׁיב גֶּוִין: ״אֲנִי מַבְטִיחַ
לְךָ כִּי כָּל אֲשֶׁר יִקְרֶה
הוּא שֶׁחַיָּב יִהְיֶה לִקְרוֹת.״
אֶת מוֹסְרוֹת סוּסוֹ נָטַל הוּא,
קַלּוֹת זִנֵּק אֶל הַמַּרְדַּעַת,
אַבִּיר מֵיטִיב וְנֶאֱמָן.

נָטַל כִּידוֹן אָרֹךְ, אֵיתָן,
דָּהַר, פָּנָה בְּמַעְגָּל,
סַב לְאָחוֹר דִּרְבֵּן סוּסוֹ.
שְׁנֵיהֶם הִרְכִּינוּ חֲנִיתוֹת
וּבַמִּישׁוֹר פָּתְחוּ בְּדַהַר,
בְּמֶרֶץ רַב אִישׁ עַל אָחִיו.

Wherefore I see fortune ys thy frynde.
But hastely unto harnes nowe thou wynde."
Than sayed that bolde knyght:
"Thou hast done me muche dyshonoure,
And may not amende yt, by Mary floure!
Therefore hastelye the dyght."

Than bespake Syr Gawayne, and thus he sayde:
"I suppose I have the love of the mayde,
Suche grace on her have I founde.
But and youe be her father deere,
Syr, amendes nowe wyll I make here,
As I am to knyghthode bounde.

Nowe all forewardes I wyll fullfyll,
And make amendes youe untyll,
And lette me passe quyte."
"Naye," sayed the olde knyght than.
"Fyrst wyll we assaye oure myghtes as we can,
Or else yt were a dyspyte."

Nowe sayde Gawayne, "I graunte yt the,
Sythe yt none otherwise wyll be:
Nedes must that nedes shall."
He toke hys stronge horse by the brydle,
And lyghtly lepte into the saddle,
As a knyght good and royall.

He toke a spere that was greate and stronge,
And forthe he wente, a large furlonge,
And turned hys horse with mayne.
They feutred theyr speares, these knyghtes good,
And russhed together with eger moode,

נָגַח בָּאָב גֶּוִין בְּכֹחַ,
נָפְלוּ הַסּוּס רוֹכְבוֹ גַּם יַחַד,
בָּאָחוּ הָאַבִּיר שָׁרוּעַ.
סַב אֶת סוּסוֹ גֶּוִין אָחוֹר,
שָׁאַל אֶת הָאַבִּיר־הָאָב:
"הַרְצוֹנְךָ בְּעוֹד סִיבּוּב?"
הֵשִׁיב לוֹ הָאַבִּיר בְּלָאוּ.

"לֹא, סֶר אַבִּיר, בָּזֹאת נִכְנַעְתִּי,
לֹא לְפִי כֹּחִי אֶחָד כָּמוֹךָ.
אַךְ אָנָּא הַב לִי אֶת חַיַּי."
גֶּוִין הֵשִׁיב: "אַךְ זֹאת בִּתְנַאי
שֶׁלֹּא תִּפְגַּע בַּבַּחוּרָה."
"אֲנִי מַסְכִּים," הֵשִׁיב הָאָב.

"וְעוֹד בַּחֶרֶב תִּשָּׁבַע
שֶׁלֹּא בַּיּוֹם וְלֹא בַּלַּיְלָה
תַּחְרֹשׁ לָצֵאת עָלַי בַּשֶּׁלַח.
עַכְשָׁו קַח אֶת סוּסְךָ וְלֵךְ
בְּעוֹד אֲנִי, אַבִּיר הַמֶּלֶךְ,
אֶפְעַל כַּמְקֻבָּל עִמִּי."

נִשְׁבַּע הָאָב, סֶר גִּילְבֶּרְט שְׁמוֹ,
עָשִׁיר, אֵיתָן, נִשָּׂא הַשּׁוֹעַ.
אָמַר: "שְׁמֹר נַפְשְׁךָ וָלֹא
לְעֵת שְׁנָתְךָ תִּמְצָא מוֹתְךָ
בְּלַהַב חַד יִפֹּל עָלֶיךָ."
אָמַר דְּבַר הָאַבִּיר־הָאָב.

הֵשִׁיב גֶּוִין: "אָכֵן זֶה כָּךְ,
אַךְ בְּבוֹאוֹ תִּשְׁמַע מִמֶּנִּי
פְּרָטִים עַל תּוֹצָאוֹת הַקְּרָב.
הִנֵּה אֲנִי נָכוֹן לַכֹּל,

Above on the mountayne.
Gawayne smotte thys knyght so soore,
That hys horse with strenght he overthrewe thore,
And on the grounde he laye upright.
Syr Gawayne turned hys horse agayne
And sayde, "Syr knyght, wyll ye any more fayne?"
"Naye," he sayed, for he ne myght.

"I yelde me, Syr knyght, into thy hande,
For thou arte to styffe for me to stande.
My lyfe thou graunte me."
"On thys covenaunte," Syr Gawayne sayde:
"That ye do no harme unto the mayde,
I am agreed that yt so be.

"Also ye shall swere on my swerde here,
That none armes agaynst me ye shall beare,
Neyther todaye nor tonyght.
And then take your horse, and wende your waye,
And I shall do the best that I maye,
As I am a trewe knyght."

There thys knyght sware, and dyd passe;
Syr Gylbert called he was,
A ryche earle, styffe and stoure.
He sayde, "Syr kngyht, take good kepe,
For better shalt thou be assayled or thou slepe,
With many a sharpe shoure."

Than sayd Gawayne, "I beleve right well.
Whan they come, youe shall here tell
Howe the game shall goo.
I am nowe here in my playnge –

לֹא אֶמָּלֵט מִפְּנֵי אִיּוּם
גַּם אִם אֵדַע תְּבוּסָה קָשָׁה.״

הָלַךְ סֶר גִּילְבֶּרְט לְדַרְכּוֹ.
נִמְלַט סוּסוֹ, דָּהַר בַּגַּיְא,
רָדַף אַחֲרָיו רַגְלֵי סֶר גִּילְבֶּרְט,
דּוּמָם צוֹלֵעַ בַּמּוֹרָד,
מֻכֶּה מִיָּדוֹ שֶׁל סֶר גֶּוִין,
גּוּפוֹ חָבוּל, כְּבוֹדוֹ פָּגוּעַ.

גֶּוִין הִכָּהוּ עַל הַשֶּׁכֶם;
עַל כֵּן רָכַן, יָשַׁב, נִשְׁעַן
עַל גֶּזַע עֵץ, בִּקֵּשׁ לָנוּחַ.
עָבַר זְמַן־מָה, הוּא נָח מְעַט.
אָזַי בָּא בְּנוֹ שֶׁל הָאַבִּיר,
הוּא סֶר גַּיְמוּר, זֶה שְׁמוֹ בַּחֶלֶד.

״מַה מַּעֲשֶׂיךָ כָּאן?״ שָׁאַל.
״הַאִם פָּגְעוּ בְּךָ בַּיַּעַר?
נִדְמֶה לִי שֶׁדָּמְךָ שׁוֹתֵת!״
״כֵּן, בְּנִי, זוֹעֵם עָלַי הָאֵל.
אַבִּיר פָּגַע בִּי בִּכְבוֹדִי,
נוֹסָף לַכֹּל סוּסִי אָבַד.

דָּמִי שׁוֹתֵת, אַךְ בְּלִבִּי
רַב הַכְּאֵב יוֹתֵר, עַל כִּי
שָׁכַב עִם אֲחוֹתְךָ הָאִישׁ.
וְגַם נִשְׁבַּעְתִּי בְּחַרְבִּי
כִּי לֹא אֵצֵא עָלָיו בְּשֶׁלַח
הַיּוֹם אֶת חֶרְפָּתִי לִנְקֹם.״

״אַל דְּאָגָה, אָבִי,״ הֵשִׁיב לוֹ,
״גְּמוּלוֹ כַּהֹגֶן אֲשַׁלֵּם,

I wyll not go awaye for no threatynge,
Or that I will feele more woo."

Than Syr Gylberte wente hys waye.
Hys horse was gone downe the valaye,
On foote he must hym abyde;
He yode downe, without wordes more.
The strokes greaved hym full soore;
That bated muche hys pryde.

Syr Gawayne had smytten hym in the sholderblade;
After hys walkynge the blode out shade.
He rested hym under a tree.
He had not rested hym but a lyttell space,
But one of hys sonnes came to that place –
Syr Gyamoure called was he.

"Father," he sayde "what ayleth youe nowe?
Hathe any man in thys forrest hurte youe?
Me thynke full faste ye blede!"
"Yea, sonne," he sayde, "by Goddes grame!
A knyght hath done me spyte and shame,
And lost I have my stede.

"Also he hath layne by thy syster, by the Rode!
That greveth me more than shedynge of my blode,
And the dyspyte was well more:
And he hath made me to sweare
That todaye none armes shall I beare,
Agaynst hym, by Goddes ore!"
"Father, nowe be of good chere,
And I shall rewarde hym, as ye shall here,
As I am a trewe knyght!

כִּי בֵּן מָסוּר אֲנִי לְךָ.
אִם לֹא יַכֶּה אוֹתִי אֶחְבֹּט בּוֹ
כְּפִי שֶׁלֹּא נֶחְבַּט עַד הַנָּה,
וְכָךְ יִמְצָא מוֹתוֹ הָעֶרֶב.״

״יִשְׁמֹר אוֹתְךָ, בְּנִי, אֱלֹהִים,
מִפִּיךָ הַשּׁוֹפֵעַ לַהַג,
פֶּן תִּכָּשֵׁל בְּדַרְכְּךָ.
כִּי עוֹד מְעַט הֲלֹא תֵּדַע
אֶת נַחַת זְרוֹעַ הָאַבִּיר
שְׁמוֹ בָּרַבִּים נוֹדַע לְאֹמֶץ.״

״הֱיֵה שָׁלוֹם, אָבִי,״ סָח גַּיְמוּר.
אֶל אֲחוֹתוֹ יָצָא לַדֶּרֶךְ,
דָּהַר וְהִתְיַצֵּב בַּפֶּתַח.
נִכְנַס לָאֹהֶל שָׁם רָאָה הוּא
אֶת סֶר גֶּוִין עִם אֲחוֹתוֹ,
בְּלֹא רָצוֹן לָרִיב אִתּוֹ.

״קוּם!״ סָח, ״אַתָּה אַבִּיר בֶּן חַיִל,
וְצֵא מוּלִי אֶל הַדּוּ־קְרָב.
עַכְשָׁו מִיָּד! עִם אֲחוֹתִי
אַתָּה שׁוֹכֵב, בִּכְבוֹד אָבִי
וּבְגוּפוֹ הַיּוֹם פָּגַעְתָּ.
עַל כֵּן מִיָּדִי מוֹתְךָ נִגְזַר.״

הֵשִׁיב גֶּוִין: ״עַל חֲטָאַי
לְרַצּוֹתְךָ אֶשְׁמַח, אֲזַי
אֵלֶךְ מִכָּאן. כִּי לָמָּה לָנוּ
לְהִלָּחֵם, הֲלֹא נוּכַל
לִסְגֹּר אֶת הָעִנְיָן בֵּינֵינוּ.
עַל כֵּן, בְּבַקָּשָׁה, הַנַּח לִי.״

He shall beate me, or I shall beate hym.
I shall hym beate be he never so grymme,
And hys death todyght."

"Lett be, sonne Gyamoure, nowe I the praye!
Thou speakest more than thou maye:
That shalt thoue feele soone.
There shalt thoue mete with a knyght stronge
That wyll paye hys lyveray large and longe,
Or thy journey be all done."

"Nowe farewell, father," Gyamoure sayde.
He toke the waye to hys syster the mayde
As fast as he myght on the gate;
Unto the pavylion he toke the waye,
There as Syr Gawayne and hys syster laye,
That thought on no debate.

"Aryse," he sayed, "thou knyght stronge of hande,
And geve me battaylle on thys lande.
Hye the fast anone right!
Thou hast hurte my father todaye,
And layne by my syster, that fayre may:
Therfore thy deathe ys dyght."

Than sayde Gawayne, "Though yt be so,
Amendes I wyll make or that I goo,
Yf that I have mysdone.
Better yt ys nowe to accorde right,
Than we two nowe in battayll shulde fyght.
Therfore go from me soone."

"לֹא!" סָח גַּיְמוּר, "לֹא כָּךְ יִהְיֶה,
כִּי לֹא תֵּדַע אֶת זֶה הַיּוֹם
אִם לֹא אֶתְבַּע אֶת עֶלְבּוֹנִי.
מַהֵר וְקוּם וְצֵא מִיָּד
מוּלִי, כִּי לִקְרָבוֹת בֵּינַיִם
בָּרָא אוֹתִי הָאֱלֹהִים."

כֵּיוָן שֶׁלֹּא נוֹתְרָה בְּיָדוֹ
בְּרֵרָה, זִנֵּק גֶּוִין קַלּוֹת.
עָלָה זָרִיז אֶל הָאֶכֶף
(עָמַד סוּסוֹ סָמוּךְ לְשָׁם),
בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה נָטַל
חֲנִית בְּיָדוֹ נָכוֹן לַקְּרָב.

שְׁנֵי אַבִּירִים פָּתְחוּ בְּדַהַר
עַד מַרְגְּלוֹת הָהָר מוּלָם,
חֲצִי פַּרְסָה אִם לֹא יוֹתֵר
רָכְבוּ יַחְדָּו זֶה לְצַד זֶה,
מִצֶּלַע הַסּוּסִים דָּם זָב
אֲזַי יָצְאוּ אִישׁ עַל רֵעֵהוּ.

הֲיֵשׁ עוֹד צֹרֶךְ לְסַפֵּר?
הִכָּהוּ בַּחֲנִית גֶּוִין,
נִסְרַח לָאָרֶץ יְרִיבוֹ,
נִבְהַל הַסּוּס נִמְלַט מִשָּׁם;
פָּצוּעַ הָאַבִּיר שָׁכַב.
שָׁאַל אוֹתוֹ גֶּוִין עַכְשָׁו:

"הַאִם נַמְשִׁיךְ אַבִּיר יָקָר?"
"לֹא, לֹא," הֵשִׁיב, "כֵּלִי מַכְאוֹב,
שׁוּב לֹא אוּכַל לְהִלָּחֵם.
אֲנִי נִכְנָע, הַב לִי חַיַּי,
כִּי אֵין לִי רִיב אִתְּךָ יוֹתֵר,
שֶׁלְּךָ הוּא שְׂדֵה הַקְּרָב הַזֶּה."

"Nay," sayed Gyamoure, "that shall not bee.
That daye, knyght, shalt thow never see,
For to suffer suche a skorne.
Aryse in haste, and that anone,
For with the wyll I fyght alone,
As God lett me be borne!"

Gawayne sawe no better bote,
And wyghtelye he lepte on foote.
Hys horse was fast hym bye;
Into the saddle wightelye he sprente,
And in hys hande hys speare he hentte,
And loked full egerlye.

Eyther turned hys horse than awaye
A furlonges lenght, I dare well saye,
Above on the mountayne.
They ranne together, those knightes good,
That theyr horses sydes ranne on bloode,
Eyther to other, certayne.

What nedeth nowe more tale to tell?
Gawayne smotte hym with hys speare so well,
That he fell flatte to the grounde;
Hys horse was fyers, and went hys waye,
And hurte was the knyght ther as he laye.
Syr Gawayne asked hym in that stounde:

"Syr knight wyll ye any more?"
"Naye," he sayde, "I am hurte so sore
I maye not my selfe welde.
I yelde me, syr knyght, and save my lyfe,
For with the I wyll no more stryffe,
For thowe hast wonne the felde."

"אוּלָם זֹאת, סֶר, בִּתְנַאי מְפֹרָשׁ,
כִּי תִּתְחַיֵּב שֶׁלֹּא לִתְקֹף
אוֹתִי הַיּוֹם הַזֶּה בְּשֶׁלַח.
הִנֵּה חַרְבִּי, נָא הִשָּׁבַע."
"אָכֵן," הֵשִׁיב, "אֲנִי נִשְׁבָּע
שֶׁלֹּא לִתְקֹף אוֹתְךָ הַיּוֹם.

הֱיֵה שָׁלוֹם, רֵעִי, עַל פִּי
עֲלִילוֹתֶיךָ זֶה הַיּוֹם
נִרְאֶה כִּי בַּר־מַזָּל אַתָּה.
אַבִּיר אַמִּיץ, חָסוֹן, הִנֵּה
אֵין עוֹד בֵּינֵינוּ מִלְחָמָה,
עֲלֵה וּצְלַח וְעֶרֶב טוֹב."

כָּךְ סֶר גַּיְמוּר יָרַד לָעֵמֶק,
עָיֵף, כּוֹאֵב, רַגְלֵי הָלַךְ,
גִּלָּה אוֹתוֹ מַהֵר הָאָב:
"בָּרוּךְ שׁוּבְךָ, גַּיְמוּר," אָמַר,
"נִדְמֶה לִי, אִם אֵינִי טוֹעֶה,
שֶׁלֹּא הִצְלַחְתָּ בַּמִּשִׁימָה.
אֲנִי חוֹשֵׁשׁ לְךָ, הֲלֹא
עַל סוּס יָצָאתָ כְּאַבִּיר
אַךְ בְּשׁוּבְךָ תִּצְלַע בָּרֶגֶל."
"אָכֵן יֵשׁ טַעַם לִדְאָגָה,
נִצַּח אוֹתִי הָאִישׁ בַּקְּרָב
וְגַם כַּהֹגֶן בִּי חָבַט.

אֱמֶת לֹא אֲשַׁקֵּר," הוֹסִיף,
"נוֹעָז, חָסוֹן, אַמִּיץ הַגֶּבֶר.
וַדַּאי אַבִּיר מֵחֲצֵרוֹ
שֶׁל אַרְתּוּר, לַשֻּׁלְחָן מֵסֵב.
מֵיטִיב לִדְקֹר וְלַהֲלֹם
אֶת זֹאת לָמַדְתִּי הַיּוֹם."

מתוך: MEDIEVAL MAJESTY'S RENAISSANCE FAIRE, שנערך בפניקס, אריזונה, אביב 2002.

"Syr, on thys covenaunte I the graunte,
So ye wyll make me faythe and warraunte,
Todaye agaynst me no armes to beare:
Sweare thys othe on my swearde bright."
"Yes," he sayde, "I wyll, as I am trewe knight,
That thys daye I wyll not youe deare.

"Nowe fare well, knyght, so God me amende!
For I see fortune ys thy greate frende –
That sheowith in the todaye;
There ys no bote to stryve agayne,
For thou arte a knyght full stronge of mayne.
Fare well, and have good daye."

Thus Gyamoure wente downe the mountayne hye.
On foote he wente full werelye;
Hys father soone hym spyed.
"A! wellcome," he sayed, "my sonne Gyamoure.
Me thynke thou hast not spede well thys stoure;
That full well I see thys tyde.

"Thou went on horsebacke, lyke a good knyght,
And nowe I see thou arte dolefully dyght;
That maketh all my care."
"Father," he sayde, "yt wyll none otherwise be.
Yonder knyght hath wonne me in warre so fre,
And hathe wounded me full sore.

"Forsothe," sayde Gyamoure, "I wyll not lye,
He ys a stronge knyght, bolde and hardye.
Of Arthures courte I trowe he ys;
I suppose on of the Rounde Table,
For at nede he ys both stronge and hable.
So have I founde hym, withouten mysse."

עוֹד הוּא מְתַנֶּה אֶת צָרוֹתָיו,
הִנֵּה הִגִּיעַ אָח נוֹסָף,
שְׁמוֹ סֶר טִיֵרִי, עַל גַּב סוּסוֹ —
דּוֹהֵר צוֹהֵל וּמְכַרְכֵּר —
נוֹדַע הָאִישׁ לִתְהִלָּה,
מִנֶּגֶד לְאָבִיו בָּלַם.
הוּא לֹא יָדַע אֶת שֶׁקָּרָה
לָאָב. עַל כֵּן אָחִיו קָרָא לוֹ
הַצִּדָּה, סָח: "הַמְתֵּן מְעַט."
אֲזַי טִיֵרִי עוֹלֵז, סוּסוֹ
דִּרְבֵּן זִנֵּק מֵעַל וְתַחַת
בְּלֵב מָלֵא סִפּוּק וְנַחַת.

רָאָה אָבִיו, שׁוֹתֵת דָּמוֹ,
וְאֶת אָחִיו מֵכֶּה כַּהֹגֶן,
אֲזַי נִכְמַר לִבּוֹ, קָרָא:
"מִי זֶה פָּצַע אוֹתְךָ, אָבִי,
אֱמֹר, מִיָּד אֵצֵא לִנְקֹם,
אַכֶּה אֶת הַנָּבָל עַד תֹּם."

"הָיָה זֶה, בְּנִי, אַבִּיר חָסוֹן,
הוּא שֶׁהִכָּה אֶת שְׁנֵינוּ יַחַד.
שׁוֹכֵן הַגֶּבֶר בֶּהָרִים.
פָּצַע אוֹתִי הָאִישׁ קָשׁוֹת,
חָבַט הַגֶּבֶר בְּאָחִיךָ
וְגַם עִם אֲחוֹתְךָ שָׁכַב.

עַל כֵּן עַל פִּי חוֹבַת אַבִּיר
אֶת דַּם אָבִיךָ צֵא לִנְקֹם,
מַהֵר כְּכָל שֶׁרַק תּוּכַל.
עָמֹד מוּלוֹ בְּאֹמֶץ לֵב
וְאַל תִּפְחַד מִן הָאַבִּיר,
גַּם אִם הָאִישׁ כֹּחוֹ כַּבִּיר."

Right so as they spake the one to the other,
There came to them the seconde brother,
Syr Tyrry was hys name;
He came rydynge on a jolye coursyer,
Dryvinge by leapes, as the wylde fyer.
The knyght was of good fame.

He was not ware of hys father deare,
But hys brother called hym neare,
And sayde, "Syr, nowe abyde!"
He than turned hys horse, that knyght so gaye,
By leapes out of straye;
Hys hearte was full of pryde.

Than founde he hys father all blodye,
And hys brother was wounded syckerlye.
In hys hearte he began to be syke:
"A! Syr, who hath wounded youe?" quod he;
"Avenged on hym nowe wyll I be,
That shall hym myslyke."
"Iwys, sonne, yt ys a knyght stronge
That hath done us thys wronge,
Above on the mountayne.
He hath me wounded passynge soore,
And I trowe thy brother he hathe well more,
And by thy syster he hathe layne.

Therfore go nowe, as a knyght good,
And avenge the shedynge of thy fathers blood,
As faste as ever thou maye.
Loke that thou fayle not for no cowardyse,
But mete hym in the myghtyest wyse,
For he ys good at asaye."

"הֵבַנְתִּי, רַב כֹּחוֹ אָמְנָם
אֲבָל אֵצֵא מוּלוֹ לִקְרָב
כִּי הוּא פָּגַע בְּךָ קָשׁוֹת,
אַכֶּה אוֹתוֹ כְּכָל שֶׁרַק
אוּכַל. אֶבְחַן כֹּחוֹ אֲפִלּוּ
נִמְנֶה הָאִישׁ עִם בְּנֵי שָׂטָן."

דִּבֵּר טְיֵרִי, פָּנָה אָחוֹר,
דָּהַר בְּמַעֲלֵה הָהָר
מַהֵר כְּכָל שֶׁהוּא יָכֹל
בָּא אֶל הָאֹהֶל גֵּא וְסָח:
"הָהּ, סֶר אַבִּיר, עֲלֵה עַל סוּס,
הִנֵּה אָבוֹא חֶשְׁבּוֹן אִתְּךָ."

הִבִּיט בַּפֶּתַח סֶר גֶּוִין,
רָאָה מוּלוֹ אַבִּיר חָמוּשׁ.
דִּבֵּר אֵלָיו בִּמְלוֹא כָּבוֹד:
"בְּשֵׁם מַרְיָה הַבְּתוּלָה,
סֶר, אִם פָּגַעְתִּי בִּכְבוֹדְךָ
אֶשְׁמַח עַל כָּךְ לְפַצּוֹתְךָ."

"לֹא, סֶר אַבִּיר, כָּךְ לֹא יִהְיֶה.
עַל כֵּן הִכּוֹן לִקְרָב מוּלִי
וְגַם מוּטָב שֶׁתִּזְדָּרֵז,
כִּי חֵי נַפְשִׁי, בְּשֵׁם הָאֵל,
הֵן תְּשַׁלֵּם גְּמוּלְךָ מִיָּד,
עַל כֵּן מַהֵר וְצֵא, רֵעִי."

כֵּיוָן שֶׁלֹּא נוֹתְרָה בְּיָדוֹ
בְּרֵרָה, זִנֵּק גֶּוִין קַלּוֹת,
עָלָה זָרִיז אֶל הָאֶכֶף,
סוּסוֹ דִּרְבֵּן וְסָח: "וּבְכֵן,
אֶת מִזְמַת לִבְּךָ הוֹצֵא,

"I see well, father, he ys a knyght stronge.
But he hathe done youe greate wronge
Yt wolde be harde hym to wynne;
But never the later I shall do my myght.
Hys strenght assaye nowe I shall in fyght,
Yf he were of the devyls kynne."

Thys knyght Syr Terry turned hys horse,
And up the mountayne he rode with force,
As fast as he myght dryve.
He came to the pavylion, with greate pryde:
"Have done, syr knyght! Thy horse bestryde,
For with the I am at stryve."

Syr Gawayne loked out at the pavylyon doore,
And sawe thys knyght armed hym before;
To hym he sayed verelye:
"Syr, yf I have ought to youe offended,
I am ready to make yt to be amended,
By mylde mother Marye!"

"Naye, syr knyght, yt maye not so be.
Therfore make the ready faste to me,
In all the haste that thou maye;
For be God that me dere bought,
Make amendes mayest thou nought.
Therfore nowe lett us playe."

Gawayne sawe none other bote than;
Hys horse he toke as a worthye man,
And into the saddle he sprente;
He toke hys horse with a greate randone, –
"Nowe, Syr knyght, lette me have done,
What in youre hearte ys mente."

קְרִי: מִן הַכֹּחַ אֶל הַפֹּעַל.״
הֵשִׁיב טְיֵרִי: ״אֲנִי נָכוֹן,
כִּי בְּלִבִּי שִׂנְאָה קָשָׁה.״
אֲזַי שְׁנֵיהֶם חֲנִית הִרְכִּינוּ
וְדָהֲרוּ אִישׁ עַל רֵעֵהוּ
נָגְחוּ, אָכֵן הָיָה זֶה נֵס
כִּי לֹא צָנְחוּ שְׁנֵיהֶם לָאָרֶץ.

גָּנַח קָשׁוֹת טְיֵרִי, גֶּוִין
לָחַם בִּירִיבוֹ בְּשֶׁצֶף,
בְּחֹד חֲנִית שֶׁכְּמוֹ נִקֵּב
הִשְׁלִיךְ אוֹתוֹ מִגַּב הַסּוּס.
בָּאָרֶץ קוֹבָעוֹ נִנְעַץ,
קָרוֹב הָיָה טְיֵרִי לָמוּת.

דִּבֵּר אֵלָיו גֶּוִין מִלְּמַעְלָה:
״הַאִם נָשׁוּב, סֶר, אֶל הַקֶּרֶב?״
״לֹא, לֹא,״ הֵשִׁיב, גָּנַח טְיֵרִי,
״קָשׁוֹת נִפְגַּעְתִּי וְעַל כֵּן
בְּיָדְךָ חַיַּי אַפְקִיד,
אֶת רַחֲמֶיךָ אֲבַקֵּשׁ.״

״אִם כָּךְ בַּמֶּה זֶה תִּתְפָּאֵר?
לֹא תִּלָּחֵם עַד כְּלוֹת כֹּחוֹת
כִּי אֵין אוֹנִים אַתָּה?״ הֵשִׁיב:
״כֵּן, סֶר, כִּי אֵין אוֹנִים אֲנִי,
אֵינֶנִּי אוֹיְבְךָ יוֹתֵר,
כֹּה יַעֲזֹר לִי אֱלֹהִים.

אָב, שְׁנֵי בָּנָיו, שְׁלָשְׁתָּם בְּנֵי חַיִל,
בִּקְרַב מוֹפֵת שֶׁל אַבִּירִים
הַיּוֹם הֵבַסְתָּ וְאִם גַּם
אָחִי הַבְּכוֹר תַּכֶּה, אַתָּה

"Lo! Here I am," sayde Syr Terrye,
"For to the I have greate envye."
And together gan they dasshe –
They russhed together with suche debate
That marveyll yt was howe that they sate,
They gave suche a crasshe!

Syr Terrye spake in that place,
And Gawayne fought faste in that race,
And throughe the sholder hym pyght;
And caste hym over the horse backe,
That in the earth hys helme stacke,
That nyghe hys death he was dyght.
Syr Gawayne than sayed on hyght:
"Syr knyght, wyll ye any more fyght?"
He aunswered hym, "Naye!
I am so soore hurte I may no more stande.
Therfore I yelde me into thy hande;
Of mercye I the praye."

"What," sayde Gawayne, "ys that youre boast greate?
I wende youe woulde have foughten tyll ye had sweate!
Ys youre strenght all done?"
"Yea, syr, in fayth, so God me nowe save!
Of me thou mayste no more crave,
For all my myght ys gone.

"Thou haste today wonne thre knyghtes,
The father, and two sonnes, that well fyghtes,
Worshypfullye under thy shyelde.
And yf thou maye wynne oure eldest brother,
I call thee the best knyght, and none other,
That ever fought in fyelde.

הַטּוֹב בָּאַבִּירִים אֵי פַּעַם
הֵנִיפוּ שֶׁלַח בִּדוּ־קְרָב.

כִּי הוּא רַב אוֹן, רְאֵה הֵזְהַרְתָּ.
חָסוֹן יוֹתֵר מִלַּהַב פֶּלֶד,
תִּפְגֹּשׁ אוֹתוֹ עַד מְהֵרָה.
הַאִם תּוּכַל לוֹ? לֹא אֵדַע.
עִם זֹאת בִּמְלֶאכֶת אַבִּירִים
אֵין עוֹד כָּמוֹךָ, חֵי נַפְשִׁי.״

״הַנַּח לָאִישׁ,״ אָמַר גֶּוִין,
״אַתָּה, רֵעִי, נִשְׁבָּע בָּזֹאת,
שֶׁגַּם אִם רְצוֹנְךָ לִנְקֹם בִּי
גָּבַר לָבֶטַח זֶה עַתָּה,
שׁוּב לֹא תֵּצֵא עָלַי הַיּוֹם.
הַאִם הִבְהַרְתִּי אֶת עַצְמִי?״

״אֲנִי עָרֵב,״ הֵשִׁיב טִירֵי,
״הֱיֵה שָׁלוֹם, יִשְׁמֹר אוֹתְךָ
הָאֵל.״ פָּסַע טִירֵי צוֹלֵעַ,
וְלֹא עָצַר הָאִישׁ מִלֶּכֶת
עַד שֶׁבָּא אֶל אָח וְאָב
הַמְיַחֲלִים לוֹ בְּמָגוֹר.

דִּבֵּר גַּיְמוּר: ״אָחִי, זָכִיתָ
בְּמַה שֶׁאָנוּ לְפָנֶיךָ.
שֶׁכָּךְ יִהְיֶה הֵיטֵב יָדַעְתִּי.״
״אֵלִי,״ טִירֵי סָח, ״אֵין סָפֵק
כִּי שֵׁד מִשַּׁחַת הָאַבִּיר,
וְאֵין כְּמוֹתִי עֵדוּת לְכָךְ.״
הוֹסִיף אֲבִיהֶם הַקָּשִׁישׁ:
״אָכֵן חָסוֹן, אַמִּיץ הָאִישׁ
וּבַר־מַזָּל. לֹא פֶּלֶא כִּי

"For he ys full wyght, I warne youe welle:
He endureth better than doth the steele,
And that shalte thou soone see.
But he be thy matche, I can not knowe,
Of knyghthode thoue haste no felowe,
On my fayth I ensure thee."

"Nowe," quod Gawayne, "lette hym be.
And, Syr knyght, make an othe to me,
That this daye thou do me no greve;
And thou shalt passe fro me all quyte,
Where as ys nowe thy moste delyght,
Withoute any moore repreve."

Syr Terrye sayde, "Therto I graunte.
Farewell nowe! God be thy warrante."
Full weykelye he wente on foote;
He lefte never tyll he came there,
Where as hys father and Gyamoure were,
That carefull heartes had, God wote.

Than bespake Gyamoure, hys yongest brother:
"Syr, thou hast gotten as we have, and non other;
That knewe I well yt shoulde so be."
"By God!" sayd Syr Terrye, "so nowe yt ys.
He ys a devyll, forsothe ywys,
And that ys proved on me."

"Yea," quod Syr Gylbart, that Earle so olde;
"He ys a knyght bothe stronge and bolde,
And fortune ys hys frende;
My doughters love he hath clene wanne.
Therfore I dare well saye he ys a manne,
Whereever that he wende."

זָכָה בְּאַהֲבַת בִּתִּי.
אַחַת הִיא לְהֵיכָן יֵלֵךְ
מוֹפֵת לְאַבִּירִים יִהְיֶה.״

עוֹד הֵם מְגַלְגְּלִים שִׂיחָה,
שָׁמְעוּ קוֹל שִׁיר עוֹלֶה בַּיַּעַר.
פְּלוֹנִי זִמֵּר בִּמְלוֹא גָּרוֹן:
״בְּנִי בְּרֶנְדֶלְס[1] הוּא זֶה הַצּוֹהֵל,
לִכְשֶׁיִּרְאֶה אוֹתָנוּ כָּךְ,
מִיָּד יֶחְדַּל לָשִׁיר, לָבֶטַח.״

הִנֵּה הוּא הָאַבִּיר מַגִּיעַ,
עָנָף יָרֹק יָדוֹ מַחְזֶקֶת,
רוֹכֵב עַל סוּס צוֹהֵל וְטוֹב.
סָפוּן (הַסּוּס) בִּכְסוּת שָׁנִי,
עֲטוּר גְּדִילֵי זָהָב נָאִים.
אֵין עוֹד כְּמוֹתוֹ בָּאַבִּירִים.

חָמוּשׁ סוּסוֹ שֶׁל בֶּן הַחַיִל —
רֹאשׁוֹ, חָזֵהוּ וְכֵן הָלְאָה
עוֹטִים לוּחוֹת פְּלָדָה קְשׁוּחָה.
וְלָאַבִּיר עַצְמוֹ שִׁרְיוֹן
לֹא בְּנָקֵל יַכֶּנּוּ שֶׁלַח,
הוֹכִיחוּ זֹאת קְרָבוֹת אֵין סְפֹר.

עַל קוֹבָעוֹ עִטּוּר נָאֶה.
כִּרְכֵּר עַל רַמָּכוֹ סָבִיב,
בְּצַעֲדֵי רִקּוּד דִּלֵּג.
נוֹדַע לְפֶלֶא מָגִנּוֹ
מְצֻפֶּה בְּכֶסֶף מִלְּפָנִים,
וּבַז שָׁחֹר עַל כַּף יָדוֹ.

As they thre stode thus talkynge,
They hearde a manne full loude synge,
That all the woode ronge:
"That ys my sonne Brandles so gaye;
Whan he seeth us in suche araye,
He wyll leave hys songe."
By than they sawe the knight comynge;
A grene boughe in hys hande he dyd brynge,
Syttynge on a joylye coursyere.
Hys horse was trapped in redde velvett;
Many ouches of golde theron was sette.
Of knyghthode he had no peere.

Allso hys horse was armed before –
The headde and the brest, and no more,
And that in fyne steele.
Hymselfe was armed passynge sure,
In harneys that woulde strokes endure,
That had bene proved right wele.

Thys knyght bare on hys hedde a pomell gaye.
Syttynge on hys horse, stertynge oute of the waye,
By leapes he came aboute.
A shyelde he had, that was of renowne:
He bare theryn a blacke fawcowne;
The shyelde was of sylver withoute.

Also in hys hande a spere he bare,
Bothe stronge and longe, I make youe ware,
And of a trustye tree;
There was an headde theron of steele wrought,
The best that myght be made or bought,
And well assayed had be.

וְעוֹד בְּיָדוֹ כִּידוֹן נָשָׂא,
אָרֹךְ, כַּבִּיר, וְחֵי נַפְשִׁי
עָשׂוּי מֵעֵץ קָשֶׁה, מוּצָק,
חֵדוּ פְּלָדָה, הַטּוֹב שֶׁרַק
אֶפְשָׁר לִקְנוֹת אוֹ לְחַשֵּׁל,
רַב נִסְיוֹנוֹ בִּקְרַב בֵּינַיִם.

עָלָיו תָּלוּי דִּגְלוֹ בְּחֵן,
אָרְכּוֹ, אֶפְשָׁר, תְּרֵיסַר רַגְלַיִם,
רָקוּם כֻּלּוֹ זָהָב שָׁחוּט.
הָיָה נִשָּׂא, חָסוֹן הַגֶּבֶר,
בְּרֹב קְרָבוֹת כֹּחוֹ הוֹכִיחַ,
עָדִיף שֶׁלֹּא לְנַסּוֹתוֹ.

דַּרְבְּנוֹתָיו זָהָב טָהוֹר,
וְעַל הַכֹּל עוֹלָה הַחֶרֶב.
לְעֵת רָאָה אָבִיו, מִהֵר,
בָּא אֲלֵיהֶם, וּלְמַרְאֵה
עֵינָיו פָּלַט הָאִישׁ בְּקוֹל:
"אָכֵן, הַחֲדָשׁוֹת רָעוֹת."

הִנֵּה אָבִיו, דָּמוֹ שׁוֹתֵת,
וּשְׁנֵי אֶחָיו — שִׁבְרֵי כֵלִים.
"מִי זֹאת עוֹלֵל לָכֶם?" שָׁאַל,
"מִיַּד מִי הַפִּרְעָנוּת הַזֹּאת?
אִמְרוּ וַאֲלַמְּדֶנּוּ לֶקַח,
כִּי עוֹד מְעַט לִבִּי נִשְׁבָּר."
"אַגִּיד לְךָ," אָמַר הָאָב,
"כָּל זֹאת עוֹלֵל אַבִּיר רַב־אוֹן.
תְּחִלָּה עִם אֲחוֹתְךָ שָׁכַב,
הִכָּה אוֹתִי וְאַחֲרֵי
אוֹתָם. וְגַם נִשְׁבַּעְנוּ לוֹ
שֶׁלֹּא לִנְקֹם בּוֹ זֶה הַיּוֹם."

מתוך: Medieval Majesty's Renaissance Faire, שנערך בפניקס, אריזונה, אביב 2002.

סוס ורוכבו על מלוא ציודם. אכן נאה לעין. אולם המשקל המצטבר של האביר, שריונו ושריון סוסו נע בסביבות 400 ק"ג. העומס מגביל את תנועות הסוס, וכלוב המתכת בתוכו כלוא הפרש מצמצם ומאט את תנועותיו. אחרי ככלות הכול אפוא, נותר השריון הכבד במוזיאונים. בשדה הקרב העדיף הפרש את שריית הקשקשים הקלה.

Theron of pleasaunce a kercheyf dyd honge;
I wote yt was more than thre elles longe,
Enbrodered all withe golde.
He was a knyght of large and lenght,
And proved well of muche strenght,
Assaye hym whoso woulde.

Spurres of golde also he had on,
And a good swerde, that wolde byte abone.
Thus came he dryvynge,
Tyll he came there as hys father was;
Whan he all sawe, he sayde, "Alas!
Thys ys an evyll tydynge."

Whan he sawe hys father all blodye,
And hys two brethern hurte full syckerlye,
"Alas!" sayde Brandles than,
"Who hath done youe suche a dyspite?
Tell me in haste, that I maye yt quyte,
For my hearte ys wo begone."

Than saide the father, "Sonne, I shall the tell:
All thys hathe done a knyght full fell,
And layne by thy syster also.
He beete me fyrst, and them all,
And made us swere that we ne shall
Thys daye do hym no wo."

Nowe saide Brandles, "Thys ys yll come!
I ensure youe by my holydome,
I shall prove hys myght;
Were he as stronge as Sampson was,
In fayth shall I never from hym pas,
Tyll the one of us to death be dyght."

סָח בְּרֶנְדֶלְס: "הַמַּצָּב חָמוּר,
עִם זֹאת נִשְׁבַּעְתִּי בְּרוּחִי,
אֲפִלּוּ כְּשִׁמְשׁוֹן חָזָק הוּא,
אֵצֵא מוּלוֹ וְאֶלָּחֵם
וְלֹא אַנִּיחַ לָאַבִּיר
עַד כִּי יָמוּת אֶחָד מִשְּׁנֵינוּ."

"שְׁמַע, בְּרֶנְדֶלְס בְּנִי, מִשֹּׁךְ יָדְךָ,
אָמְנָם חָטָא, אֲבָל הַנַּח לוֹ.
כַּבִּיר כֹּחוֹ שֶׁל הָאַבִּיר;
עַד כָּאן דְּבָרַי וְלֹא אוֹסִיף.
רַק אַל תִּשְׁכַּח, נִשְׁבַּעְנוּ לוֹ
שֶׁלֹּא לִפְגֹּעַ בּוֹ הַיּוֹם.

רַב־אוֹן הָאִישׁ, נִלְחָם הֵיטֵב,
אַךְ עֵת הֵבִיס אֶת יְרִיבוֹ,
שׁוּב לֹא יִפְגַּע בּוֹ לְרָעָה
וְתַחַת זֹאת דִּבְרֵי שָׁלוֹם
יֹאמַר בְּנַחַת; הָאַבִּיר
אָמוּן הֵיטֵב עַל נִימוּסִים."

"כָּעֵת הַנַּח לוֹ," בְּרֶנְדֶלְס סָח,
"אַךְ בִּמְהֵרָה נִרְאֶה כֹּחוֹ,
בֵּין כֹּה וָכֹה, יֵעֶרַב יוֹמְכֶם."
דָּהַר מִשָּׁם, בָּא פֶּתַח אֹהֶל,
הִבִּיטָה בּוֹ עַלְמַת הַחֵן;
עָלַז אָחִיהָ לַמַּרְאֶה.

אָמְרָה הִיא: "סֶר, הִנֵּה אֶחָד
שֶׁלֹּא תּוּכַל לוֹ בִּמְהֵרָה,
הַבֵּט וּרְאֵה, אֲנִי נִשְׁבַּעַת,
שֶׁלֹּא רָאִיתָ עוֹד אַבִּיר
רָאוּי מִמֶּנּוּ בְּיָמֶיךָ.
תִּמְצָא אוֹתוֹ אֶגוֹז קָשֶׁה.

"Yea, sonne Brandles, thou shalt not soo.
Thoughe he have done wronge, lett hym goo.
The knyght ys passynge sure;
I wyll not for more than I wyll sayne
See the, Syr Brandels, there slayne,
For I warraunte the he wyll endure.

"The knyght ys stronge, and well fight can,
And when he hathe at hande a man,
He wyll do hym none yll.
But gentle wordes speake agayne,
And do hym no harme ne mayne,
Thus gentyll he ys in skyll."

"Nowe lette hym be," sayde Brandles than;
"Sone shall we see yf he be a manne,"
And sayed "Have good daye."
Streyght to the pavylyon he rode;
That sawe the mayden as she stode,
That yt was her brother gaye.

"Syr knyght," she sayde, "here cometh one,
Yt wyl be harde hym to overgone –
Beholde nowe and see:
Yonder cometh one wyll dure in fyght;
I warraunte ye sawe never a better knight
Than ye shall fynde hym, syckerlye.

"Beholde nowe my brother, Syr Brandles.
He ys in warre full slye, ywys,
And that thowe shalt fynde;
Me thynke hym passynge lyke a knyght.
Have no drede ye shall fynde hym wight,
Nowe under thys lynde."

הִשָּׁמֵר מֵאָחִי סֶר בְּרֶנְדֶלְס,
אָמוּן הָאִישׁ עַל קֶרֶב בֵּינַיִם,
תִּלְמַד זֹאת עַל בְּשָׂרְךָ מִיָּד,
אֵין שֶׁכְּמוֹתוֹ בָּאַבִּירִים.
בְּצֵל עַלְוַת תִּרְזָה תִּמְצָא
אוֹתוֹ יָרִיב רָאוּי, לָבֶטַח.״

דִּבֵּר גֶּוִין: ״בִּרְיוֹן הַגֶּבֶר,
יִסְפֹּג מַכָּה יָשִׁיב בִּשְׁתַּיִם.
יָדָיו כְּמוֹהֶן כְּבָר לֹא רָאִיתִי
מִזֶּה שָׁנָה אִם לֹא שְׁנָתַיִם.
אָכֵן אִישׁ זְרוֹעַ הָאַבִּיר,
יִהְיֶה הָאֱלֹהִים עֶזְרִי.״

אֲזַי סֶר בְּרֶנְדֶלְס הָעַלִּיז
בְּקוֹל גָּדוֹל אָמַר דְּבָרוֹ:
״אַיֶּכָּה, יְדִידִי הַטּוֹב,
מַהֵר וְצֵא, כִּי הֵן בְּךָ
עָלַי לְהִלָּחֵם וְגַם
לְלַמֶּדְךָ מִשְׁחָק חָדָשׁ.

פָּגַעְתָּ בִּכְבוֹדִי מְאֹד
וְלֹא בִּקַּשְׁתָּ סְלִיחָתִי,
לֹא זֶה הַזְּמַן לְדַבֵּר שָׁלוֹם.״
״לְרַצּוֹתְךָ בִּקַּשְׁתִּי,״ סָח
גֶּוִין, ״אֶלָּא אִם כֵּן תִּבְחַר
אֶת עֶלְבּוֹנְךָ לִנְקֹם מִיָּד.

סֶר, אִם פָּגַעְתִּי בִּכְבוֹדְךָ
אֶחְזֹר בִּי, אֲבַקֵּשׁ סְלִיחָה,
גַּם אֲמַלֵּא בַּקָּשׁוֹתֶיךָ.
הַיּוֹם הַזֶּה, סֶר, בְּנֵי בֵיתְךָ
אֶת מְנוּחָתִי מְעַט הִטְרִידוּ.״

"By God!" sayde Gawayne, "he ys full lyke
To abyde a buffette and to stryke,
And of hys handes a man.
I sawe not or nowe thys yeares thre,
A man more lyke a man to be,
By God and by Saynt Johan!"

Right so Syr Brandles, the knyght gaye,
Spake on hyghe, and thus gan saye:
"Where arte thou, good Squyer?
Come forthe in haste," he sayde on hyght,
"For with the will I fyght.
A newe game thoue shalt leere.

"Thou haste done me dysworship greate,
And mayst not nowe amendement gette;
Yt ys no tyme of peace to speake."
Syr Gawayne saide, "Syr, I the praye,
Let me make amendes, and youe maye,
Or thou begynne thys wreke.

"Syr, and I have ought mysdone,
Tell me, and it shal be amended soone,
All gentlenes to fullfyll.
I have bene bestad todaye full soore;
Shame yt were to prove me any moore.
But here I am at youre wyll."
"Ywys," quod Brandles, "that ys sothe.
But I must nedes holde myne othe,
Thou haste done so yll –
My father and my brethren thou hast beaten bothe.
To accorde with the I were therof lothe,
My worshippe to fullfyll."

"אָכֵן," סָח בְּרֶנְדֶלְס, "אַךְ עִם זֹאת
עָלַי לִדְחוֹת בַּקָּשָׁתְךָ,
כִּי אֶת אָבִי וּשְׁנֵי אַחַי
מַכּוֹת נֶאֱמָנוֹת הִכִּיתָ,
וְחוֹבָתִי לַמִּשְׁפָּחָה
לִמְחוֹת אֶת הַחֶרְפָּה הַזֹּאת."

הֵשִׁיב גֶּוִין: "אָכֵן הִשְׁפִּיעַ
עָלַי הַיּוֹם הָאֵל חַסְדּוֹ.
כֵּיוָן שֶׁבְּמִלִּים אֵין טַעַם,
אִם כָּךְ עָלַי לָצֵאת לַקְּרָב,
לְהִלָּחֵם, אוּלַי אוּכַל
גַּם לְהָבִיס אֶת הָאַבִּיר."

"תּוֹדָה," סָח בְּרֶנְדֶלְס, "וְעַכְשָׁו
אֲלַמֶּדְךָ מִשְׂחָק חָדָשׁ.
אָכֵן שִׂחֵק לִי מַזָּלִי
לָצֵאת מוּל טוֹב בָּאַבִּירִים.
מַה צַּר שֶׁאוֹר הַיּוֹם דּוֹעֵךְ,
עִם זֹאת קוֹרַת רוּחִי רַבָּה."

פָּתְחוּ בִּקְרָב הָאַבִּירִים,
עָצוּב הָיָה לִרְאוֹת דָּמָם
שׁוֹתֵת מִבַּעַד לַשִּׁרְיָה.
הֵם לָחֲמוּ בְּשֶׁצֶף קֶצֶף,
עָלְתָה שַׁלְהֶבֶת אֵשׁ מִשֶּׁלַח.
אִישׁ לֹא הִזְכִּיר חֶמְלָה וְחֶסֶד.

הֵם נִלְחֲמוּ זְמַן רַב, יָרְדוּ
הַדְּמְדּוּמִים, נָגוֹז הָאוֹר,
אוֹבְדֵי עֵצוֹת הָיוּ, אֲזַי
רוּחוֹ טוֹבָה, סֶר בְּרֶנְדֶלְס סָח:
"לְאוֹר הַיּוֹם זְקוּקִים אֲנַחְנוּ,
כִּי אִם בְּחֹשֶׁךְ נִלָּחֵם,

Nowe sayed Gawayne, "Sythe yt ys so,
I muste nedes me dryve ther to.
Thys daye God lende me grace,
For my worde shall do none advauntage:
Let us see howe well we can outrage,
Yf I maye dare ought in thys trace."

"Gramarcy," sayde Brandles, "in good faye,
Nowe shall youe see me make good playe.
Of knighthode thou hast no peere;
I am right gladde thou hast myght,
But sorye I am we lacke the dayelyght.
But amended ys my cheere."

They fought together, those knightes good;
Throughe theyr haburgeons ran out the redde blode,
That pytté yt was to see;
They fought together with suche yre,
That after flamed out the fyre.
They spake of no mercye.

Thus full longe than gan they fyght,
Tyll at the laste they wanted lyght;
They wyste not what to done.
Than sayde Syr Brandles, that knyght so gaye:
"Syr knyght, we wante lyght of the daye;
Therfore I make my mone.

"Yf we fyght thus in the darke together
Throughe myshappe the one myght sle the other;
And therefore by myne assent,
Lett us sweare on oure sweardes bothe,
Where that we mete for leyfe or lothe,
Yf that we mete in present,

הֲלֹא עָלוּל אֶחָד מִשְּׁנֵינוּ
לִקְטֹל רֵעֵהוּ בְּטָעוּת.
עַל כֵּן בָּזֹאת אֲנִי מַצִּיעַ
כִּי בְּחַרְבֵּנוּ נִשָּׁבַע,
אִם נִפָּגֵשׁ שׁוּב בִּמְהֵרָה
שׂוֹנְאִים אוֹ יְדִידִים אַחַת הִיא,

נָשׁוּב לַקְּרָב וְלֹא נֶחְדַּל
עַד שֶׁיִּפֹּל אֶחָד מִשְּׁנֵינוּ."
"הִנֵּה נִשְׁבַּעְתִּי," סָח גֶּרִין,
"אִם זֶהוּ רְצוֹנְךָ אָכֵן."
הֵשִׁיב לוֹ, "אֵין בְּרֵרָה אַחֶרֶת,
הַבְטָחְתִּי לָאָב אוֹמֶרֶת.

עַל כָּל מַכָּה שֶׁבָּהּ זָכִיתִי,
אָשִׁיב לְךָ מָנָה אַפַּיִם,
וְאֵין בֵּינֵינוּ עוֹד חוֹלֵק.
אָכֵן אַבִּיר רַב־אוֹן כָּמוֹךָ
הֵיטֵב הִפְגִּין נַחַת זְרוֹעִי,
לְעֵת עַתָּה אֲנַחְנוּ תֵּיקוּ.[2]

נִפְגַּשְׁנוּ כָּאן, כָּאן נִשָּׁבַע
אִישׁ עַל חַרְבּוֹ כִּי אִם נָשׁוּב
לְהִלָּחֵם, עַד שֶׁיִּפֹּל
אֶחָד מִשְּׁנֵינוּ, לֹא נֶחְדַּל."
"מַסְכִּים," אָמַר גֶּרִין, "בִּשְׁמָהּ
שֶׁל הַבְּתוּלָה, וְכָאן סִיַּמְנוּ."

שָׁלַף גֶּרִין חַרְבּוֹ וְסָח:
"הֱיֵה רַחוּם עִם הָעַלְמָה,
הֵן הִיא גְּבִירָה, אַתָּה אַבִּיר."
"אֲשֶׁר אֵלֶיהָ," בְּרֶנְדְּלִס סָח,
"הֵבִיאָה זוֹ חֶרְפָּה עָלֵינוּ.
מַה צַּר שֶׁחַיָּה הִיא עֲדַיִן."

"Never to leave the battayll tyll the one be slayne."
"I assent me therunto," than sayde Gawayne,
"And ye wyll that yt so be."
Than sayde Syr Brandles, "I may none other do,
For suche promesse I made my father unto;
Therefore thys othe make we.

"I wotte there ys no stroke that thou gavest me,
But I shall quyte yt full syckerlye –
And thou arte not in my debte.
Full large of lyveray thou arte, syr knyght –
Never none that proved so well my myght;
We bene even as we mette.

"Lett us make an othe on our swerdes here,
In that place we mete, farre or nere,
Even there as ether other may fynde,
Even so we shall do the battayle utterlye."
"I holde," sayde Gawayne, "by mylde Marye!
And thus we make an ende."
Syr Gawayne put up hys swerde than:
"Syr knight, be frende to that gentle woman,
As ye be gentle knyght."
"As for that," sayde Brandles than,
"She hathe caused today, pardye, much shame.
Yt ys pyttye she hathe her syght."

"Syr knyght," sayde Gawayne, "have good daye,
For on foote I have a longe waye,
And horse were wonders deare;
Some tyme good horses I have good wone,
And nowe on foote I muste nedes gone.
God in haste amende my chere!"

"יוֹם טוֹב לְךָ," אָמַר גֶּוִין,
"רַגְלִי אֵלֶיךָ, רַבָּה הַדֶּרֶךְ.
קָשׁוֹת פָּצוּעַ הָרַמָּךְ,
יֵשׁ וְסוּס טוֹב נִפְצָע בִּקְרָב.
אֵלֶיךָ אֵפוֹא, הִנֵּה זִמֵּן לִי
חַסְדּוֹ הָאֵל בְּרֹב טוּבוֹ."

כָּבֵד הַשֶּׁלַח. סֶר גֶּוִין
רַגְלִי לֹא יִשָּׂאֵנוּ. אָז
נָטַל סַכִּין, אֶת שִׂרְיוֹנוֹ
הַטּוֹב גָּזַר, הֵסִיר, קָשַׁר
לַאֲגֻדָּה אַחַת, הִנִּיחַ,
וּלְדַרְכּוֹ יָצָא בָּרֶגֶל.

לְסֶר גֶּוִין עַתָּה נַנִּיחַ,
אֶל בְּרֶנְדְּלְס הָאַבִּיר נָשׁוּב.
עִם אֲחוֹתוֹ נוֹתַר לְבַד,
אָמַר לָהּ: "פּוּי, זוֹנָה אַחַת!
עוֹד בַּחַיִּים אַתְּ מַה חֶבֶל,
הִנֵּה אַצְלִיף בָּךְ, מְנֻוֶּלֶת."

הִצְלִיף בָּהּ מֵאָחוֹר, בַּצַּד,
אַךְ לֹא הִשְׁחִית זְמַנּוֹ עָלֶיהָ,
כִּי אֶל אָבִיו דָּהַר מִיָּד.
שָׁאַל הָאָב: "מַה הַמַּצָּב?
הֵן לִשְׁלוֹמְךָ דָּאַגְתִּי, בְּנִי,
חָשַׁשְׁתִּי פֶּן בַּקְּרָב נָפַלְתָּ."

הֵשִׁיב: "הִצְלַפְתִּי בָּאָחוֹת,
אֶת הָאַבִּיר הַזָּר הִשְׁבַּעְתִּי
כִּי אִם נָשׁוּב וְנִפָּגֵשׁ
נֵצֵא לִלְחֹם אִישׁ בְּרֵעֵהוּ
וְלֹא נֶחְדַּל מִן הַדּוּ־קְרָב
עַד כִּי יִפֹּל אֶחָד מִשְּׁנֵינוּ."

Syr Gawayne was armed passynge heavy;
On fote myght he not endure, trewely.
Hys knyfe he toke in hande;
Hys armure good he cutte hym fro,
Els on foote myght he not goo.
Thus with care was he bande.

Leave we nowe of Syr Gawayne in wo,
And speake we more of Syr Brandles tho.
When he with hys syster mette
He sayed, "Fye on the, harlot stronge!
Yt ys pyttie thou lyvest so longe.
Strypes harde I wyll the sette."

He bete her bothe backe and syde.
And than woulde he not abyde,
But to hys father streight he wentte,
And he asked hym how he fared.
He sayde, "Sonne, for the have I cared;
I wende thou haddest be shente."

Brandles sayde, "I have beate my syster,
And the knyght, I made hym sweare
Than whan we mete agayne,
He and I wyll together fyght
Tyll that we have spended our myght,
And that one of us be slayne."

So home they went all foure together,
And eche of them helped other,
As well as they myght go.
Than the lady gate her awaye –
They sawe her never after that daye;
She went wandrynge to and fro.

וְכָךְ אַרְבַּעְתָּם הַבַּיְתָה
הָלְכוּ, תּוֹמֵךְ אִישׁ אֶת אָחִיו.
וְהַגְּבִירָה, הִיא אֲחוֹתָם,
יָצְאָה אֶת אָהֳלָהּ, מֵאָז
נוֹדֶדֶת הִיא מִפֹּה לְשָׁם,
שׁוּב לֹא רָאוּהָ לְעוֹלָם.

וּבַאֲשֶׁר לְסֶר גֶּוִין,
צָעַד הָאִישׁ עָיֵף, הִגִּיעַ
לִבְסוֹף לַחֲצֵרוֹ שֶׁל אַרְתּוּר,
מוֹצְאוֹתָיו סִפֵּר לַמֶּלֶךְ,
כֵּיצַד לָחַם מוּל אַרְבָּעָה
בְּנֵי אַבִּירִים, אִישׁ אִישׁ לְחוּד.
לְשִׂמְחָתָם רַבָּה, לָבֶטַח,
הֵם לֹא פָּגְשׁוּ שׁוּב זֶה אֶת זֶה
וְזֶה סוֹפוֹ שֶׁל הַסִּפּוּר.
— — — —
יִתֵּן לָנוּ מְנוּחָה הָאֵל,
יִמְחַל לְמִי שֶׁלֹּא אָהַב
אֶת הַסִּפּוּר הַמְבַדֵּחַ.
נִשְׁכֹּן כֻּלָּנוּ בָּרָקִיעַ
וּבְיוֹם הַדִּין נִזְכֶּה לָנֶצַח
בְּאַשֶּׁר, לִצְלִילֵי זִמְרָה
שֶׁל מַלְאֲכֵי שָׁרֵת בְּעֵדֶן.

אָמֵן.

תַּם סִפּוּרוֹ שֶׁל סֶר גֶּוִין.

Also Syr Gawayne on hys partye,
On foote he went full werylye,
Tyll he to the courte came home.
All hys adventures he shewed the Kinge,
That with those foure knyghtes he had fyghtynge,
And eche after other alone.

And after that tyme they never mette more;
Full gladde were those knightes therfore.
So there was made the ende.

I praye God geve us good reste,
And those that have harde thys lyttel Jeste,
And in hye heaven to be dwellynge;
And that we all maye, upon domesdaye,
Come to the blysse that lasteth aye,
Where we maye here thy Aungels synge.

AMEN.

Here endeth the Jeaste of Syr Gawayne

סר גילברט האב (מימין) ושלושת בניו, ביניהם ברנדליס בחץ וקשת, בטרם קרב מול סר גוויין.
גוידו פרלוסקוני (Perlusconi), ***מהתלת סר גוויין***. אוסף בוירד (Boyard), ציריך, שווייץ.

נישואי סר גוויין

הכלה. (פרט). הנרי ג'ימס דרפר (Draper), 1899.

הערות *לנישואי סר גוויין*

הבלדה *נישואי סר גוויין* נמנית עם סדרה של 14 יצירות פיוט ופרוזה אשר נשתמרו בכתב היד Percy Folio, על שם ההגמון תומס פרסי, מי שרכש את כתב היד לספרייתו במחצית השנייה של המאה ה־18. במקור חסרים חצאי עמודים הפוגעים בהקשר העלילה. (הללו שימשו להדלקת אש בקמין.) אולם השוואה עם גרסאות שונות על הנושא, שנשתמרו ב־Confessio Amantis לג׳ון גוואר (John Gower, 1330-1408) וכן אצל ג׳פרי צ׳וסר ב*סיפורה של אשת באת*, מאפשרת לנו לבנות נרטיב כפי שהתגבש במחצית השנייה של המאה ה־13, המועד בו נכתבה היצירה.

המוטיב המרכזי חוזר חדשות לבקרים בבלדה העממית — שנאת האם החורגת לבתה, הפעם בלבוש עלילה מן הסאגה הארתוריאנית. יחד עם זאת, הדמויות בבלדה שלפנינו נעדרות ליטוש חצרוני ועומק פסיכולוגי של המשורר האמן דוגמת שני המשוררים הנזכרים לעיל. הברון בעלילה איננו כי אם בריון אלים הנושא אלת אימים על כתפו. כיעורה של הגבירה בגלימת השָׁני הוא מפלצתי וגרוטסקי. סר קיי בתגובתו הוא התגלמות הפשטות שעל גבול גסות הרוח; והאלטרואיזם הנאצל, המוגזם משהו, של סר גוויין בנכונותו לשאת את המפלצת לאישה, אף הוא לא היה עובר את נפת הטעם הטוב של ג׳פרי צ׳וסר או תומס מלורי. ציר הבלדה, שאלתו של הברון באשר לרצונה של האישה, הופך לטאוטולוגיה נעדרת משמעות בפיה של המכוערת, שכן איננו יודעים מה היא בעצם רוצה.

עם זאת, על אף העובדה שהיצירה נעדרת הפלגות פיוט והשוואות עם אובידיוס, דנטה ובאוטיוס (ראו גרסתו של צ׳וסר), רב בה החן העממי והפשטות שעל סף הבוטות. הברון אינו חושש לכנות את אחותו ״זונה מעוותת״ ומבטיח לטגן אותה באם זו תיפול לידיו. המלך ארתור הוא אמנם התגלמות האבירות ואומץ הלב בסאגה הבריטית, אולם כאשר הברירה בידיו לספוג מלקות מן הברון הבריון או לוותר על המלוכה, הוא בוחר, ללא ניד עפעף, באפשרות השנייה.

התרגום

משקל הבלדה האנגלית, בניגוד לפנטמטר היאמבי המקובל ברובה הגדול של שירה זו, מבוסס על בתים בני ארבע שורות. מהן א׳-ג׳ בנות שמונה הברות יאמביות (משקל אוקטוסילבי), ב׳-ד׳ בנות שש הברות, והן השורות המתחרזות, בחריזה אנונסטיבית לרוב. אולם כלל זה הוא גמיש למדי ולא תמיד עומד במבחן הפרוזודיה. יש לזכור כי הבלדה הוגשה לרוב בעל־פה מפיו של הבארד המקומי, והוא זה שבחר להדגיש את ההטעמות. מכאן, מה שנדמה לעתים כסרבול פרוזודי בכתב, ייתכן שנשמע היטב בעל־פה. בתרגום, מכל מקום, הלכתי בעקבות המקור. אחרי ככלות הכול, היאמב, ואחת היא מה מספר ההברות בשורה, תואם היטב את דרישות העברית.

* * *

נישואי סר גוויין

חלק א׳

1

הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר הַמְרוֹמָם,
בְּקַרְלַיִל הַשְּׂמֵחָה שׁוֹכֵן.
עִמּוֹ גֶּנֶבֶר הַמַּלְכָּה,
הִיא כַּלָּתוֹ רַבַּת הַחֵן.

2

גֶּנֶבֶר הַמַּלְכָּה עִמּוֹ,
רַבַּת הַחֵן, יְפַת הַתֹּאַר.
אַנְשֵׁי הַחַיִל לְצִדּוֹ,
עַזֵּי לֵבָב, מֵיטַב הַנֹּעַר.

...בְּקַרְלַיִל הַשְּׂמֵחָה שׁוֹכֵן...
שער הכניסה למבצר קרלייל (Carleile) במחוז קמברלנד, צפון בריטניה.

3

חַג הַמּוֹלָד, בְּרֹב כָּבוֹד,
עוֹלֵז לִבּוֹ, קִבֵּל הַמֶּלֶךְ
וְכַאֲשֶׁר...

(כאן חסר חצי עמוד. ובו, כעולה מן ההמשך, ארתור יוצא לציד. בדרכו פוגש הוא ברון — אביר חמוש — המציב בפניו אתגר.)

4

״וְגַם הַגֵּד לִי, הָאִשָּׁה —
בַּמֶּה יוֹתֵר מִכֹּל תִּרְצֶה?
פִּדּוּתְךָ תִּהְיֶה זוֹ, אַרְתּוּר, כִּי
אִישׁ מִלְּבַדְּךָ לֹא אֶמְצָאֶה.״

The Marriage of Sir Gawain

First Part

1

KINGE ARTHUR liues in merry Carleile,
And seemely is to see,
And there he hath with him Queene Genever,
That bride soe bright of blee.

2

And there he hath with [him] Queene Genever,
That bride soe bright in bower,
And all his barons about him stoode,
That were both stiffe and stowre.

The king kept a royall Christmasse,
Of mirth and great honor,

3

And when .....

[In a missing half page, Arthur arranges a hunt; he is accosted by a Baron – an armed warrior – who demands the King fulfill a quest.]

4

'And bring me word what thing it is
That a woman [will] most desire;
This shalbe thy ransome, Arthur,' he sayes,
'For Ile haue noe other hier.'

5

◄ עַל פִּי הַחֹק וְהַמָּסֹרֶת,
אָזַי תָּקַע לוֹ אַרְתּוּר כַּף,
מִן הַבָּרוֹן פְּרֵדָה נָטַל
וְאֶל בֵּיתוֹ מִהֵר, רָכַב.

6

◄ חָזַר אֶל קַרְלַיִל הַצּוֹהֶלֶת,
אֶל חֲדָרָיו פָּנָה, פָּגַשׁ
אֶת סֶר גֶּוִין, הוּא בֶּן אָחִיו,
וּבְפָנָיו דִּבֵּר נִרְגָּשׁ.

7

◄ הָיָה גֶּוִין קְרוֹבוֹ שֶׁל אַרְתּוּר,
אַבִּיר מֻשְׁלָם וְרַב אוֹנִים.
"דּוֹדִי, עַל מַה זֶּה תֵּאָנַח,
הַאִם פָּגַע בְּךָ פְּלוֹנִי?"

8

◄ "שָׁלוֹם לְךָ, גֶּוִין, לוּ אַךְ
תֵּדַע בַּמֶּה לִבִּי גוֹאֶה,
כִּי אָז לָבֶטַח, יְדִידִי,
כְּלָל לֹא הָיִיתָ מִשְׁתָּאֶה.

9

◄ כִּי בְּבוֹאִי אֶל טִירְנֶה וֶדְלִינְג[1]
פָּגַשְׁתִּי בְּאַבִּיר נוֹעָז,
אַלַּת אֵימִים לָאִישׁ עַל שֶׁכֶם
וְהוּא נִצָּב חָסוֹן וְעַז.

...אֶל טִירְנֶה וֶדְלִינְג...

חורבות מבצר פנרית (Penrith) במזרח חבל קמברלנד שבצפון בריטניה. מאחר שחורבות המבצר שוכנות לא הרחק מאגם טירנה ודלינג, טוענים תושבי המקום כי זהו מבצרו של ארתור. איור משנת 1784.

5

King Arthur then held vp his hand,
According thene as was the law;
He tooke his leaue of the baron there,
And homward can he draw.

6

And when he came to merry Carlile,
To his chamber he is gone,
And ther came to him his cozen Sir Gawaine,
As he did make his mone.

7

And there came to him his cozen Sir Gawaine,
That was a curteous knight;
'Why sigh you soe sore, vnckle Arthur,' he said,
'Or who hath done thee vnright?'

8

'O peace, O peace, thou gentle Gawaine,
That faire may thee beffall!
For if thou knew my sighing soe deepe,
Thou wold not meruaile att all.

9

'Ffor when I came to Tearne Wadling,
A bold barron there I fand,
With a great club vpon his backe,
Standing stiffe and strong.

10

◀ שָׁאַל אִם אֶלָּחֵם בּוֹ, אוֹ
אֶבְחַר לָנוּס. אִם כָּךְ, אֲזַי
יִהְיֶה עָלַי נַפְשִׁי לִפְדּוֹת.
וְכָךְ נִפְרַד הוּא מֵעָלַי.

11

◀ לָצֵאת מוּלוֹ אֵינִי רוֹצֶה,
לֹא אֶלָּחֵם לַשָּׁוְא.
כִּי הוּא חָזָק, וְאֵין זֶה עֹנֶג
לִסְפֹּג אֶת מַלְקוֹתָיו.

12

◀ אֵין לִי בְּרֵרָה אַךְ לְשַׁלֵּם
דְּמֵי כֹּפֶר, זֶה גְּמוּלוֹ.
בְּיוֹם רֹאשׁ הַשָּׁנָה נִשְׁבַּעְתִּי
לָשׁוּב לְהִתְיַצֵּב מוּלוֹ.

13

◀ וְעוֹד עָלַי לִמְסֹר לוֹ מַהוּ

(חצי עמוד חסר. ארתור וגוויין מבלים את זמנם בניסיון למצוא מענה לשאלת הברון, אולם כל ניסיונותיהם לשווא. לבסוף יוצא ארתור לפגישת ראש השנה.)

14

◀ אֲזַי חָבַשׁ גְּלִימָה הַמֶּלֶךְ,
רָכַב מִבְּלִי לִבְלֹם
אֶל טִירְנֶה וֶדְלִינְג הַנִּזְכֶּרֶת,
בְּטֶרֶם רֶדֶת יוֹם.

10

▶ 'And he asked me wether I wold fight
Or from him I shold begone,
O[r] else I must him a ransome pay,
And soe depart him from.

11

▶ 'To fight with him I saw noe cause;
Methought it was not meet;
For he was stiffe and strong with-all,
His strokes were nothing sweete.

12

▶ 'Therefor this is my ransome, Gawaine,
I ought to him to pay;
I must come againe, as I am sworne,
Vpon the New Yeers day;

13

▶ 'And I must bring him word what thing it is

[Here a half page is missing. Arthur and Gawain spend their time searching for an answer to the Baron's question, and collect a sheaf of answers, none satisfactory. Finally, Arthur sets out for his New Year's meeting.]

14

▶ Then king Arthur drest him for to ryde,
In one soe rich array,
Toward the fore-said Tearne Wadling,
That he might keepe his day.

15

◀ עוֹד הוּא רוֹכֵב בִּשְׂדוֹת הַבּוּר,
רָאָה גְּבִירָה בְּצֵל אַלּוֹן
יָרֹק, יוֹשֶׁבֶת וּכְסוּתָהּ
גְּלִימַת שָׁנִי, אוֹת הַקָּלוֹן.

16

◀ אַךְ תַּחַת הַמָּקוֹם בּוֹ פִּיהָ
צָרִיךְ לִהְיוֹת, הָיְתָה הָעַיִן,
וְהַשִּׁנַּיִּם קְבוּעָה בַּמֵּצַח,
לְמַעַן זוֹ תִּרְאֶה עֲדַיִן.

17

◀ אַפָּהּ עָקֹם, נִפְתָּל הַחוּצָה,
מַסְרִיחַ פִּיהָ וּמְעֻוָּת.
בִּכְעוּרָה מִמֶּנָּה גֶּבֶר
עַד הֵנָּה לֹא הֵעִיף מַבָּט.

18

◀ חָפְצָה מְאֹד לוֹמַר שָׁלוֹם
לַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר, הַגְּבֶרֶת,
אַךְ אַרְתּוּר הַנִּדְהָם שָׁכַח
מַה לְּהָשִׁיב לַמְּכֹעֶרֶת.

19

◀ אָמְרָה: "הַסְּכֵּת, אַבִּיר יָקָר,
כִּי אֵין לְךָ לַחְרֹד מִמֶּנִּי.
מוּטָב עַל בִּרְכָּתִי תָּשִׁיב
גַּם אִם יָפָה מְאֹד אֵינֶנִּי.

...אַפָּהּ עָקֹם, נִפְתָּל הַחוּצָה, / מַסְרִיחַ פִּיהָ וּמְעֻוָּת...

כך מתאר לעצמו רונלד סטרימס (Streamess) את "הגבירה המכוערת". מתוך מבחר בובות ויאנג קוליט (Wayang Kulit) בהן אייר את ***נישואי סר גוויין*** (1941).

15

▶ And as he rode over a more,
Hee see a lady where shee sate
Betwixt an oke and a greene hollen;
She was cladd in red scarlett.

16

▶ Then there as shold haue stood her mouth,
Then there was sett her eye;
The other was in her forhead fast,
The way that she might see.

17

▶ Her nose was crooked and turnd outward,
Her mouth stood foule a-wry;
A worse formed lady than shee was,
Neuer man saw with his eye.

18

▶ To halch vpon him, King Arthur,
This lady was full faine,
But King Arthur had forgott his lesson,
What he shold say againe.

19

▶ 'What knight art thou,' the lady sayd,
'That will not speak to me?
Of me be thou nothing dismayd,
Tho I be vgly to see.

20

◄ **כְּ**רֹב נִימוּס אוֹתְךָ בֵּרַכְתִּי,
אַךְ לֹא הֵשַׁבְתָּ לִי מַבָּט,
אוּלַי יֵשׁ בְּכֹחִי, אַבִּיר,
לְהָקֵל עַל סִבְלְךָ מְעַט."

21

◄ "**אִ**ם אֶת סִבְלִי, גְּבִרְתִּי, תָּפִיגִי
אוֹ בְּכָל דֶּרֶךְ תְּסַיְּעִי,
אֶתֵּן אוֹתָךְ לְסֶר גֶּוִין,
הוּא בֶּן אָחִי, אִשְׁתּוֹ תִּהִי."

22

◄ "**אִ**ם לֹא אֵדַע, הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר,
אֶת סִבְלוֹתֶיךָ לְשַׁכֵּךְ,
אֶת סֶר גֶּוִין אֲצִיל הַנֶּפֶשׁ
לִבְּךָ...

(הגבירה נותנת את הסכמתה לעסקת הנישואין ומספרת לארתור במה האישה חפצה יותר מכול. המלך ממשיך בדרכו אל הפגישה.)

23

◄ **כַּ**אֲשֶׁר הוּא בָּא אֶל טִירְנָה וֶדְלִינְג
מָצָא הוּא שָׁם אֶת הַבָּרוֹן,
כַּבִּיר הַשֶּׁלַח עַל גַּבּוֹ,
נִצָּב אֵיתָן הוּא וְרַב אוֹן.

24

◄ **נָ**טַל אֶת תְּשׁוּבָתוֹ שֶׁל אַרְתּוּר,
קָרָא, אַחֲרֵי גֵּוּוֹ הִשְׁלִיךְ,
שָׁלַף חַרְבּוֹ הַמְּצֻחְצַחַת
וּלְמֶלֶךְ אֶת עַצְמוֹ הִמְלִיךְ.

20

▶ 'For I haue halched you curteouslye,
And you will not me againe;
Yett I may happen Sir Knight,' shee said,
'To ease thee of thy paine.'

21

▶ 'Giue thou ease me, lady,' he said,
'Or helpe me any thing,
Thou shalt have gentle Gawaine, my cozen,
And marry him with a ring.'

22

▶ 'Why, if I help thee not, thou noble King Arthur,
Of thy owne hearts desiringe,
Of gentle Gawaine . . . . .

[The lady agrees to the marriage bargain, and tells Arthur what women most desire. The King proceeds to his appointed meeting.]

23

▶ And when he came to the Tearne Wadling,
The baron there cold he finde,
With a great weapon on his backe,
Standing stiffe and stronge.

24

▶ And then he tooke King Arthurs letters in his hands,
And away he cold them fling,
And then he puld out a good browne sword,
And cryd himselfe a king.

25

◀ "שֶׁלִּי הָאָרֶץ," כָּךְ דִּבֵּר,
"שֶׁלִּי אַתָּה, כָּל שֶׁאֶרְצֶה
אֶעֱשֶׂה בְךָ, כִּי מִן הַכֹּפֶר
בִּכְלָל אֵינֶנִּי מְרֻצֶּה."

26

◀ אָז הֵשִׁיב הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר,
וְגַם יָדוֹ לָאִישׁ מָסַר,
"הַנַּח גַּם לִי לוֹמַר דְּבַר־מָה
לַהֲגָנַת אַרְצִי," אָמַר.

27

◀ "עוֹדִי רוֹכֵב בִּשְׂדוֹת הַבּוּר,
הִנֵּה בְּצֵל עַלְוַת אַלּוֹן
רָאוּ עֵינַי גְּבִירָה יוֹשֶׁבֶת,
עוֹטָה שָׁנִי, הוּא אוֹת קָלוֹן.

28

◀ 'חֻפְצָהּ שֶׁל הָאִשָּׁה חֻפְצָהּ הוּא
וּבוֹ תִּרְצֶה,' דִּבְּרָה אֵלַי.
זוֹ הַתְּשׁוּבָה עַל שְׁאֵלָתְךָ,
וְזֶה הַכֹּפֶר לְחַיַּי."

29

◀ "תִּפַּח רוּחָהּ!" הֵשִׁיב הַגֶּבֶר,
"זוֹ אֲחוֹתִי וְזֶה קְלוֹנָהּ.
אֶתֵּן גְּמוּלָהּ בְּחֹזֶק יָד,
כִּי הֵן מֻשְׁחֶתֶת הַזּוֹנָה.

25

▶ And he sayd, I have thee and thy land, Arthur,
To doe as it pleaseth me,
For this is not thy ransome sure,
Therfore yeeld thee to me.

26

▶ And then bespoke him noble Arthur,
And bad him hold his hand:
'And giue me leaue to speake my mind
In defence of all my land.'

27

▶ He said, As I came over a more,
I see a lady where shee sate
Betweene an oke and a green hollen;
Shee was clad in red scarlett.

28

▶ And she says a woman will haue her will,
And this is all her cheef desire:
Doe me right, as thou art a baron of sckill,
This is thy ransome and all thy hyer.

29

▶ He sayes, An early vengeance light on her!
She walkes on yonder more;
It was my sister that told thee this,
And she is a misshappen hore.

30

◄ הִנֵּה בָּזֹאת לָאֵל נִשְׁבַּעְתִּי,
לָתֵת גְּמוּלָהּ כְּהַדְרֵשׁ.
לְעֵת תִּפֹּל זוֹ בְּיָדִי
אֵדַע לִצְלוֹת אוֹתָהּ בָּאֵשׁ."

(כיוון שהשיב על שאלת הברון, חוזר ארתור אל החצר. הוא מקבץ את אביריו, והכול שבים אל היער. עם זאת נראה כי יידֵע את גוויין בסוגיית הסכם הנישואין.)

חלק ב'

31

◄ סֶר סְטִיוֶן[2] וְסֶר לַנְסֶלוֹט
רָכְבוּ עִמָּם יַחְדָּו,
אַךְ הָאָצִיל בָּאַבִּירִים
הָיָה סֶר קֵי, נִצָּב.

...וְסֶר לַנְסֶלוֹט...
סר לנסלוט. דמויות מן הסאגה הארתוריאנית,
הספרייה העירונית, בריסטול.

32

◄ רָכְבוּ סֶר בּוֹר וְסֶר בַּנְיֶה,[3]
סֶר גָּרֶת[4] טוֹב הַלֵּב,
סֶר טְרִיסְטְרַם[5] הוּא אָצִיל הַנֶּפֶשׁ,
בְּיַעַר מְלַבְלֵב.

33

◄ וְכַאֲשֶׁר רָכַב בַּחֹרֶשׁ,
בְּצֵל אַלּוֹן קָדוֹשׁ רָאָה
גְּבִירָה לוֹבֶשֶׁת אַרְגָּמָן
וְכִעוּרָהּ נוֹרָא.

30

▶ But heer Ile make mine avow to God
To doe her an euill turne,
For an euer I may thate fowle theefe get,
In a fyer I will her burne.

[Having satisfactorily answered the Baron's question, Arthur returns to court. He gathers his knights and returns to the lady in the forest, though he appears to have informed Gawain alone of his marriage pact.]

SECOND PART

31

▶ Sir Lancelott and Sir Steven bold,
They rode with them that day,
And the formost of the company
There rode the steward Kay.

32

▶ Soe did Sir Banier and Sir Bore,
Sir Garrett with them soe gay,
Soe did Sir Tristeram that gentle knight,
To the forrest fresh and gay.

33

▶ And when he came to the greene forrest,
Vnderneath a greene holly tree,
Their sate that lady in red scarlet
That vnseemly was to see.

34

בְּפַרְצוּפָה הִבִּיט סֶר קֵי,
בְּצַוָּארָהּ נָתַן עֵינָיו,
"הַמְנַשֵּׁק אֶת זוֹ," אָמַר,
"יֶחְלֶה בִּנְשִׁיקוֹתָיו."

35

חָזַר בָּהּ וְהִבִּיט סֶר קֵי,
נָתַן עֵינָיו בְּחַרְטוֹמָהּ.
"הַמְנַשֵּׁק אֶת זוֹ," אָמַר,
"נְשִׁיקוֹתָיו אֵימָה."

36

סָח סֶר גֶּוִין: "קֵי, בְּחַיֶּיךָ,
חֲדַל עֵינֶיךָ בָּהּ לָתֵת,
הֲלֹא אֶחָד בֵּינֵינוּ כָּאן
צָרִיךְ אוֹתָהּ לָשֵׂאת."

37

"לָשֵׂאת, אָמַרְתָּ?" קֵי זָעַק,
"יִקַּח אוֹתִי הַשֵּׁד עַתָּה,
כִּי טוֹב הַמָּוֶת מֵאֲשֶׁר
לְהִתְחַתֵּן אִתָּהּ."

38

אָז נָטְלוּ אֶת נִצֵּיהֶם,
אֶת הַכְּלָבִים אָסְפוּ מִכְּבָר,
וְנִשְׁבְּעוּ לֹא לָשֵׂאתָהּ
בְּעַד קַרְיָה אוֹ כְּפָר.

...בְּפַרְצוּפָה הִבִּיט סֶר קֵי...
סר קיי, דמויות מן הסאגה הארתוריאנית,
הספרייה העירונית, בריסטול.

34

▶ Sir Kay beheld this ladys face,
And looked vppon her swire;
'Whosoeuer kisses this lady,' he sayes,
'Of his kisse he stands in feare.'

35

▶ Sir Kay beheld the lady againe,
And looked vpon her snout;
'Whosoeuer kisses this lady,' he saies,
'Of his kisse he stands in doubt.'

36

▶ 'Peace, cozen Kay,' then said Sir Gawaine,
'Amend thee of thy life;
For there is a knight amongst vs all
That must marry her to his wife.'

37

▶ 'What! wedd her to wiffe!' then said Sir Kay,
'In the diuells name anon!
Gett me a wiffe where-ere I may,
For I had rather be slaine!'

38

▶ Then some tooke vp their hawkes in hast,
And some tooke vp their hounds,
And some sware thy wold not marry her
For citty nor for towne.

39

אֲזַי דִּבֵּר הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר,
וְגַם נִשְׁבַּע הָאִישׁ:
"בְּשֶׁל לִקּוּי שֶׁל מַה בְּכָךְ...

(לאחר דברי המלך מכריז גוויין על כוונתו לשאת את הגבירה. הכול חוזרים אל החצר, נערכת חגיגת נישואין, וגוויין פונה עם גברתו אל מיטת הכלולות. הגבירה המכוערת הופכת כבמַטה קסם לעלמה יפהפייה, וזה התנאי שהיא מעמידה בפני גוויין:)

40

אֲזַי אָמְרָה: "בְּחַר, סֶר גֶּוִין,
אַל תִּשְׁתַּהֶה בָּזֹאת,
הַאִם בַּלַּיְלָה אוֹ בַּיּוֹם
תִּרְצֶה אוֹתִי כָּזֹאת?"

41

הֵשִׁיב גֶּוִין, אַבִּיר אָצִיל,
מְנֻמָּס וְתַרְבּוּתִי:
"אֹמַר אֲשֶׁר אֹמַר, יְהִי
הָאֵל בְּעֶזְרָתִי.

42

כְּעוּר עִם לֵיל הוּא סִיּוּט לַגֶּבֶר
הִגִּיעַ עַד הֲלוֹם,
עָדִיף עַל כֵּן כִּי מְכֹעֶרֶת
תְּהִי לְאוֹר הַיּוֹם."

הגבירה המכוערת הופכת כבמטה קסם לעלמה יפהפייה. נישואי סר גוויין, רבקה אקרד (Eckardt, 1926).

39

▶ And then be-spake him noble King Arthur,
And sware there by this day,
'For a litle foule sight and misliking

[After Arthur's speech, Gawain announces his intention to marry the lady. All return to the court, the marriage is celebrated, and the lady and Gawain retire to their marriage bed. Faced with Gawain's sexual reticence, the lady metamorphoses into a beautiful young woman, and then offers Gawain a choice.]

40

▶ Then shee said, Choose thee, gentle Gawaine,
Truth as I doe say,
Wether thou wilt haue me in this liknesse
In the night or else in the day.

41

▶ And then bespake him gentle Gawaine,
Was one soe mild of moode,
Sayes, Well I know what I wold say,
God grant it may be good!

42

▶ To haue thee fowle in the night
When I with thee shold play –
Yet I had rather, if I might,
Haue thee fowle in the day.

43

◀ "לְעֵת אַבִּיר וְעַלְמָתוֹ
אֶל הַמִּשְׁתֶּה בָּאִים,
אָסוּר יִהְיֶה עָלַי לָבוֹא
בְּחֶבֶר הַקְּרוּאִים."

44

◀ הֵשִׁיב גֶּוִין הַטּוֹב: "גְּבִרְתִּי,
זֶה אַךְ תַּכְסִיס אֶצְלֵךְ.
אֲבָל כֵּיוָן שֶׁאַתְּ אִשְׁתִּי,
עֲשִׂי כְּכָל חֶפְצֵךְ."

45

◀ "בָּרוּךְ הֱיֵה," אָמְרָה, "בָּרוּךְ
הַיּוֹם הַזֶּה, הִנֵּה,
הַבֵּט בִּי כִּי שׁוּב לְעוֹלָם
דְּמוּתִי לֹא אֲשַׁנֶּה.

46

◀ אָבִי הָיָה אַבִּיר זָקֵן,
אֲבָל עָלָה בִּידֵי אָבִי
לָשֵׂאת עַלְמָה רַעֲנָנָה,
הִיא שֹׁרֶשׁ כְּאֵבִי.

47

◀ כִּשְׁפָה אוֹתִי, עוֹדִי עַלְמָה,
בְּיַעַר מִשְׁכָּנִי
בּוֹ אֲהַלֵּךְ בִּדְמוּת אִשָּׁה —
מִפְלֶצֶת אֵימְתָנִית.

43

▶ 'What! when lords goe with ther feires,' shee said,
'Both to the ale and wine,
Alas! then I must hyde my selfe,
I must not goe withinne.'

44

▶ And then bespake him gentle Gawaine,
Said, Lady, that's but skill;
And because thou art my owne lady,
Thou shalt haue all thy will.

45

▶ Then she said, Blesed be thou, gentle Gawain,
This day that I thee see,
For as thou seest me att this time,
From hencforth I wilbe.

46

▶ My father was an old knight,
And yett it chanced soe
That he marryed a younge lady
That brought me to this woe.

47

▶ Shee witched me, being a faire young lady,
To the greene forrest to dwell,
And there I must walke in womans liknesse,
Most like a feend of hell.

48

◄ לְכִסִיל הָפְכָה הִיא אֶת אָחִי...

(הגבירה ממשיכה בהסבריה, והצמד מגשים את כלולותיו. בבוקר, בבוא סר קיי לעמוד על מוצאות אחיו, מספר לו גוויין את קורות אשתו.)

49

◄ "כֹּה מְכֹעֶרֶת לְמַרְאֶה
אֶל שְׂדֵה הַבּוּר לָצֵאת."

50

◄ "בּוֹא, קֵי אָחִי, נַשֵּׁק אוֹתָהּ,
כָּךְ עֲוֹנְךָ תִּשָּׂא.
אֲנִי נִשְׁבַּע, גְּבֶרֶת זוֹ
נָשָׂאתִי לְאִשָּׁה."

51

◄ נְשֵׁק אֶת הַיָּפָה סֶר קֵי,
וְגַם נִשְׁבַּע עַל כָּךְ,
כִּי מֵעוֹלָם עוֹד לֹא טָעַם
מִפְּרִי מָתוֹק כָּל כָּךְ.

52

◄ "אָכֵן, גְּוֵין רֵעִי," אָמַר,
"שִׂחֵק לְךָ מַזָּל,
זָכִיתָ בְּעַלְמָה כָּמוֹהָ
סָפֵק אִם יֵשׁ בִּכְלָל."

48

▶ She witched my brother to a carlish b...

[The lady continues her explanation, and then she and Gawain consummate the marriage. In the morning Kay comes to check on Gawain's welfare, and Gawain explains his wife's history.]

49

▶ 'That looked soe foule, and that was wont
On the wild more to goe.'

50

▶ 'Come kisse her, brother Kay,' then said Sir Gawaine,
'And amendth of thy liffe;
I sweare this is the same lady
That I marryed to my wiffe.'

51

▶ Sir Kay kissed that lady bright,
Standing vpon his feete;
He swore as he was trew knight,
The spice was neuer soe sweete.

52

▶ 'Well, cozen Gawaine,' sayes Sir Kay,
'Thy chance is fallen arright,
For thou hast gotten one of the fairest maids
I euer saw with my sight.'

53

◄ "זֶה גּוֹרָלִי," הֵשִׁיב גֶּוִין,
"בִּזְכוּת דּוֹדִי הַמֶּלֶךְ.
כְּמוֹתִי כָּעֵשֶׂב בַּמָּטָר,
הַמְאֻשָּׁר בַּחֶלֶד."

54

◄ נָטַל זְרוֹעָהּ שֶׁל זוּגָתוֹ,
אֶת הַשְּׁנִיָּה סֶר קֵי הֵרִים.
לִוּוּ אוֹתָהּ שְׁנֵיהֶם אֶל אַרְתּוּר
כַּיָּאֶה לִשְׁנֵי אַחִים.

55

◄ קִבֵּל פְּנֵיהֶם בְּגִיל הַמֶּלֶךְ,
כָּךְ גַּם גֶּנֶבֶר מַלְכָּתָם,
כָּךְ אַבִּירֵי שֻׁלְחָן עָגֹל
שְׂמֵחִים לְמַרְאִיתָם.

56

◄ הִבִּיט סֶר אַרְתּוּר בָּעַלְמָה,
יָפָה הִיא כַּחֲלוֹם.
בִּשְׁמוֹ שֶׁל סֶר גֶּוִין נָתַן
תּוֹדָה לִשְׁמֵי מָרוֹם.

57

◄ כָּךְ נָהֲגוּ הָאַבִּירִים,
עָלַץ לִבָּם בְּסֶר גֶּוִין
וּבַמִּקְרֶה אֲשֶׁר נִקְרָה לוֹ
וּלְעַלְמַת הַחֵן.

סוף

...הִבִּיט סֶר אַרְתּוּר בָּעַלְמָה, / יָפָה הִיא כַּחֲלוֹם...
הגבירה המכוערת לאחר שנתגלגלה לעלמה יפת תואר.
מתוך המערכון ***נישואי סר גוויין***, בביצוע החוג
לדרמה של אוניברסיטת טקסס.

53

'It is my fortune,' said Sir Gawaine;
'For my vnckle Arthurs sake
I am glad as grasse wold be of raine,
Great ioy that I may take.'

54

Sir Gawaine tooke the lady by the one arme,
Sir Kay tooke her by the tother,
They led her straight to King Arthur,
As they were brother and brother.

55

King Arthur welcomed them there all,
And soe did Lady Geneuer his queene,
With all the knights of the Round Table,
Most seemly to be seene.

56

King Arthur beheld that lady faire
That was soe faire and bright,
He thanked Christ in Trinity
For Sir Gawaine that gentle knight.

57

Soe did the knights, both more and lesse,
Reioyced all that day
For the good chance that hapened was
To Sir Gawaine and his lady gay.

Fins

קרטיין דה טרואה -
סיפורו של קַלוֹגְרֶנַן

איור הפותח את שירת ***אביר האריה*** לקרטיין דה טרואה. כתב יד מן המאה ה־15.

ייחודו ותרומתו של קרטיין דה טרואה לסאגה הארתוריאנית

דיוקנו של קרטיין דה טרואה.
אמיל פרפייה (Frappier, 1917).

סיפורו של קַלוֹגְרֶנַן (מתוך "אביר האריה")

אם ג׳פרי איש מונמות מעניק לנו את ארתור, את סיפור לידתו בטינטַגֶל, עלילותיו ונישואיו לגווינביר; רוברט וואס (Wace) — את אבירי השולחן העגול ואת האקסקליבר, היא חרב הפלאים של ארתור; הרי שתרומתו של קרטיין דה טרואה היא החצר בקמלוט, דמותו של סר לנסלוט ומוטיב הגביע הקדוש.

קרטיין דה טרואה נולד בסמוך לזמן בו ראה אור חיבורו של ג׳פרי איש מונמות *קורות מלכי בריטניה*. דה טרואה היה מבאי חצרה של אלאונורה נסיכת אקוויטניה, לימים אשתו של הנרי השני מלך אנגליה. השהות בחצר באנג׳ו בקֶרב טרוּבֶרים וטרובדורים עליהם פרסה אלאונורה את חסותה, ההיכרות עם כתבי ג׳פרי שתורגמו לצרפתית בעת ההיא, וכן ביקור ממושך שערך בבריטניה, עוררו אצל האיש עניין רב בסאגה הארתוריאנית, בעיקר ריתק אותו ההיבט של האהבה החצרונית ועלילותיה.

דה טרואה פותח בקריירה ספרותית עם תרגום *אמנות האהבה* (Ars Amatoria) לאובידיוס, מי שנחשב בעת ההיא לגדול משוררי האהבה בעת העתיקה. התרגום זוכה להצלחה רבה, קרטיין המעודד שולח את ידו ברומנסה משל עצמו, ומחבר גרסה של אגדת טריסטאן המתקבלת אף היא יפה. משלָב זה ואילך מקדיש קרטיין את חייו למכלול רב ההיקף והסגולה של חמש שירות שהן מן הפסגות בסאגה הארתוריאנית. הראשונה היא ארק (Erec), רומן בפרוזה המתאר את תהפוכות אהבתו של ארק לאניד (Enid) אהובתו. העלילה מתרחשת בחצרו של המלך ארתור, אנו פוגשים דמויות המוכרות לנו מיצירותיו של ג׳פרי כגון סר קיי, סר גוויין והליידי גווינביר. לראשונה נזכר גם לנסלוט, מי שיהפוך בבוא העת למופת האבירות.

קרטיין מעניק לסאגה הבריטית את טעם הרומנסה הצרפתית. הנרטיב דרמטי אמנם ואף טרגי לעתים, אך המסגרת היא של עולם קסום בו אביריו של ארתור מבלים את ימיהם בתחרויות טורניר, את ערביהם בסעודות כיד המלך ובחיזור אחר עלמות יפהפיות, ואת לילותיהם בזרועות אותן העלמות.

הרומנסה השנייה, קליג׳ (Cliges), פותחת אמנם בחצר המלך ארתור, אך צמד האוהבים קליג׳ ופניס (Fenice), עובר לקונסטנטינופול, בה נישאת פניס, להוותו של קליג׳, לשליט העיר. הרומנסה גדושה מעשי כישוף ותיאורי המזרח, שגם אם אין להם דבר וחצי דבר עם המציאות, הריהם פרי דמיון של אמן דגול.

לנסלוט, כל כולו פרי רוחו של קרטיין דה טרואה, כאמור לעיל, הוא הגיבור של *אביר המרכבה*, מן הדמויות המרתקות ביותר בסאגה הארתוריאנית לדורותיה. לנסלוט, בנו של המלך באן (Ban), נודע כ״לנסלוט של האגם״ (Lancelot du Lac), שכן גדל בידיה של גבירת האגם. בין יתר עלילותיו רבות הדמיון והתעוזה, הוא מציל את המלכה גווינביר בעודו זוחל על גשר צר מאוד העשוי להב חרב חדה. לנסלוט נאהב עד טירוף על ידי אלן, היא הליידי משאלוט, אם בנו גלאהד, אף הוא מאבירי השולחן העגול. פרשת אהבתו לגווינביר, אשת ארתור, היא זו שתביא לחורבן הממלכה.

דמות מפתח נוספת הזוכה אצל דה טרואה לגיבוש ופיתוח חסרי תקדים בסאגה הארתוריאנית, היא פרסיבל, המבקש אף הוא, ללא הצלחה למרבה הצער, אחר הגביע הקדוש. אם לנסלוט הוא התגלמות אביר האהבה החצרונית שאינו נקי מחטא הבגידה במלכו, קרי: הפרת קודש הקודשים של האתוס הפיאודלי והקוד האבירי, פרסיבל הוא מופת האביר הנקי מחטא. הזכייה בגביע הקדוש מותנית בתום מוחלט של האביר, וכזה הוא פרסיבל בעלילותיו. את *פרסיבל*, יצירתו האחרונה, לא הספיק דה טרואה לסיים לפני מותו. היו מי שהמשיכו את המסורת, והגדול מכולם הוא וולפרם פון אשנבך, כמה עשרות שנים לאחר מותו של קרטיין דה טרואה.

איוויין אביר האריה

איוויין אוהב את לודין (Laudine) אשת אביר הר הקסמים (השוכן ביער ברוסלינד). איוויין הורג את הבעל, ולודין, כיוון שהעניקה לו את חסדיה, נישאת לאביר. אולם איוויין, תחת לשמוח בחלקו ולשבת בבית, מעדיף להצטרף אל אבירי השולחן העגול וההרפתקאות המזומנות לו בגין עובדה זו. הוא מבטיח לאשתו לשוב ״בעוד שנה ויום״. אולם בבוא העת שוכח האיש את הבטחתו, ולודין משגרת לו איגרת ארסית באמצעות שליח, ובה היא מציעה לו שלא לטרוח ולשוב הביתה. איוויין, נכלם עד בוש, מחליט להשיב אליו את לב אשתו־אהובתו, ואכן הוא מקדיש לכך את חלקה הארי של היצירה. ככלות ניסיונות קשים עולה הדבר בידו, ולשמחת כולם שב הצמד לאהוב זה את זה.

מלך החיות מן הכותרת הוא אריה פצוע הניצל בידי איוויין, ומאז מלווה אותו בכל דרכיו של האביר.

הפתיחה ליצירה מאפיינת את כתיבתו של דה טרואה. המעשה המסופר מפיו של

"האביר נכון בכל עת לקראת עלילת גיבורים..." איור מן המאה ה־13 ל***אביר האריה*** מאת קרטיין דה טרואה. הספרייה האוניברסיטאית, ברן, שווייץ.

קלוגרנן הוא סיפור העומד בפני עצמו, וזיקתו אל נושא היצירה רופפת למדי. זו דוגמה אופיינית לסגנונו של המחבר, האוהב לאסוף קבוצת אבירים לאחר ארוחה דשנה או במהלכה, וכטוב לבם בלחם ויין, להעניק לאחד מן הקרואים את רשות הדיבור. כך הדבר במקרה שלפנינו. בטרם פותח קלוגרנן בסיפורו, אנו מתוודעים לדקויות במערכת היחסים בין הדמויות ולאפיונם הפסיכולוגי, שלא היו מביישים מחבר רומן ריאליסטי מראשית המאה העשרים.

התרגום

שירתו של קרטיין דה טרואה מחורזת, וכתובה במשקל אוקטוסילבי השולט בעת ההיא בשירה הצרפתית (וראו את שירתו של רובר דה בורון, בן תקופתו של דה טרואה או את שירתה של מארי דה פרנס בכרך זה). הניב הצרפתי בן התקופה נסמך בחלקו הניכר על מילים בנות הברה אחת או שתיים, והדבר מקשה על תרגום היצירה לעברית, שפה דו ותלת־הברתית בעיקר. על מנת שלא להוסיף שורות, וכן בשל האופי העלילתי של היצירה, בחרתי לשנות את המשקל על ידי תוספת יאמב או שניים, וכמו כן השמטתי את החרוז. מערכת שיקולים שונה הנחתה אותי בתרגום שירתה של מארי דה פרנס, שם הותרתי את המשקל המקורי והחריזה (וראו מבוא *ללנבל* בכרך זה).

* * *

סיפורו של קַלוֹגְרֶנַן (מתוך "אביר האריה")

אַרְתּוּר, מַלְכָּהּ הַמֵּיטִיב שֶׁל בְּרִיטַנְיָה,
עֹז לִבּוֹ מְלַמֵּד כִּי עָלֵינוּ מוּטָל
כָּמוֹהוּ לִהְיוֹת לְנִימוּס וּלְאֹמֶץ,
הוּא שַׁלִּיט עַל חָצֵר נִשְׂגָּבָה וּמְהֻלֶּלֶת.
אָז הָיָה הַדָּבָר בְּיוֹם שִׂמְחָה וּמוֹעֵד
הַיָּדוּעַ לַכֹּל בִּשְׁמוֹ: "חַג שָׁבוּעוֹת".
נֶאֶסְפָה הֶחָצֵר בְּקַרְדִּיל (חֶבֶל וֵילְס);
עֵת סִיְּמוּ הָאוֹרְחִים לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת,
פָּנוּ הָאַבִּירִים, לְצַד גְּבָרוֹת הֵסֵבּוּ,
בְּתוּלוֹת וַעֲלָמוֹת יְפוֹת מַרְאֶה וְתֹאַר.
הָיוּ מִי שֶׁדִּבְּרוּ עַל נֹעַם אַהֲבָה,
הָיוּ מִי שֶׁסִּפְּרוּ עַל נִסְיוֹנוֹת קָשִׁים,
יָגוֹן וְעֶצֶב רַב, אוֹ הַצְּלָחָה וְאֹשֶׁר
בּוֹ הַמִּסְדָּר זוֹכֶה לְעִתִּים מְזֻמָּנוֹת.
כִּי בְּאוֹתָם יְמֵי עָבָר פָּרַח הַחֶבֶר,
רַבִּים בּוֹ בְּנֵי הַחַיִל. אוּלָם הַיּוֹם נִטָּשׁוּהוּ,
עָרְקוּ מִשּׁוּרוֹתָיו מֵיטַב הָאַבִּירִים,
אֲשֶׁר עַל כֵּן מֻשְׁפֶּלֶת הָאַהֲבָה הַיּוֹם.
אֵי אָז הַמְאַהֵב בִּקֵּשׁ לְהִצְטַיֵּן
בְּנִימוּסִים וְאֹמֶץ, כָּבוֹד וְרֹחַב לֵב,
אַךְ אַהֲבָה עַתָּה הָיְתָה לִצְחוֹק וְלַעַג.
הַכְּסִיל סוֹבֵר כִּי הוּא אוֹהֵב וְלֹא יוֹדֵעַ
כִּי שֶׁקֶר יְדַבֵּר וְכִי הוּא מִתְפָּאֵר
בְּמַה שֶּׁלֹּא יָבִין וְאֵין לוֹ חֵלֶק בּוֹ.
אַךְ הָבָה נַעֲזֹב אֶת הַחַיִּים עֲדַיִן
וּנְדַבֵּר בְּאֵלּוּ אֲשֶׁר הָיוּ מִקֶּדֶם.
כִּי טוֹב אֲצִיל הַנֶּפֶשׁ, אֲפִלּוּ מֵת הָאִישׁ,
מִן הַנָּבָל הַחַי. עַל כֵּן הִנֵּה אֲנִי
רוֹאֶה זֹאת לְכָבוֹד לָצֵאת וּלְסַפֵּר

Le Chevalier au Lion

Récit de Calogrenant

Artus, li boens rois de Bretaingne,
La cui proesce nos enseigne
Que nos soiens preu et cortois,
Tint cort si riche come rois
A cele feste qui tant coste,
Qu' an doit clamer la Pantecoste.
Li rois fu a Carduel en Gales;
Aprés mangier, parmi ces sales,
Cil chevalier s'atropelerent
La ou dames les apelerent
Ou dameiseles ou puceles.
Li un recontoient noveles,
Li autre parloient d'Amors,
Des angoisses et des dolors
Et des granz biens qu'orent sovant
Li deciple de son covant,
Qui lors estoit mout dolz et buens;
Mes or i a mout po des suens
Qu'a bien pres l'ont ja tuit lessiee,
S'an est Amors mout abessiee;
Car cil qui soloient amer
Se feisoient cortois clamer
Et preu et large et enorable;
Or est Amors tornee a fable
Por ce que cil qui rien n'en santent
Dïent qu'il aiment, mes il mantent,
Et cil fable et mançonge an font
Qui s'an vantent et droit n'i ont.
Mes or parlons de cez qui furent,
Si leissons cez qui ancor durent,

מַעֲשֶׂה רָאוּי לִתְשׂוּמַת לֵב וְקֶשֶׁב
בְּעִנְיָנוֹ שֶׁל אַרְתּוּר אֲשֶׁר תְּהִלָּתוֹ
הָיְתָה רַבָּה עַד כִּי עֲדַיִן אֶת שִׁבְחוֹ
אוֹמְרִים רַבִּים, קְרוֹבִים וּרְחוֹקִים מִכָּאן.
אֲנִי מַסְכִּים אִפּוֹא עִם דַּעַת הַבְּרֶטוֹנִים
כִּי שְׁמוֹ יִכּוֹן לָעַד וּבַאֲשֶׁר עַל כֵּן
נַזְכִּיר כָּאן לְטוֹבָה אֶת אַבִּירָיו שֶׁל אַרְתּוּר
מֵיטַב אַנְשֵׁי סְגֻלָּה אֶת חַיֵּיהֶם הִקְדִּישׁוּ
לַעֲלִילוֹת גְּבוּרָה.

אוּלָם בַּיּוֹם הַהוּא
בּוֹ אֲסַפֵּר בָּזֹאת, רַב תִּמְהוֹנָם הָיָה
לְעֵת פִּתְאוֹם הַמֶּלֶךְ, קָם וְנָטַשׁ אוֹתָם.
הָיוּ שֶׁחָשׁוּ צַעַר, הָיוּ שֶׁלֹּא חָסְכוּ
אֶת עֶלְבּוֹנָם מֵאַרְתּוּר. הֵן לֹא קָרָה עֲדֶנָה
כִּי בְּמִשְׁתֵּה הֶחָג עוֹד הַשִּׂמְחָה רַבָּה
יָקוּם פִּתְאוֹם הַמֶּלֶךְ, לַחֲדָרָיו יִפְרֹשׁ
לַחְטֹף תְּנוּמָה, לָנוּחַ. אַךְ הִנֵּה בָּא הַיּוֹם
גַּם הַמַּלְכָּה אֶת אַרְתּוּר מִשּׁוּם־מָה לֹא הֵקִיצָה
וְהוּא שׁוֹכֵב אֶצְלָהּ, שָׂכַח הַכֹּל, נִרְדַּם.
לְיַד דַּלְתוֹת חַדְרוֹ עָמְדוּ סֶר דּוֹדִינֶל,[1]
גֶּוִין (הוּא אֲדוֹנִי), סֶר קֵי וְסַגְרִימוּר,[2]
הַלּוֹרְד אִיוֵין[3] הַטּוֹב, קַלּוֹגְרֶנַן עִמּוֹ,[4]
אַבִּיר וְטוֹב לַנֶּשֶׁק. הָאִישׁ סִפֵּר לָהֶם
סִפּוּר אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ יָאֶה לוֹ וְנָאֶה.

עוֹד הַמַּלְכָּה שׁוֹמַעַת אֶת דְּבַר הָעֲלִילָה,
נֵעוֹרָה מִמִּטַּת הַמֶּלֶךְ וּפוֹסַעַת
שְׁקֵטָה מִבְּלִי שֶׁאִישׁ שׁוֹמֵעַ אוֹ רוֹאֶה,
נָפְלָה עֲלֵיהֶם פֶּתַע. קַלּוֹגְרֶנַן לְבַד
זִנֵּק וְקָם לְעֵת רָאָה אוֹתָהּ נִגֶּשֶׁת.
אָז קֵי,[5] הָיָה הָאִישׁ שָׂפָל, מְהִיר חֵמָה,
גַּס וְקַנְטְרָן, דִּבֵּר: "קַלּוֹגְרֶנַן, רֵעִי,
הִנֵּה נִרְאֶה כִּי אֵין בֵּינֵינוּ עוֹד כָּמוֹךָ

Car mout valt mialz, ce m'est avis,
Uns cortois morz c'uns vilains vis.
Por ce me plest a reconter
Chose qui face a escouter
Del roi qui fu de tel tesmoing
Qu' an en parole et pres et loing;
Si m' acort de tant as Bretons
Que tozjorz durra li renons
Et par lui sont amenteü
Li boen chevalier esleü
Qui a enor se traveillierent.
Mes cel jor mout se merveillierent
Del roi qui einçois se leva;
Si ot de tex cui mout greva
Et qui mout grant parole an firent,
Por ce que onques mes nel virent
A si grant feste an chanbre antrer
Por dormir ne por reposer;
Mes cel jor ensi li avint
Que la reïne le detint,
Si demora tant delez li
Qu' il s'oblia et endormi.
A l' uis de la chanbre defors
Fu Didonez et Sagremors
Et Kex et messire Gauvains,
Et si i fu messire Yvains
Et avoec ax Qualogrenanz,
Uns chevaliers mout avenanz,
Qui lor a comancié un conte,
Non de s'annor, mes de sa honte.
Queque il son conte contoit
Et la reïne l'escoutoit,
Si s'est delez le roi levee

לְאֹמֶץ לֵב וְיֹשֶׁר, וּמַה מְּאֹד שָׂמַחְתִּי
כִּי אֵין כָּמוֹךָ גַּם לְנִימוּסֵי חָצֵר.
אַתָּה מוּדָע לָבֶטַח לְרוּם מַעֲלָתְךָ
כְּמוֹתָהּ כִּתְבוּנָתְךָ, מֻגְבֶּלֶת וּלְקוּיָה.
עַל כֵּן אֵין פֶּלֶא כִּי דַּעְתָּהּ שֶׁל הַמַּלְכָּה
עָלֶיךָ כֹּה טוֹבָה וְכִי סְבוּרָה גְּבִרְתֵּנוּ
כִּי אֵין כָּמוֹךָ עוֹד לַאֲדִיבוּת וְאֹמֶץ.
הֵן לֹא מִתּוֹךְ עַצְלוּת אִחַרְנוּ קוּם, לָבֶטַח
לֹא חֲסֵרִים אֲנַחְנוּ כָּבוֹד וְדֶרֶךְ אֶרֶץ.
כִּי אִם לִפְנֵי שֶׁקַּמְתָּ, זִנַּקְתָּ עַל רַגְלֶיךָ,
עֵינֵינוּ לֹא רָאוּ אֶת הַגְּבִירָה פּוֹסַעַת.

"יָדַעְתָּ, קֵי," הִגִּידָה דְּבָרֶיהָ הַמַּלְכָּה,
"נִדְמֶה לִי שֶׁלּוּלֵא שִׁחְרַרְתָּ לִפְרָקִים
אֶת אֶרֶס הַשִּׂנְאָה הַמְמַלֵּא לִבְּךָ,
הָיִיתָ מִתְבַּקֵּעַ וְלִרְסִיסִים נִשְׁבָּר.
רָשָׁע אַתָּה, לוֹרְד קֵי, כֵּיצַד זֶה תַּעֲלִיב
אֶת הַקְּרוּאִים עִמְּךָ וְאֶת פְּנֵיהֶם תַּלְבִּין."
הֵשִׁיב לָהּ קֵי: "גְּבִרְתִּי, אִם חֶבְרָתֵנוּ לֹא
עוֹנָה עַל דְּרִישׁוֹתַיִךְ, הֲרֵי שֶׁלְּפָחוֹת
אוֹתָנוּ אַל תּוֹכִיחִי. וּבַאֲשֶׁר אֵלַי
אֵין בִּדְבָרַי לֹא־כְלוּם עָלָיו רָאוּי אֲנִי
לְשֵׁבֶט תּוֹכָחָה, עַל כֵּן, גְּבִרְתִּי, עָדִיף
הָיָה לוּלֵא הוֹסַפְתְּ דָּבָר עַל אֲמָרַיִךְ,
כִּי רַק שׁוֹטֶה מַתְמִיד בְּוִכּוּחִים שֶׁל סָרָק.
עַל כֵּן מוּטָב לַחְדֹּל מִן הַדִּיּוּן הַזֶּה,
וְאַל נוֹסִיף דָּבָר עַל הַנֶּאֱמָר עַד הֵנָּה.
עַתָּה כֵּיוָן שֶׁתַּמּוּ מִלִּים רָמוֹת, גְּבִרְתִּי,
צַוִּי עַל הָאַבִּיר לָשׁוּב אֶל סִפּוּרוֹ."
אֲזַי קִלּוֹגְרֶנַן אֶת אֲמָרָיו הֵכִין,
דִּבֵּר בְּזֶה הָאֹפֶן: "לוֹרְד קֵי, הָרִיב הַזֶּה
כְּלָל לֹא נוֹגֵעַ לִי. וְאִם בִּקַּשְׁתָּ בִּי
לְהָטִיל אֶת אַרְסְךָ, לֹא אֶפְּגַע מִמֶּנּוּ,

...נִדְמֶה לִי שֶׁלּוּלֵא שִׁחְרַרְתָּ לִפְרָקִים...
תשליל על פי רישומו של פיליפ גרונוולד
(Groenewold, 1963).

Et vient sor ax tot a celee,
Qu'ainz que nus la poïst veoir,
Se fu lessiee entr' ax cheoir,
Fors que Calogrenanz sanz plus
Sailli an piez contre li sus.
Et Kex, qui mout fu ranponeus,
Fel et poignanz et venimeus,
Li dist: – Par Deu, Qualogrenant,
Mout vos vos voi or preu et saillant,
Et certes mout m' est bel quant vos
Estes li plus cortois de nos;
Et bien sai que vos le cuidiez,
Tant estes vos de san vuidiez.
S'est droiz que ma dame le cuit
Que vos avez plus que nos tuit
De corteisie et de proesce:
Ja le leissames por peresce,
Espoir, que nos ne nos levames
Ou por ce que nos ne deignames.
Mes par Deu, sire, nel feïsmes,
Mes por ce que nos ne veïsmes
Ma dame, ainz fustes vos levez.
– Certes, Kex, ja fussiez crevez,
Fet la reïne, au mien cuidier,
Se ne vos poïssiez vuidier
Del venin don vos estes plains.
Enuieus estes et vilains,
De tancier a voz conpaignons.
– Dame, se nos n'i gaeignons,
Fet Kex, an vostre conpaignie,
Gardez que nos n'i perdiens mie.
Je ne cuit avoir chose dite
Qui me doie estre a mal escrite

הֲלֹא נִבַּלְתָּ פִּיךָ בִּפְנֵי גְּדוֹלִים מִמֶּנִּי,
מָכוּר אַתָּה, רֵעִי, לְגִדּוּפִים, כָּמוֹךָ
כַּעֲרֵמָה שֶׁל זֶבֶל נוֹדֶפֶת צַחֲנָה.
זְבוּבֵי בָּקָר עוֹקְצִים, דְּבוֹרִים מְזַמְזְמוֹת
וְהַטַּרְחָן מְיַגֵּעַ בְּהֶבֶל פִּטְפּוּטָיו.
וּבַאֲשֶׁר לַעֲלִילָה אוֹתָהּ סִפַּרְתִּי קֹדֶם,
בְּצֵאת גְּבִרְתִּי, לֹא עוֹד אַמְשִׁיךְ וַאֲסַפֵּר.
גַּם אֲבַקֵּשׁ מִמֶּנָּה, בַּל תְּצַוֶּה עָלַי
לַעֲשׂוֹת דָּבָר אֲשֶׁר אֵינוֹ לְפִי רוּחִי.״
״גְּבִרְתִּי,״ סָח קֵי אֵלֶיהָ, ״כָּל הַקְּרוּאִים בָּזֹאת
יִהְיוּ לָךְ אֲסִירֵי תּוֹדָה, כִּי רַב חֶפְצָם
לִשְׁמֹעַ אֶת הֶמְשֵׁךְ הָעֲלִילָה מִפִּי
קַלוֹגְרֶנַן. עֲשִׂי זֹאת, לֹא מֶחֱוָה לְקֵי,
כִּי מְנֻאֱמָנוּת לַמֶּלֶךְ, אֲדוֹנִי הוּא
וַאֲדוֹנֵךְ, גְּבִרְתִּי, לוֹ שְׁנֵינוּ מְסוּרִים.
עַל כֵּן צַוִּי עַל סֶר קַלוֹגְרֶנַן לְמַעַן
יַמְשִׁיךְ אֶת סִפּוּרוֹ וְעַל בְּרָכָה תָּבוֹאִי.״

״קַלוֹגְרֶנַן,״ דִּבְּרָה אֶל הָאַבִּיר גְּבִרְתֵּנוּ,
״שְׁכַח אֶת דִּבְרֵי הַבֶּלַע שֶׁל קֵי, סוֹכֵן הַבַּיִת.
הֵן כֹּה רָגִיל הָאִישׁ לִפְשֹׁק שְׂפָתָיו עַד כִּי
שׁוּב אִי אֶפְשָׁר לִכְעֹס יוֹתֵר עַל הַשּׁוֹטֶה.
בָּזֹאת אֲנִי מְצַוָּה אוֹתְךָ, חֲדַל מֵרֹגֶז,
לָבֶטַח לֹא בְּגִין הַכְּסִיל הַזֶּה, לוֹרֶד קֵי.
וְאַל תַּחְסֹךְ מִמֶּנִּי בְּשֶׁל עֶלְבּוֹנוֹתָיו
אֶת סִפּוּרְךָ אֵלָיו חָפַצְנוּ לְהַקְשִׁיב.
כִּי אִם יֵשׁ בִּרְצוֹנְךָ בְּטוּב לִבִּי לִזְכּוֹת,
עֲלִילָתְךָ סַפֵּר, הַתְחֵל מִבְּרֵאשִׁית.״

״אָכֵן אוֹדֶה, גְּבִרְתִּי, רָעָה הִיא מִצְוָתֵךְ,
מְרֻשַּׁעַת הַפְּקֻדָּה אַתְּ מְצַוָּה אוֹתִי.
הָיִיתִי אֶת עֵינַי לַעֲקִירָה נוֹתֵן
לוּ רַק חָסַכְתְּ מִמֶּנִּי אֶת הַתְּלָאָה הַזֹּאת

Et, s'il vos plest, teisons nos an:
Il n'est corteisie ne san
De plet d'oiseuse maintenir;
Cist plez ne doit avant venir,
Que nus nel doit an pris monter.
Mes feites nos avant conter
Ce qu'il avoit encomancié,
Car ci ne doit avoir tancié. –
A ceste parole s' espont
Qualogrenanz, et si respont:
– Dame, fet il, de la tançon
Ne sui mie en grant sospeçon;
Petit m' an est, et mout po pris.
Se Kex a envers moi mespris,
Je n'i avrai ja nul domage:
A mialz vaillant et a plus sage,
Messire Kex, que je ne sui,
Avez vos dit honte et enui,
Car bien an estes costumiers.
Tozjorz doit puir li fumiers,
Et toons poindre, et maloz bruire,
Et felons enuier et nuire.
Mes je ne conterai huimés,
Se ma dame m' an leisse an pes,
Et je li pri qu'ele s'an teise,
Que la chose qui me despleise
Ne me comant, soe merci.
– Dame, trestuit cil qui sont ci,
Fet Kex, boen gré vos en savront
Et volantiers l' escoteront;
Ne n' an faites ja rien por moi,
Mes, foi que vos devez le roi,
Le vostre seignor et le mien,

לָשׁוּב וּלְהַגִּיד אֶת סִפּוּרִי הַיּוֹם.
אֲבָל פֶּן עַל רֹאשִׁי אוֹרִיד אֶת חֲרוֹנֶךָ,
אֲזַי אַף שֶׁשְּׁנוּאָה עָלַי הַמַּטָּלָה
אַשְׁבִּיעַ אֶת חֶפְצְךָ, הַטֵּה אֵפוֹא אֵלַי
אָזְנְיךָ וְלִבְּךָ. כִּי יֵשׁ וְהַמִּלָּה
נִכְנֶסֶת אֶל הָאֹזֶן אַךְ לֹא תַּחְדֹּר לַלֵּב.
לֹא כָּל מִי שֶׁאוֹמֵר שֶׁלַּדְּבָרִים הִקְשִׁיב
וְגַם שָׁמַע אוֹתָם, אֶת תַּכְלִיתָם הֵבִין.
כִּי יֵשׁ בְּרִיּוֹת אֲשֶׁר לָהֶן אָזְנַיִם אַךְ
לִבָּן אָטוּם. אֲזַי נוֹפְלִים צְלִילֵי מִלָּה
עַל אָזְנֵיהֶן, לֹא עוֹד, כְּמוֹהֶם כְּמוֹ הָרוּחַ
לְלֹא הֶפְסֵק נוֹשֶׁבֶת אַךְ לֹא תִּתְמַהְמֵהַּ
וּבִיעָף תַּחְלֹף. אִם אֵין הַלֵּב שׁוֹמֵעַ
אֶת תֹּכֶן הַמִּלִּים, מַה טַּעַם בַּדְּבָרִים?
כִּי אֹזֶן הִיא אַךְ שַׁעַר וּשְׁבִיל לְלֵב אָדָם,
הִנֵּה כִּי כֵן הָאִישׁ אֲשֶׁר יַטֶּה לִי אֹזֶן,
יִפְתַּח לִי אֶת לִבּוֹ, כִּי לֹא יִהְיוּ דְּבָרַי
דְּבַר הֶבֶל אוֹ חֲלוֹם, כָּזָב אוֹ לַהַג רֵיק.
לִפְנֵי שֶׁבַע שָׁנִים הָיָה זֶה הַדָּבָר.
עוֹד אָנֹכִי אִישׁ כְּפָר בּוֹדֵד וְתָר אַחַר
הַרְפַּתְקָאוֹת, חָמוּשׁ בְּמָסֹרֶת אַבִּירִים
כַּיָּאֶה וְכַדָּרוּשׁ, עָלִיתִי עַל נָתִיב
מוֹבִיל לִימִינִי אֶל יַעַר עַד. הָיְתָה
הַדֶּרֶךְ מְשֻׁבֶּשֶׁת מְלֵאָה קוֹץ וְדַרְדַּר,
אוּלָם לַמְרוֹת כָּל אֵלֶּה אִי נַחַת וּמִטְרָד,
הִמְשַׁכְתִּי בָּהּ לִרְכֹּב וְכָךְ דָּהַרְתִּי הָלְאָה
מִבֹּקֶר וְעַד עֶרֶב, מִיַּעַר בְּרוֹסֶלְיַנְד[6]
יָצָאתִי לְבַסּוֹף וּבְשָׂדֶה פָּתוּחַ
רָכַבְתִּי. שָׁם רָאִיתִי צְרִיחַ עֵץ נִצָּב
מִמֶּנִּי בְּמֶרְחַק מַחֲצִית הַמִּיל לְעֵרֶךְ,
אַךְ לֹא רָחוֹק מִזֶּה. בְּצַעַד מְזֹרָז
אֶל הַמִּגְדָּל קָרַבְתִּי. מֶקֶף חוֹמָה הָיָה
וּתְעָלַת מָגֵן גְּדוֹלָה וַעֲמֻקָּה

Comandez li, si feroiz bien.
– Qualogrenant, dist la reïne,
Ne vos chaille de l' ataïne
Monseignor Keu le seneschal;
Costumiers est de dire mal,
Si qu'an ne l'en puet chastier.
Comander vos vuel et prier
Que ja n'en aiez au cuer ire
Ne por lui ne lessiez a dire
Chose qui nos pleise a oïr,
Se de m'amor volez joïr,
Mes comanciez tot derechief.
– Certes, dame, ce m'est mout grief
Que vos me comandez a feire;
Einz me leissasse .i. des danz traire,
Se correcier ne vos dotasse,
Que je huimés rien lor contasse;
Mes je ferai ce qu'il vos siet,
Comant que il onques me griet,
Des qu'il vos plest; or escotez!
Cuers et oroilles m'aportez,
Car parole est tote perdue
S'ele n'est de cuer entandue.
De cez i a qui la chose oent
Qu'il n'entandent, et si la loent;
Et cil n'en ont ne mes l'oïe,
Des que li cuers n'i entant mie;
As oroilles vient la parole,
Ausi come li vanz qui vole,
Mes n'i areste ne demore,
Einz s'an part en mout petit d' ore
Se li cuers n'est si esveilliez
Qu' au prendre soit apareilliez;

שָׁמְרָה עָלָיו מִפֶּגַע. עַל גֶּשֶׁר הַמּוֹרָד
עָמַד — עַל כַּף יָדוֹ עוֹף, בַּז מַשִּׁיר, יָשַׁב —
אֲדוֹן הַמְּצוּדָה. בְּטֶרֶם בֵּרַכְתִּיו
נִגַּשׁ אֵלַי הַגֶּבֶר וּבַמּוֹשְׁכוֹת אָחַז,
הִזְמִין אוֹתִי לָרֶדֶת. עָשִׂיתִי זֹאת בְּחֵפֶץ
שֶׁכֵּן זָקוּק הָיִיתִי לִמְקוֹם לִינָה בַּלַּיְלָה,
וּלְהַכְחִישׁ אֶת זֹאת הֵן אִי אֶפְשָׁר הָיָה.
אֲזַי דִּבֵּר הָאִישׁ וּפְעָמִים רַבּוֹת
בֵּרֵךְ אֶת הַנָּתִיב אֲשֶׁר רָכַבְתִּי בּוֹ
כִּי הֵבִיאַנִי הֵנָּה. בֵּין כֹּה וָכֹה עַל פְּנֵי
הַגֶּשֶׁר אֶל הַשַּׁעַר רָכַבְתִּי לְצִדּוֹ.
כָּךְ אֶל חֲצַר אֲדוֹן הַבַּיִת בָּאנוּ —
וָסֵל יָרוּם הוֹדוֹ, יִגְמֹל לוֹ אֱלֹהִים
עַל הַכָּבוֹד הָרַב הֶעְתִּיר עָלַי הַגֶּבֶר
בַּלַּיְלָה בּוֹ שָׁכַנְתִּי בְּאַרְמוֹנוֹ — בַּתָּוֶךְ
פַּעֲמוֹן תָּלָה, דּוֹמֶה לֹא מִבַּרְזֶל רָקוּעַ
כִּי אִם כֻּלּוֹ יָצוּק הָיָה בִּכְלִיל נְחֹשֶׁת.
עָלָיו הַמְּאֻרֵחַ הָלַם פְּעָמִים שָׁלוֹשׁ
בְּמוֹט בַּרְזֶל אֲשֶׁר תָּלָה סָמוּךְ לְשָׁם.
כָּל מִי שֶׁהֶאֱזִין לִצְלִיל הַפַּעֲמוֹן
מִבְּנֵי הַבַּיִת רַד, בַּמַּדְרֵגוֹת מִהֵר
אֶל הֶחָצֵר לְמַטָּה.
הָיָה מִי שֶׁנָּטַל אֶת הָרַמָּךְ אֲשֶׁר
אָחַז בּוֹ הָאָדוֹן. אֲזַי רָאִיתִי בָּאָה
מוּלִי וְלִקְרָאתִי אָמָה נָאָה מְאֹד.
נָתַתִּי בָּהּ עֵינִי רָאִיתִי מִקָּרוֹב
כִּי הִיא דַּקַּת גִּזְרָה, זְקוּפָה, גְּבוֹהַת קוֹמָה.
יָדֶיהָ הַזְּרִיזוֹת פָּרְקוּ אֶת שִׂרְיוֹנִי
בְּנֹעַם הֲלִיכוֹת. אֲזַי לִכְשֶׁהִלְבִּישָׁה
אוֹתִי גְּלִימָה קְצָרָה הָרְפוּדָה שָׁנִי
וּבְנוֹצוֹת טָוָס קְשׁוּטָה וּמְפֹאֶרֶת,
הָאֲחֵרִים הִנִּיחוּ אוֹתָנוּ לְנַפְשֵׁנוּ,
וְכָךְ בָּדָד נוֹתַרְנוּ, אֲנִי וְהָעַלְמָה.

...אֲזַי רָאִיתִי בָּאָה / מוּלִי וְלִקְרָאתִי אָמָה נָאָה מְאֹד...
איור למבחר עלילות קרטיין דה טרואה,
מאת לאורה שטרן, 1978.

Car, s'il le puet an son oïr
Prendre, et anclorre, et retenir,
Les oroilles sont voiz et doiz
Par ou s'an vient au cuer la voiz;
Et li cuers prant dedanz le vantre
La voiz qui par l'oroille i antre.
Et qui or me voldra entandre,
Cuer et oroilles me doit randre,
Car ne vuel pas parler de songe,
Ne de fable ne de mançonge.
Il m'avint plus a de .vii. anz
Que je, seus come païsanz,
Aloie querant aventures,
Armez de totes armeüres
Si come chevaliers doit estre;
Et tornai mon chemin a destre,
Parmi une forest espesse.
Mout i ot voie felenesse,
De ronces et d'espines plainne;
A quelqu' enui, a quelque painne,
Ting cele voie et ce santier;
A bien pres tot le jor antier
M'en alai chevalchant issi
Tant que de la forest issi,
Et ce fu en Broceliande.
De la forest, en une lande
Entrai et vi une bretesche
A demie liue galesche;
Se tant i ot, plus n'i ot pas.
Cele part ving plus que le pas,
Vi la bretesche et le fosse
Tot anviron parfont et lé,
Et sor le pont an piez estoit

אֵין צֹרֶךְ לְהוֹסִיף כִּי הַדָּבָר נָעַם לִי,
כִּי לֹא הָיָה לִי חֵפֶץ בְּאִישׁ לְבַד מִמֶּנָּה.
אֲזַי נָטְלָה יָדִי וְאֶל חֶלְקַת שָׂדֶה
קְטַנָּה וַחֲבִיבָה מֻקֶּפֶת בְּגֶדֶר
פָּסְעָה עִמִּי. יָשַׁבְנוּ יַחְדָּו זֶה לְצַד זוֹ.
רַבַּת חֵן מְצָאתִיהָ, דְּבָרֶיהָ רְהוּטִים
וּמַשְׂכִּילִים הָיוּ וּכְמוֹהֶם נִימוּסֶיהָ
הָיוּ לְלֹא רְבָב, טִבְעָהּ הַמְלַבֵּב
וְהַמַּקְסִים, כָּל אֵלּוּ הָפְכוּ אֶת שְׁהוּתֵנוּ
לִרְגָעִים שֶׁל אֹשֶׁר. לוּ רַק אֶפְשָׁר הָיָה
לְהוֹסִיף וְכָךְ לָשֶׁבֶת. אוּלָם הַזְּמַן חָלַף,
הַלַּיְלָה רַד, הִגִּיעָה הָעֵת לַסְּעוּדָה.
שָׁלַח אֲדוֹן הַבַּיִת לִקְרֹא לִי, וְלֹא עוֹד
יָכֹלְתִּי לְסָרֵב.

עַל סְעוּדַת הָעֶרֶב

אוּכַל לוֹמַר רַק זֹאת: הָיְתָה הִיא לְרוּחִי,
קְרִי: לְחִכִּי. רָאִיתִי אֶת הָעַלְמָה יוֹשֶׁבֶת
מוּלִי אֶל הַשֻּׁלְחָן. אַחַר הָאֲרוּחָה
דִּבֵּר אֲדוֹן הַבַּיִת וּבְפָנַי הוֹדָה
כִּי אַבִּירִים רַבִּים אֲשֶׁר תָּעוּ בַּדֶּרֶךְ
אֵרַח בְּמִבְצָרוֹ, אוּלָם אֵינוֹ זוֹכֵר
מָתַי לָאַחֲרוֹנָה פָּגַשׁ הוּא בְּאַבִּיר
צְמֵא הַרְפַּתְקָאוֹת. אֲזַי שָׁאַל אוֹתִי
אִם בְּהֶמְשֵׁךְ הַדֶּרֶךְ אוּכַל לָסוּר — בִּתְנַאי
שֶׁלֹּא יִקְשֶׁה עָלַי — אֶל מְעוֹנוֹ עוֹד פַּעַם.
הֵשַׁבְתִּי: ׳בְּוַדַּאי, בְּחֵפֶץ לֵב אֶעֱשֶׂה זֹאת.׳
הֲלֹא סֵרוּב מִפִּי הָיָה לֹא מְנֻמָּס,
וְזֶהוּ הַמְּעַט שֶׁבִּתְמוּרָה יָכֹלְתִּי
לְהָשִׁיב לָאִישׁ הַטּוֹב עַל הַכְנָסַת אוֹרְחִים.
אָכֵן בְּלַיְלָה זֶה עָרְבָה לִי הַשֵּׁנָה.
מִיָּד עִם אוֹר רִאשׁוֹן יָרַדְתִּי לֶחָצֵר,
שָׂם אֶת סוּסִי, עַל פִּי בַּקָּשָׁתִי מֵאֶמֶשׁ,
מָצָאתִי מְזֻמָּן, נָכוֹן לָצֵאת לַדֶּרֶךְ.

Cil cui la forteresce estoit,
Sor son poing .i. ostor mué.
Ne l'oi mie bien salué,
Quant il me vint a l'estrié prendre,
Si me comanda a descendre.
Je descendi, qu' il n'i ot el,
Car mestier avoie d'ostel;
Et il me dist tot maintenant,
Plus de .vii. foiz en un tenant,
Que beneoite fust la voie
Par ou leanz entrez estoie.
Atant en la cort en antrames,
Le pont et la porte passames.
Enmi la cort au vavasor,
Cui Dex doint et joie et enor
Tant com il fist moi cele nuit,
Pendoit une table; ce cuit
Qu'il n'i avoit ne fer ne fust
Ne rien qui de cuivre ne fust.
Sor cele table, d'un martel
Qui panduz ert a .i. postel
Feri li vavasors trois cos.
Cil qui leissus erent anclos
Oïrent la voiz et le son;
S'issirent fors de la meison
Et vienent an la cort aval.
Je descendi de mon cheval,
Et uns des sergenz le prenoit;
Et je vi que vers moi venoit
Une pucele bele et gente.
En li esgarder mis m' antente,
Qu' ele estoit bele et longue et droite.
De moi desarmer fu adroite,

אֶת מְאָרְחִי הַטּוֹב וְאֶת עַלְמַת הַחֶמֶד,
בִּתּוֹ שֶׁל הָאָדוֹן, בֵּרַכְתִּי לְשָׁלוֹם,
אֲזַי נִפְרַדְתִּי מִמְּאָרְחַי כֻּלָּם.
לֹא עוֹד מִתְמַהְמֵהַּ, יָצָאתִי לְדַרְכִּי.
רָכַבְתִּי אַךְ מְעַט מִן הַמָּקוֹם הַהוּא
וּבָאתִי אֶל מֵעֵין קָרַחַת יַעַר, בָּהּ
נָגְחוּ בְּקַרְנֵיהֶם זִכְרֵי בָקָר פִּרְאִי.
בְּקוֹל צִוְחוֹת אֵימִים הֵטִיחוּ זֶה בְּזֶה
אֶת רָאשֵׁיהֶם, חָרֵד, פָּנִיתִי לְאָחוֹר.
הֵן מִן הַמְּפֻרְסָמוֹת הוּא כִּי אֵין לְךָ אָסוֹן
גָּדוֹל וְסַכָּנָה מִפַּר הַמִּתְפָּרֵעַ.
עוֹד אָנֹכִי דּוֹהֵר, נִמְלָט מִשָּׁם וְהָלְאָה,
וּמָה רוֹאוֹת עֵינַי? יוֹשֵׁב עַל גֶּזַע עֵץ,
בְּיָדוֹ אַלַּת אֵימִים גַּסָּה וּמְסֻקֶּסֶת,
בִּרְיוֹן כַּפְרִי נִתְעָב, שָׁחֹר כְּמוֹ פְּרִי הַתּוּת.
עֲנָק וּמְכֹעָר שֶׁאֵין לְתָאֳרוֹ.

אָכֵן כָּעוּר הָיָה הַגֶּבֶר וּמְגֻנֶּה,
שׁוּב אֵין בְּפִי מִלִּים אֶת גַּסּוּתוֹ לוֹמַר.
עוֹדִי קָרֵב אֵלָיו רָאִיתִי אֶת רֹאשׁוֹ
וְהוּא גָּדוֹל יוֹתֵר מֵרֹאשׁ שֶׁל בְּהֵמָה,
עָלָיו קְוֻצּוֹת שֵׂעָר דָּלִיל, הָיָה מִצְחוֹ
קֵרֵחַ וַעֲנָק וּשְׁתֵּי אַמּוֹת רָחְבּוֹ.
אָזְנָיו הָעֲצוּמוֹת תּוֹלוֹת כְּסוּיוֹת אֵזוֹב,
כְּאִלּוּ שֶׁל הַפִּיל הָיוּ וַדַּאי לְגֹדֶל.
הָיוּ גַּבּוֹת עֵינָיו כְּבֵדוֹת וּפַרְצוּפוֹ
שָׁטוּחַ כְּמוֹ צַלַּחַת, עֵינָיו עֵינֵי הָאוֹחַ
וּמִתַּחְתָּן אַפּוֹ כְּחֹטֶם הֶחָתוּל.
פִּימָה לְצַוָּארוֹ תָּלְתָה כְּפוּלַת שַׂקִּים,
הַמַּלְתָּעוֹת בְּפִיו חַדּוֹת וּצְהֻבּוֹת
כְּנִיב חֲזִיר הַבַּר. שָׁחֹר הָיָה זְקָנוֹ
וַאֲנִיצֵי שְׂפָמוֹ מְפֻזָּרִים לָרוּחַ.
נִבְלָע סַנְטֵר הָאִישׁ, שָׁקוּעַ בְּחָזֵהוּ,

Qu'ele le fist et bien et bel;
Et m'afubla d'un cort mantel
Vair d'escarlate peonace;
Et se nos guerpirent la place,
Que avoec moi ne avoec li
Ne remest nus; ce m'abeli,
Que plus n'i queroie veoir.
Et ele me mena seoir
El plus bel praelet del monde,
Clos de bas mur a la reonde.
La la trovai si afeitiee,
Si bien parlant, si anseigniee,
De tel solaz et de tel ester
Que mout m'i delitoit a estre,
Ne jamés por nul estovoir
Ne m'an queïsse removoir;
Mes tant me fist, la nuit, de guerre
Li vavasors qu'il me vint querre
Qant de soper fu tans et ore;
N'i poi plus feire de demore,
Si fis lors son comandemant.
Del soper vos dirai briemant
Qu'il fu del tot a ma devise,
Des que devant moi fu assise
La pucele, qui s'i assist.
Aprés mangier itant me dist
Li vavasors qu' il ne savoit
Le terme puis que il avoit
Herbergié chevalier errant
Qui aventure alast querant;
N'en ot, piece a, nul herbergié.
Aprés me repria que gié
Par son ostel m'an revenisse

אָרֹךְ הָיָה גַּבּוֹ וּבַעַל חֲטוֹטֶרֶת.
הִנֵּה נִצָּב כָּבֵד, נִשְׁעָן עַל אַלָּתוֹ
לָבוּשׁ סְחָבָה מוּזֶרֶת, לֹא צֶמֶר וְלֹא בַּד
כִּי אִם עוֹר גַּס, גָּלְמִי, אֲשֶׁר נִפְשַׁט מִפֶּגֶר
שֶׁל צֶמֶד בְּנֵי בָקָר אוֹ בְּהֵמָה אַחֶרֶת,
תָּלְתָה מִצַּוָּארוֹ יָרֵדָה אֶל קַרְסֻלָּיו.
לְעֵת רָאָה אוֹתִי קָרֵב אֵלָיו, מִיָּד
זִנֵּק עַל שְׁתֵּי רַגְלָיו וְלֹא יָדַעְתִּי אִם
יֵשׁ בְּכַוָּנָתוֹ לַהֲלֹם בִּי בָּאַלָּה,
עַל כֵּן עָמַדְתִּי מוּלוֹ נָכוֹן לַכֹּל.
אֲזַי גַּם הוּא עָצַר מִלֶּכֶת וְנִשְׁעַן
עַל גֶּזַע עֵץ כָּרוּת. עֲנָק הַמִּתְרוֹמֵם
שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה רַגְלַיִם לַגֹּבַהּ, הַבָּחוּר.
הִבִּיט בִּי וְשָׁתַק כִּי לֹא יָצְאָה מִפִּיו —
הוּא לֹעַ בְּהֵמָה — אַף לֹא מִלָּה אַחַת.
כְּיָוָן שֶׁכָּךְ סָבַרְתִּי, כִּי הַמִּפְלָץ הַזֶּה
רָפֶה שִׂכְלוֹ וְשֶׁמָּא שִׁכּוּר הָאִישׁ כְּלוֹט,
עַל כֵּן הִרְהַבְתִּי עֹז וְכָךְ אֵלָיו דִּבַּרְתִּי:
׳אֱמֹר לִי, יְדִידִי, כִּי כָּךְ אֵדַע הַאִם
יְצוּר חָבִיב אַתָּה וְשֶׁמָּא מְגֻנֶּה.׳
אֲזַי פָּעַר לֹעוֹ וְסָח: ׳אֲנִי אָדָם.׳
׳אָדָם...׳ הֵשַׁבְתִּי לוֹ, ׳אַךְ אֵיזֶה מִין אָדָם?׳
׳פָּשׁוּט אָדָם,׳ הֵשִׁיב, ׳הֲלֹא רוֹאוֹת עֵינֶיךָ.
אָדָם, כְּלוֹמַר: אֱנוֹשׁ, וְלֹא יוֹתֵר מִזֶּה.׳
׳מַה מַּעֲשֶׂיךָ כָּאן?׳ הוֹסַפְתִּי וְשָׁאַלְתִּי.
׳אֲנִי רוֹעֵה בָקָר בְּיַעַר זֶה,׳ הֵשִׁיב לִי.
׳רוֹעֵה בָקָר, אַתָּה, וְזֹאת כֵּיצַד, הֲלֹא,
נִשְׁבַּע אֲנִי בִּשְׁמוֹ שֶׁל פֶּטֶר הַקָּדוֹשׁ,
כִּי אֵין אַתָּה יָכוֹל לִרְעוֹת בָּקָר פִּרְאִי
בַּיַּעַר אוֹ בָּאָחוּ אֶלָּא אִם כֵּן קָשׁוּר הוּא,
כָּפוּת אוֹ מְקֻבָּץ בְּרֶפֶת אוֹ בְּדִיר.׳
׳וּבְכֵן,׳ הָאִישׁ הֵשִׁיב לִי, ׳אֲנִי רוֹעֶה אוֹתָם,
מַשְׁגִּיחַ עֲלֵיהֶם פֶּן יִמָּלְטוּ וְלֹא

An guerredon et an servise,
Et je li dis: «Volentiers, sire»,
Que honte fust de l'escondire;
Petit por mon oste feïsse
Se cest don li escondeïsse.
Mout fui bien la nuit ostelez,
Et mes chevax fu establez,
Que g'en oi mout proié le soir.
Lors que l'en pot le jor veoir,
Si fu bien fette ma proiere;
Mon boen oste et sa fille chiere
Au Saint Esperit comandai;
A trestoz congié demandai,
Si m'en alai lués que je poi.
L'ostel gaires esloignié n'oi
Qant je trovai en uns essarz
Tors salvages, ors et lieparz
Qui s'antreconbatoient tuit
Et demenoient si grant bruit
Et tel fierté et tel orguel,
Se voir conuistre vos an vuel,
C'une piece me treis arriere,
Que nule beste n'est tant fiere
Ne plus orguelleuse de tor.
Uns vileins, qui resanbloit Mor,
Leiz et hideus a desmesure,
Einsi tres leide creature
Qu'an ne porroit dire de boche,
Assis s'estoit sor une çoche,
Une grant maçue en sa main.
Je m'aprochai vers le vilain,
Si vi qu'il ot grosse la teste
Plus que roncins ne autre beste,

...יֵשׁ בְּכִנְוָתוֹ לַהֲלֹם בִּי בָּאַלָּה...
איור למבחר עלילות קרטיין דה טרואה,
מאת לאורה שטרן, 1978.

מֵסִיר עֵינַי מֵהֶם.׳ ׳אַךְ הָכֵיצַד, אֶמֹר לִי?׳
״פָּשׁוּט מְאֹד,׳ הֵשִׁיב, ׳אֵין בֵּין הַבְּהֵמוֹת
אַחַת אֲשֶׁר תָּעֵז לָנוּעַ מִמְּקוֹמָהּ
לְעֵת תִּרְאֶה אוֹתִי. כִּי אִם יִקְרֶה כָּזֹאת,
אֲנִי לוֹכֵד אוֹתָהּ, תּוֹפֵס בִּשְׁתֵּי קַרְנֶיהָ
וּמְפַתֵּל אוֹתָן חָזָק בִּשְׁתֵּי יָדַי.
רוֹאִים זֹאת כָּל הַיֶּתֶר וְרוֹעֲדִים מִפַּחַד,
אֲזַי נֶאֱסָפִים אֵלַי כְּמוֹ לְבַקֵּשׁ
סְלִיחָה וְרַחֲמִים. אֵין מִלְּבַדִּי אָדָם
הַמְסֻגָּל לִשְׁרֹד בֵּין בַּהֲמוֹת הַפֶּרֶא,
לָבֶטַח לֹא לִשְׁלֹט עַל הַבָּקָר הַזֶּה.
כִּי אִם פְּלוֹנִי יָעֵז לָבוֹא אֶל בֵּינֵיהֶם
יִמְצָא מוֹתוֹ מִיָּד בְּטֶלֶף וּבְקֶרֶן.
עַד כָּאן אֲנִי וְכֵן סִפּוּר בְּהֵמוֹתַי.
עַכְשָׁו תּוֹרְךָ לוֹמַר לִי מִי אַתָּה, רֵעִי,
מָה רְצוֹנְךָ וּמַה הֲבִיאֲךָ הֲלוֹם.׳

׳וּבְכֵן, אַבִּיר אֲנִי, לָבֶטַח שַׂמְתָּ לֵב.
אַבִּיר הַמְחַפֵּשׂ דְּבַר־מָה שֶׁאֵין לִמְצֹא.
זֶה זְמַן רַב לְפִיכָךְ שֶׁאָנֹכִי נוֹדֵד,
תּוֹעֶה בִּשְׁבִיל וְדֶרֶךְ לְלֹא כָּל הַצְלָחָה.׳
׳אֶמֹר לִי בְּכָל זֹאת, אַחַר מַה תְּבַקֵּשׁ?׳
׳אַחַר הַרְפַּתְקָאוֹת, קָרֵי: עֲלִילוֹת גְּבוּרָה
בָּהֶן אוּכַל לִבְחֹן אֶת עֹז לִבִּי וְאֶת
רוּחִי הָאֵיתָנָה. אֲשֶׁר עַל כֵּן אֲנִי
דּוֹרֵשׁ מִמְּךָ מִיָּד, תּוֹבֵעַ זֹאת בְּתֹקֶף,
אִם לֹא יִקְשֶׁה עָלֶיךָ, לָעוּץ לִי הָכֵיצַד
אֶמְצָא לִי הַרְפַּתְקָה אוֹ מַעֲשֵׂה נִסִּים.׳

הֵשִׁיב לִי הַמִּפְלָץ: ׳נִרְאֶה לִי, אֲדוֹנִי,
שֶׁאֵין אֲנִי יָכוֹל לִהְיוֹת לְךָ לְעֵזֶר.
כִּי אֶל אָזְנִי לֹא בָּאוּ נִסִּים אוֹ עֲלִילוֹת,
וְתִדְרֹשׁ אֵפוֹא, לְצַעֲרִי הָרַב,

Chevox mechiez et front pelé,
S'ot pres de .ii. espanz de lé,
Oroilles mossues et granz
Autiex com a uns olifanz,
Les sorcix granz et le vis plat,
Ialz de çuete et nes de chat,
Boche fandue come lous,
Danz de sengler aguz et rous,
Barbe rosse, grenons tortiz,
Et le manton aers au piz,
Longue eschine torte et boçue.
Apoiez fu sor sa maçue,
Vestuz de robe si estrange
Qu' il n'i avoit ne lin ne lange,
Einz ot a son col atachiez
.II. cuirs, de novel escorchiez,
Ou de .ii. tors ou de .ii. bués.
An piez sailli li vilains lués
Qu' il me vit vers lui aprochier.
Ne sai s'il me voloit touchier
Ne ne sai qu'il voloit enprendre,
Mes je me garni de desfandre
Tant que je vi que il estut,
En piez toz coiz, ne ne se mut,
Et fu montez desor .i. tronc,
S' ot bien .xvii. piez de lonc;
Si m' esgarda ne mot ne dist,
Ne plus c'une beste feïst;
Et je cuidai qu'il ne seüst
Parler ne reison point n'eüst.
Totevoie tant m'anhardi
Que je li dis: « Va, car me di
Se tu es boene chose ou non! »

לִחְיוֹת חַיֵּי שִׁגְרָה לְלֹא הַרְפַּתְקָאוֹת.
עִם זֹאת, יָדוּעַ לִי עַל מַעְיָן סָמוּךְ,
שֶׁאִם תָּבוֹא אֵלָיו וּתְצַיֵּת אַחַר
הַהוֹרָאוֹת קַלָּה כַּחֲמוּרָה, אֶפְשָׁר
שֶׁגַּם תִּזְכֶּה, רֵעִי, בַּחֲוָיָה נִסְעֶרֶת
אֲשֶׁר תַּקְשֶׁה עָלֶיךָ לָשׁוּב לִמְעוֹנְךָ.
סָמוּךְ הַמַּעְיָן, עִם זֹאת קָשָׁה הַדֶּרֶךְ,
לֹא בְּנָקֵל תּוּכַל לָשִׂים אֶת פְּעָמֶיךָ.
עַל כֵּן עֲלֵה בַּשְּׁבִיל וְאַל תֵּרֵד מִמֶּנּוּ,
פֶּן לְאִבּוּד תֵּלֵךְ בַּיַּעַר הַסָּבוּךְ,
עֲקַלְקַלּוֹת דְּרָכָיו, שְׁמֹר נַפְשְׁךָ מֵהֶן.
בְּבוֹאֲךָ אֶל שְׂפַת הַמַּעְיָן תִּרְאֶנּוּ,
רוֹתֵחַ וְלוֹהֵט גַּם כִּי מֵימָיו קָפוּאִים.
עַלְוַת אִילָן סְבוּכָה נוֹתֶנֶת צֵל עָלָיו,
תִּפְאֶרֶת אִמָּא טֶבַע עִצְּבָה מֵאָז עַד הֵנָּה
וְהוּא יָרֹק לָעַד, אַחַת הִיא אִם הַחֹרֶף
קָפוּא וְעַז הַכְּפוֹר.
מֵעַל מֵימֵי הָעַיִן
תָּלוּי אַגַּן בַּרְזֶל, שַׁלְשֶׁלֶת בְּקָצֵהוּ,
אוֹתוֹ נִתָּן לִטְבֹּל בַּמַּעְיָן לְמַטָּה.
סָמוּךְ אֵלָיו תִּמְצָא מִקְדָּשׁ מְעַט נִצָּב,
לֹא רָם וְלֹא נִשָּׂא אוּלָם נָאֶה לָעַיִן
וְלֹא הַרְחֵק מִשָּׁם תִּרְאֶה מָצוּק רָחָב,
צוּק סֶלַע רַב, אֵיתָן, אֲשֶׁר טִבְעוֹ אֵינִי
יוֹדֵעַ לְהַסְבִּיר, לֹא רָאִיתִי שֶׁכְּמוֹתוֹ.
אִם בָּאַגָּן תִּטֹּל מִמֵּי הַמַּעְיָן
וְגַם תִּצֹּק אוֹתָם עַל סֶלַע הַמָּצוּק,
אָזַי תִּרְאֶה כֵּיצַד תָּקוּם סוּפַת אֵימִים,
אֵיךְ עַל נַפְשָׁהּ תָּנוּס בְּבֶהָלָה גְּדוֹלָה
חַיַּת הַיַּעַר, צְבִי, אַרְנֶבֶת, אַיָּלָה,
חֲזִיר הַבַּר וְעוֹף, כֻּלָּם נוֹשְׂאִים רַגְלַיִם.
עֵינֶיךָ יֶחֱזוּ בְּנֹגַהּ הַבָּרָק
מִשְּׁמֵי מָרוֹם מֵגִיחַ וּמִתְנַפֵּץ לָאָרֶץ.

Et il me dist qu' il ert uns hom.
« Quiex hom ies tu? – Tex con tu voiz;
Si ne sui autres nule foiz.
– Que fez tu ci? – Ge m' i estois,
Et gart les bestes de cest bois.
– Gardes? Par saint Pere de Rome,
Ja ne conuissent eles home;
Ne cuit qu' an plain ne an boschage
Puisse an garder beste sauvage,
N'en autre leu, por nule chose,
S'ele n'est liee et anclose.
– Je gart si cestes et justis
Que ja n'istront de cest porpris.
– Et tu, comant? Di m'an le voir.
– N'i a celi qui s'ost movoir
Des que ele me voit venir;
Car quant j'en puis une tenir,
Si l' estraing si par les .ii. corz,
As poinz que j'ai et durs et forz,
Que les autres de peor tranblent
Et tot environ moi s'asanblent
Ausi con por merci crier;
Ne nus ne s'i porroit fier,
Fors moi, s'antr'eles s'estoit mis,
Qu'il ne fust maintenant ocis.
Einsi sui de mes bestes sire,
Et tu me redevroies dire
Quiex hom tu ies et que tu quiers.
– Je sui, fet il, uns chevaliers
Qui quier ce que trover ne puis;
Assez ai quis, et rien ne truis.
– Et que voldroies tu trover?
– Avanture, por esprover

שְׁאוֹן סְעָרָה וְרַעַם מַחְרִישׁ אָזְנֵי אָדָם,
וְאִילָנוֹת מָטִים לִנְפֹּל בְּרַעַשׁ אַרְצָה.
אִם מִן הַפִּרְעָנוּת הַזּוֹ תּוּכַל לָנוּס
מִבְּלִי שֶׁעַל רֹאשְׁךָ יֵרְדוּ אָסוֹן וְשֶׁבֶר,
אֲזַי תּוּכַל לוֹמַר בְּשֶׁמֶץ גַּאֲוָה
כִּי מַזָּלְךָ שִׂחֵק וְכִי נוֹתַרְתָּ חַי —
אֶתְגָּר שֶׁבּוֹ כָּשְׁלוּ הָאַבִּירִים עַד הֵנָּה.׳

כֵּיוָן שֶׁהִדְרִיכַנִי בַּדֶּרֶךְ אֶל הָעַיִן
אִחַלְתִּי לוֹ כָּל טוּב, יָצָאתִי אֶל הַדֶּרֶךְ.
הָיְתָה הַשָּׁעָה כְּבָר תֵּשַׁע, אִם לֹא יוֹתֵר מִזֶּה,
מִכָּל מָקוֹם קָרוֹב לִשְׁעַת הַצָּהֳרַיִם,
אֲזַי מִקֵּץ נְדוֹד עַל הַנָּתִיב בַּיַּעַר
הִבְחַנְתִּי בְּאִילָן וּבְמִקְדָּשׁ מְעַט.
אוֹדֶה וְלֹא אֵבוֹשׁ, הָיָה הָעֵץ הַהוּא
הָאֹרֶן הַמֻּפְלָא אֲשֶׁר גָּדַל אֵי פַּעַם
עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה. אֵינֶנִּי מַאֲמִין
כִּי בְּעַלְוָתוֹ חָדְרָה וְלוּ טִפַּת מָטָר.
כְּכָל שֶׁעַז הָיָה הַגֶּשֶׁם הוּא נִתַּז
עַל פְּנֵי הָעֲנָפִים גָּלַשׁ מֵהֶם וְהָלְאָה.
אֶת הָאַגָּן רָאִיתִי תּוֹלֶה מִן הָאִילָן,
יָצוּק זָהָב כֻּלּוֹ כְּמוֹתוֹ לֹא תִּמְצְאוּ
נִמְכָּר בַּיְרִידִים. עַתָּה לַמַּעְיָן:

אָכֵן רָתְחוּ מֵימָיו, אֲנִי נִשְׁבַּע בָּזֹאת.
הַסֶּלַע, הוּא הָיָה מֵאֶבֶן הַבָּרֶקֶת
וּבוֹ גֻּמְחוֹת נָבְעוּ בְּצוּרַת מִין כְּלֵי קִבּוּל
בָּהֶן אַבְנֵי הָאֹדֶם, אַרְבַּע בְּסַךְ הַכֹּל,
הִבְהִיקוּ בְּשָׁנִי יוֹתֵר מִן הַחַמָּה
זוֹרַחַת בַּמִּזְרָח. הַאֲמִינוּ לִדְבָרַי,
אֱמֶת לַאֲמִתָּהּ הֵם, וְאֵין בָּהֶם מִלָּה
שֶׁל שֶׁקֶר וְכָזָב. הִנֵּה כִּי כֵן עַתָּה
חָשַׁק לִבִּי לִרְאוֹת בְּמַעֲשֵׂה הַפֶּלֶא,

Ma proesce et mon hardemant.
Or te pri et quier et demant,
Se tu sez, que tu me consoille
Ou d'aventure ou de mervoille.
– A ce, fet il, faudras tu bien:
D'aventure ne sai je rien,
N'onques mes n'en oï parler.
Mes se tu voloies aler
Ci pres jusqu' a une fontainne,
N'en revandroies pas sanz painne,
Se ne li randoies son droit.
Ci pres troveras orendroit
.I. santier qui la te manra.
Tote la droite voie va,
Se bien viax tes pas anploier,
Que tost porroies desvoier:
Il i a d'autres voies mout.
La fontainne verras qui bout,
S'est ele plus froide que marbres.
Onbre li fet li plus biax arbres
C'onques poïst former Nature.
En toz tens sa fuelle li dure,
Qu' il ne la pert por nul iver.
Et s'i pant uns bacins de fer
A une si longue chaainne
Qui dure jusqu' an la fontainne.
Lez la fontainne troverras
.I. perron, tel con tu verras;
Je ne te sai a dire quel,
Que je n'en vi onques nul tel;
Et d'autre part une chapele,
Petite, mes ele est mout bele.
S' au bacin viax de l'eve prandre

יער ברוסלינד במחוז ברטן, המעיין (La Fontaine de Barenton)
המתכבד בשושלת יוחסין של קרטיין דה טרואה.

בְּהִתְחוֹלֵל סוּפָה וְסַעֲרַת אֵימִים.
אוֹדֶה בָּזֹאת, כִּכְסִיל נָהַגְתִּי וְשׁוֹטֶה,
כִּי עוֹד אֲנִי מַמְטִיר מֵי מַעְיָן עַל סֶלַע,
חָפַצְתִּי לַחֲזֹר בִּי, אַךְ מְאֻחָר מִדַּי.
קָלְחוּ מֵימֵי אַגָּן עַל סֶלַע הַבָּרֶקֶת
לְלֹא שְׁהִיּוֹת קָדְרוּ הָרְקִיעִים מִמַּעַל,
וּמֵאַרְבַּע עֶשְׂרֵה רוּחוֹת, אִם לֹא יוֹתֵר,
פָּרְצוּ בְּרָקִים שֶׁל אֵשׁ אֲשֶׁר סִמְּאוּ עֵינַי,
וַאֲרֻבּוֹת שָׁמַיִם נִפְתְּחוּ רָחָב,
מֵהֶם בָּרָד נִתַּךְ, מָטָר כָּבֵד וְשֶׁלֶג.
הָיְתָה הַסְּעָרָה כְּמוֹ תֹּפֶת לְמָגוֹר,
מֵאָה פְּעָמִים סָבוּר הָיִיתִי כִּי הִנֵּה
יַכֶּה אוֹתִי הָרַעַם, אֶכְלֶה בִּבְרַק הָאֵשׁ
אֲשֶׁר הִכָּה סְבִיבִי, עָקַר אִילָן וְשִׂיחַ.
אָכֵן קָרוֹב הָיָה קִצִּי, אוּלָם לְפֶתַע
שְׁאוֹן הַסּוּפָה נָדַם, כִּי כָּךְ פָּקַד אֱלֹהַּ.
הָרוּחַ לֹא הִרְהִיבָה עֹז בְּלִבָּהּ לָצֵאת
מוּל צַו הָאֵל מִמַּעַל. עַל כֵּן שָׁקְטָה הָאָרֶץ,
חָדְלוּ בָּרָק וְרַעַם, הִלְבִּינוּ פְּנֵי שָׁמַיִם,
וּבְלִבִּי הָיוּ שִׂמְחָה וְאֹשֶׁר רַב.
כִּי הַיָּגוֹן וְעֶצֶב הֵן נִגָּפִים בְּחֶתֶף
מִפְּנֵי הָעֲלִיצוּת. וְהוּא אֲשֶׁר אֵרַע.

מִיָּד עִם שׁוֹךְ סוּפַת הָרְעָמִים רָאִיתִי
כֵּיצַד הַצִּפָּרִים שָׁבוֹת אֶל עֵץ הָאֹרֶן
כֵּיצַד (אַחַת הִיא לִי אִם בִּי תִּתְּנוּ אֱמוּן)
כִּסּוּ הֵן אֶת עַלְוַת הָאֹרֶן בִּמְלוֹאָהּ
עַד כִּי לֹא עוֹד נוֹתַר מָקוֹם עֲלֵי עָנָף,
כֵּיצַד פָּצְחוּ מַקּוֹר וְשָׁרוּ בְּרֹב תֹּאַם,
אַף כִּי כָּל צְלִיל הָיָה שׁוֹנֶה מֵחֲבֵרוֹ,
וְלֹא רָאִיתִי עוֹף כְּרֵעֵהוּ מְזַמֵּר.
כְּמוֹהֶם גַּם לִבִּי עָלַץ וְהִתְרוֹנֵן,
לְזִמְרָתָם הִקְשַׁבְתִּי בְּרֹב חֶדְוָה וְחֵפֶץ

Et desus le perron espandre,
La verras une tel tanpeste
Qu'an cest bois ne remanra beste,
Chevriax ne cers ne dains ne pors,
Nes li oisel s'an istront fors;
Car tu verras si foudroier,
Vanter, et arbres peçoier,
Plovoir, toner et espartir
Que, se tu t'an puez departir
Sanz grant enui et sanz pesance,
Tu seras de meillor cheance
Que chevaliers qui i fust onques. »
Del vilain me parti adonques,
Qu'il i ot la voie mostree.
Espoir si fu tierce passee
Et pot estre pres de midi
Quant l'arbre et la fontainne vi.
Bien sai de l'arbre, c'est la fins,
Que ce estoit li plus biax pins
Qui onques sor terre creüst.
Ne cuit c'onques si fort pleüst
Que d'eve i passast une gote,
Einçois coloit par desor tote.
A l'arbre vi le bacin pandre,
Del plus fin or qui fust a vandre
Encor onques en nule foire.
De la fontainne, poez croire
...
Li perrons ert d'une esmeraude,
Perciee ausi com une boz,
Et s'a .iiii. rubiz desoz,
Plus flanboianz et plus vermauz
Que n'est au matin li solauz,

עַד תַּמָּה וְשָׁקְטָה מַקְהֵלַת הַצִּפָּרִים.
מֵעוֹלָם לֹא הֶאֱזַנְתִּי לְזֶמֶר כֹּה נִשְׂגָּב,
וְלָעַד שׁוּב לֹא אֶזְכֶּה לִשְׁמֹעַ עוֹד כָּמוֹהוּ.
תַּם רֹן הַצִּפָּרִים. אֲבָל אֲנִי הָלוּם
בְּאֹשֶׁר לְאֵין קֵץ עָמַדְתִּי שָׁם עֲדַיִן
שָׁקוּעַ בַּחֲלוֹם.
לְפֶתַע אֶל אָזְנַי
הִגִּיעוּ צְעָדִים. לָבֶטַח אַבִּירִים
הֵם אֵלֶּה, כָּךְ חָשַׁבְתִּי, וּמִסְפָּרָם מִנְיָן.
וְכָךְ הָיָה, אוּלָם מִבֵּין הַחֲבוּרָה
עָלוּ תְּכוּנָה וְרַעַשׁ, בָּרֹאשׁ וְרֹאשׁוֹנָה
מֵאִישׁ אֶחָד אֲשֶׁר רָכַב הַיְשֵׁר אֵלַי.
בְּרֶגַע שֶׁרָאִיתִי אוֹתוֹ קָרֵב, זִנַּקְתִּי
אֶל הָאַכָּף מִיָּד נָכוֹן לְמַעֲשֶׂה.
אָז הָאַבִּיר דָּהַר אֵלַי כִּמְעוֹף הָעַיִט,
וְכַאֲרִי בַּיַּעַר, תְּאֵב דָּמִים וְטֶרֶף,
וְכָל כֵּלוֹ אוֹמֵר אֵימָה וּרְצוֹן נָקָם.
עוֹד מֵרָחוֹק קָרָא עָלַי תִּגָּר הַגֶּבֶר:
׳וָסָל,׳ צָעַק אֵלַי, ׳גָּרַמְתָּ לִי הֶפְסֵד
וְעַל רֹאשִׁי חֶרְפָּה הוֹרַדְתָּ. לוּ רִיב
הָיָה בֵּינֵינוּ אוֹ סִכְסוּךְ, חַיָּב הָיִיתָ
רִאשׁוֹן לִקְרֹא עָלַי תִּגָּר, אוֹ לְפָחוֹת
בְּטֶרֶם מַעֲשֶׂה לִקְרֹא לִי לְמִשְׁפָּט.
אַךְ לֹא, עָלַי יָצָאתָ לְלֹא כָּל הַתְּרָאָה.
אֲשֶׁר עַל כֵּן, וָסָל, בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה
אָבִיא עָלֶיךָ עֹנֶשׁ עַל נֶזֶק הַשְּׁרֵפָה
אֲשֶׁר גָּרַמְתָּ לִי וְהוּא גָּלוּי לָעַיִן.
הִנֵּה כָּלָה הַיַּעַר בְּאֵשׁ הַתַּבְעֵרָה.
הֵן לַנִּפְגָּע שְׁמוּרָה הַזְּכוּת לְהִתְגּוֹנֵן,
וְלִי הַזְּכוּת הַזּוֹ שְׁמוּרָה בְּיֶתֶר תֹּקֶף.
כִּי מִבֵּיתִי אוֹתִי גֵּרַשְׁתָּ בְּבָרָק וְרַעַם,
בְּגֶשֶׁם זַלְעָפוֹת וּבְבָרָד נִתָּךְ.
הֵבֵאתָ עַל רֹאשִׁי אָסוֹן וּפֶרְעָנוּת,

Qant il apert en oriant.
Ja, que je sache a esciant,
Ne vos an mantirai de mot.
La mervoille a veoir me plot
De la tanpeste et de l'orage,
Don je ne me ting mie a sage,
Que volentiers m'an repantisse
Tot maintenant, se je poïsse,
Quant je oi le perron crosé
De l'eve au bacin arosé.
Mes trop en i verssai, ce dot;
Que lors vi le ciel si derot
Que de plus de .xiiii. parz
Me feroit es ialz li esparz
Et les nues tot mesle mesle
Gitoient pluie, noif et gresle.
Tant fu li tans pesmes et forz
Que cent foiz cuidai estre morz
Des foudres qu' antor moi cheoient
Et des arbres qui peceoient.
Sachiez que mout fui esmaiez,
Tant que li tans fu rapaiez.
Mes Dex tost me rasegura,
Que li tans gaires ne dura
Et tuit li vant se reposerent;
Des que Deu plot, vanter n' oserent.
Et quant je vi l'air cler et pur,
De joie fui toz asseür,
Que joie, s'onques la conui,
Fet tot oblier grant enui.
Jusque li tans fu trespassez,
Vi sor le pin toz amassez
Oisiax, s'est qui croire le vuelle,

אָרוּר הָאִישׁ נִדְמֶה לוֹ כִּי הַדָּבָר יָאֶה.
לֹא זוֹ בִּלְבַד, כִּי אִם בְּמֵצַח נְחוּשָׁה
הִכְרַזְתָּ מִלְחָמָה עָלַי מִתּוֹךְ עִירִי
וּמֵחֶלְקַת הַיַּעַר שֶׁבְּבַעֲלוּתִי.
הֶחְרַבְתָּ קִנְיָנִי, אוֹתִי וְאֶת אֲנָשַׁי
תָּקַפְתָּ בְּזָדוֹן. הָיוּ כָּל מִבְצָרַי
לְלֹא הוֹעִיל וְאִישׁ שׁוּב לֹא יָכוֹל יִהְיֶה
לִשְׁכֹּן בָּהֶם לָבֶטַח, אַף שֶׁהָיוּ בְּנוּיִים
בָּאֶבֶן הַמּוּצֶקֶת.

עַל כֵּן מֵרֶגַע זֶה
וְהָלְאָה לֹא יִהְיוּ עוֹד, שָׁלוֹם לֹא הֲפוּגָה
בֵּינֵינוּ.׳ כָּאן סִיֵּם. אָז אִישׁ לִקְרַאת רֵעֵהוּ
פָּתַחְנוּ בִּדְהָרָה, בְּיָדֵינוּ הַמָּגֵן
אָחוּז בְּכֹחַ רַב, לַגּוּף סוֹכֵךְ וּכְסוּת.
הָיָה סוּס הָאַבִּיר נִבְחָר בָּרַמָּכִים,
הָרֹמַח בְּיָדוֹ כַּבִּיר הָיָה לְגֹדֶל
וְהוּא עַצְמוֹ גָּבוֹהַּ הָיָה בְּרֹאשׁ מִמֶּנִּי.
הִנֵּה אֵפוֹא סָבַלְתִּי מִנְּחִיתוּת מֻבְהֶקֶת,
סוּסוֹ טוֹב מִשֶּׁלִּי, נָמוּךְ אֲנִי מִמֶּנּוּ.
לְאוֹר כָּל זֹאת יִהְיוּ דְּבָרַי נֶאֱמָנִים,
לֹא אֲכַסֶּה דָּבָר לְמַעַן אֲחַפֶּה
עַל בִּזְיוֹנִי. לְהֵפֶךְ, אוֹצִיא הַכֹּל לָאוֹר.
כֵּיוָן שֶׁלֹּא נוֹתַר לִי אֶלָּא לְהִלָּחֵם
כְּכָל שֶׁיָּדִי מַשֶּׂגֶת, הָלַמְתִּי בְּמָגֵן
הַגֶּבֶר, יְרִיבִי, מַכָּה נֶאֱמָנָה
בִּזְרוֹעַ נְטוּיָה כְּכָל שֶׁרַק יָכֹלְתִּי.
הָרֹמַח בְּיָדִי נֵפַץ לְרִסִיסִים,
אַךְ רֹמַח הָאַבִּיר נוֹתַר בִּשְׁלֵמוּתוֹ.
הָיָה זֶה שֶׁלַּח רַב מִדּוֹת מִכָּל אֲשֶׁר
רָאִיתִי בְּחַיַּי בְּיַד אַבִּיר אוֹ שׁוֹעַ.
אֲזַי הָאִישׁ הָלַם בִּי. הָיְתָה הַחֲבָטָה
כָּמוֹהָ לֹא יָדַעְתִּי בְּכָל יְמֵי חֶלְדִּי.
בְּכֹחַ הַמַּכָּה עוֹפַפְתִּי כְּמוֹ צִפּוֹר

Qu'il n'i paroit branche ne fuelle
Que tot ne fust covert d'oisiax;
S'an estoit li arbres plus biax;
Doucemant li oisel chantoient
Si que mout bien s'antracordoient;
Et divers chanz chantoit chascuns,
C'onques ce que chantoit li uns
A l'autre chanter ne oï.
De lor joie me resjoï,
S'escoutai tant qu'il orent fet
Lor servise trestot a tret;
Que mes n'oï si bele joie
Ne ja ne cuit que nus hom l'oie
Se il ne va oïr celi
Qui tant me plot et abeli
Que je m' an dui por fos tenir.
Tant i fui que j'oï venir
Chevaliers, ce me fu avis,
Bien cuidai que il fussent dis,
Tel noise et tel bruit demenoit
Uns seus chevaliers qui venoit.
Quant ge le vi tot seul venant,
Mon cheval restraing maintenant
N'a monter demore ne fis;
Et cil, come mautalentis,
Vint plus tost c'uns alerions,
Fiers par sanblant come lions.
De si haut con il pot crier
Me comança a desfier,
Et dist: « Vassax, mout m' avez fet,
Sanz desfiance, honte et let.
Desfier me deüssiez vos
Se il eüst reison an vos,

...אָז אִישׁ לִקְרַאת רֵעֵהוּ / פָּתַחְנוּ בִּדְהָרָה...
איור למבחר עלילות קרטיין דה טרואה,
מאת לאורה שטרן, 1978.

מֵעַל הָאֲחוֹרַיִם שֶׁל הָרַמָּךְ תַּחְתַּי
הַיְשֵׁר אֶל הַקַּרְקַע, עָלֶיהָ הִשְׁתַּטַּחְתִּי
חֲסַר מָגֵן וּבְפִשּׁוּט הָאֵיבָרִים.
וְכָךְ הִנִּיחַ לִי, מֵתָשׁ, עוֹטֶה כְּלִמָּה,
וְלֹא נָתַן בִּי עוֹד מַבָּט אוֹ בְּדַל עִנְיָן.
סוּסִי הַטּוֹב לָקַח, וּלְדַרְכּוֹ פָּנָה.

וְאָנֹכִי, הַגֶּבֶר, רוֹבֵץ בְּמַכְאוֹבִי,
תּוֹהֶה מַה אֶעֱשֶׂה בְּשֵׁפֶל מַצָּבִי,
גִּלְגַּלְתִּי בְּרֹאשִׁי מִינֵי רַעְיוֹנוֹת
שֶׁל רֹגֶז וּמְצוּקָה, סוֹפוֹ שֶׁהִתְנַחַלְתִּי
לִגְדוֹת הַמַּעְיָן, יוֹשֵׁב וּמְהַרְהֵר,
כֹּחִי מַחְלִיף וְנָח. אַךְ לֹא הִרְהַבְתִּי עֹז
לָקוּם וְגַם לִרְדֹּף אַחַר הָאִישׁ מִפַּחַד
פֶּן אֶעֱשֶׂה דְּבַר שְׁטוּת נִמְהָר וּמְטֹרָף.
אוּלָם אַף אִם נִמְצָא לִי הָאֹמֶץ וְהַכֹּחַ,
הֵן לֹא יָדַעְתִּי כְּלָל לְאָן פָּנָה הָאִישׁ.
אֲזַי, עוֹדִי יוֹשֵׁב וּמְהַרְהֵר, נִזְכַּרְתִּי
בַּהַבְטָחָה נָתַתִּי לִמְאָרְחִי מֵאֶמֶשׁ
כִּי בְּדַרְכִּי אָסוּר אֶל אֲחוּזַת הָאִישׁ.
שָׂמֵחַ וְטוֹב לֵב אָכֵן נָהַגְתִּי כָּךְ.
הִנַּחְתִּי כְּלֵי זֵינִי, אֶת הַשִּׁרְיוֹן הֵסַרְתִּי,
לְמַעַן לֹא יַכְבִּידוּ עַל פְּעָמַי מִלֶּכֶת.
וְכָךְ נִכְלָם הָפַכְתִּי אֶת צַעֲדִי אָחוֹר
וְעוֹד בְּאוֹתוֹ לַיְלָה הַבְטָחָתִי קִיַּמְתִּי
וּבָאתִי אֶל בֵּיתוֹ. אֶת מְאָרְחִי מָצָאתִי
וְהוּא כְּאָז — עַתָּה, אַבִּיר רַב נִימוּסִים
גַּם נוֹחַ מִטִּבְעוֹ. הִקְבִּיל פָּנַי נָאֶה
הוּא וּבִתּוֹ גַּם יַחַד, וְלֹא הָיָה דָּבָר
בְּקַבָּלַת פָּנַי שׁוֹנֶה מִבְּלֵיל אֶמֶשׁ.
אָכֵן, אֲסִיר תּוֹדָה אֲנִי לַמְאָרֵחַ
וּלְבִתּוֹ יַחְדָּו עַל הַכָּבוֹד הָרַב
שֶׁהֶעֱנִיקוּ לִי בִּמְעוֹנָם הַטּוֹב.

Ou au moins droiture requerre
Einz que vos me meüssiez guerre.
Mes se je puis, sire vasax,
Sor vos retornera cist max
Del domage qui est paranz;
Environ moi est li garanz
De mon bois qui est abatuz.
Plaindre se doit qui est batuz;
Et je me plaing, si ai reison,
Que vos m'avez de ma meison
Fors chacié a foudre et a pluie.
Fet m'avez chose qui m' enuie,
Et dahez ait cui ce est bel,
Qu'an mon bois et an mon chastel
M'avez feite tele envaïe
Ou mestier ne m'eüst aïe
Ne de grant tor ne de haut mur.
Onques n' i ot home asseür
An forteresce qui i fust
De dure pierre ne de fust.
Mes sachiez bien que desormés
N' avroiz de moi trives ne pes. »
A cest mot, nos antrevenimes,
Les escuz anbraciez tenimes,
Si se covri chascuns del suen.
Li chevaliers ot cheval buen
Et lance roide; et fu sanz dote
Plus granz de moi la teste tote.
Einsi del tot a meschief fui,
Que je fui plus petiz de lui
Et ses chevax miaudres del mien.
Parmi le voir, ce sachiez bien,
M'an vois por ma honte covrir.

אַף יְתֵרָה מִזֹּאת, הִגִּידוּ לִי הַשְּׁנַיִם
כִּי מֵעוֹלָם עַד הֵנָּה לֹא בָּא אֶל אָזְנֵיהֶם
וְלוּ מִקְרֶה בּוֹדֵד וּבוֹ פְּלוֹנִי אֲשֶׁר
עָלָה בְּיָדוֹ לָצֵאת מִשָּׁם חַי וְקַיָּם.
עַל כֵּן הַמַּעֲשֶׂה נִפְלָא הוּא וְנִכְבָּד.
הָיוּ דִּבְרֵי הַשְּׁנַיִם — לְמוֹתָר הוּא לְצַיֵּן —
כְּמֶלַח עַל פְּצָעַי, וְרַק בְּיֶתֶר שְׂאֵת
עַל חֶרְפָּתִי הַכְּבִידוּ.
הִנֵּה הָעֲלִילָה
אֲשֶׁר בְּטִפְּשׁוּתִי לָכֶם בָּזֹאת סִפַּרְתִּי
אוֹתָהּ נִשְׁבַּעְתִּי לֹא לָשׁוּב וּלְסַפֵּר...״

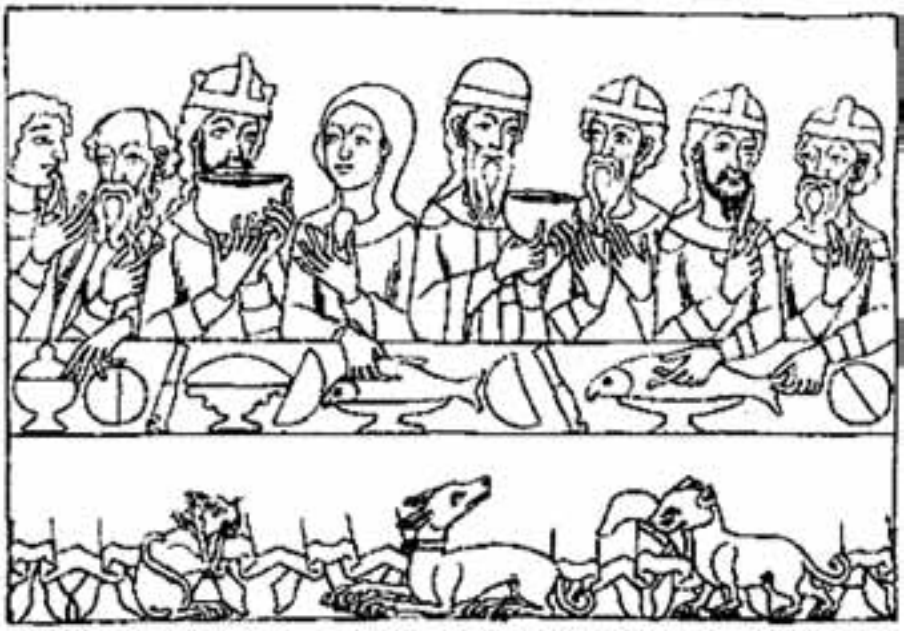

קלוגרנן מסיים את סיפורו. כתב היד De secretis secretorum, המחצית הראשונה של המאה ה-14.

Si grant cop con je poi ferir
Li donai, c'onques ne m' an fains;
El conble de l'escu l' atains;
S'i mis trestote ma puissance
Si qu'an pieces vola ma lance;
Et la soe remest antiere,
Qu'ele n'estoit mie legiere,
Einz pesoit plus, au mien cuidier,
Que nule lance a chevalier,
Qu'ainz nule si grosse ne vi.
Et li chevaliers me feri
Si duremant que del cheval
Parmi la crope, contreval,
Me mist a la terre tot plat;
Si me leissa honteus et mat,
C' onques nus ne me regarda.
Mon cheval prist et moi leissa,
Si se mist arriere a la voie.
Et je, qui mon roi ne savoie,
Remés angoisseus et pansis.
Delez la fontainne m' asis
.I. petit, si me sejornai;
Le chevalier siudre n'osai,
Que folie feire dotasse.
Et, se je bien siudre l'osasse,
Ne sai ge que il se devint.
En la fin, volantez me vint
Qu'a mon oste covant tanroie
Et que a lui m' an revanroie.
Ensi me plot, ensi le fis;
Mes jus totes mes armes mis
Por plus aler legieremant;
Si m' an reving honteusemant.

Qant je ving la nuit a ostel,
Trovai mon oste tot autel,
Ausi lié et ausi cortois
Come j'avoie fet einçois.
Onques de rien ne m' aparçui,
Ne de sa fille ne de lui,
Que moins volentiers me veïssent
Ne que moins d'enor me feïssent
Qu'il avoient fet l'autre nuit.
Grant enor me porterent tuit,
Les lor merciz, an la meison;
Et disoient c'onques mes hom
N'an eschapa, que il seussent
Ne que il oï dire eussent,
De la don j'estoie venuz,
Qu'il n'i fust morz ou retenuz.
Ensi alai, ensi reving;
Au revenir por fol me ting.
Si vos ai conté come fos
Ce c'onques mes conter ne vos.
[...]

מארי דה פרנס - לַנְבָל

לנבל. איור לשירתה של מארי דה פרנס (Jean d'Arras, Lyon, 1493).

לנבל — הג׳יגולו על יצועה של היפה בנשות תבל

מארי דה פרנס היא החוליה המחברת
בין שתי פסגות של השירה בצרפת:
קרטיין דה טרואה מזה
ופרנסואה וייון מזה.

ז׳וזף בדייה

קשה לתאר מחמאה גדולה יותר מקביעתו של ז׳וזף בדייה, מן הבכירים בקרב חוקרי ספרות צרפת בימי הביניים, הממקם את מארי דה פרנס בצמרת משוררי ארצו, בין דה טרואה במחצית הראשונה של המאה ה־12, לבין וייון במאה ה־15. אפילו יש הפרזה בקביעתו של בדייה, כך או כך, איננו יודעים דבר על קורות חייה של המשוררת המחוננת. יתרה אף מזאת, איננו בטוחים בזהותה. אפילו שמה אינו ידוע ממקורות חיצוניים, כי אם משורה אחת, אכן יומרנית משהו, המופיעה באחד משיריה: ״Marie ai nun, si sui de France״, קרי: ״שמי הוא מארי ואני מצרפת״. הנה כי כן, פרופיל המשוררת מורכב מתחילתו ועד סופו מהשערות בלבד. כך, למשל, הנסיבות ההיסטוריות והמרכיבים הלשוניים, האנגלו־נורמניים ביצירותיה, מאפשרים לנו להניח כי מארי, ילידת צרפת, מחוז ברטן, חיה פרק זמן ניכר מחייה באנגליה. ההשערה בדבר היות פלך ברטן מחוז הולדתה, או לפחות מקום מגוריה בימי נעוריה, עולה מן העובדה כי בפרולוג ליצירתה המרכזית, *ספר העלילות*, הוא ה־Lais, מספרת לנו המחברת כי אלו הן עלילות אותן שמעה בנעוריה מפי אנשי ברטן, והעלתה על הכתב.

כמקובל במקרים בהם איננו יודעים בביטחון את זהותו של המחבר, מבקש החוקר לייחס את השם לדמות מוכרת בת הזמן (וראו לשם משל את הניסיון לייחס את *שירת רולן* לשורה של נזירים משלהי המאה ה־12, או החיפוש המתמיד אחר זהותו של מחבר *שירת הניבלונגים*).

במקרה של מארי, המועמדות רובן באות מקרב המעמד הנכבד של אם המנזר. כך, למשל, אם מנזר שפטסברי (Shaftesbury) במחצית השנייה של המאה ה־12 תופסת מקום בראש התור, גם משום ששמה היה מארי, גם כיוון ששמה הלך לפניה כאישה משכילה ומושכת בעט, אולם בעיקר בזכות העובדה שהיתה אחותו למחצה של הנרי השני, אשר לו, "למלך האציל", מוקדש "ספר העלילות". עוד מועמדת היא מארי אשת יו טלבוט (Talbot), ברון קלוויל (Cleuville), משועי הממלכה בעת ההיא ובעל נחלות רחבות בדרום בריטניה. מארי טלבוט נמנתה ככל הנראה עם חצרה של אלאונורה מאקוויטניה, אשת הנרי השני, באנג'ו, מי שנודעה בחסות שפרסה על הטרוּבֶּרים והטרובדורים בני תקופתה. כך אפשר להמשיך ולמנות עוד אי אלו גבירות המכונות מארי, שם שכיח ביותר, בעיקר בקרב מסדרי הנזירות.

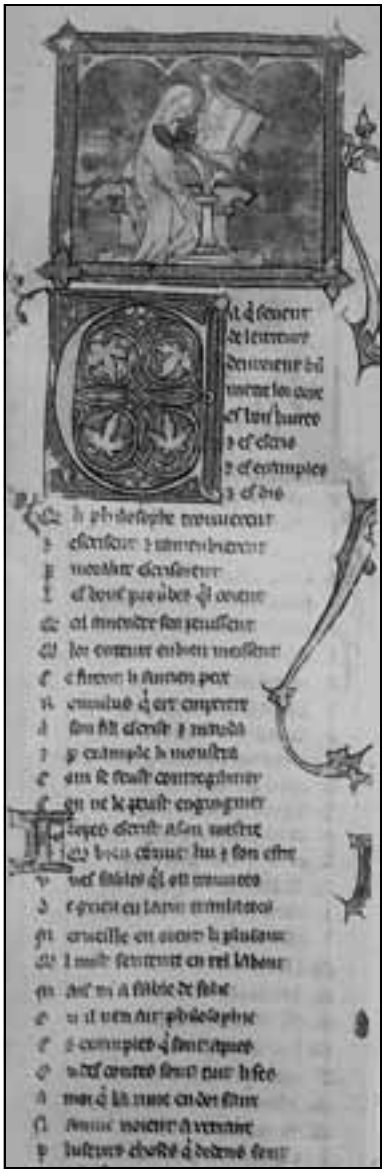

עמוד הפתיחה *ללנבל*, מוזיאון הארסנל, פריס.

מכלול הכתבים

את מכלול כתביה של מארי נהוג לחלק ל־4 חטיבות, כאשר המרכזית ביניהן, כמצוין לעיל, היא *ספר העלילות*, ובו 12 "עלילות ברטון" או Breton Lais. בנוסף על אופוס זה, התופס 5,000 שורות בקירוב, תרגמה מארי מאנגלית 103 משלי איזופוס, Ysopet בלשונה, וכן חיברה מסות המצטיינות בנרטיב דרמטי על חיי שני קדושים, סנט פטריק האירי וסנט אודרי. היצירות כולן נכתבו קרוב לוודאי בפרק זמן של 45 שנים, בין 1170 ל־1215. שנה זו היא שנת מותה של מארי משפטסברי, זאת בהנחה כי היא היא מארי דה פרנס.

שתים־עשרה העלילות הנמנות על "המחזור הברטוני", המכונה לעתים גם "מחזור האהבה", הן רומנסות מחורזות, הכתובות במשקל אוקטוסילבי

כמנהג הדור, ומספרות את מוצאותיהם של אבירי ברטון ועלילותיהם למען גבירות לבם. אולם עלילותיה של מארי חורגות הרבה מעבר לרומנסה הצרפתית הבנאלית שפרחה בעת ההיא והיתה במידה רבה שכתוב שירותיו של קרטיין דה טרואה. מערכת היחסים בין גיבורי העלילה היא במידה רבה מאבק בין מינים, נישואים כושלים, יחסי הורים לילדיהם וכו׳. כך, למשל, בעלילה Guigemar, גיבור הסיפור, עלם חמודות, כובש וחוטף את אשתו הצעירה של בעל זקן וקנאי הכולא את רעייתו בצריח ארמונו. יש והמאהב נופל חלל מידו של בעל קנאי (Yonec), אולם יש גם מקרים בהם הבעל הוא אביר הגון ואיש אציל, בעוד המאהב הוא שוטה צעיר ונוכל (Equitan), וצמד הנאהבים משלם על כך בחייו. מארי מרבה לעשות שימוש בהיבט המיסטי והפלאי בחלק ניכר מיצירותיה. כך, למשל, רעייתו הנאמנה של אביר בן חיל העונה לשם ביסקלברה (Bisclavaret), לומדת לתדהמתה שבעלה הופך להיות אדם־זאב שלושה לילות בשבוע, בהם הוא משוטט ביערות וטורף את אויביו.

ברוב מוחלט של המקרים ניצבת מארי איתן מאחורי הנשים בעלילותיה, גישה שקבעה לה מעמד בכיר בלימודי מגדר באקדמיה כפמיניסטית בת ימי הביניים. עיקרון זה בא לידי ביטוי גורף ב*לנבל*, היצירה המקפת ביותר במחזור העלילות, ולטעמי גם השלמה והבוגרת ביותר מאלו שהוציאה מארי דה פרנס מתחת לידה.

לנבל – תקציר

בחגיגת קיץ הנערכת ברוב פאר בארמונו של ארתור בקרלייל, מחלק המלך מתנות לאביריו ביד רחבה, אך מזניח את לנבל, מהנאמנים שבאביריו. לנבל, הטרוד בחסרון כיס, מדוכא ויוצא לשוח בשדות. הוא פוגש שתי עלמות חן המזמינות אותו אל גברתן רבת העושר והיופי, הבוחרת בלנבל למאהבה ובתמורה מבטיחה לו חשבון הוצאות פתוח הפותר לאבירנו את סוגיית משיכות היתר. אולם זאת בתנאי שלא יגלה את סודם לאיש. לנבל שב לחצר, ונקלע למצב עדין כאשר המלכה גווינביר עוגבת עליו בגלוי. הוא דוחה אותה בטענה כי לבו נתון לאחרת. גווינביר הפגועה טוענת כי לנבל מעדיף נערי חמד במיטתו. לנבל הנפגע משיב לה, כי גם האחרונה במשרתות אהובתו יפה יותר ממנה. גווינביר הזועמת מעלילה על לנבל כי הוא מבקש לכפות את עצמו עליה, מתלוננת בפני בעלה המלך, ומבקשת להעניש את לנבל. ארתור מביא את האביר לדין. השופטים נחלקים בפסיקתם, אולם בסופו של דבר הכול מסכימים כי יש להזמין את אהובתו של לנבל, ולבחון האם היא באמת יפה יותר מגווינביר. ארבע מאמהותיה של הגבירה מגיעות אל חצר המלך, ארבעתן יפהפיות כמוהן טרם נראו בעיר. אהובתו מגיעה אחריהן, והכול מודים שאין יפה ממנה בתבל. לנבל משוחרר, והשניים פורשים אל האי אבלון. כאן תמה העלילה.

ההיבט הפמיניסטי

למותר לציין כי נשים במעמד של פרוטגוניסט בספרות ימי הביניים אינן המצאתה של מארי דה פרנס, וראו לצורך העניין את קרימהילד ב*שירת הניבלונגים* ואת ליידי ברטילק ב*סר גוויין*

והאביר הידוק. אולם המקרה שלפנינו מוקצן לאין שיעור. בסגנונה התמציתי והישיר, ובתחכום רב, מציגה מארי את גווינביר ואת היפה בנשות תבל מול העזר כנגדן, ארתור ולנבל. הראשון מלך חלוש ומהוסס, כלי בידי אשתו הבוגדנית. השני כסיל תם וחביב בתפקיד ג׳יגולו מזדמן של היפהפייה המהממת שלנו.

גם אם הכתוב אינו אומר זאת, סביר להניח שגבירת לנבל (לביטוי ״אהובתו״ צליל של אדנות גברית, השגוי במקרה שלפנינו) היא עשירה משועממת, המשתעשעת באיסוף עלמים טובי מראה אל מיטתה. סביר להניח שבהרמון שהיא מחזיקה — אף כי הדבר לא נאמר מפורשות — לנבל הוא אחת השפחות ממין זכר.

בדומה לגבירת לנבל, מבקשת גם גווינביר אחר שעשועי מין. הנה שלושים אבירים יצאו להתהולל מעט בגן הקרוב אל המגדל ממנו צופה בהם המלכה. זו הזדמנות פז לצאת למסע עגבים. היא מזמנת את נערותיה, והן יוצאות לצוד גבר להרפתקת אהבים מזדמנת. גווינביר לוכדת בעיניה את לנבל הפוסע, נבדל מרעיו, בודד וקודר, טרף קל לכל הדעות. היא מציעה לו, ללא הקדמות יתרות, להיכנס עמה למיטה בהזדמנות הקרובה ביותר. כיוון שלנבל מסרב, מסקנתה, הגם שנמהרת משהו, היא כי העלם מעדיף משכב זכר.

קשה לתאר תמונת סיום המדגישה ביתר שאת את מעמדה הבכיר של האישה ביצירה זו. המעמד בו היפהפייה שלנו חוטפת את לנבל והוא יושב מאחוריה על הסוס, נאחז בגבה, היא היפוך סימטרי לאחד המוטיבים המרכזיים ברומנסה שבכל הדורות, חטיפת האהובה.

לנבל למארי דה פרנס שימש בסיס לשכתוב העלילה בידי משורר אלמוני באנגלית במאה ה־13, תחת הכותרת *סר לנדבל* (Landevale). הגרסה האנגלית שימשה בידי תומס צ׳סטר (Chestre), פייטן מחונן, בן דורו של צ׳וסר בשלהי המאה ה־14, לחיבור הפואמה *סר לנפל* (Launfal) אשר זכתה לפופולריות רבה בימיו.

התרגום

סגנונה של מארי ישיר ופשוט, נעדר עומס יתר של אלגוריות ופרטי פרטים, המייגעים לא אחת את הקורא, כגון אלה המצויים בשפע אצל קודמה הגדול, קרטיין דה טרואה.

עם זאת, הכתוב מעמיד אתגר לא קל למתרגם לעברית. הרובד הלשוני של הצרפתית מן העת ההיא, ניב ברטני המורכב בעיקרו ממילים קצרות בנות הברה אחת, לא ניתן להורקה מדויקת לעברית הדו והתלת־הברתית. להלן שורות הפתיחה של הפרולוג ל״מחזור העלילות״:

Ki Deus ad doné escïence
E de parler bon' eloquence
Ne s'en deit taisir ne celer,
Ainz se deit volunters mustrer.
Quant uns granz biens est mult oïz,
Dunc a primes est il fluriz,

E quant loëz est de plusurs,
Dunc ad espandues ses flurs.

הלוגו של "החברה הבינלאומית ע"ש מארי דה פרנס" (International Marie de France Society).

התרגום המילולי יהיה: מי שבירכו האל ברוב חוכמה / וגם בדיבור נאה, צחות לשון / אל לו להסתתר ואל לו להיאלם / על האיש להתנדב ולהציג. / אם מישהו שומע על מעשה טוב / אזי הוא פורח כפי שצריך / האנשים משבחים בכל כוחם / אזי הטוב פורח ומשתבח.

45 המילים בצרפתית מוגשות ב־64 הברות (8 שורות בנות 8 הברות) זאת, לעומת 39 המילים בעברית הנפרשות על פני 88 הברות.

המצב בתרגום לצרפתית בת ימינו מורכב ובעייתי אף יותר. להלן דוגמה לטקסט בן שש שורות בצרפתית מודרנית:

à tous, sauf à un seul qui l'avait servi.
C'était Lanval, il ne se souvint pas de lui
et aucun des siens ne défendit sa cause.
– – –
mais si quelque malheur était arrivé au chevalier,
il ne l'aurait pas plaint le moins du monde.
Lanval était fils de roi, de haute naissance

הנה כי כן, לעומת 48 הברות של המקור, נמצא 72 הברות בתרגום. תוספת גדולה זו לא מאפיינת אמנם את הכתוב כולו, אולם עדיין הפער בין השניים נע בסביבות ה־40 אחוזים.

בפני המתרגם שלוש חלופות (מלבד אינוס השפה ואקרובטיקה לשונית): 1. ויתור על המשקל המקורי והארכתו, נניח, לפנטמטר יאמבי בן חמש הברות בשורה. 2. שמירה על המשקל אולם ויתור על חלק מן התוכן. 3. הוספת שורות.

בחרתי בחלופה השלישית, שכן לשונה הרזה והמתומצתת של מארי איננה מאפשרת לחתוך בבשר החי. יתרה מזאת, המשקל האוקטוסילבי הוא סמלה המסחרי של המשוררת (ושל הרומנסה הצרפתית בת הזמן) ומייחד את כתיבתה. כיוון שכך ימצא הקורא כי הברירה השלישית, המחייבת את המתרגם לעמוד במשקל המקורי ובמלוא התוכן, דרשה תוספת של 25% בקירוב בנפח הרומנסה בגרסתה העברית. קרי: תחת 650 שורות המקור, 820 שורות תרגום.

* * *

לַנְבָל

הִנֵּה עוֹד עֲלִילָה אֹמַר,
גַּם לֹא אַחְסִיר מִכֶּם דָּבָר.
סִפּוּר עַל אִישׁ אַמִּיץ, נָבוֹן,
וּשְׁמוֹ לַנְבָל, הוּא אִישׁ בְּרֶטוֹן.

הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר הָאָצִיל,
בְּבִירָתוֹ וּשְׁמָהּ קַרְלִיל,
בָּהּ מִבְצָרוֹ שׁוֹכֵן, יָשַׁב.
נוֹצֵר הַמֶּלֶךְ גְּבוּלוֹתָיו
וְאֶת מְחוֹזוֹת אַרְצוֹ מִפְּנֵי
הַפִּיקְטִי וְהַסְּקוֹט, שִׁבְטֵי
צָפוֹן פּוֹלְשִׁים, עָטִים, גּוֹזְלִים
וְשׁוֹדְדִים כְּפָרֵי אַנְגְּלִים.

בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת חָגַג
אֶת חַג הַקַּיִץ בֶּחָצֵר,
לְאַבִּירָיו חִלֵּק מַתָּת
וּלְשׁוֹעָיו בְּרֹחַב יָד,
וְלֹא הָיָה דָּבָר חָסֵר
לְשׁוֹעַ, לְאַבִּיר וּלְכָל
בָּאֵי שֵׁלְחָן (זֶה הֶעָגֹל).

כִּי לֹא הֵסַבּוּ מֵעוֹלָם
כְּמוֹתָם בְּנֵי חַיִל לִגְבוּרָה.
אָכֵן לֹא תַּם וְלֹא נִשְׁלַם
וְלֹא חִלֵּק הוּא בִּמְשׂוּרָה
נָשִׁים, נַחֲלָה בְּרֹחַב לֵב.
וְרַק לַנְבָל נִשְׁכַּח מִלֵּב,
זֶה הַוָּסָל רַב עֹז, מֶדְאָג,
כִּי לֹא זָכָה בְּשַׁי לֶחָג.
אַף כִּי הָיָה הוּא צַח פָּנִים,

Le lai de Lanval

L'aventure d'un autre lai,
Cum ele avient, vus cunterai:
Fait fu d'un mut gentil vassal
En bretans l'apelent Lanval.

A Kardoel surjurnot li reis,
Artur, li pruz e li curteis,
Pur les Escoz e pur les Pis,
Que destrui[ei]ent le païs:
En la terre de Loengre entroënt
E mut suvent la damagoënt.

A la Pentecuste en esté
I aveit li reis sujurné.
Asez i duna riches duns:
E as cuntes e as baruns,
A ceus de la table r[o]ünde
N'ot tant de teus en tut le munde
Femmes e tere departi,
Par tut, fors un ki l'ot servi:
Ceo fu Lanval, ne l' en sovient,
Ne nul de[s] soens bien ne li tient.

Pur sa valur, pur sa largesce,
Pur sa beauté, pur sa prüesce
L'envioënt tut li plusur;
Tel li mustra semblant d'amur,
S'al chevaler mesavenist,
Ja une feiz ne l'en pleinsist.
Fiz a rei fu de haut parage,
Mes luin ert de sun heritage.

...בְּחַג הַשָּׁבוּעוֹת חָגַג / אֶת חַג הַקַּיִץ בֶּחָצֵר...

משתה בחצרו של המלך ארתור, מתוך: *Le Livre des vertueux faix de plusiers nobles chevaliers*, Rouen 1488, הספרייה העירונית, רואן.

עַל אַף יָפְיוֹ, שֶׁלְּצָנִינִים
הָיָה בֵּין חַצְרָנָיו שֶׁל אַרְתּוּר —
מִי שֶׁדִּבְּרוּ בִּזְכוּת לַנְבָל,
אַךְ לוֹ הֵמַר לוֹ הַגּוֹרָל,
אִישׁ לֹא הָיָה חָשׁ רַחֲמִים.

בֶּן מֶלֶךְ רָם בְּמַמְלַכְתּוֹ,
עַכְשָׁו הַרְחֵק מִבְּנֵי בֵיתוֹ,
חָבַר אֶל אַרְתּוּר, אַךְ עַתָּה
אָזַל כַּסְפּוֹ, חָסַר פְּרוּטָה.
חִלֵּק לוֹ אַרְתּוּר בִּמְשׂוּרָה
שֶׁכָּר עָלוּב עַל שֵׁרוּתָיו.
עַל כֵּן הַגֶּבֶר נֶעֱצַב.

בָּזֹאת אֵין, רַבּוֹתַי, פְּלִיאָה,
כִּי אִם בּוֹדֵד הוּא הַוָּסָל,
גַּם זָר בְּאֶרֶץ נָכְרִיָּה,
אֵין לְקַנֵּא בּוֹ כְּלָל וּכְלָל.

הִנֵּה הָאִישׁ אַבִּיר נִכְבָּד,
רַב פְּעָלִים, אַבִּיר הַמֶּלֶךְ,
עָלָה עַל סוּס הוּא יוֹם אֶחָד,
יָצָא לִרְכֹּב בִּשְׂדוֹת הַפֶּלֶךְ.
בָּדָד רָכַב מִחוּץ לָעִיר,
דָּהַר בָּאָחוּ הָאַבִּיר,
עָצַר לְיַד יוּבַל קוֹלֵחַ.
נִרְעַד הַסּוּס, עַל כֵּן שִׁלֵּחַ
אוֹתוֹ לַנְבָל לִרְעוֹת בַּכַּר,
אֶת גְּלִימָתוֹ גִּלְגֵּל לְכַר,
הִנִּיחַ אֶת רֹאשׁוֹ עָלָיו
וּבַשָּׂדֶה רָבַץ, שָׁכַב.

De la meisne[e] le rei fu.
Tut sun aveir ad despendu;
Kar li reis rien ne li dona,
Ne Lanval ne li demanda.
Ore est Lanval mut entrepris,
Mut est dolent e mut pensis.
Seignurs, ne vus esmerveillez:
Hume estrange descunseillez
Mut est dolent en autre tere,
Quant il ne seit u sucurs quere.

Le chevaler dunt jeo vus di,
Que tant aveit le rei servi,
Un jur munta sur son destrer,
Si s'est alez esbaneer.
Fors de la vilé est eissuz,
Tut sul est en un pre venuz;
Sur une ewe curaunt descent;
Mes sis cheval tremble forment:
Il le descengle, si s en vait,
En mi le pre vuiltrer le lait.
Le pan de sun mantel plia,
Desuz sun chiefpuis le cucha.
Mut est pensis pur sa mesaise,
Il ne veit chose ke li plaise.

La u il gist en teu maniere,
Garda aval lez la riviere,
[Si] vit venir deus dameiseles,
Unc n'en ot veü[es] plus beles
Vestues ierent richement,
Laciees mut estreitement
En deus blians de purpre bis;
o Mut par aveient bel le vis.

בְּגוֹרָלוֹ הַמַּר הִרְהֵר,
מִמֶּנּוּ לֹא רָאָה מִפְלָט.
עוֹד הוּא רוֹבֵץ לֹא נִים וְעֵר
צוֹפֶה בַּפֶּלֶג הַנֶּחְמָד,
הִנֵּה פִּתְאוֹם רָאָה הַגֶּבֶר
שְׁתֵּי עֲלָמוֹת פּוֹנוֹת אֶל עֵבֶר
מָקוֹם שָׁכַב הוּא, וּשְׁתֵּיהֶן,
לִיפִי תֹּאַר וּלְחֵן
עוֹד לֹא רָאוּ עֵינָיו כְּמוֹתָן.
רַבַּת הָדָר הָיְתָה כְּסוּתָן,
גְּלִימוֹתֵיהֶן מִן הַמְשֻׁבָּח,
קְטִיפָה קְלוּעָה, בַּד מֶשִׁי רַךְ,
וּקְלַסְתֵּרָן נָאוֶה מְאֹד.

אַחַת בְּיָדָהּ הֶחְזִיקָה נֹאד,
בְּיַד הַשְּׁנִיָּה מַטְלִית הָיְתָה
(דְּבָרִי אֱמֶת לַאֲמִתָּהּ).
שְׁתֵּיהֶן פָּנוּ הַיְשֵׁר אֵלָיו,
קָרֵי: לַמָּקוֹם בּוֹ הוּא שָׁכַב.
לַנְבָל בְּרֹב נִימוּס, מִיָּד
זִנֵּק עַל שְׁתֵּי רַגְלָיו וְקַד.

בֵּרְכוּהוּ לְשָׁלוֹם שְׁתֵּיהֶן,
וְכֹה הִגִּידוּ דִּבְרֵיהֶן:
"הָהּ, לוֹרֶד לַנְבָל אַמִּיץ וְטוֹב,
גְּבִרְתֵּנוּ, שֶׁיָּפְיָהּ כֹּה מְהֻלָּל,
נוֹדַעַת בְּחָכְמָה לָרֹב,
שָׁלְחָה אוֹתָנוּ אֶל לַנְבָל.
אָנָּא מִמְּךָ, וָסָל רַב עֵרֶךְ,
עִמָּנוּ בּוֹא וְאַל תִּירָא,
אֶת נַפְשְׁךָ נִשְׁמֹר בַּדֶּרֶךְ,
כִּי לֹא הַרְחֵק הִיא הַגְּבִירָה,
הִנֵּה רְאֵה אֶת אֹהָלֶיהָ.

...וּשְׁתֵּיהֶן, / לִיפִי תֹּאַר וּלְחֵן...

בנות לוויה של המלכה קוניגונדה, מתוך: קודקס וילניוס (Vilnius), המאה ה־15.

L éisnee portout un[s] bacins,
Doré furent, bien faiz e fins;
Le veir vus en dirai sanz faile.
L'autre portout une tuaile.
5 Eles s'en sunt alees dreit
La u li chevaler giseit.
Lanval, que mut fu enseigniez,
Cuntre eles s en levad en piez.

Celes l'unt primes salué,
Lur message li unt cunté:
« Sire Lanval, ma dameisele,
Que tant est pruz e sage e bele,
Ele nus enveie pur vus,
Kar i venez ensemble od nus!
Sauvement vus i cundurums.
Veez, pres est li paveilluns ! »

Li chevalers od eles vait;
De sun cheval ne tient nul plait,
Que devant lui pesseit al pré.
Treskë al tref l'unt amené,
Que mut fu beaus e bien asis.
La reïne Semiramis,
Quant ele ot unkes plus aveir
E plus pussaunce e plus saveir,
Ne l'emperere Octavïen
N ésligasent le destre pan.
Un aigle d'or ot desus mis;
De cel ne sai dire le pris,
Ne des cordes ne des peissuns
Que del tref tienent les giruns;
qui tenaient les pans de la tente.

נִפְעָם יָצָא לַנְּבָל אֵלֶיהָ,
פּוֹסֵעַ כְּמוֹ מֶכֶּה יָרֵחַ,
אֶת הָרַמָּךְ בַּכַּר שׁוֹכֵחַ.
הִנֵּה הוּא בָּא אֶל אָהֳלָהּ,
הִנֵּה נִצָּב הָאִישׁ מוּלָהּ,
וּמִי הִיא זוֹ הַמְּהֻלָּלָה,
יָפָה מִכָּל נְשׁוֹת תֵּבֵל?
סֶמִירַמִיס, מַלְכַּת בָּבֶל,
הֵן לֹא הָיְתָה יָפָה כְּמוֹתָהּ,
גַּם אֵין עֵרֶךְ לְחָכְמָתָהּ.
אוֹקְטַבְיוּס הַשַּׁלִּיט בַּחֶלֶד,
בְּאוֹצְרוֹתָיו מַה הַתּוֹעֶלֶת?
סָפֵק אִם בִּזְהָבוֹ הָיָה
יָכוֹל לִקְנוֹת וְלוּ יְרִיעָה.
הַנֶּשֶׁר הַמֻּזְהָב מֵעָל,
מַה מְּחִירוֹ הוּא, לְמָשָׁל?
וּמַה מְּחִיר הַיְּתֵדוֹת,
הַחֲבָלִים וְהַמּוֹטוֹת?
וּבְכֵן, אֵינִי יוֹדַעַת זֹאת,
אוּלָם בָּרוּר לִי כִּי בָּזֹאת
אֵין אִישׁ, לֹא מֶלֶךְ וְלֹא שַׂר,
שֶׁבְּכַסְפּוֹ יוּכַל לִקְנוֹת
וְלוּ בְּדַל אֹהֶל לְמִצְעָר.
הִנֵּה מַצָּע שֶׁל הַגְּבִירָה,
רַק הַסָּדִין עֶרְכּוֹ טִירָה,
עָלָיו שׁוֹכֶבֶת זוֹ גְּבִרְתֵּנוּ.
הַוֶּרֶד בָּאָבִיב פּוֹרֵחַ,
לַשֶּׁמֶשׁ עַלְעָלָיו פּוֹקֵחַ,
סֶמִירַמִיס יָפָה מִמֶּנּוּ.
לָבְשָׁה כֻּתֹּנֶת לֵיל שְׁקוּפָה,
חוֹשֶׁפֶת חַמּוּקֵי גּוּפָהּ.
פִּרְוַת סַמּוּר, גִּלִּימַת הָדָר,
רְפוּדָה בַד מֶשִׁי נֶהְדָּר,

...סֶמִירַמִיס, מַלְכַּת בָּבֶל, / הֵן לֹא הָיְתָה יָפָה כְּמוֹתָהּ...
סמירמיס בדמות אמזונה. רישום מן המאה ה־17,
ספריית אופיצי, פירנצה.

Suz ciel n'ad rei ki[s] esligast
Pur nul aver k'il i donast.
Dedenz cel tref fu la pucele:
Flur de lis [el rose nuvele,
Quant ele pert al tens d esté,
Trepassot ele de beauté.
Ele jut sur un lit mut bel –
Li drap valeient un chastel –
En sa chemise senglement.
Mut ot le cors bien fait e gent;
Un cher mantel de blanc hermine,
Covert de purpre alexandrine,
Ot pur le chaut sur li geté;
Tut ot descovert le costé,
Le vis, le col e la peitrine;
Plus ert blanche que flur d'espine.
Le chevaler avant ala,
E la pucele l'apela.
Il s'est devant le lit asis.

«Lanval, fet ele, beus amis,
Pur vus vienc jeo fors de ma tere;
De luinz vus sui venu[e] quere.
Se vus estes pruz e curteis,
Emperere ne quens ne reis
N'ot unkes tant joie ne bien;
Kar jo vus aim sur tute rien. »
Il l'esgarda, si la vit bele;
Amurs le puint de l'estencele,
Que sun quor alume e esprent.
Il li respunt avenantment.

מֻנַּחַת שָׁם לְאוֹר הַיּוֹם,
הִנִּיחָה לָהּ מִפְּאַת הַחֹם.
הִיא לֹא הִסְתִּירָה אֶת פָּנֶיהָ,
אֶת צַוָּארָהּ, לֹא אֶת שָׁדֶיהָ,
צַחִים מִן הָעֶזְרָד בְּמַאי.
אֲזַי קָרְאָה לוֹ: "בּוֹא אֵלַי."
וְהָאַבִּיר פָּסַע אֵלֶיהָ
הֵסֵב סָמוּךְ אֵלֶיהָ, קְרִי:
'סָמוּךְ מְאֹד', "הוֹ, יַקִּירִי,"
דִּבְּרָה אֵלָיו, "הִנֵּה הִגַּעְתִּי.
נָטַשְׁתִּי אֶת אַרְצִי וּבָאתִי.
שִׁמְךָ הִגִּיעַ אֶל אָזְנַי,
הֱיֵה אֵפוֹא חָבִיב אֵלַי.
כִּי הִנֵּה בָּאתִי לִכְבוֹדְךָ,
אֵין עוֹד בְּחֶלֶד זֶה כְּמוֹתְךָ.
עַל כֵּן, לַנְבָל, אֹהַב אוֹתְךָ."

מַבִּיט לַנְבָל, יָפְיָהּ רוֹאֶה,
הַחֵשֶׁק בְּנַפְשׁוֹ גּוֹאֶה.
לִבּוֹ בְּאַהֲבָה לוֹהֵט,
עַל כֵּן קוֹלוֹ מְעַט רוֹטֵט.
עִם זֹאת מֵשִׁיב הוּא כָּרָאוּי:
"יָפָה," אָמַר, "אִם זֶה חֶפְצֵךְ,
הֲלֹא תִּהְיִי אַהֲבָתֵךְ
שִׁמְחַת חַיַּי. לְלֹא דִּחוּי
מִשְּׁאֲלוֹתַיִךְ אֲמַלֵּא,
אַחַת הִיא מַה הִיא תַּכְלִיתָן,
אֲפִלּוּ שְׁטוּת מַעֲשֵׂה שָׂטָן.
כִּי מֵעַתָּה הַמְאַהֶבֶת
הִיא הַמְצַוָּה, אֲנִי הָעֶבֶד.

« Bele, fet il, si vus pleiseit
E cele joie me aveneit
Que vus me vousissez amer,
Ne savrïez rien comander
Que jeo ne face a mien poeir,
Turt a folie u a saveir.
Jeo f[e]rai voz comandemenz,
Pur vus guerpirai tutes genz.
Jamés ne queor de vus partir:
Ceo est la rien que plus desir. »

Quant la meschine oï parler
Celui que tant la peot amer,
S'amur e sun cors li otreie.
Ore est Lanval en dreite veie!
Un dun li ad duné après:
Ja cele rien ne vudra mes
Quë il nen ait a sun talent;
Doinst e despende largement,
Ele li troverat asez.
Mut est Lanval bien herbergez:
Cum plus despendra richement,
[El plus avrat or e argent.
« Ami, fet ele, or vus chasti,
Si vus comant e si vus pri,
Ne vus descovrez a nul humme!
De ceo vus dirai ja la summe:
A tuz jurs m'avrïez perdue,
Se ceste amur esteit seüe;
Jamés ne me purriez veeir
Ne de mun cors seisine aveir. »

יוֹתֵר מִזֶּה,״ הוֹסִיף לַנְבָל,
״אֶת שְׁבוּעָתוֹ שֶׁל הַוָּסָל
אֲנִי מֵפֵר בָּזֹאת, גְּבִרְתִּי,
אִם רַק תִּהִי אֲהוּבָתִי.
שׁוּב לְעוֹלָם לֹא נִפָּרֵד.
זוֹ תִּקְוָתִי, זוֹ הָאֱמֶת.״

לְעֵת שָׁמְעָה גְּבִרְתּוֹ דְּבָרָיו
הִגִּיד לָהּ גֶּבֶר מְאֹהָב,
הֶעֱנִיקָה לוֹ מֵחֲסָדֶיהָ
וְלֹא חָסְכָה דָּבָר מִמֶּנּוּ.
עוֹלֶה הַגֶּבֶר כְּפוֹרֵחַ,
אָכֵן צוֹלֵחַ אַבִּירֵנוּ.
וְאַחַר כָּךְ הִבְטִיחָה לוֹ
חֶשְׁבּוֹן פָּתוּחַ כִּרְצוֹנוֹ.
כָּל שֶׁלִּבּוֹ חָפֵץ יִטֹּל,
כִּי מֵעַתָּה לַנְבָל יָכוֹל
לִזְרוֹת כַּסְפּוֹ, וּמֵעַכְשָׁו
הִיא תְּמַלֵּא אֶת כָּל צְרָכָיו
בְּכֶסֶף טוֹב וּבְזָהָב.

עִם זֹאת הִזְהִירָה הַשֵּׁגֶל,
וְגַם הִבְהִירָה לַוָּסָל
לְבַל עָלֶיהָ יְסַפֵּר.
״פְּקֻדָּה הִיא זוֹ, צַו וּתְפִלָּה,
עַל כֵּן, רֵעִי, אַל נָא תָּפֵר
אוֹתָהּ בְּרֶמֶז אוֹ מִלָּה.
כִּי אִם תָּפֵר אֶת זֶה הַצַּו
וְתִוָּדַע אַהֲבָתֵנוּ,
מוּטָב אֹמַר לְךָ עַכְשָׁו:
שׁוּב לֹא יִהְיֶה דָּבָר בֵּינֵינוּ.
לֹא שַׁי, לֹא חֶסֶד, לֹא מַתָּת,
כִּי לֹא תִּרְאֶה אוֹתִי לָעַד.״

...הֶעֱנִיקָה לוֹ מֵחֲסָדֶיהָ / וְלֹא חָסְכָה דָּבָר מִמֶּנּוּ...
נאהבים, הספרייה הלאומית האוסטרית, המאה ה־15, וינה.

Il li respunt que bien tendra
Ceo que ele li comaundera.
Delez li s'est al lit cuchiez:
Ore est Lanval bien herbergez.
Ensemble od li la relevee
Demurat tresque a la vespree,
E plus i fust, së il poïst
E s'amie lui cunsentist.
« Amis, fet ele, levez sus!
Vus n'i poëz demurer plus.
Alez vus en, jeo remeindrai;
Mes un(e) chose vus dirai:
Quant vus vodrez od mei parler,
Ja ne savrez cel liu penser,
U nuls puïst aver s'amie
Sanz reproece, sanz vileinie,
Que jeo ne vus seie en present
A fere tut vostre talent;
Nul hum fors vus ne me verra
Ne ma parole nen orra. »

Quant il l'of, mut en fu liez,
Il la baisa, puis s'est dresciez.
Celes quë al tref l'amenerent
De riches dras le cunreerent;
Quant il fu vestu de nuvel,
Suz ciel nen ot plus bel dancel;
N'esteit mie fous ne vileins.
L'ewe li donent a ses meins
E la tuaille a [es]suer
Puis li [a]portent a manger.
Od s'amie prist le super;
Ne feseit mie a refuser.

נִשְׁבַּע לַנְבָל בֵּאלֹהָיו
כִּי אֶת הַנֶּדֶר לֹא יָפֵר.
בֵּין כֹּה וָכֹה עוֹלֵז שָׂכַב
לְצַד גְּבִרְתּוֹ וְהִתְמַכֵּר
לְאַהֲבָה וּמַטְעַמִּים.
הָיָה רוֹבֵץ כָּךְ יוֹם תָּמִים
מִבֹּקֶר אוֹר עַד בֹּקֶר אוֹר
(אֹמַר וְלֹא אַפְרִיז וַדַּאי),
אֲבָל גְּבִרְתּוֹ אָמְרָה לוֹ דַּי.
וְגַם הוֹסִיפָה: "יְדִידִי,
אָנָּא הָקֵץ, וְלֹא בִּכְדִי.
אַתָּה נוֹטֵשׁ, הִנֵּה הַפֶּתַח.
עִם זֹאת אֹמַר לְךָ לָבֶטַח,
כִּי אִם תִּרְצֶה אוֹתִי כָּל כָּךְ,
אַל תְּהַסֵּס, בּוֹא וְתִקַּח.
הֲלֹא יָדוּעַ הַדָּבָר
(אַחֶרֶת כְּלָל לֹא יִשָּׁעֵר)
כִּי דֶּרֶךְ גֶּבֶר בְּעַלְמָה
רָצוּף בְּמַעֲשֵׂי זִמָּה.
עַל כֵּן, רֵעִי הַטּוֹב, תִּמְצָא
אוֹתִי תָּמִיד עַל הַמַּצָּע.
כָּל שֶׁתַּחְפֹּץ לְךָ אֶתֵּן,
כִּי מִלְּבַדְּךָ לִי גֶּבֶר אֵין."

שָׁמַע אוֹתָהּ, לִבּוֹ צָהַל,
נִשֵּׁק אוֹתָהּ וְקָם לַנְבָל.
שְׁתֵּי אֲמָהוֹת נִגְּשׁוּ מִנֶּגֶד,
אֶת הָאַבִּיר מֵיטַב הַבֶּגֶד
הִלְבִּישׁוּ. לֹא רָאוּ שְׁמֵי רוֹם
נָאֶה מִמֶּנּוּ עַד הֲלוֹם.
יָצְקוּ לוֹ מַיִם, לֹא סֵרֵב,
רָחַץ יָדָיו, נִגֵּב הֵיטֵב.
עִם אֲהוּבַת לִבּוֹ נוֹעַד,

Mut fu servi curteisement,
E il a grant joie le prent.
Un entremés i ot plener,
Que mut pleiseit al chevalier:
Kar s'amie baisout savent
E acolot estreitement.
Quant del manger furent levé,
Sun cheval li unt amené;
Bien li ourent la sèle mise;
Mut ad trové riche servise.
Il prent cungé, si est muntez;
Vers la cité s'en est alez.

Suvent esgarde ariere sei;
Mut est Lanval en grant esfrei;
De s'aventure vait pensaunt
E en sun curage dotaunt;
Esbaïz est, ne seit que creir[e],
Il ne la quide mie a veir[e].
Il est a sun ostel venuz;
Ses humme[s] treve bien vestuz.
Icele nuit bon ostel tient;
Mes nul ne sot dunt ceo li vient.
N'ot en la vile chevalier
Ki de surjur ait grant mestier,
Quë il ne face a lui venir
E richement e bien servir
Lanval donout les riches duns,
Lanval aquitout les prisuns,
Lanval vesteit les jugleürs,
Lanval feseit les granz honurs:
N'i ot estrange ne privé
A ki Lanval n'eüst doné.

הִגִּישׁוּ מְזוֹנוֹ, סָעַד.
בְּיַד הָעֲלָמוֹת הֵגַשׁ,
קִבֵּל מִיָּדָן לְלֹא חֶשָׁשׁ,
אוּלָם הָיְתָה מָנָה אַחַת,
זוֹ נֶעֱמָה לוֹ בְּמְיֻחָד,
הִיא הַנְּשִׁיקָה מִפִּי גְּבִרְתּוֹ,
אֲזַי חִבֵּק אֶהוּבָתוֹ.
וּכְשֶׁלִּרְכֹּב נָכוֹן עַכְשָׁו,
אֶת הַכִּבּוּד הִגִּישׁ אֶל פִּיהוּ,
הָעֲלָמוֹת סוּסוֹ הֵבִיאוּ.
הַכֹּל נָכוֹן, מוֹשְׁכוֹת, אֶכֶף,
אָכֵן, שֵׁרוּת לְלֹא רְבָב.

עָלָה הַגֶּבֶר לַמַּרְדַּעַת,
נָטַל שָׁלוֹם, דָּהַר בְּשַׁעַט,
וּפֹה וְשָׁם לַאֲחוֹרָיו
הִבִּיט הָאִישׁ בְּצַעַר רַב.
נִרְגָּשׁ מְעַט וּמְבֹהָל,
הִרְהֵר בַּמַּעֲשֶׂה לַנְּבָל,
נִמְלָא לִבּוֹ חֶשָׁשׁ טָמִיר
שֶׁלֹּא יָדַע אֵיךְ לְהַסְבִּיר.
נִרְגָּשׁ הָעֶלֶם, לֹא יוֹדֵעַ
אִם לְהַאֲמִין בְּנִצְחוֹנוֹ.

הִנֵּה הוּא בָּא אֶל מְעוֹנוֹ,
אוֹמְרִים רֵעָיו: "בָּרוּךְ הַבָּא,"
הֵיכָן הָיָה אִישׁ לֹא יוֹדֵעַ.
הִזְמִין אוֹתָם לִמְסִבָּה
עַל חֶשְׁבּוֹנוֹ בְּבֵית מַרְזֵחַ.
אִם יֵשׁ בָּעִיר אַבִּיר אֶבְיוֹן
הַמְבַקֵּשׁ מִטָּה לִישֹׁן,
לַנְּבָל מַצִּיעַ לְפָנָיו
גַּם סְעוּדָה וְגַם מִשְׁכָּב.

...הִיא הַנְּשִׁיקָה מִפִּי גְּבִרְתּוֹ...
איור ל־Lais of Marie de France, אוסטין, טקסס, 1978.

Mut ot Lanval joie e deduit:
U seit par jur u seit par nuit,
S'amie peot veer sovent,
Tut est a sun comandement.
Ceo m'est avis, meïsmes l'an,
Après la feste seint Johan,
D'ici qu'a trente chevalier
S'erent alé esbanier
En un vergier desuz la tur
U la reine ert a surjur;
Ensemble od eus [esteit] Walwains
sis cusins, li beaus Ywains.
dist Walwains, li francs, li pruz,
Que tant se fist amer de tuz:
« Par Deu, seignurs, nus feimes mal
De nostre cumpainun Lanval,
Que tant est larges e curteis,
E sis peres est riches reis,

Que od nus ne l'avum amené. »
Atant sunt ariere turné;
A sun ostel revunt ariere,
Lanval ameinent par preere.
A une fenestre entaillie
S'esteit la reïne apuie;
Treis dames ot ensemble od li.

La maisnie le rei choisi;
Lanval conut e esgarda.
Une des dames apela;
Par li manda ses dameiseles,
Les plus quointes [el les plus beles:
Od li s'irrunt esbainïer

לַנְבָל נַדְבָן, הוֹלֵךְ וּבָא,
לַנְבָל פּוֹדֶה בְּנֵי עֲרֻבָּה,
לַנְבָל מַלְבִּישׁ פַּיְטָן נוֹדֵד,
לַנְבָל תּוֹרֵם וּמְכַבֵּד,
נוֹתֵן לִבְנֵי הָעִיר, לַזָּר,
לַנְבָל שָׂמֵחַ וּמְאֻשָּׁר
עַל שֶׁהִגִּיעַ עַד הֲלוֹם.
כִּי גַּם בַּלַּיְלָה וּבַיּוֹם
רוֹאֶה הוּא אֶת אֲהוּבָתוֹ.
יָדוֹ פְּתוּחָה, לִבּוֹ רָחָב,
עַל כֵּן לֹא פֶּלֶא אִם עַכְשָׁו
הַכֹּל סָרִים לִפְקֻדָּתוֹ.

בַּחֲגִיגוֹת סֶנְט ג׳וֹן בִּשְׁנַת...
נִדְמָה לִי בְּחָדְשֵׁי הַקַּיִץ,
יָצְאוּ לְהִתְהוֹלֵל מְעַט
שְׁלוֹשִׁים אַבִּיר כֻּלָּם בְּנֵי חַיִל,
בְּגַן לְיַד מִגְדַּל שַׁבְשֶׁבֶת
בּוֹ גְּוִינֶבִיר צוֹפָה, יוֹשֶׁבֶת.
הָיוּ בֵּינֵיהֶם סֶר גֶּוֵין
וּבֶן אָחִיו הַטּוֹב אִיוֵין.
אָמַר גֶּוֵין (יָשָׁר, עָנָו,
הַמְכַבֵּד אֶת מֵרֵעָיו):
״חוֹטְאִים אֲנַחְנוּ, חֵי נַפְשִׁי,
לְסֶר לַנְבָל. אַבִּיר הָאִישׁ,
רַב נִימוּסִים הוּא וְאָדִיב,
וּמֶלֶךְ רַב הֲלֹא אָבִיו.
עָלָיו עִמָּנוּ כָּאן לִהְיוֹת,
אַחַת הִיא אִם בְּיוֹם אוֹ לַיִל,
אָכֵן פָּגַעְנוּ בְּבֶן חַיִל,
נֵצֵא אֵלָיו לְלֹא שְׁהִיּוֹת.״
מִיָּד פָּנוּ וְאָצוּ חִישׁ,
אֶל אַכְסַנְיַת לַנְבָל הָאִישׁ,
בִּקְּשׁוּ אוֹתוֹ לָבוֹא אִתָּם.

La u cil erent al vergier.
Trente en menat od li e plus;
Par les degrez descendent jus.
Les chevalers encuntre vunt,
Que pur eles grant joië unt.

Il les unt prises par les mains;
Cil parlemenz n'ert pas vilains.
Lanval s en vait a une part,

...יָצָאוּ לְהִתְהוֹלֵל מְעַט / שְׁלוֹשִׁים אַבִּיר כֻּלָּם בְּנֵי חַיִל, / בְּגַן לְיַד מִגְדַּל שַׁבְשֶׁבֶת...
מתוך: König Arthur und die Ritter der Tafelrunde (המלך ארתור ואבירי השולחן העגול) גטינגן, המאה ה־15.

מִן הָאֶשְׁנָב חָצוּב בַּקִּיר
צָפְתָה בַּגֶּבֶר גְּוִינֶבִיר,
הִבִּיטָה לַחֲנָאָתָהּ.
עִמָּהּ שָׁלוֹשׁ בְּנוֹת לְוָיָה
צוֹפוֹת בָּאַבִּירִים לְמַטָּה.
כֻּלָּם אַנְשֵׁי הַמַּעֲלָה,
אַךְ עַל כֻּלָּם לַנְבָל עָלָה.
אָז גְּוִינֶבִיר קָרְאָה אֵלֶיהָ
חִישׁ לְאַחַת מֵאַמְהוֹתֶיהָ,
קְבוּצַת עֲלָמוֹת פָּקְדָה עָלֶיהָ,
יָפוֹת וּמְנֻמָּסוֹת כֻּלָּן,
לִקְרֹא לִצְעֹד עִמָּהּ לַגַּן,
בּוֹ מִתְעַנְּגִים אַבִּיר וָטוֹב.
שְׁלוֹשִׁים בָּנוֹת (אֶפְשָׁר יוֹתֵר)
יָרְדוּ עִמָּהּ אֶל הֶחָצֵר,
פָּגְשׁוּ בְּנֵי חַיִל מִקָּרוֹב,
אָכֵן הָיְתָה פְּגִישָׁה מֻצְלַחַת.
בְּרֹב נִימוּס, שַׁלְוָה וְנַחַת,
יָדָהּ בְּיָדוֹ, שִׂיחָה קוֹלַחַת.
וְרַק לַנְבָל בָּדָד פּוֹסֵעַ
הַרְחֵק מִכָּל רֵעָיו, כָּמֵהַּ
לָאֲהוּבָה בְּכִסּוּפָיו.
לְמַגָּעָהּ, לִנְשִׁיקוֹתֶיהָ,
לְחִבּוּקָהּ וַחֲסָדֶיהָ,
כִּי אִם זוֹ אֵינֶנָּה לְפָנָיו,
מַה לּוֹ וּלְשִׂמְחַת רֵעָיו.

עֵת גְּוִינֶבִיר רוֹאָה אוֹתוֹ,
פּוֹנָה הַיְשֵׁר הִיא לִקְרָאתוֹ.
עוֹדָהּ פּוֹסַעַת לְפָנָיו,
דּוֹבֶרֶת הַמַּלְכָּה אֵלָיו,
יוֹצְאִים דְּבָרֶיהָ מִלִּבָּהּ:
"לַנְבָל, אֶרְחַשׁ לְךָ חִבָּה.

Mut luin des autres; ceo l'est tart
Que s'amie puïst tenir,
Baiser, acoler e sentir;
L'autrui joie prise petit,
Si il nen ad le suen delit.
Quant la reïne sul le veit,
Al chevaler en va tut dreit,
Lunc lui s'asist, si l'apela,
Tut sun curage li mustra:
«Lanval, mut vus ai honuré
E mut cheri e mut amé.
Tute m'amur poëz aveir;
Kar me dites vostre voleir!
Ma drüerie vus otrei;
Mut devez estre lié de mei.

– Dames, fet il, lessez m ester!
Jeo n'ai cure de vus amer.
Lungement ai servi le rei,
Ne li voil pas mentir ma fei.
Ja pur vus ne pur vostre amur

Ne mesf[e]rai a mun seignur. »
La reïne s'en curuça,
hie fu, si mesparla.
«Lanval, fet ele, bien le quit,
Vuz n'amez gueres cel délit;
Asez le m'ad hum dit sovent
Que des femmez n'avez talent.
Vallez avez bien afeitiez,
Ensemble od eus vus deduiez.
Vileins cuarz, mauveis failliz,
Mut est mi sires maubailliz

יוֹתֵר מִזֶּה, אֹהַב אוֹתְךָ.
הִנֵּה לִבִּי, הוּא בְּיָדְךָ,
עֲשֵׂה בוֹ כָּל שֶׁתְּבַקֵּשׁ.
מַה חֶפְצְךָ, אֱמֹר, כִּי יֵשׁ
בְּיָדִי לְמַלֵּא כָּל מִשְׁאָלָה,
כַּחֲמוּרָה וּכְקַלָּה.
שְׂמַח וַעֲלֹז, לַנְבָל אָהוּב,
כִּי גְוִוינֶבִיר שֶׁלְּךָ כֻּלָּהּ,
חֲדַל אֵפוֹא לִהְיוֹת עָצוּב."

לִגְוִוינֶבִיר הֵשִׁיב לַנְבָל:
"גְּבִרְתִּי, הַנִּיחִי לִי בָּזֹאת,
אֵינִי נִכְסָף אֵלַיִךְ כְּלָל,
לְבַעֲלֵךְ אֲנִי וָסָל,
לָעַד בַּמֶּלֶךְ לֹא אֶבְגֹּד.
אֶת אֱמוּנוֹ בִּי לֹא אָפֵר
לָבֶטַח לֹא עִם גְוִוינֶבִיר."

אָז הַגְּבִירָה רָגְזָה מְאֹד
(אֵין צֹרֶךְ לְהַזְכִּיר אֶת זֹאת),
עַל אַבִּירֵנוּ הֶעֱלִילָה,
אַשְׁמַת חִנָּם עָלָיו הִטִּילָה,
וְכָךְ הִגִּידָה בְּאִפּוּק:
"לַנְבָל, הַאִם אֱמֶת בְּפִי
הַטּוֹעֲנִים כִּי הַסִּפּוּק
לִתְשׁוּקָתְךָ לֹא בָּא מִפִּי
נָשִׁים דַּוְקָא, כִּי אֵין לַנְבָל
סוֹבֵל נָשִׁים בְּדֶרֶךְ כְּלָל?
אֲנִי שׁוֹמַעַת מִכָּל עֵבֶר
כִּי רַק אֶת חֲמוּדוֹת הַגֶּבֶר
הִנְּךָ חוֹמֵד, וְכִי אַתָּה
עִם עֶלֶם חֶמֶד בַּמִּטָּה
בּוֹחֵר, רֵעִי, לְהִשְׁתַּעֲשֵׁעַ.

...לִגְוִוינֶבִיר הֵשִׁיב לַנְבָל: / "גְּבִרְתִּי, הַנִּיחִי לִי בָּזֹאת, / אֵינִי נִכְסָף אֵלַיִךְ כְּלָל...

אוהבת אותך, קודקס וילניוס (Vilnius), המאה ה־13.

Que pres de lui vus ad suffert;
Mun escient que Deus en pert! »

Quant il l'oï, mut fu dolent;
Del respundre ne fu pas lent.
Teu chose dist par maltalent
Dunt il se repenti sovent.

«Dame, dist il, de cel mestier
Ne me sai jeo nïent aidier;
Mes jo aim, [el si sui amis
Cele ke deit aver le pris
Sur tutes celes que jeo sai.
E une chose vus dirai,
Bien le sachez a descovert:
Une de celes ke la sert,
Tute la plus povre meschine,
Vaut meuz de vus, dame reïne,
De cors, de vis e de beauté,
D'enseignement e de bunté. »

La reïne s ' en part atant,
En sa chambrë en vait plurant.
Mut fu dolente e curuciee
De ceo k'il [l ']out [si] avilee.
En sun lit malade cucha;
Jamés, ceo dit, ne levera,
Si li reis ne l'en feseit dreit
De ceo dunt ele se pleindreit.
Li reis fu del bois repeiriez,
Mut out le jur esté haitiez.
As chambres la reïne entra.
Quant el le vit, si se clamma;

אָכֵן לַנְבָל נָבָל, פּוֹשֵׁעַ,
אָכֵן בְּלִיַּעַל וְחוֹטֵא.
בַּמֶּה אָשֵׁם מַלְכִּי עַל כִּי
חָבַר אֵלָיו נוֹאֵף סוֹטֶה?
הֲלֹא חָלִילָה עוֹד יָסִיר
הָאֵל מֵאַרְתּוּר אֶת חַסְדּוֹ."

קוֹצֵף לַנְבָל עַל גְּוִינֶבִיר,
וְסָח הוּא אֶל מַכְפִּישָׁתוֹ
דְּבָרִים עֲלֵיהֶם בְּבוֹא עֵת
יָשׁוּב לַנְבָל וְיִתְחָרֵט:
"גְּבִרְתִּי, כֵּיצַד אֹמַר לָךְ זֹאת,
הִנֵּה אֲנִי אוֹהֵב מְאֹד
גְּבִירָה אַחַת שֶׁאֵין תּוֹחֶלֶת
כָּמוֹהָ לְחַפֵּשׂ בַּחֶלֶד.
אֹמַר זֹאת לֹא מִבְּלִי מֵשִׂים,
כִּי אֵין כְּמוֹתָהּ בֵּין הַנָּשִׁים.
וְעוֹד אוֹסִיף וְלֹא אַסְתִּיר
זֹאת מֵאָזְנַיִךְ, גְּוִינֶבִיר,
בְּנוֹת לִוְיָתָהּ, נַעֲרוֹת גְּבִרְתִּי,
הָעֲלוּבָה בְּאַמְהוֹתֶיהָ
עוֹלָה עָלַיִךְ, מַלְכָּתִי,
הֵן בְּיָפְיָהּ וַחֲסָדֶיהָ,
בְּתָאֳרָהּ וְגִזְרָתָהּ
וְגַם בְּרוּם מַעֲלָתָהּ."

אָכֵן עָלַב בָּהּ הָאַבִּיר,
עַל כֵּן נִמְלֶטֶת גְּוִינֶבִיר
אֶל חֲדָרֶיהָ מִתְיַפַּחַת,
פְּגוּעָה עַד עֹמֶק נִשְׁמָתָהּ,
חוֹרֶקֶת שֵׁן וְנֶאֱנַחַת,
עַל יְצוּעָהּ בּוֹכָה עָלְתָה,
וְלֹא לָסוּר מִן הַמִּטָּה

...אָכֵן עָלַב בָּהּ הָאַבִּיר, / עַל כֵּן נִמְלֶטֶת גְּוִינֶבִיר / אֶל חֲדָרֶיהָ מִתְיַפַּחַת...

איור לסאגה הארתוריאנית, אוניברסיטת טקסס, 1978.

As piez li chiet, merci Ili] crie
E dit que Lanval l'ad hunie:
De drüerie la requist;
Pur ceo que ele l'en escundist,
Mut [la] laidi e avila;
De tele amie se vanta,
Que tant iert cuinte e noble e fiere
Que meuz valut sa chamberere,
La plus povre que tant serveit,
Que la reine ne feseit.

Li reis s'en curuçat forment,
Juré en ad sun serement:
S'il ne s'en peot en curt défendre,
Il le ferat arder u pendre.
Fors de la chambre eissi li reis,
De ses baruns apelat treis;
Il les enveie pur Lanval,
Quë asez ad dolur e mal.
A sun ostel fu revenuz;
Il s'est[eit] bien aparceüz
Qu'il aveit perdue s'amie:
Descovert ot la drüerie.
En une chambre fu tut suls,
Pensis esteit e anguissus;
S'amie apele mut sovent,
Mes ceo ne li valut neent.
Il se pleigneit e suspirot,
D'ures en autres se pasmot;
Puis li crie cent feiz merci
Que ele parolt a sun ami.
Sun quor e sa buche maudit;
C est merveille k'il ne s'ocit.

נִשְׁבַּעַת, כָּל עוֹד עִם לַנְבָל,
הַמְרַשָּׁע וְהַמְנֻוָּל,
לֹא יִמָּצֶה דִּינוֹ הַמֶּלֶךְ
וְגַם יִנְקֹם אֶת נִקְמָתָהּ.

הִנֵּה הַמֶּלֶךְ זֶה עַתָּה
שָׂמֵחַ מִן הַיַּעַר שָׁב,
צָלַח הַצַּיִד עַד מְאֹד,
פּוֹנֶה הָאִישׁ לַחֲדָרָיו,
אֲזַי, בְּגֶרֶם הַמַּעֲלוֹת
שׁוֹמֵעַ אֶת אִשְׁתּוֹ בּוֹכָה.
רָאֲתָה אוֹתוֹ וּלְרַגְלָיו
נָפְלָה, דִּבְּרָה: "הִנֵּה לַנְבָל,
חוֹמֵד אוֹתִי זֶה הַמְנֻוָּל,
וּלְעֵת נָזַפְתִּי בּוֹ, הַגֶּבֶר,
אֲזַי עָלַב בִּי, שֹׁד וָשֶׁבֶר!
כַּאֲשֶׁר אָמַר לִי וְנִשְׁבַּע
כִּי הַפְּחוּתָה בַּמְשָׁרְתוֹת,
הָעֲלוּבָה שֶׁבַּשְּׁפָחוֹת,
עוֹלָה עָלַי בְּמַעֲלוֹת
גְּבִירַת חָצֵר וּמְאַהֶבֶת."

רוֹגֵז הַמֶּלֶךְ וְחוֹשֵׁב אֶת
לַנְבָל לְהַעֲנִישׁ קָשׁוֹת,
לְהִפָּרַע מִן הָאַבִּיר
עַל עֶלְבּוֹנָהּ שֶׁל גְּווִינֶבִיר.
לְהַעֲמִידוֹ לְדִין, לִשְׁפֹּט,
אֲזַי, אִם יִמָּצֵא אָשֵׁם,
יִתְלוּהוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם.

עָזַב הַמֶּלֶךְ אֶת חַדְרָהּ,
שְׁלוֹשָׁה שׁוֹעִים אֵלָיו קָרָא,
שְׁלָחָם לְהָבִיא אֶת הַנָּבָל

Il ne seit tant crier ne braire
Ne debatre ne sei détraire
Que ele en veulle merci aveir,
Sul tant que la puisse veeir.
Oi las, cument se cuntendra?
Cil ke li reis ci enveia,
il sunt venu, si li unt dit
Que a la curt voise sanz respit:

Li reis l'aveit par eus mandé,
La reïne l'out encusé.
Lanval i vait od sun grant doel;
Il l'eüssent ocis sun veoil.
Il est devant le rei venu;
Mut fu dolent, taisanz e mu,
De grant dolur mustre semblant.
Li reis li dit par maltalant:

« Vassal, vus me avez mut mesfait!
Trop començastes vilein plait
De mei hunir e aviler
E la reine lendengier.
Vanté vus estes de folie:
Trop par est noble vostre amie,
Quant plus est bele sa meschine
E plus vaillanz que la reïne. »

Lanval defent la deshonur

E la hunte de sun seignur
De mot en mot, si cum il dist,
Que la reine ne requist;
Mes de ceo dunt il ot parlé

אֵלָיו מִיָּד, קְרִי: אֶת לַנְבָל.
קוֹדְרִים פָּנָיו שֶׁל הָאַבִּיר,
הוּא בָּא אֶל מְעוֹנוֹ, מֵבִין
כִּי עַל רֹאשׁוֹ צָרוֹת הִכְבִּיר.
הִנֵּה אָבְדָה אַהוּבָתוֹ,
גִּלָּה סוֹדָהּ, כָּבֵד הַמְּחִיר.
עַל כֵּן בַּחֲדָרָיו יָשַׁב,
קוֹדֵר, כּוֹעֵס וְנֶעֱצָב.
חָזוֹר וָשׁוֹב קָרָא בִּשְׁמָהּ,
אַךְ לֹא הִגִּיעָה הָעַלְמָה.
גּוֹנֵחַ, נֶאֱנָק, דּוֹאֵב
(וּפֹה וְשָׁם גַּם מִתְעַלֵּף),
אֶת סְלִיחָתָהּ הוּא מְבַקֵּשׁ,
מִלָּה טוֹבָה שָׁב וְדוֹרֵשׁ.
מְקַלֵּל וְשָׁב אֶת טִפְּשׁוּתוֹ
וְאֶת מִזְגוֹ הַמִּשְׁתַּלֵּחַ,
אָכֵן מַפְלִיא כִּי בְּנַפְשׁוֹ
יָדוֹ עֲדַיִן לֹא שׁוֹלֵחַ,
כִּי תְּחִנָּתוֹ וּתְפִלָּתוֹ,
שִׂנְאַת עַצְמוֹ, הָיוּ לַשָּׁוְא.
כִּי לֹא סָלְחָה אַהוּבָתוֹ
וְגַם סֵרְבָה לִרְאוֹת פָּנָיו.
הַאִם עוֹד יֵשׁ לָאִישׁ תּוֹחֶלֶת?

הִנֵּה בָּאִים שְׁלִיחֵי הַמֶּלֶךְ.
צִוּוּ עָלָיו לָקוּם מִיָּד,
לָבוֹא עִמָּם לְבֵית מִשְׁפָּט,
לַעֲמֹד לְדִין לְלֹא שְׁהִיּוֹת.
זֶה צַו מַלְכוּת, אֵין לְשַׁנּוֹת.
אוֹתוֹ תּוֹבַעַת גְּוִוינֶבִיר,
עַל כִּי פָּגַע בָּהּ הָאַבִּיר.

Reconut il la verité,
De l'amur dunt il se vanta;
Dolent en est, perdue l'a.
De ceo lur dit qu'il en ferat
Quanque la curt esgarderat.
Li reis fu mut vers lui irez;
Tuz ses hummes ad enveiez
Pur dire dreit qu'il en deit faire,
Que [hum] ne li puis[se] a mal retraire.
Cil unt sun commandement fait,
U eus seit bel, u eus seit lait.
Comunement i sunt alé
E unt jugé e esgardé
Que Lanval deit aveir un jur;
Mes plegges truisse a sun seignur
Qu'il atendra sun jugement
E revendra en sun present:
Si serat la curt esforcie[e],
Kar n'i ot dunc fors la maisne[e].
Al rei revienent li barun,

Si li mustr[er]ent la reisun.
Li reis ad plegges demandé.
Lanval fu sul e esgaré,
N'i aveit parent në ami.
Walwain i vait, ki l'a plevi,
E tuit si cumpainun après.
Li reis lur dit: « E jol vus les
Sur quanke vus tenez de mei,
Teres e fieus, chescun par sel. »

Quant plevi fu, dunc n'[i] ot el.
Alez s en est a sun ostel.

עוֹשֶׂה לַנְבָל כְּמִצְוָתָם.
הַאִם יָמוּת הוּא מִיָּדָם?
מוּל אַרְתּוּר הִתְיַצֵּב דּוּמָם,
מִלֵּא פִּיו מַיִם, נֶאֱלַם,
וְרַק הַסֵּבֶל בּוֹ נִכַּר.
זוֹעֵם הַמֶּלֶךְ, סָח: "לַנְבָל!
הֵפַרְתָּ שְׁבוּעָתְךָ, וָסָל,
כִּכְסִיל נָהַגְתָּ, חֵי נַפְשִׁי,
חֶרְפָּה הוֹרַדְתָּ עַל רֹאשִׁי.
כְּסִילוּת הִיא זוֹ, שֶׁלֹּא לוֹמַר
מַעֲשֵׂה טֵרוּף בִּלְתִּי סָבִיר,
כָּךְ לְהַכְפִּישׁ אֶת גְּוִינֶבִיר,
לִטְעֹן כִּי חֶסֶד שִׁפְחוֹתֶיהָ
עָדִיף וְטוֹב מֵחֲסָדֶיהָ.

לַהֲגָנָתוֹ טָעַן לַנְבָל
כִּי לֹא הוֹרִיד הוּא כְּלָל וּכְלָל
חֶרְפָּה עַל רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר,
וְגַם שָׁלַל מִכָּל וָכֹל
אֶת הָאָשָׁם שֶׁכִּבְיָכוֹל
עַל הַמַּלְכָּה עָגַב לַנְבָל
אוֹ בְּמִלִּים פְּשׁוּטוֹת 'נִטְפַּל'.

אַךְ בַּאֲשֶׁר דְּבָרִים הָאִישׁ
סָח אַחַר כָּךְ, אֵין הוּא מַכְחִישׁ.
גֵּאֶה הוּא בְּאַהֲבָתוֹ
וּבִסְגֻלּוֹת אֱהוּבָתוֹ,
אֲשֶׁר לְצַעֲרוֹ הָרַב
הִנֵּה אָבְדָה לוֹ זֶה עַכְשָׁו,
שׁוּב לֹא יִרְאֶנָּה לְעוֹלָם
כִּי אֶת סוֹדָהּ גִּלָּה קֶבֶל עַם,
עַל כֵּן רָאוּי הוּא לַנָּקָם.

...לַהֲגָנָתוֹ טָעַן לַנְבָל / כִּי לֹא הוֹרִיד הוּא כְּלָל וּכְלָל / חֶרְפָּה עַל רֹאשׁ הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר...

נורה צ'סון (Chesson), איור ל־Tales from Tennyson, 1901.

Li chevaler l'unt conveé;
Mut l'unt blasmé e chastïé
K'il ne face si grant dolur,
E maudiént si fol amur.
Chescun jur l'aloënt veer,
Pur ceo k'il voleient saveir
U il beüst, u il mangast;
Mut dotouent k'il s'afolast.
Al jur que cil orent numé
Li barun furent asemblé.

Li rets e la reïne i fu,
E li plegge unt Lanval rendu.
Mut furent tuz pur lui dolent:
Jeo quid k'il en i ot teus cent
Ki feïssent tut lurpoeir
Pur lui sanz pleit delivre aveir;
Il iert retté a mut grant tort.
Li reis demande le recort
Sulunc le cleim e les respuns;
Ore est trestut sur les baruns.
Il sunt al jugement alé,
Mut sunt pensifs e esgaré
Del franc humme d'autre pas
Quë entre eus ert si entrepris.

Encumbrer le veulent plusur
Pur la volenté sun seignur.
Ceo dist li quoens de Cornwaille:
«Ja endreit nus n'i avra faille;
Kar ki que en plurt e ki que en chant,
Le dreit estuet aler avant.
Li reis parla vers sun vassal,

הַמֶּלֶךְ מִכֵּלָיו יָצָא,
קָרָא שׁוֹעָיו לַמּוֹעָצָה.
לִגְזֹר דִּינוֹ אֵינוֹ חָפֵץ
מִבְּלִי עִמָּם לְהִתְיַעֵץ.
שָׁקְלוּ אֶת הַנּוֹשֵׂא עַד תֹּם,
וְכָךְ פָּסְקוּ בְּצֵאת הַיּוֹם:
חָפְשִׁי יִהְיֶה עַד הַמִּשְׁפָּט,
אִם עֲרֵבִים יַמְצִיא מִיָּד.
[...]

אוּלָם הָיָה לַנְבָל בּוֹדֵד
וּרְחוֹקִים הֵם בְּנֵי בֵיתוֹ
לְלֹא מוֹדָע הוּא וְקָרוֹב.
אֲזַי גֻּוֵּין אַבִּיר וְטוֹב
קִבֵּל עָלָיו לִהְיוֹת עָרֵב,
וּמֵרֵעָיו נָהֲגוּ כְּמוֹתוֹ.
הַמֶּלֶךְ סָח: "אֶמְסֹר לָכֶם
אֶת הָאַבִּיר, אַךְ קִנְיָנְכֶם,
כָּל שֶׁלָּכֶם, עַתָּה בְּיָדִי
זֶה דִּין עַרְבוּת, וְלֹא בִּכְדִי."

מְלֻוֶּה בָּעֲרֵבִים כֻּלָּם
חָזַר לַנְבָל אֶל מְעוֹנוֹ,
הַכֹּל תּוֹלִים אֶת הָאָשָׁם
בְּאַהֲבָתוֹ, קְרִי: שִׁגְעוֹנוֹ.
בִּקְרוּהוּ בִּמְעוֹנוֹ יוֹמָם,
בָּדְקוּ אִם הָאַבִּיר עֲדַיִן
חַי וְאוֹכֵל, לוֹגֵם כּוֹס מַיִם.
כִּי חָשְׁשׁוּ רֵעָיו לְבַל
יִטְרֹף נַפְשׁוֹ בְּיָדוֹ לַנְבָל.

בַּיּוֹם בּוֹ הַמִּשְׁפָּט נִקְבַּע
עָשׂוּ שׁוֹעֵי הַמַּמְלָכָה

Que jeo vus oi numer Lanval;
De felunie le retta
E d'un mesfait l'acheisuna,
D'un amur dunt il se vanta,
E ma dame s'en curuça.
Nuls ne l'apele fors le rei:
Par cele fei ke jeo vus dei,
Ki bien en veut dire le veir,
Ja n'i deüst respuns aveir,
Si pur ceo nun que a sun seignur
Deit hum par tut fairé honur.

Un serement l'engagera,
E li reis le nus pardura.
E s'il peot aver sun guarant
E s'amie venist avant
E ceo fust veir k'il en deïst,
Dunt la reine se marist,
De ceo avra il bien merci,
Quant pur vilté nel dist de li.
E s'il ne peot garant aveir,
Ceo li devum faire saveir:
Tut sun servise pert del rei,
E sil deit cungeer de sei. »
Al chevaler unt enveé,
Si li unt dit e nuntïé
Que s'amie face venir
Pur lui tencer e garentir.

Il lur dit quë il ne poeit:
Ja pur li sucurs nen avreit.
Cil s'en revunt as jugeürs,
Ki n'i atendent nul sucurs.

מֵאַחֲזָה, חַוָּה וּפֶלֶךְ
דַּרְכָּם אֶל הֶחָצֵר, הַמֶּלֶךְ
וְהַמַּלְכָּה צִפּוּ לָהֶם.
אֲזַי הָעֲרֵבִים הִגִּיעוּ,
הַנְּאֻשָּׁם בִּידֵיהֶם,
אֶל הֶחָצֵר אוֹתוֹ הֵבִיאוּ
מֵאָה, אוּלַי יוֹתֵר, הָיוּ
עוֹשִׂים לְמַעֲנוֹ הַכֹּל
כְּדֵי יֵצֵא זַכַּאי בַּדִּין,
וְשׁוּב יִהְיֶה לְבֶן חוֹרִין.

כֵּיוָן שֶׁנִּתְכַּנְּסוּ עַכְשָׁו,
שָׁאַל הַמֶּלֶךְ אֶת שׁוֹעָיו,
מַה הֶעֱלוּ בְּאַמְתַּחְתָּם
לְנֹכַח כֹּבֶד הָאָשָׁם.
אֲבָל כֵּיוָן שֶׁהַדִּיּוּן
דּוֹרֵשׁ שִׁקּוּל, מִשְׁנֵה עִיּוּן,
פָּנוּ הֵם לְבֵרוּר נוֹסָף
וְשִׂיחַ עַל מוֹצָאוֹתָיו
שֶׁל הָאַבִּיר הַלָּז, הַזָּר
(אָכֵן גּוֹרַל הָאִישׁ אַכְזָר).
הָרֹב אָמְרוּ לְכַף חוֹבָה
לִגְזֹר דִּינוֹ שֶׁל סֶר לַנְבָל,
וְכָךְ אֶת אַרְתּוּר לְרַצּוֹת.

אֲזַי נָשָׂא נְסִיךְ קוֹרְנְוֶוֶל
דְּבָרוֹ, קָשׁוֹת וְנִחְרָצוֹת:
"אַחַת הִיא מִי הוּא הַצּוֹחֵק
אוֹ הַבּוֹכֶה, כִּי יֵשׁ עַד כְּלוֹת
אֶת דִּין הַצֶּדֶק לְמַצּוֹת.
הַמֶּלֶךְ מַאֲשִׁים וָסָל,
אֶחָד אֲמַרְתֶּם שְׁמוֹ לַנְבָל,
כִּי עַל אִשְׁתּוֹ עָגַב, אֱמֶת,
מַעֲשֵׂה שָׁפָל, עָוֹן כָּבֵד.

...כֵּיוָן שֶׁנִּתְכַּנְּסוּ עַכְשָׁו, / שָׁאַל הַמֶּלֶךְ אֶת שׁוֹעָיו, / מַה הֶעֱלוּ בְּאַמְתַּחְתָּם...

משפט החצר, בית דין בחצרו של מלך בימי הביניים, ארכיון בטמן (Bettmann), נוישאטל, שווייץ.

Li reis les hastot durement
Pur la reïne kis atent.
Quant il deveient departir,
Deus puceles virent venir
Sur deus beaus palefreiz amblaz.
Mut par esteient avenanz;
De cendal purpre sunt vestues
Tut senglement a lur char nues.
Cil les esgardent volenters.
Walwain, od lui treis chevalers,
Vait a Lanval, si li cunta,
Les deus puceles li mustra.
Mut fu haitié, forment li prie
Qu'il li deïst si c'ert [s]'amie.

Il lur ad dit ne seit ki sunt
Ne dunt vienent ne u eles vunt.
Celes sunt alees avant
Tut a cheval; par tel semblant
Descendirent devant le deis,
La u seeit Artur li reis.
Eles furent de grant beuté,
Si unt curteisement parlé:

«Reis, fai tes chambres délivrer
de pailes encurtiner,
ma dame puist descendre:
Ensemble od vus veut ostel prendre.
Il lur otria volenters,
Si appela deus chevalers:
As chambres les menerent sus.
A cele feiz ne distrent plus.
Li reis demande a ses baruns

עִם זֹאת, הַמֶּלֶךְ הוּא תּוֹבֵעַ
יָחִיד בַּפָּרָשָׁה הַזֹּאת.
כְּכָל שֶׁאָנֹכִי יוֹדֵעַ
אֶת דִּין הָאָרֶץ וְחֻקֶּיהָ
לַנְבָל כְּלָל לֹא צָרִיךְ לִהְיוֹת
נֶאֱשָׁם בַּדִּין. הֵן הַוָּסָל
נִשְׁבַּע לַמֶּלֶךְ אֱמוּנִים,
עַל כֵּן חַיָּב הָאִישׁ לַנְבָל
לְהִשָּׁבַע בְּרֹב כְּבוֹדוֹ
וְהַשַּׁלִּיט יָרוּם הוֹדוֹ
יַנִּיחַ לָאַבִּיר, בִּתְנַאי
שֶׁכָּל דְּבָרָיו הָיוּ אֱמֶת.
אֲהוּבָתוֹ בְּבוֹא הָעֵת
תָּבוֹא וְתִתְיַצֵּב מוּלֵנוּ,
כָּךְ נִוָּכַח בְּמוֹ עֵינֵינוּ
שֶׁלֹּא שִׁקֵּר לִגְוִוינֶבִּיר.
אָז נִזַּכֶּה אֶת הָאַבִּיר,
כִּי לֹא שְׁקָרִים הָאִישׁ הִכְבִּיר.

אַךְ מֵאִידָךְ, אִם לֹא יוֹכִיחַ
כִּי הוּא נָקִי מִכָּל אָשָׁם,
אֲזַי נִגְזֹר דִּינוֹ: נַדִּיחַ
אֶת הַלַּנְבָל מִשֵּׁרוּתָיו
וְאֶת הַגֶּבֶר יְשַׁלֵּחַ
הַמֶּלֶךְ אַרְתּוּר עַל פָּנָיו."

קָרְאוּ לָאִישׁ, דִּבְּרוּ אֵלָיו
כִּי אִם בִּרְצוֹנוֹ זַכַּאי לָצֵאת,
עָלָיו לְהָבִיא בִּפְנֵי שׁוֹפֵט
אֶת הָעַלְמָה אֲהוּבָתוֹ,
רַק כָּךְ יוֹכִיחַ חַפּוּתוֹ.
"אֵינִי יָכוֹל," הֵשִׁיב לַנְבָל,
"הִיא לֹא תָּבוֹא, אָכֵן חֲבָל,

Le jugement e les respuns
E dit que mut l'unt curucié
De ceo que tant l'unt delaié."

«Sire, funt il, nus departimes.
Pur les dames que vus veimes
Nus n'i avum nul esgart fait.
Or recumencerum le plait. »

Dunc assemblerent tut pensif,
Asez i ot noise e estrif
Quant il ierent en cel esfrei,
Deus puceles de gent cunrei
Vestues de deus pailes freis,
Chevauchent deus muls espanneis
Virent venir la rue aval.
Grant joie en eurent li vassal;
Entre eus dièn't que ore est gariz
Lanval li pruz e li hardiz.
Yweins i est a lui alez,
Ses cumpainuns i ad menez.

« Sire, fet il, rehaitiez vus!
Pur amur Deu, parlez od nus!
Ici vienent deus dameiseles
Mut acemees e mut beles:
C'est vostre amie vereiment! »
Lanval respunt hastivement
E dit qu'il pas nes avuot
Ne il nes cunut ne nes amot.
Atant furent celes venues,
Devant le rei sunt descendues.
Mut les loërent li plusur
De cors, de vis e de colur;

הִיא לֹא תּוֹשִׁיט לִי כָּל עֶזְרָה.״
אָז הַשְּׁלִיחִים בַּחֲזָרָה
הָלְכוּ אֶל הַשּׁוֹפְטִים, וְשָׁם,
קִבְּלוּ סִיּוּעַ? לָהָדָ״ם.
הַמֶּלֶךְ עַל הַמִּשְׁבָּעִים
לוֹחֵץ, וְהַמַּלְכָּה גַּם כֵּן,
הַכֹּל רוֹצִים בִּגְזַר הַדִּין.

אֲזַי שְׁתֵּי בְּנוֹת יִפְעָה וְחֵן
רָכְבוּ וּבָאוּ מֵאֵי שָׁם,
הָיָה מַרְאֵה שְׁתֵּיהֶן מֻשְׁלָם.
כְּסוּת מֶשִׁי דַּק לָבְשׁוּ שְׁתֵּיהֶן,
וּמִתַּחְתָּיו עֵירֹם גּוּפָן.
הַכֹּל תָּהוּ לְמַרְאִיתָן.
גֶּוֶן וּשְׁלֹשֶׁת אַבִּירָיו
פָּנוּ אֶל לַנְבָל, בְּפָנָיו
הִצִּיגוּ אֶת שְׁתֵּי הַגְּבָרוֹת
גַּם שְׁאָלוּהוּ מִי מֵהֶן
אֲהוּבָתוֹ רַבַּת הַחֵן.
״אֵינִי יוֹדֵעַ,״ סָח לַנְבָל,
״אֵינִי מַכִּיר אוֹתָן בִּכְלָל.״

בֵּין כֹּה וָכֹה שְׁתֵּיהֶן רָכְבוּ
אֶל הֶחָצֵר מוּל כֵּס הַמֶּלֶךְ,
סְבִיבָן הִבִּיטוּ וְקָרְבוּ,
יָרְדוּ שְׁתֵּיהֶן מִן הָאֲכָף,
הָיָה יָפְיָן עָצוּם וְרַב
וּדְבָרָן מְנֻמָּס וְרַךְ:
״שָׁלוֹם לְךָ, הַמֶּלֶךְ, אַךְ
מִן הָרָאוּי כִּי נִשְׁתַּכֵּן
בְּאַרְמוֹנְךָ, הָכֵן עַל כֵּן
לִשְׁתֵּינוּ חֲדָרִים וְגַם
בְּמֶשִׁי טוֹב רַפֵּד אוֹתָם.

...הָיָה מַרְאֵה שְׁתֵּיהֶן מֻשְׁלָם...
עלמות הפיתוי,
מתוך: Grandval Bible, שנת 840.

N'i ad cele meuz ne vausist
Que unkes la reine ne fist.
L'aisnee fu curteise e sage,
Avenantment dist sun message:

«Reis, kar nus fai chambres baillier
A oés ma dame herbergier;
Ele vient ci a tei parler. »

Il les cumandë a mener
Od les autres quë ainceis vindrent.
Unkes des muls nul plai[t] ne tindrent.
Quant il fu d'eles delivrez,
Puis ad tuz ses baruns mandez
Que le jugement seit renduz:
Trop ad le jur esté tenuz;
La reine s'en curuceit,
Que si lunges les atendéit.
Ja departissent a itant,
Quant par la vile vient errant
Tut a cheval une pucele,
En tut le secle n'ot plus bele.
Un blanc palefrei chevachot,
Que bel e süef la portot:
Mut ot bien fet e col e teste,
Suz ciel nen ot plus bele beste.
Riche atur ot al palefrei:
Suz ciel nen ad cunte ne rei
Ki tut [le] peüst eslegier
Sanz tere vendre u engagier.
Ele iert vestue en itel guise:
De chainsil blanc e de chemise,
Que tuz les costez li pareient,
Que de deus parz laciez esteient.

לְעֵת תָּבוֹא לְכָאן גְּבִרְתֵּנוּ,
יִהְיֶה לָהּ נוֹחַ בְּקִרְבֵּנוּ."

נֶעֱתַר הַמֶּלֶךְ וּמִיָּד
עַל שְׁנֵי בְּנֵי חַיִל הוּא פָּקַד
לְהַצִּיג בִּפְנֵי הָעֲלָמוֹת
אֶת חַדְרֵיהֶן, אָז הַגְּבִירוֹת,
כֵּיוָן שֶׁלֹּא הָיָה לָהֶן
מַה לְּהוֹסִיף, אֶל חַדְרֵיהֶן
פָּנוּ לָהֶן. אֶת אַבִּירָיו
זִמֵּן הַמֶּלֶךְ לְפָנָיו,
עוֹד הוּא יוֹשֵׁב בִּמְרוֹם הַכֵּס
הִגִּיד לָהֶם שֶׁהוּא כּוֹעֵס,
עַל כִּי הֵם מִשְׁתַּהִים לָתֵת
אֶת גְּזַר דִּינָם בִּפְנֵי שׁוֹפֵט.
אָמְרוּ: "בְּגִין הָעֲלָמוֹת
אִבַּדְנוּ אֶת הָעֶשְׁתּוֹנוֹת.
הַחֵן, הַנֹּעַם, הַגִּזְרָה,
הֲלֹא אֶפְשָׁר... עִם זֹאת, מַלְכֵּנוּ,
נוֹדִיעֲךָ בִּמְהֵרָה
אֶת הַפְּסִיקָה, אֶת גְּזַר דִּינֵנוּ,
אִם לְחֵמְרָה אִם לְקֻלָּה.
עוֹד הֵם שָׁבִים אֶל הָאוּלָם
שָׁמְעָה אָזְנָם קוֹל הֲמֻלָּה.
הִנֵּה עוֹד שְׁתַּיִם מֵאֵי שָׁם
עַל שְׁנֵי פְּרָדִים מִבְּנֵי סְפָרַד
רוֹכְבוֹת אֶל הֵנָּה בַּמּוֹרָד.
כְּסוּתָן מִמֶּשִׁי רַךְ, נֶחְמָד.
לֵב כָּל עָרֵב נִמְלָא חֶדְוָה,
אִישׁ אֶל רֵעֵהוּ סָח: "אַחַת
מֵהֶן וַדַּאי הָאֲהוּבָה
הִיא זוֹ, אָכֵן הָאִישׁ נִגְאַל."
אֲזַי אִירִין וַחֲבֵרָיו

...הַחֵן, הַנֹּעַם, הַגִּזְרָה...

מתוך: איור ל־Lais of Marie de France, אוסטין, טקסס, 1978.

Le cors ot gent, basse la hanche,
Le col plus blanc que neif sur branche,
Les oilz ot vairs e blanc le vis,
Bele buche, neis bien asis,
Les surcilz bruns e bel le frunt
E le chef cresp e aukes blunt;
Fil d'or ne gette tel luur
Cum si chevel cuntre le jur.
Sis manteus fu de purpre bis;
Les pans en ot entur li mis.
Un espervier sur sun poin tient,
E un levrer après li vient.
Il n'ot al burc petit ne grant
Ne li veillard ne li enfant
Que ne l'alassent esgarder.

Si cum il la veent errer,
De sa beauté n'iert mie gas.
Ele veneit meins que le pas.
Li jugeür, que la veeient,
A [grant] merveille le teneient;
Il n'ot un sul ki l'esgardast
De dreite joie n 'eschaufast.
Cil ki le chevaler amoënt
A lui vienent, si li cuntouent
De la pucele ki veneit,
Si Deu plest, quel delivereit:

יָצְאוּ לָתוּר אַחַר לַנְבָל.
"רֵעַי," דִּבֵּר אִירֵין, "שְׂמַח, צְהַל,
כִּי לְצִדְּךָ הָאֵל נִצָּב.
שְׁתֵּי עֲלָמוֹת רוֹכְבוֹת לְכָאן,
שְׁתֵּיהֶן יָפוֹת, לֹא יְאֻמַּן,
אֲהוּבָתְךָ אַחַת מֵהֶן."

אֲבָל לַנְבָל הֵשִׁיב לָהֶם,
כִּי אֵין יוֹדֵעַ הוּא כְּלָל מִי הֵן
וּמֵהֵיכָן הוֹפִיעוּ, כִּי הֵן
זָרוֹת כָּלִיל לָאִישׁ. בֵּינְתַּיִם
בְּצַעַד קַל רָכְבוּ הַשְּׁתַּיִם,
וּמוּל הַכֵּס מִן הָאֶכֶף
יָרְדוּ בְּחֵן וְקֶסֶם רַב.
גּוּפָן, פְּנֵיהֶן וְכָל הַשְּׂעָר
הָיָה מֻשְׁלָם וְנֶהְדָּר,
וְכָל אַחַת מֵהֶן טוֹבָה
מִן הַמַּלְכָּה בְּמֵיטָבָהּ.
כְּלִיל הַנִּימוּס זוֹ הַבּוֹגֶרֶת,
הִנֵּה אֶל אַרְתּוּר הִיא דּוֹבֶרֶת:
"נִשְׂמַח מְאֹד, הוֹ מֶלֶךְ רַב,
אִם בִּמְחִילָה יוֹאִיל, יְצַו
לָנוּחַ לְהוֹכִיל אוֹתָנוּ,
כִּי מֵרָחוֹק אֶל הֵנָּה בָּאנוּ,
לְמַעַן גְּבִרְתֵּנוּ הַבָּאָה
לוֹמַר לוֹ מַה הַבְּעָיָה."

שִׁגֵּר הַמֶּלֶךְ אֶת שְׁתֵּיהֶן
אֶל הַמְּנוּחָה בְּחַדְרֵיהֶן.
הָיָה זֶה בְּמוֹצָאֵי הֶחָג,
רַק לַפְּרָדוֹת אִישׁ לֹא דָּאַג.
הִנֵּה אֵפוֹא חָזַר וְשָׁב,
כִּנֵּס הַמֶּלֶךְ אֶת שׁוֹעָיו,

« Sire cumpain, ci en vient une,
Mes el n est pas fave ne brune;
Ceo (e]st la plus bele del mund,
De tutes celes kë i sunt. »

Lanval l'oï sun chief dresça;
Bien la cunut, si suspira.
Li sanc li est munté al vis;
De parler fu aukes hastifs.

« Par fei, fet il, ceo est m'amie!
Or m en est gueres ki m'ocie,
Si ele n'ad merci de mei;
Kar gariz sui, quant jeo la vei. »
La damë entra al palais;
Unques si bele n'i vient mais.
Devant le rei est descendue
Si que de tuz iert bien veüe.
Sun mantel ad laissié chaeir,
Que meuz la puissent veer.
Li reis, que mut fu enseigniez,
Il s'est encuntre li desciez,
E tuit li autre l 'enurerent
De li servir se presenterent.
Quant il l'orent bien esgardee
E sa beauté forment loëe,
Ele parla en teu mesure,
Kar de demurer nen ot cure:

דָּרַשׁ מֵהֶם גְּזַר דִּין עַכְשָׁו.
גַּם כָּךְ נִמְאַס לוֹ לְחַכּוֹת,
כּוֹעֶסֶת גְּוִוינֶבִיר מְאֹד
כִּי מְחַכָּה הִיא עוֹד וְעוֹד.

הִבְטִיחוּ לוֹ מִיָּד, אֲבָל
הִנֵּה בְּשַׁעֲרֵי הַקֶּרֶת,
גְּבִירָה רוֹכֶבֶת, נֶהְדֶּרֶת.
מֶשְׁלָם יָפְיָהּ, אֵין לוֹ מָשָׁל.
הָרֶכֶשׁ תַּחַת הַגְּבֶרֶת,
מוֹסְרוֹתָיו הֲדַר תִּפְאֶרֶת.
בְּכִיר הַסּוּסִים אֶת כְּבֶדָּתוֹ
נוֹשֵׂא בְּרֹב אֲצִילוּתוֹ.
הַכֹּל רָאוּ, הִתְפַּעֲלוּ,
הִשְׁתּוֹמְמוּ וְהִתְפַּלְּאוּ.
נָסִיךְ אוֹ מֶלֶךְ לוּ נֵאוֹת
אֶת רְצוּעַת הַסּוּס לִקְנוֹת,
צָרִיךְ הָיָה הוּא לְשֵׂם כָּךְ
אֶת מַמְלַכְתּוֹ לָתֵת בִּמְחִיר
אוֹ לְפָחוֹת מָחוֹז וְעִיר.

וְהַגְּבֶרֶת, מָה אִתָּהּ?
הִנֵּה מִקְצָת פֵּרוּט כְּסוּתָהּ:
פִּשְׁתָּן צָחוֹר תַּחְתּוֹנִיתָהּ
כִּסְתָה מְעַט רַבּוֹת גִּלְתָה,
דַּקַּת גִּזְרָה, גְּבוֹהַת קוֹמָה,
כְּשֶׁלֶג צַח צַוַּאר הָעַלְמָה.
חָטְמָהּ מָתוֹק, תְּכֵלּוֹת עֵינֶיהָ,
שְׂפָתֶיהָ אֹדֶם, וּפָנֶיהָ
כְּלִיל הַשְּׁלֵמוּת. חוּמִים רִיסֶיהָ,
מִצְחָהּ חָלָק וְרַב תְּבוּנָה,
וּבְלוֹנְד גּוֹנָם שֶׁל תַּלְתַּלֶּיהָ,
מוּלָם בְּרַק הַזָּהָב נָמוֹג,

«Reis, j'ai amé un tuen vassal:
Veez le ci! ceo est Lanval!
Acheisuné fu en ta curt
Ne vuil mie que a mal li turt
De ceo qu'il dist; ceo sachez tu
Que la reïne ad tort eü:
Unques nul jur ne la requist.
De la vantance kë il fist,
Si par me peot estre aquitez,
Par voz baruns seit delivrez! »

Ceo qu'il en jugerunt par dreit
Li reis otrie ke issi seit.
N'i ad un sul que n'ait jugié
Que Lanval ad tut desrainié.

Delivrez est par lur esgart,
E la pucele s'en départ.
Ne la peot li reis retenir;
Asez gent ot a li servir.
Fors de la sale aveient mis
Un grant perrun de marbre bis,
U li pesant humme muntoënt,
Que de la curt le rei aloënt:
Lanval esteit munté desus.
Quant la pucele ist fors a l'us,
Sur le palefrei detriers li
De plain eslais Lanval sailli.
Od li s'en vait en Avalun,
Ceo nus recuntent li Bretun,
En un isle que mut est beaus;
La fu ravi li dameiseaus.
Nul hum n'en oï plus parler,
Ne jeo n'en sai avant cunter.

דּוֹעֵךְ אוֹרוֹ. וְעַל כְּתֵפֶיהָ
גְּלִימַת שָׁנִי, כִּסּוּי עָנֹג,
סְבִיבָהּ בְּקֶפֶל רַךְ צוֹנֵחַ.

נֵץ עַל יָדָהּ מָצָא לוֹ בַּיִת,
מֵאֲחוֹרֶיהָ כֶּלֶב צַיִד.
בָּעִיר כֻּלָּם, אִשָּׁה וְגֶבֶר,
עוֹלָל, זָקֵן, רָצִים אֶל עֵבֶר
גְּבִירַת הַחֵן וּבַמַּחֲזֶה
מִתְבּוֹנְנִים זֶה לְצַד זֶה.
עַתָּה יוֹדֵעַ כָּל הָעָם:
יָפְיָהּ שֶׁל הָעַלְמָה מֻשְׁלָם.
רוֹכֶבֶת הִיא לְאַט לְאַט,
נוֹתְנִים בָּהּ הַשּׁוֹפְטִים מַבָּט
וְלֹא גּוֹרְעִים עֵינָם מִמֶּנָּה
כִּי לֹא רָאוּ כְּמוֹתָהּ עַד הֵנָּה,
וּבְלִבָּם הַחֵשֶׁק רַב.

רֵעֵי לַנְבָל אָצִים אֵלָיו,
אִישׁ בְּתוֹרוֹ קָם וּמְסַפֵּר
עַל הָעַלְמָה שֶׁבֶּחָצֵר,
וְכִי הִיא זוֹ שֶׁתְּשַׁחֵרֵר
אֶת סֶר לַנְבָל מִצָּרוֹתָיו,
וְכִי יָפָה הִיא לְהַלֵּל
נָאָה מִכָּל נְשׁוֹת תֵּבֵל.
לַנְבָל מַקְשִׁיב, עֵינָיו פּוֹקֵחַ,
הִנֵּה זוֹ הִיא, הָאִישׁ שָׁמֵחַ.
חוֹזֵר הַדָּם אֶל לְחָיָיו
וְהוּא קוֹרֵא בְּאֹשֶׁר רַב:
"אֵלִי, אֲהוּבָתִי הִיא זוֹ
וְלֹא אִכְפַּת לִי כְּלָל אִם חַי
אֵצֵא מִזֶּה, כִּי אֶת חַיַּי
הִצִּילָה הִיא בְּרֹב חַסְדָּהּ,
אֶרְאֶה פָּנֶיהָ, וְאֵדַע."

...נֵץ עַל יָדָהּ מְצָא לוֹ בַּיִת...

אהובת לנבל, מתוך: איור ל־Lais of Marie de France, אוסטין, טקסס, 1978.

בֵּינְתַּיִם הַגְּבִירָה הִגִּיעָה,
בְּשַׁעַר הֶחָצֵר הוֹפִיעָה.
יָפָה הִיא, כָּאָמוּר לְעֵיל,
נָאָה מִכָּל נְשׁוֹת תֵּבֵל.
מוּל כֵּס הַמֶּלֶךְ מִמַּרְדַּעַת
יוֹרֶדֶת, לֹא מִתְמַהְמַהַת,
גְּלִימָה הִשְׁלִיכָה מִכְּתֵפֶיהָ,
הַכֹּל רוֹאִים חֲמוּדוֹתֶיהָ.
הַמֶּלֶךְ קָם בְּרֹב נִימוּס
וְכַיָּאוּת מַקְבִּיל פָּנֶיהָ.
הָאֲחֵרִים לְלֹא הִסּוּס
בָּאִים מוּלָהּ וְנִדְחָקִים,
אוֹמְרִים כְּבוֹדָהּ וּמְחַכִּים
לִבְדַל חִיּוּךְ. כֵּיוָן שֶׁכְּבָר
מִן הַמַּסָּד עַד הַשְּׁחָקִים
שִׁבְּחוּ יָפְיָהּ, קוֹלָם שָׁקַט.
מֵאַחַר שֶׁאָץ זְמַנָּהּ, מִיָּד
לְלֹא הִסּוּס פָּתְחָה אֶת פִּיהָ,
לַמֶּלֶךְ אֶת דְּבָרָהּ הִשְׁמִיעָה:
"מַלְכִּי, בַּחֲצֵרְךָ וָסָל
אוֹתוֹ אָהַבְתִּי, שְׁמוֹ לַנְבָל.
הִגַּעְתִּי הֵנָּה בִּזְכוּתוֹ,
כְּדֵי לְחַזִּים אֶת אַשְׁמָתוֹ.
כָּל שֶׁטּוֹעֶנֶת גְּוִינֶבִּיר
שֶׁכִּבְיָכוֹל סָח הָאַבִּיר
הוּא שֶׁקֶר גַּס, וְאַדְרַבָּה,
כִּי הוּא הָאִישׁ אֲשֶׁר דָּחָה
אֶת חַסְדֵי רַעְיָתְךָ.
מִכָּאן אֶל הַנּוֹשֵׂא הַבָּא,
כְּלוֹמַר: לְיֹפִי, נוֹי וְחֵן
שֶׁל הַגְּבִירָה אֲשֶׁר אָהַב.
יִרְאֶה הַחֹק בְּמוֹ עֵינָיו,
וְאִם הַחֹק יַשְׁמִיעַ 'הֵן',

...בֵּינְתַּיִם הַגְּבִירָה הִגִּיעָה, / בְּשַׁעַר הֶחָצֵר הוֹפִיעָה. / יָפָה הִיא, כָּאָמוּר לְעֵיל, / נָאָה מִכָּל נְשׁוֹת תֵּבֵל...

המלך פוגש את היפה בנשים. איור לעלילות אבירי השולחן העגול, קריסטין צימרמן (Zimmerman), 1899.

יִפְקֹד הַמֶּלֶךְ עַל שׁוֹעָיו
לְשַׁחְרְרוֹ מִכָּל אָשָׁם.״
הִסְכִּים הַמֶּלֶךְ וְחָתַם,
כִּי יְקַבֵּל אֶת מִשְׁפָּטָם.

אֲזַי פָּסְקוּ יוֹשְׁבִים בַּדִּין
כִּי חַף לַנְבָל וּבֶן חוֹרִין.
וְהַגְּבִירָה, אַחַר כָּבוֹד
יָצְאָה, עִמָּהּ הָעֲלָמוֹת.
לַעֲצֹר בָּהּ אַרְתּוּר לֹא יָהִין.
בַּחוּץ נִצֶּבֶת אֶבֶן סַף,
הֲדוֹם לַעֲלוֹת בּוֹ לָאֶכָּף
שֶׁל הָאַבִּיר עַל צִיּוּדוֹ.
נִצָּב לַנְבָל עָלָיו, עוֹדוֹ
לְבוֹא אֲהוּבָתוֹ צִפָּה,
הִנֵּה רוֹכֶבֶת הַיָּפָה.
זִנֵּק מִן הַהֲדוֹם אֵלֶיהָ,
רַכּוֹת נָחַת מֵאֲחוֹרֶיהָ.
וְכָךְ, עָלֵינוּ לְהוֹדוֹת,
חָטְפָה אֶת אִישׁ הַחֲמוּדוֹת.
יַחְדָּו רָכְבוּ אֶל אָבָלוֹן,
כָּךְ מְסַפְּרִים אַנְשֵׁי בְּרֶטוֹן,
אִי הַפְּלָאוֹת הַרְחֵק אֵי שָׁם.

כָּאן הַסִּפּוּר תַּם וְנִשְׁלַם.

סר קלָג׳יז -
אביר יום הקטנות

גידוש הקבצנים. פסטיבל ימי הביניים, איביזה, ספרד, 2001.

הרומנסה *סר קלג׳יז*

הרומנסה *סר קלג׳יז*, משנת 1400 בקירוב, שמורה בשני כתבי יד מן המחצית הראשונה של המאה ה־15, הנפרדים זה מזה בכמה עשרות שנים. האחד, זה המוקדם, בספרייה הלאומית של סקוטלנד, באדינבורו. השני — בספרייה הבודליאנית באוקספורד. השוואת לשון הכתוב וההבדלים המשמעותיים בעלילה עצמה הביאו קבוצת חוקרים להניח כי אין השניים קשורים זה לזה, אלא המדובר בשתי גרסאות של מקור אחיד.[1]

קלג׳יז נזכר אמנם ב*מות ארתור* לתומס מלורי, אך זאת בשמו בלבד. כמו כן מן הראוי לציין כי אין בין סר קלג׳יז שלנו לבין *קליג׳* (*Cliges*), הרומנסה המקפת של קרטיין דה טרואה, כל קשר או זיקה.

את ייחודו של *סר קלג׳יז* נהוג לראות במה שלאורה לומיס (Loomis), חוקרת בכירה של הרומנסה האנגלית בימי הביניים, מכנה "הכלאה של הומור, רומנסה ואמונה דתית" — "humor, piety, and romance" בלשונה.[2] ואכן, היצירה היא שילוב נדיר למדי של דרמה משפחתית, סיפור חג המולד, מעשה נסים, אלגוריה ומשל. סביר להניח שמעשה מרכבה זה, המוגש למאזין בידי בארד אמן, הוא המונח ביסוד ערכה הסגולי של יצירה זו. עם זאת יש לחזור ולהדגיש, כפי שציינתי זאת במבואות לשירת ימי הביניים, כי זו שירה המוגשת בעל־פה ועל כן מאפשרת לקורא, בליווי כלי נגינה בדרך כלל, להעניק למאזין דקויות לשון האובדות לרוב בכתוב האדיש של ימינו, קל וחומר בתרגום, בן־בנו של קל וחומר, בתרגום לעברית, החסרה את ממד השפה החיה והצבעונית של ימי הביניים המאוחרים.

סר קלג׳יז הוא בראש וראשונה סיפור נוצרי, המבקש להציג למאזין מָשל המבוסס על ערכי יסוד כפי שהבין אותם המשורר העלום. אחדות התא המשפחתי, גאוותו של האביון, ערכם של רוחב לב ואדיבות ביחסי אנוש, משפט צדק ומעשה נסים מידי הכול יכול הפורש את חסדו על הצדיק ירא השמים. המוטיבים המרכזיים ביצירה מוכרים לנו ממקורות אחרים, והם מאושיות הרומנסה והבלדה הנכתבות בימי הביניים המאוחרים. כך, למשל, האביר הזורה את כספו לרוח מוכר לנו מסיפור *רובין הוד* וכן *מסר לנפל* (*Sir Launfal*). רמז לכך נמצא אצל *סר לנבל*, מעֵטה של מארי דה פרנס בכרך זה. האביר היורד מנכסיו שוקע בעוני מרוד, לומד מניסיונו, מתחרט, וסופו שהוא שב למעמדו הקודם. פשיטת רגלו של סר קלג׳יז (וזו אכן פשיטת רגל, כפי שאנו למדים בסיום היצירה כאשר סר קלג׳יז מסלק את חובותיו לנושים), נובעת מנדיבות יתר של האיש הפותח את שערי ביתו לכל דכפין.

האלטרואיזם של קלג׳יז מביא אותו לאובדן כל נכסיו, והאיש שאיננו מסוגל עוד לפרנס את משפחתו, שוקע במרה שחורה. אולם העזר כנגדו, הגבירה קלריס, שאין ערוך ליופיה ולחוכמתה, מעודדת את רוחו. בשיאו של השבר הכלכלי יוצא הזוג, לבוש בלויים, לשוח עם ילדיהם, תמונה נדירה למדי בשירת ימי הביניים.

[...]
עִם יַלְדֵיהֶם יָצְאוּ לָשׂוּחַ,
לְהִשְׁתּוֹבֵב וּלְשַׂחֵק.
אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית עָלוּ
לְמִשְׁכָּבָם בְּבוֹא הַלַּיִל.
לְקוֹל עִנְבַּל הַכְּנֵסִיָּה
הֵקִיצוּ, אֶת הַיְלָדִים
הִלְבִּישׁוּ בֶּגֶד חֲמוּדוֹת,
כַּהֲלָכָה וְכַיָּאוּת
פָּנוּ יַחְדָּו אִשָּׁה וּבַעַל
לַכְּנֵסִיָּה תְּפִלָּה לָשֵׂאת.

הנה כי כן, בעוד שהאביר המצוי זוכה בחסד (הגורל, העלמה, הבורא, המלך) רק לאחר שקטל דרקון / ניצח בדו קרב / כבש ארצות וחולל גדולות ונצורות, אבירנו זוכה בחסד האל מתוקף קטנות של יום יום. מן העובדה ששיחק עם ילדיו, הטה אוזן לאשתו, ועלה ליצועו במועד. העובדה ש־Deus ex machina מעניק לגיבורנו את ענף הדובדבנים בשיאו של החורף, היא עדות לענוות האיש ולנמיכות רוחו, בבחינת ענווים יירשו ארץ. מוטיב הפרי הפורח מחוץ לעונתו מוכר בשירה הקלטית.[3] כך, למשל, בבלדות המספרות את קורותיו של יוסף איש רמתיים צופים, הלא הוא Joseph of Arimathea בעל הגביע הקדוש, נאמר לנו כי יוסף נהג לתקוע בחג המולד את מטהו באדמה, וזה הנץ ופרח על אף סערת השלגים והכפור. למותר לציין ש"מטה יוסף" הוא הגרסה הנוצרית של מטה אהרון מספר במדבר פרק י"ז פסוק כ"ג: "וְהִנֵּה פָּרַח מַטֵּה אַהֲרֹן לְבֵית לֵוִי וַיֹּצֵא פֶרַח וַיָּצֵץ צִיץ וַיִּגְמֹל שְׁקֵדִים."

המוטיב הנוסף הוא "גמולו של צד שלישי". רדיפת הבצע של משרתי הבית, המנצלים את מעמדם על מנת לזכות בפלח מן המתת הצפויה ליפול בחלקו של האורח מידי האדון, הוא מוטיב מקובל בסיפורת העמים.[4] סר קלג'יז, המכיר ככל הנראה את הנושא מניסיונו, מתחכם לשוער, לזקיף ולמשרת העומדים על דרכו, ומבטיח לכל אחד מהם את חלקו. אולם הפרס שהוא מבקש מן המלך הוא שתים־עשרה מלקות, אותן הוא חולק שווה בשווה בין השלושה. המעשה המשעשע מבליט ביתר שאת את מעלתו העיקרית של קלג'יז, והיא רוחב לב ונדיבות שאינם בוררים בין בני אדם ואשר על כן הם בבחינת שכר מִצווה — מִצווה. זאת לעומת משרתיו של המלך אוּתֶר, שאינם שופטים את האדם על פי ערכו וסגולותיו כי אם על פי הופעתו החיצונית. ג'פרי צ'וסר עושה שימוש במוטיב זה ב*סיפורו של האביר* מ*סיפורי קנטרברי*, הלבוש בפשטות ואיננו מבליט את מעמדו הרם.

התרגום

הבחירה בתרגום הגרסה הבודליאנית, המוגשת בזאת לקורא, מתבקשת מאליה, שכן כתב היד המצוי באדינבורו פגום ונעדר סיומת. שיקול נוסף שהכריע היה הנגישות לשפה. הגרסה הבודיאלנית, המאוחרת יותר, שנתחברה בדרום הארץ, קרובה יותר ללשונו של צ׳וסר איש לונדון, ועל כן מקלה על המתרגם, העומד לעתים חסר אונים מול האנגלית חסרת הפשר מן הגרסה הסקוטית.

בחרתי שלא לשמור על החרוז, אך לעומת זאת להקפיד על המשקל. יש לשוב ולציין, כי השירה במקור נקראה בידי הבארד המקומי, ולפיכך ייתכן בהחלט כי אי־דיוקים במשקל הטקסט הכתוב שימשו את השחקן לצרכיו שלו. תרגום המקור כלשונו עלול להיראות כהזנחה מצדו של המתרגם. בחרתי אפוא לשמור על המשקל המקורי, המהווה את רובה של היצירה, ובכך להעניק משהו מן המוזיקליות של הרומנסה, אתגר שהוא בבחינת הרע במיעוטו, ואשר בשום פנים איננו יכול להשתוות לקסמו של הנקרא מפיו של האמן המלווה עצמו בנגינה במאה ה־15.

* * *

סר קלג׳יז

1

הַטוּ לִי אֹזֶן, רַבּוֹתַי,
הַקְשִׁיבוּ עַל אָבוֹת מִקֶּדֶם
רַבֵּי תַּעֲצוּמוֹת וְעֹז.
בִּימָיו שֶׁל אוּתֶר פֶּנְדְרַגּוֹן
יָרוּם הוֹדוֹ, אָבִיו שֶׁל אַרְתּוּר,
גִּבָּרִים טוֹבֵי מַרְאֶה כִּנֵּס,
וּבֵינֵיהֶם קְלֶגִ׳יז הַשּׁוֹעַ.
לֹא עוֹד יָשַׁב אַבִּיר כְּמוֹתוֹ
לְנִימוּסִים אֶל הַשֻּׁלְחָן.[5]
בָּנוּי לְתַלְפִּיּוֹת הַגֶּבֶר
וְתָאֳרוֹ נָאֶה לָעַיִן,
חָסוֹן, אֵיתָן וְרַב כֹּחוֹ.

2

גַּם אֵין כְּמוֹתוֹ לְדֶרֶךְ אֶרֶץ
בְּכָל רַחֲבֵי תֵּבֵל לָבֶטַח,
אָצִיל הָאִישׁ וּבֶן חוֹרִין.
אַבִּיר נוֹדֵד עַל פְּנֵי הָאָרֶץ
וְהוּא אֶבְיוֹן חֲסַר פְּרוּטָה,
נָתַן בְּיָדוֹ שָׁכָר זָהָב,
מְלוֹן אוֹרְחִים, מְזֻוָּה גָּדוּשׁ,
וְגַם עוֹדֵד רוּחוֹ. עִם אִישׁ
לֹא רָב וְלֹא הָלַךְ בְּקֶרִי,
לְכָל אֶחָד אֲשֶׁר חָפַץ
פָּתַח אֶת שַׁעֲרֵי בֵּיתוֹ,
כִּי רַב קִנְיָן הָיָה הָאִישׁ.

...בִּימָיו שֶׁל אוּתֶר פֶּנְדְרַגּוֹן...
על פי אחת הגרסאות היה זה המלך אותר שנעץ את חרב האקסקליבר בסלע. מתוך: Les étains du Graal, פיגורינות מימי הביניים.

Syre Clegys

1

Lystyns, lordynges, and ye schall here
Off ansytores, that before us were,
Bothe herdy and wyght.
In tyme of Uter and Pendragoun,
Kyng Artour fader of grete renoune,
A sembly man of syght.
He had a knyghht, hyght Sir Clegys;
A doughtyere man was non at nedys
Of the Ronde Tabull ryght.
He was man of hy statoure
And therto feyre of all fetour,
A man of mekyll myght.

2

Mour curtas knyght than he was one
In all this werld was ther non;
He was so gentyll and fre.
To squyres, that traveyled in lond of werre
And wer fallyn in poverte bare,
He gaff them gold and fe.
Hys tenantes feyre he wold rehete;
No man he wold buske ne bete;
Meke as meyd was he.
Hys mete was redy to every man,
That wold com and vyset hym than;
He was full of plenté.

3

הָיְתָה אִשְׁתּוֹ הַנַּעֲלָה
טוֹבָה מִכָּל נְשׁוֹת הַחֶלֶד,
יָפָה מִכָּל גְּבִירוֹת תֵּבֵל,
דִּים קְלָרִיס[6] שְׁמָהּ וְכָל כֻּלָּהּ
טוּב לֵב וְחֶסֶד, יוֹם וָלַיִל
הָיוּ מְאֻשָּׁרִים הַשְּׁנַיִם.
צְדָקָה חִלְּקוּ בְּרֹחַב יָד,
מַתָּת לַדַּל וְלַנָּזִיר,
גַּם יְדֵיהֶם חִזְּקוּ לְבַל
תִּפֹּל רוּחָם, יְאַבְּדוּ תִּקְוָה.
עָנִי אוֹ בַּעַל בְּעַמָּיו
הַכֹּל דִּבְּרוּ בָּם נִכְבָּדוֹת.

4

בְּכָל שָׁנָה עָרַךְ קְלֶג׳יז
מִשְׁתֶּה בְּיוֹם חַג הַמּוֹלָד,
לִכְבוֹד קְדֻשַּׁת הַיּוֹם עָרַךְ,
עָשָׂה הַכֹּל כְּיַד הַמֶּלֶךְ
בְּעֹשֶׁר רַב וּבְפֹאֵר.
כִּי כְּפִי שֶׁזֹּאת צִיַּנְתִּי כְּבָר,
הַדַּל וְהֶעָשִׁיר בָּאָרֶץ
הַכֹּל הִגִּיעוּ אֶל הַנֶּשֶׁף,
אִישׁ לֹא סֵרֵב וְלֹא מֵאֵן,
גַּם לֹא סֵרְבוּ הַמְשׁוֹרְרִים
לִזְכּוֹת בְּזֵר דַּפְנָה נָאֶה,
חֶפְצוֹ שֶׁל הַפַּיְטָן מֵאָז.

...הָיְתָה אִשְׁתּוֹ הַנַּעֲלָה / טוֹבָה מִכָּל נְשׁוֹת הַחֶלֶד, / דִּים קְלָרִיס שְׁמָהּ וְכָל כֻּלָּהּ...

כנסיית פרנסיס הקדוש, אסיזי.

סביר להניח כי כוונת המחבר היתה לכבד את רעייתו של סר קלג׳יז בשמה של קלריס הקדושה מאסיזי, מייסדת מסדר הגבירות העניות, מי שנודעה בין היתר ביופיה. לפרטים נוספים ראו הערה 6.

3

The knyght had a gentyll wyff,
A better myghht non be of lyfe
Ne non semblyere in syght.
Dame Clarys hyght that lady;
Off all godnes sche had treuly
Glad chere bothe dey and nyght.
Grete almusfolke bothe thei were
Both to pore man and to frere;
They cheryd many a wyght:
Fore them had no man ought lore,
Whether thei wer ryche ore pore,
Of hym thei schuld have ryght.

4

Every yere Sir Clegys wold
In Crystynmes a fest hold
In the worschype of that dey.
As ryall in all thynge,
As he hade ben a kynge.
For soth, as I you saye,
Ryche and pore in that contré
At that fest thei schuld be;
There wold no man sey nay.
Mynstrellus wold not be behynd,
Myrthys wer thei may fynd.
That is most to ther pay.

5

אַל לַמְשׁוֹרֵר אַחַר הֶחָג
בְּיָד רֵיקָה מִשָּׁם לָלֶכֶת.
הָיָה לִבָּם רָחָב וְטוֹב,
סוּסִים, גְּלִימוֹת וְתַכְשִׁיטִים
זָהָב וְכֶסֶף, עוֹד וְעוֹד
חִלְקוּ לָאִישׁ כִּי זוֹ דַּרְכָּם.
תְּרֵיסָר אוֹ עֶשֶׂר חֲגִיגוֹת
עָרְכוּ לִכְבוֹד אֲדוֹן עוֹלָם,
מֵת עַל הַצְּלָב לְמַעֲנֵנוּ.
אֲבָל כָּלָה עָשְׂרָם וְלֹא
יָכֹל עוֹד הָאָצִיל הָרָם
לַעֲרֹךְ חִגְגָה בַּחֲצֵרוֹ.

6

אַךְ לֹא חָפַץ הָאִישׁ לַחְדֹּל.
מִשְׁכֵּן אֵפוֹא אֶת נְכָסָיו,
צִפָּה לְטוֹב, בֵּין כֹּה וָכֹה
הִמְשִׁיךְ לַחְגֹּג בַּחֲצֵרוֹ,
עִם פְּשׁוּטֵי עַם וַאֲצִילִים
בְּשֵׁם אֱלֹהַּ בַּמְּרוֹמִים.
אַךְ לְבַסּוֹף, מַה צַּר לוֹמַר,
הַיּוֹם הִגִּיעַ, רַע וָמַר,
שׁוּב לֹא נוֹתַר לָאִישׁ דָּבָר
וְאַף עַל פִּי, לַמְּרוֹת הַכֹּל,
עָרַךְ מִשְׁתֶּה, אוּלַי יִחֵל
כִּי יוֹשִׁיעֶנּוּ עוֹד הָאֵל.

...הִמְשִׁיךְ לַחְגֹּג בַּחֲצֵרוֹ, / עִם פְּשׁוּטֵי עַם וַאֲצִילִים...

סעודת חג.

www.godecookery.com/afeast/feasts/fea003.html

5

Mynstrellus, when the fest was don,
Schuld not withoutyn gyftes gon,
That wer both rych and gode,
Hors and robys and rych rynges,
Gold and sylver and other thynges,
To mend with ther mode.
Ten yere our twelve sych festes thei held
In worschype of Hym, that all weld
And fore us dyghed upon the Rode.
Be than his gode began to slake,
Sych festes he gan make,
The knyght of jentyll blode.

6

To hold hys feste he wold not lete;
Hys rych maners to wede he sete;
He thought hymselve oute to quyte.
Thus he festyd many a yere
Both gentyll men and comenere
In the name of God allmyght.
So at the last, soth to sey,
All hys gode was spendyd away;
Than he had bot a lyte.
Thoff hys god were ne hond leste,
In the wyrschyp he made a feste;
He hopyd, God wold hym quyte.

7

אַךְ בִּמְהֵרָה כַּסְפּוֹ אָבַד,
כָּלוּ אֲחֻזּוֹתָיו כֻּלָּן,
מִכָּל בָּתָּיו אֶחָד נוֹתַר
וְהוּא עָלוּב, עֶרְכּוֹ מוּעָט.
וְלֹא הָיָה לְסֶר קְלֶגִ׳יז
וּלְאִשְׁתּוֹ מִמַּה לִחְיוֹת.
רֵעָיו, גַּאֲוָתוֹ אַךְ אֶמֶשׁ,
אֶת רַגְלֵיהֶם נָשְׂאוּ הַרְחֵק
וְלֹא נוֹתַר עִמּוֹ עוֹד אִישׁ
לִשְׁכֹּן יַחְדָּו כְּבֶעָבָר,
מִלְּבַד אִשְׁתּוֹ וּשְׁנֵי בָּנָיו.
אֲזַי גָּנַח הָאִישׁ קָשׁוֹת.

8

בְּיוֹם חַג הַמּוֹלָד הָיָה זֶה,
עִם רֵעָיָתוֹ בֶּחָג יַחְדָּו
שָׁכַן קְלֶגִ׳יז בְּפֶלֶךְ קַרְדִּיף.
הִנֵּה לִקְרַאת הַצָּהֳרַיִם
הַכָּרָתוֹ אָבְדָה לְפֶתַע,
קָלַט הָאִישׁ אֶת אֲסוֹנוֹ,
אָבַד כְּבוֹדוֹ, הַכֹּל מָכַר,
כָּל רְכוּשׁוֹ וְאַדְמוֹתָיו.
מָלֵא לִבּוֹ יָגוֹן כָּבֵד,
פָּכַר יָדָיו, פָּרַץ בִּבְכִי,
אָבְדָה לָאִישׁ גַּאֲוָתוֹ.

7

Hys ryalty he forderyd ay,
To hys maners wer sold awey,
That hym was left bot one,
And that was of lytell valew,
That he and hys wyfe so trew
Oneth myght lyfe therone.
Hys men, that wer so mych of pride,
Weste awey onne every syde;
With hym ther left not one.
To duell with hym ther left no mo
Bot hys wyfe and his chylder two.
Than made he mekyll mone.

8

It fell on a Crystenmes Eve,
Syre Clegys and his wyfe,
They duellyd by Cardyff syde.
When it drew towerd the none,
Syre Clegys fell in swownyng sone;
Wo bethought hym that tyde,
What myrth he was wonte to hold,
And he, he had hys maners solde,
Tenandrys and landes wyde.
Mekyll sorow made he ther;
He wrong hys hondes and wepyd sore,
Fore fallyd was hys pride.

9

עוֹד הוּא הָלוֹךְ וָשׁוֹב פּוֹסֵעַ,
צְלִילֵי שִׁירָה שָׁמַע לְפֶתַע
מִפִּיו שֶׁל חֶבֶר פַּיְטָנִים,
מַכִּים בְּתֹף, תּוֹקְעִים בְּקֶרֶן,
פּוֹרְטִים עַל רְצוּעוֹת הָעוּד,
מוֹרְטִים לַגֵּבֶל מֵיתָרָיו.
פּוֹצְחִים בְּשִׁיר וּבְמָחוֹל,
עוֹלִים בְּכָל צְלִילֵי הַזֶּמֶר.
אֲזַי קְלֶגִ׳יז פָּכַר יָדָיו,
גָּעָה בְּבֶכִי הָאֱמְלָל,
וּמִלִּבּוֹ אֶנְקַת יָגוֹן
פָּרְצָה בְּקוֹל דְּמָמָה דַּקָּה.

10

"אֵלִי, הוֹ, מֶלֶךְ הַשָּׁמַיִם,
הֵן מִלֹּא־כָלוּם הַכֹּל בָּרָאתָ,
תּוֹדָה לְךָ עַל הַבְּשׂוֹרָה,
כִּי הַשִּׂמְחָה צִפִּיתִי לָהּ
מִמְּךָ לָעֵת הַזֹּאת הוֹפִיעָה.
חָזַרְתִּי בֶּן חוֹרִין לִהְיוֹת,
הַכֹּל הוֹדוֹת לְךָ, אֵלִי.
אִם צַיִד אוֹ מִשְׁתֶּה בִּקְשׁוּ הֵם,
כְּהֶרְגֵּלִי הַכֹּל נָתַתִּי.
מֵיטַב מַשְׁקֶה, כֵּירָה מֻבְחֶרֶת
לְכָל דִּכְפִין, יָבוֹא, יִטֹּל
לְלֹא חֶשְׁבּוֹן, בְּרֹחַב לֵב."

...צְלִילֵי שִׁירָה שָׁמַע לְפֶתַע / מִפִּיו שֶׁל חֶבֶר פַּיְטָנִים, / מַכִּים בְּתֹף, תּוֹקְעִים בְּקֶרֶן...

איור מתוך כתב יד מן המאה ה־14. ספריית אופיצי, ונציה.

9

And as he walkyd uppe and done
Sore sygheng, he herd a sowne
Off dyverse mynstralsy,
Off trumpers, pypers, and nakerners,
Off herpers notys and gytherners,
Off sytall and of sautrey.
Many carrals and grete dansyng
In every syde herd he syng,
In every place, treuly.
He wrong hys hondes and wepyd sore;
Mekyll mon he made ther,
Sygheng full pytewysly.

10

A, Jhesu, Heven Kyng,
Off nought Thou madyst all thyng;
I thanke The of Thy sonde.
The myrth, that I was won to make
In this tyme fore Thi sake,
I fede both fre and bond,
And all, that ever com in Thi name,
They wantyd nother wylde ne tame,
That was in any lond,
Off rych metys and drynkes gode.
That longes for any manus fode,
Off cost I wold not wonde."

11

◀ **ע**וֹד הוּא עוֹמֵד וּמְקוֹנֵן,
רַעְיָתוֹ הִנֵּה זֶה בָּאָה,
נָטְלָה אוֹתוֹ בִּזְרוֹעוֹתֶיהָ,
נָשְׁקָה לוֹ וּבְרֹב שִׂמְחָה
אָמְרָה לוֹ: "בַּעֲלִי הַטּוֹב,
שָׁמְעוּ אָזְנַי אֶת תְּלוּנָתְךָ.
חֲדַל, אִישִׁי, כִּי אֵין בִּבְכִי
מָזוֹר, לָבֶטַח לֹא תוֹעֶלֶת.
שְׁמַע לַעֲצַת רַעְיָתְךָ,
חֲדַל לָבוֹא בִּטְעָנוֹת
וְתֵן תּוֹדָה לָאֵל מִמַּעַל
עַל כָּל אֲשֶׁר נָתַן לְךָ.

12

◀ **בְּ**שֵׁם הָאֵל, חֲדַל, אִישִׁי,
עַל גּוֹרָלְךָ לְהִתְלוֹנֵן.
בְּיוֹם הֶחָג כְּמוֹ לְהַכְעִיס,
בּוֹ עַל כֻּלָּנוּ לַעֲלוֹז,
אִישׁ אִישׁ כְּכָל שֶׁהוּא יָכוֹל.
עַל כֵּן שְׁמַע בְּקוֹלִי, קְלֶגִ"יז,
בְּחֶלְקְךָ שְׂמַח, בַּעֲלִי,
וּבוֹא עִמִּי לַסְּעוּדָה
כְּהֶרְגֵּלֵנוּ מִתָּמִיד.
כֵּירָה עָרַכְתִּי מְשֻׁבַּחַת,
בָּהּ מִכָּל טוּב עָרֵב לַחֵךְ
לְטַעֲמְךָ, אֲנִי תִּקְוָה."

11

Als he stode in mournyng so,
And hys wyfe com hym to,
In armys sche hym bente.
Sche kyssed hym with glad chere
And seyd: "My trew wedyd fere,
I here wele what ye ment.
Ye se wele, sir, it helpys nought,
To take sorow in your thought;
Therefore I rede ye stynte.
Let your sorowe awaye gon
And thanke God of Hys lone
Of all that He hath sent.

12

Be Crystes sake, I rede ye lynne
Of all the sorow that ye be ine,
Agene this holy dey.
Now every man schuld be mery and glad
With sych godes, as thei had;
Be ye so, I you pray.
Go we to ouer mete belyve
And make us both mery and blythe,
Als wele as ever we may.
I hold it fore the best, trewly;
I have made owre mete treuly,
I hope, unto your pay."

13

אָמַר הַבַּעַל: "כִּדְבָרֶיךָ."
וְעִם רַעְיָתוֹ הָלַךְ.
גַּם נָחָה דַּעְתּוֹ מְעַט,
וְאִם חָזַר וְנֶעֱצַב,
הִיא עוֹדְדָה רוּחוֹ לְמַעַן
יָסוּר הָעֶצֶב מִלִּבּוֹ.
צָלַח בְּיָדָהּ הַנִּסָּיוֹן.
אֶת דִּמְעוֹתָיו דָּלְגוּ עַל לֶחִי
מָחָה הַגֶּבֶר, הִתְעַשֵּׁת,
הֵם רָחֲצוּ, וְלַסְּעוּדָה
פָּנוּ יַחְדָּו בְּנַחַת רוּחַ,
לִבָּם עוֹלֵז וּמְאֻשָּׁר.

14

שְׂמֵחִים בְּתֹם הָאֲרוּחָה,
עָבַר הַיּוֹם בְּנֹעַם רַב,
עִם יַלְדֵיהֶם יָצְאוּ לָשׂוּחַ,
לְהִשְׁתּוֹבֵב וּלְשַׂחֵק.
אַחַר תְּפִלַּת עַרְבִית עָלוּ
לְמִשְׁכָּבָם בְּבוֹא הַלַּיִל.
לְקוֹל עִנְבַּל הַכְּנֵסִיָּה
הֵקִיצוּ, אֶת הַיְלָדִים
הִלְבִּישׁוּ בֶּגֶד חֲמוּדוֹת,
כַּהֲלָכָה וְכַיָּאוּת
פָּנוּ יַחְדָּו אִשָּׁה וּבַעַל
לַכְּנֵסִיָּה תְּפִלָּה לָשֵׁאת.

...אֶת הַיְלָדִים / הִלְבִּישׁוּ בֶּגֶד חֲמוּדוֹת, / ...פָּנוּ יַחְדָּו אִשָּׁה וּבַעַל / לַכְּנֵסִיָּה תְּפִלָּה לָשֵׁאת...

רוג'ה ון דר וידן (Weyden) – שבעת הסקרמנטים (פרט)
Koninklijk Museum, אנטוורפן.

13

"Now I assent," quothe Cleges tho,
In with hyre he gan go
Somwhat with better chere.
When he fell in thought and care,
Sche comforth hym ever mour,
Hys sorow fore to stere.
After he gan to wex blyth
And wyped hys terys blyve,
That hang on hys lyre.
Than thei wesch and went to mete
With sych god as thei myght gete
And made mery chere.

14

When thei had ete, the soth to sey,
With myrth thei drofe the dey awey,
The best wey that they myght.
With ther chylder pley thei dyde
And after evensong went to bede
At serteyn of the nyght.
The sclepyd to it rong at the chyrche,
Godes servys forto wyrche,
As it was skyll and ryght.
Up thei ros and went thether,
They and ther chylder together,
When thei were redy dyght.

15

כָּרַע קֶלֶג׳יז עַל שְׁתֵּי בִּרְכָּיו,
נוֹשֵׂא תְּפִלָּה אֶל הַמּוֹשִׁיעַ,
וּלְשִׂמְחַת אִשְׁתּוֹ דִּבֵּר:
״אֵלִי הַטּוֹב, שְׁמֹר אֶת נַפְשָׁם
שֶׁל יְלָדַי וְשֶׁל אִשְׁתִּי.״
נָשְׂאָה תְּפִלָּה רַעְיָתוֹ:
״מִכָּאן וְעַד עוֹלָם, אֵלִי,
שְׁמֹר אֶת אִישִׁי מִכַּף מָגוֹר.״
הַטֶּקֶס תַּם, פָּנוּ הַבַּיְתָה,
הוֹדוּ לָאֵל הַכֹּל יָכוֹל
וּמִהֲרוּ אֶל מְעוֹנָם.

16

עֵת שָׁב קֶלֶג׳יז אֶל מְעוֹנוֹ,
דִּמָּה כִּי תַּמּוּ צָרוֹתָיו.
עַל כֵּן נֵעוֹר מִדִּכְאוֹנוֹ,
לְרַעְיָתוֹ וְלִילָדָיו
הִנִּיחַ לְפָנִים לָלֶכֶת,
וְהוּא עַצְמוֹ פָּנָה צָעַד
אֶל גַּן בֵּיתוֹ קָרוֹב לְשָׁם.
כָּרַע עַל בֶּרֶךְ וּמִיָּד
תְּפִלָּה בָּרָה נָשָׂא לָאֵל,
עַל כָּל עָנִי אֻמְלָל וְדַךְ
אֵלָיו הָאֱלֹהִים שָׁלַח.

15

Syre Cleges knelyd on hys kne;
To Jhesu Cryst prayd he
Be chesyn of hys wyfe:
"Grasyos Lord," he seyd tho,
"My wife and my chylder two,
Kepe us out of stryffe!"
The lady prayd hym ageyn;
Sche seyd: "God, kepe my lord fro peyn
Into everlastyng lyffe!"
Servys was don and hom their wente;
The thankyd God omnipotent;
They went home so ryfe.

16

When he to hys palys com,
He thought his sorow was overgon;
Hys sorow he gan stynt.
He made hys wyfe before hym gon
And hys chylder everychon;
Hymselve alone he wente
Into a garthyn ther besyde;
He knelyd adoun in that tyde
And prayd to God verament.
He thankyd God with all hys hert
Of all desesyd in poverte,
That ever to hym He sente.

17

עוֹד הוּא כּוֹרֵעַ עַל בִּרְכָּיו
מִתַּחַת עֵץ דֶּבְדְּבָנִים
וּתְפִלָּתוֹ נוֹשֵׂא אֶל עָל,
בְּקֵשׁ לַעֲמֹד וּבְעָנָף
מִן הָאִילָן אָחַז וְקָם,
שׁוּב לֹא כּוֹרֵעַ בֶּרֶךְ שָׁם.
בְּיָדוֹ בַּד דֶּבְדְּבָן פּוֹרֵחַ[7]
וְשֶׁפַע פְּרִי עַל הֶעָנָף.
סָח: "אֱלֹהִים וְהַשִּׁלּוּשׁ,
כֵּיצַד וְאֵיךְ לְעֵת הַחֹרֶף
פְּרִי דֶּבְדְּבָן בָּזֶה פּוֹרֵחַ?

...בְּיָדוֹ בַּד דֶּבְדְּבָן פּוֹרֵחַ / וְשֶׁפַע פְּרִי עַל הֶעָנָף...
לפירוט, ראו הערה 7.

18

לָעֵת הַזֹּאת עוֹד לֹא רָאִיתִי,
גַּם אִם בְּמֶרְחַקִּים בִּקַּשְׁתִּי,
אִילָן נוֹתֵן אֶת פֵּרוֹתָיו."
אָז נָטַל הוּא דֶּבְדְּבָן,
בְּקֵשׁ לִטְעֹם, נָתַן בְּפִיו
אֶת בְּשַׂר הַדֶּבְדְּבָן, לָעַס,
אָכֵן פְּרִי מְגֻדִּים הָיָה זֶה,
כְּמוֹתוֹ עַד הֵנָּה לֹא טָעַם.
עָנָף קָטָן תָּלַשׁ, בְּיָדוֹ
נָשָׂא אוֹתוֹ עִמּוֹ לְמַעַן
יַרְאֶנּוּ לְאִשְׁתּוֹ בַּבַּיִת.

17

As he knelyd oune hys kne
Underneth a chery tre,
akyng hys praere,
He rawght a bowghe in hys hond,
To ryse therby and upstond;
No lenger knelyd he ther.
When the bowghe was in hys hond,
Gren levys theron he fond
And ronde beryes in fere.
He seyd: "Dere God in Trinyté,
What maner beryes may this be,
That grow this tyme of yere?"

18

I have not se this tyme of yere,
That treys any fruyt schuld bere,
Als ferre as I have sought.
He thought to tayst it, yff he couthe
One of them he put in hys mouthe;
Spare wold he nought.
After a chery it relesyd clene,
The best that ever he had sene,
Seth he was man wrought.
A lytell bow he gan of slyfe
And thought he wold schewe it hys wyfe;
In hys hond he it brought.

19

◄ "הִנֵּה, גְּבִרְתִּי, דְּבַר־מָה מֵפְלָא
עַל עֵץ צוֹמֵחַ בְּגַנֵּנוּ,
בְּהֵן צִדְקִי, מָצָאתִי זֹאת,
אֲנִי חוֹשֵׁשׁ כִּי אוֹת הוּא זֶה,
רְאָיָה לְכָךְ כִּי מַצָּבֵנוּ
בִּמְהֵרָה יַחְמִיר מְאֹד."
עָנְתָה אִשְׁתּוֹ: "אָכֵן זֶה אוֹת,
אַךְ לְטוֹבָה, סִימָן לְבוֹא
קִנְיָן וְעֹשֶׁר לְבֵיתֵנוּ
וְאַף יוֹתֵר מִכֶּעָבָר.
יִהְיֶה מְעַט אוֹ רַב חֶלְקֵנוּ,
לָעַד נוֹדֶה לָאֱלֹהִים.
כִּי כָּךְ רָאוּי, הָגוּן וְטוֹב."

20

◄ אָמְרָה גְּבִרְתּוֹ בְּלֵב שָׂמֵחַ:
"בּוֹא נְמַלֵּא בַּפְּרִי שָׁלַח
הָאֵל אֵלֵינוּ, מְלוֹא הַטֶּנֶא.
מָחָר עִם בֹּקֶר יוֹם רִאשׁוֹן
נֵצֵא לְקַרְדִּיף אֶל הַמֶּלֶךְ,
דִּבְדְּבָנִים מַתָּת נַגִּישׁ לוֹ.
שְׁמַע בְּקוֹלִי, אֱמֶת הִיא זוֹ,
אֶפְשָׁר יוֹעִיל לָנוּ הַשַּׁי
וּמַצָּבֵנוּ יִשְׁתַּפֵּר."
הִסְכִּים עִם דְּבַר אִשְׁתּוֹ הַבַּעַל:
"מָחָר נֵצֵא יַחְדָּו לְקַרְדִּיף,
וְכִדְבָרַיִךְ נַעֲשֶׂה."

19

"Lo, dame, here is a nowylté;
In ouer garthyn upon a tre
Y found it sykerly.
Y ame aferd, it is tokenyng
Be cause of ouer grete plenyng,
That mour grevans is ny."
His wyfe seyd: "It is tokenyng
Off mour godness, that is comyng;
We schall have mour plenté.
Have we les our have we mour,
Allwey thanke we God therfore;
It is the best, treulye."

20

The lady seyd with gode chere:
"Late us fyll a panyere
Off the frute, that God hath sente.
Tomorrow, when the dey do spryng,
Ye schall to Cardyff to the Kyng,
Full feyre hym to presente.
Sych a gyft the may hafe ther,
That we schall the beter fare;
I tell you, verament."
Syr Clegys grantyd sone therto:
"Tomorowe to Cardyff I wyll go
After your entent."

21

הַבֹּקֶר בָּא, הֵאִיר הַיּוֹם.
מִלְּאָה אִשְׁתּוֹ בִּפְרִי הַטֶּנֶא,
אֶל בְּנָהּ בְּכוֹרָהּ דִּבְּרָה לֵאמֹר:
"אֶת מְלוֹא הַטֶּנֶא טֹל, יַלְדִּי,
וְשָׂא אוֹתוֹ עַלִּיז עַל שֶׁכֶם,
אַחֲרֵי אָבִיךָ צֵא וְלֵךְ."
נָטַל קְלֶגִ"יז בְּיָדוֹ מַטֵּהוּ,
סוּס לֹא הָיָה לוֹ, כָּךְ כָּתוּב,
לִרְכֹּב עָלָיו בְּמַסָּעוֹ,
לֹא רֶכֶשׁ לֹא רַמָּךְ זָרִיז,
מוֹט הֲלִיכָה הָיָה סוּסוֹ,
כִּי זוֹ דַּרְכּוֹ שֶׁל הָאֶבְיוֹן.

22

קְלֶגִ"יז וּבְנוֹ הַטּוֹב עִמּוֹ,
פָּנוּ אֶל קַרְדִּיף לְדַרְכָּם.
חַג הַמּוֹלָד הָיָה הַיּוֹם,
אֶל שַׁעֲרֵי אַרְמוֹן הִגִּיעוּ
לְעֵת סְעוּדָה בַּצָּהֳרַיִם.
יֵשׁ לְהוֹדוֹת בְּצַעַר, כִּי
לְעֵת הָאִישׁ בִּקֵּשׁ אַרְמוֹנָה
לָבוֹא, בְּגָדָיו מְרֻפָּטִים,
בְּלוּיָה כְּסוּתוֹ, שׁוֹמֵר הַשַּׁעַר,
בּוֹטֶה וְגַס, דִּבֵּר אֵלָיו:
"שְׁמַע עֲצָתִי, מוּטָב לְךָ
לְהִסְתַּלֵּק מִפֹּה מִיָּד.

...פָּנוּ אֶל קַרְדִּיף לְדַרְכָּם. / ...אֶל שַׁעֲרֵי אַרְמוֹן הִגִּיעוּ...

חורבות הטירה בקרדיף, בירת מחוז וויילס. המבצר נבנה על שרידי מחנה רומי בשלהי המאה ה־11, קרי: 300 שנים בקירוב לפני חיבור היצירה. מכאן שזהו קרוב לוודאי הארמון אליו פנה סר קלג'יז עם בנו.

21

The morne, when it was dey lyght,
The lady had the pannyere dyght;
To hyre eldyst son seyd sche:
"Take up this pannyere gladly
And bere it at thy bake esyly
After thi fader so fre."
Syr Clegys than a staff he toke;
He had no hors, so seyth the boke,
To ryde hys jorneye,
Nether sted ne palferey,
Bot a staff was his hakney,
As maner in poverté.

22

Syre Cleges and hys son gent
The ryght wey to Cardyfe went
On Crystenmes Dey.
To the castell gate thei com full ryght,
As thei wer to mete dyght,
At none, the soth to sey.
As Sir Cleges wold in go,
In pore clothyng was he tho,
In a symple aray.
The porter seyd full spytously:
"Thow schall withdraw the smertly,
I rede, withoute deley,

23

◀ לָא, בְּשֵׁם מִרְיָם נִשְׁבַּעְתִּי
כִּי אֲנַפֵּץ רֹאשְׁךָ, ׳סְתַלֵּק,
עֲמֹד בְּתוֹר הַקַּבְּצָנִים.
אִם תְּנַסֶּה לָבוֹא שׁוּב פְּנִימָה,
עוֹד תִּצְטַעֵר כִּי, חֵי נַפְשִׁי,
אַפְלִיא בְּךָ אֶת מַכּוֹתַי.״
״הַרְשֵׁה לִי, אֲדוֹנִי הַטּוֹב,
לָבוֹא אֶל הֶחָצֵר,״ הֵשִׁיב
לוֹ סֶר קֶלֶג׳יז, הֵן אֵין סָפֵק
כִּי מַתָּנָה עִמִּי לַמֶּלֶךְ
מִן הַבּוֹרֵא הַכֹּל יָכוֹל.
הַבֵּט וּרְאֵה בְּעַצְמְךָ.״

24

◀ נָתַן הָאִישׁ עֵינוֹ בַּטֶּנֶא,
מִהֵר, אֶת הַמִּכְסֶה הֵרִים,
רָאָה אֶת פְּרִי הַדֶּבְדְּבָן.
יָדַע כִּי שַׁי לַמֶּלֶךְ הוּא,
מַתָּן מֻפְלָא כָּמוֹהוּ אֵין.
אָמַר: ״בְּשֵׁם הָאֵל שָׁלַח
אוֹתְךָ בְּשַׁעַר זֶה לָבוֹא,
בִּשְׁמוֹ אֲשֶׁר פְּרִי זֶה בָּרָא,
אִם כֶּסֶף אוֹ זָהָב הַמֶּלֶךְ
יִתֵּן לְךָ, לְצַד שְׁלִישִׁי
תַּפְרִישׁ מִמֶּנּוּ, אַל תִּשְׁכַּח.״

23

Els, be God and Seynt Mary,
I schall breke thi hede smertly,
Go stond in begers route.
Iff thou draw any mour inwerd,
Thow schall rew it afterwerd;
I schall the so cloute."
"Gode sir," seyd Sir Cleges tho,
"I pray you, late me in go:
Thys is withouten doute:
The Kyng I have a present browght
Fro Hym, that made all thinge of nought;
Behold and loke aboute!"

24

The pourter to the pannyere wente;
Sone the lyde up he hente;
The cherys he gan behold.
Wele he wyst, fore his commyng,
Fore hys present to the Kyng,
Grete gyftes have he schuld.
He seyd: "Be Hym that me dere bought,
In at this gate commys thou nought,
Be Hym that made this mold,
The thyrd parte bot though graunte me
Off that the Kyng wyll gyff the,
Whether it be sylver our gold."

25

◄ **עָ**נָה קֶלֶג׳יז: ״אֲנִי מַבְטִיחַ.״
נִפְתַּח הַשַּׁעַר וּקֶלֶג׳יז
בָּא לֶחָצֵר לְלֹא שְׁהִיּוֹת,
פּוֹסֵעַ בִּפְרוֹזְדּוֹר אָרֹךְ.
נִצַּב זָקִיף עַל סַף הַדֶּלֶת
בְּיָדוֹ מַטֶּה, יָהִיר קוֹלוֹ,
דִּבֵּר אֶל סֶר קֶלֶג׳יז לֵאמֹר:
״״סְתַלֵּק מִכָּאן, כַּפְרִי עָלוּב,
הָרֵם לְלֹא שְׁהִיּוֹת רַגְלֶיךָ
כִּי אִם תִּפְסַע וְלוּ עוֹד צַעַד,
מֵהֲלוּמוֹת נֶאֱמָנוֹת
אַפְלִיא בְּךָ לְלֹא רַחֵם.״

26

◄ **״אִ**ישִׁי הַטּוֹב,״ הִגִּיד קֶלֶג׳יז,
״בְּשֵׁם בּוֹרֵא אָדָם בַּחֶלֶד,
שַׁכֵּךְ מְעַט אֶת זַעַמְךָ,
הִנֵּה מַתָּת הִיא מֵאֱלֹהַּ
אֲשֶׁר הַכֹּל בָּרָא מֵאַיִן
וְאֶת מוֹתוֹ מָצָא עַל צְלָב.
הַפְּרִי הַזֶּה גָּדַל הַלַּיְלָה,
הַבֵּט, כִּי לֹא כָּזָב בְּפִי,
טָעִים וְרַךְ הוּא לְהַפְלִיא.״
הֵרִים הָאִישׁ אֶת הַמִּכְסֶה,
פְּרִי כֹּה נֶחְמָד עוֹד לֹא רָאָה,
עַל כֵּן עָמַד וְהִתְפַּעֵל.

25

Syre Cleges seyd: "Therto I sente."
He gave hym leve, and in he wente
Withouten mour lettyng.
In he went a grete pas;
The offycers at the dore was
With a staff standyng.
In com Sir Cleges so wyght;
He seyd: "Go, chorle, out of my syght,
Without any mour lettyng.
I schall the bete every lythe,
Hede and body, withoutyn grythe,
And thou make mour presyng."

26

"Gode sir," seyd Sir Cleges than,
"For Hys love, that made man,
Sese your angry mode,
For I have a presante brought
Fro Hym, that made all thyng of nowght
And dyed upon the Rode.
Thys nyght this fruyt grew;
Behold, whether I be fals our trew;
They be gentyll and gode."
The usschere lyfte up the lyde smertly;
The feyrest cherys, that ever he sey,
He mervyllyd in his mode.

27

"בְּשֵׁם מִרְיָם," סָח הַזָּקִיף,
"אֹמַר לָבֶטַח כִּי שְׁנֵיכֶם
לֹא אֶל הַנֶּשֶׁף בָּאתֶם הֵנָּה,
עַל כֵּן הַבְטִיחוּ לִי לִשְׁמֹר
אֶת זְכֻיּוֹתָיו שֶׁל צַד שְׁלִישִׁי,
לְעֵת מִדַּרְכְּכֶם תָּשׁוּבוּ."
אָז סֶר קֶלֶג'יז לְלֹא שְׁהִיּוֹת
נָתַן לָאִישׁ הַבְטָחָתוֹ,
וְכִי אֶפְשָׁר לִנְהֹג אַחֶרֶת?
אֲזַי מְיֻשָּׁב בְּדַעְתּוֹ,
עִם בְּנוֹ בְּכוֹרוֹ יַחְדָּו וְעִם
הַטֶּנֶא בָּא אֶל הָאוּלָם.

28

מִבֵּין הָאֲצִילִים בַּנֶּשֶׁף
מַלְבּוּשֵׁיהֶם פְּאֵר וְהוֹד,
יָצָא מוּלוֹ מְשָׁרֵת הַבַּיִת,
פָּנָה אֶל סֶר קֶלֶג'יז, גַּס רוּחַ,
דִּבֵּר: "קַבְּצָן עָלוּב, כֵּיצַד
נוֹאַלְתָּ כָּאן לָבוֹא בֵּינֵינוּ,
כֵּלֵךְ לְךָ, בֶּן כְּפָר טִפֵּשׁ,
לָבוּשׁ סְחָבוֹת, רְאֵה הֵזְהַרְתָּ."
"אִישִׁי הַטּוֹב," קֶלֶג'יז הֵשִׁיב,
"הִנֵּה עִמִּי מַתָּת הֵבֵאתִי
מֵאֵת בּוֹרֵא אָדָם בַּחֶלֶד
אֲשֶׁר הִקִּיז דָּמוֹ עַל צְלָב."

...קַבְּצָן עָלוּב, כֵּיצַד / נוֹאַלְתָּ כָּאן לָבוֹא בֵּינֵינוּ...

גירוש הקבצנים. פסטיבל ימי הביניים, איביזה, ספרד, 2001.

אם אכן זה היה לבושו של קלג'יז בבואו אל ארמון המלך בקרדיף כי אז היתה לשומר הסף סיבה טובה לגרשו משם. להקות קבצנים, רבים מהם מוכי דבר וצרעת, צרו על ארמונות שועי הממלכה ונשאו את המגפה ממקום למקום.

27

The usschere seyd: "Be Mary suete,
Thou comyst not in this halle on fete,
I tell the, sykerly,
Bot thou graunte me, without wernyng,
The thyrd parte of thi wyneng
When thou comyst ageyn to me."
Syre Cleges sey non other wone,
Bot ther he grantyd hym anon;
It wold non other weys be.
Than Sir Cleges with hevy chere
Toke his son and his pannyere;
Into the hall went he.

28

The stewerd stert fast in the hall,
Among the lordes in the halle
That weryd ryche wede.
He went to Sir Cleges boldly
And seyd: "Who made the so herdy,
To come hether, our thou were bede?"
"Cherle," he seyd, "thou arte to bolde.
Withdraw the with the clothes olde
Smertly, I the rede."
He seyd: "Sir, I have a presant brought
Fro that Lord that us dere bought
And on the Rode gan bled."

29

◀ קָרַב אֵלָיו הַמְשָׁרֵת,
שָׁלַח יָדוֹ, וּלְלֹא שְׁהִיּוֹת
הֵרִים מִיָּד אֶת כְּסוּת הַטֶּנֶא.
"בְּשֵׁם מִרְיָם!" קָרָא, "בַּחֹרֶף
מַרְאֶה כָּזֶה עוֹד לֹא רָאִיתִי
מֵאָז יָצָאתִי לָעוֹלָם.
אַךְ לֹא תִּגְּשׁוּ שְׁנֵיכֶם לַמֶּלֶךְ
אֶלָּא אִם כֵּן תַּבְטִיחַ לִי
בִּשְׁמוֹ שֶׁל הַבּוֹרֵא, לַחְלֹק
עִם צַד שְׁלִישִׁי, כְּלוֹמַר: אִתִּי,
בִּשְׂכַר הַמֶּלֶךְ. כִּי אִם לֹא,
אַשְׁלִיךְ אוֹתְךָ מִכָּאן בֵּן רֶגַע."

30

◀ אָמַר סֶר קְלֶגִ"יז בְּלִבּוֹ:
"אִם אֲחַלֵּק בֵּין הַשְּׁלוֹשָׁה
לֹא יִשָּׁאֵר בְּיָדִי מְאוּמָה.
בְּלֹא־כְלוּם אֵצֵא מִן הֶחָצֵר,
וּמַסָּעִי יִהְיֶה לַשָּׁוְא."
שָׁתַק וַאֲנָחָה פָּלַט.
"בָּלַעְתָּ לְשׁוֹנְךָ, קַבְּצָן?
פְּתַח פִּיךָ חִישׁ וְתֵן לִי אֶת
הַבְטָחָתְךָ לְלֹא שְׁהִיּוֹת.
וָלֹא, בַּמּוֹט הַזֶּה אֶשְׁבֹּר
אֶת צַלְעוֹתֶיךָ וְגַבְּךָ,
וְגַם אַשְׁלִיךְ אוֹתְךָ מִכָּאן."

29

The stewerd stert forth wele sone
And plukyd up the lyde anon,
Als smertly as he mought.
The stewerd seyd: "Be Mary dere,
Thys saw I never this tyme of yere,
Seth I was man i-wrought.
Thow schall cum no nere the Kyng,
Bot if thou grante me myn askyng,
Be Hym that me dere bought.
The thyrd parte of the Kynges gyfte
I wyll have, be my thryfte,
Or els go truse the oute!"

30

Syre Cleges stode and bethoughht hym than:
And I schuld parte betwyx thre men,
Myselve schuld haue no thyng.
Fore my traveyll schall I not gete,
Bot if it be a melys mete."
Thus thought hym sore sygheng.
He seyd: "Herlot, has thou no tong?
Speke to me and tary not long
And grante me myn askyng,
Or with a staff I schall the twake
And bete thi ragges to thi bake
And schofe the out hedlyng!"

31

◄ **בְּ**לֵית בְּרֵרָה קֶלֶג׳יז הִבְטִיחַ
לַבֶּן־בְּלִיַּעַל אֶת חֶלְקוֹ.
גּוֹנֵחַ סָח: ״מִכָּל שְׁכָרִי,
יוֹאִיל הַמֶּלֶךְ וְיִתֵּן לִי,
וְיִהְיֶה הַשַּׁי רַב אוֹ מְעַט,
אַפְרִישׁ לְךָ מִמֶּנּוּ שְׁלִישׁ.״
כֵּיוָן שֶׁאֶת דְּבָרוֹ אָמַר,
הִשְׁלִים עִמּוֹ הַמְשָׁרֵת
וְלֹא הִמְשִׁיךְ בְּדִבּוּרוֹ.
פָּנָה קֶלֶג׳יז אֶל כֵּס הַמֶּלֶךְ,
מוּל הָרִבּוֹן כָּרַע עַל בֶּרֶךְ,
בְּרֹב גִּיל אֶת הַמַּתָּת הִצִּיג.

32

◄ **אֶ**ת הַמִּכְסֶה הֵסִיר מִטֶּנָּא,
עוֹד הוּא כּוֹרֵעַ עַל בִּרְכָּיו,
הִגִּישׁ לַמֶּלֶךְ אֶת הַפְּרִי.
סָח: ״זֶה הַפְּרִי גָּדַל הַיּוֹם,
פָּרַח, הִבְשִׁיל, לְךָ שׁוֹלֵחַ
בְּרֹב כָּבוֹד בֶּן אֱלֹהִים.״
רָאָה אֶת הַדִּבְדְּבָנִים
טְרִיִּים, רַעֲנַנִּים, הַמֶּלֶךְ
סָח: ״רַב תּוֹדוֹת לְךָ, יֵשׁוּעַ,
הִנֵּה דְּבַר־מָה חָדָשׁ רָאִיתִי.״
הִזְמִין לִסְעֹד אֶת סֶר קֶלֶג׳יז,
וְאַחַר כָּךְ לְלֹא שְׁהִיּוֹת
עִמּוֹ יַחְלִיף מִלָּה אוֹ שְׁתַּיִם.

31

Syre Cleges saw non other bote,
Hys askyng grante hym he mote,
And seyd with syghyng sore:
"What that ever the Kyng rewerd,
Ye schall have the thyrd parte,
Whether it be lesse our more."
When Sir Cleges had seyd that word,
The stewerd and he wer acorde
And seyd to hym no more.
Up to the Kyng sone he went;
Full feyre he proferd hys presente,
Knelyng onne hys kne hym before.

32

Syre Cleges uncoveryd the pannyere
And schewyd the Kyng the cherys clere,
Upon the ground knelyng.
He seyd: "Jhesu, ouer Savyoure,
Sente you this fruyt with grete honour
Thys dey onne erth growyng."
The Kyng saw the cherys fressch and new,
And seyd: "I thanke the, swete Jhesu,
Here is a feyre newyng."
He comandyd Sir Cleges to mete,
A word after with hym to speke,
Without any feylyng.

33

הִגִּישׁ הַמֶּלֶךְ אֶת הַפְּרִי
שַׁי לַגְּבִירָה הַנֶּאֱצֶלֶת,
הִיא יְלִידַת מְחוֹז קוֹרְנְוִוֶל,
עַלְמָה רַבַּת תְּבוּנָה וְיֹפִי,
בְּבוֹא הָעֵת אִשְׁתּוֹ תִּהְיֶה,[8]
כְּלִילַת שְׁלֵמוּת הִיא הַמַּלְכָּה.
הֵגַשׁ הַפְּרִי לַמְּסֻבִּים,
דִּבֵּר הַמֶּלֶךְ אֶל אוֹרְחָיו:
"שִׂמְחוּ וְשִׂישׂוּ, רַבּוֹתַי,
וְהַמֵּבִיא אֶת הַמַּתָּת
בְּרֹב שָׂכָר יִזְכֶּה מִיָּדַי,
יֵדַע הַגֶּבֶר קוֹרַת רוּחַי."

34

עוֹד הַמְּסֻבִּים עוֹלֵז לִבָּם,
צִוָּה הַמֶּלֶךְ עַל מִשְׁרָתוֹ:
"נָא שְׁלַח אֵלַי אֶת הֶעָנִי
הֵבִיא אֶת פְּרִי הַדֶּבְדְּבָן."
הָלַךְ מִיָּד לְלֹא שְׁהִיּוֹת,
גַּם לֹא הִשְׁפִּיל אֶת סֶר קְלֶגְ'יז,
הֵבִיא אוֹתוֹ בִּפְנֵי הַמֶּלֶךְ.
אֲזַי כּוֹרַע סֶר קְלֶגְ'יז,
יוֹדֵעַ כִּי שְׁכָרוֹ אָבַד.
קוֹלוֹ נִכְנָע, סָח אֶל הַמֶּלֶךְ:
"מָה רְצוֹנְךָ, מַלְכִּי, הִנְנִי
גַּם עַבְדְּךָ וּבֶן חוֹרִין."

33

The Kyng therfore made a presente
And send unto a lady gente,
Was born in Corneweyle.
Sche was a lady bryght and schen;
After sche was hys awne Quen,
Withouten any feyle.
The cherys wer served throughe the hall;
Than seyd the Kyng, a lord ryall:
"Be mery, be my conseyle!
And he that brought me this present,
I schall make hym so content
It schall hym wele avayle."

34

When all men wer merye and glad,
Anon the Kyng a squyre bade:
"Bryng hym me beforne,
The pore man that the cherys brought."
Anon he went and taryd nought,
Withouten any scorne;
He brought Cleges before the Kyng.
Anon he fell in knelyng,
He wend hys gyft had be lorn.
He spake to the Kyng with wordes felle;
He seyd: "Lege lord, what is your wylle?
I ame your man fre borne."

35

◄ "הַרְשֵׁה לִי נָא," הֵשִׁיב הַמֶּלֶךְ,
"לְהוֹדוֹת לְךָ בְּכָל לִבִּי
עַל הַמַּתָּת הִגַּשְׁתָּ לִי.
כִּי רֹב כָּבוֹד בְּמַטְעַמֶּיךָ
הֵן עַל הַנְּשֶׁף הֶעְתַּרְתָּ,
גַּם לִי סָגַדְתָּ, עַל כֵּן
בְּשֵׁם הָאֵל לְךָ אֶתֵּן,
אִישִׁי, כָּל שֶׁלִּבְּךָ חָפֵץ
בְּרֹחַב יָד, לֹא אֲקַמֵּץ.
קַרְקַע טוֹבָה אוֹ אֲרִיסִים
אוֹ כָּל דָּבָר אַחֵר תִּבְחַר בּוֹ,
כֹּה יַעֲזֹר לִי אֱלֹהִים."

36

◄ הֵשִׁיב: "רַב חַסְדְּךָ, הַמֶּלֶךְ,
כִּי רֹב כָּבוֹד וְרֹחַב לֵב
עַל רֵיק כָּמוֹנִי תַּעְתִּיר.
אוּלָם צְמִיתִים וַאֲחֻזּוֹת,
אוֹ רֹב קִנְיָן, בְּשֵׁם הָאֵל,
יוֹתֵר מִדַּי הֵם עֲבוּרִי.
אַךְ אִם מֻתָּר לִי אֲבַקֵּשׁ,
הַרְשֵׁה נָא לִי בְּרֹב טוּבְךָ,
תְּרִיסַר מַלְקוֹת וְלֹא יוֹתֵר
לַחְלֹק כַּהֹגֶן בְּמַקְּלִי
לִירִיבַי כָּאן בָּאוּלָם.
כִּי כָּךְ אֶגְמֹל חַסְדִּי עִמָּם."

35

"I thanke the hertely," seyd the Kyng,
"Off the grete presentyng,
That thou hast to me do.
Thow hast honouryd all my feste
With thi deyntes, moste and leste,
And worschyped me allso.
What that ever thou wyll have,
I wyll the grante, so God me save,
That thin hert stondes to,
Whether it be lond our lede
Or other gode, so God me spede.
How that ever it go."

36

He seyd: "Gare mersy, lege Kyng!
Thys is to me a hye thing,
Fore sych one as I be.
Forto grante me lond our lede
Or any gode, so Gode me spede,
Thys is to myche fore me.
Bot seth that I schall ches myselve,
I aske nothyng bot strokes twelve,
Frely now grante ye me,
With my staff to pay them all
Myn adversarys in this hall,
Fore Seynt Charyté."

37

הִגִּיד דְּבָרוֹ הַמֶּלֶךְ אוּתֶר:
"מִן הַהֶסְכֵּם אֲנִי חוֹזֵר בִּי
וּמִן הַהַבְטָחָה נָתַתִּי.
בְּשֵׁם הָאֵל בָּרָא אֶת שְׁנֵינוּ,
הֲלֹא דָּבָר אֵין בְּיָדְךָ,
עַל כֵּן זָהָב טֹל וְקִנְיָן.
הֵשִׁיב קֶלֶג'יז לְלֹא הִסּוּס:
"הִבְטַחְתָּ לִי, מַלְכִּי, לָתֵת
אֶת כָּל אֲשֶׁר חָפֵץ לִבִּי."
נֶעֱצַב הַמֶּלֶךְ עַל לִבּוֹ,
אַךְ שֶׁהִבְטִיחַ יְקַיֵּם.
אֶת הַמַּלְקוֹת יֵשׁ לְשַׁלֵּם.

38

סֶר קֶלֶג'יז בָּא אֶל הָאוּלָם
וּבֵין שׁוֹעֵי מְרוֹם הַמַּעֲלָה
חִפֵּשׂ מִיָּד, לְלֹא שְׁהִיּוֹת,
בִּקֵּשׁ לִמְצֹא אֶת הַמְשָׁרֵת
וּלְשַׁלֵּם גְּמוּלוֹ עַל כִּי
הִכְלִים אוֹתוֹ בֶּן הַבְּלִיַּעַל.
מָצָא אוֹתוֹ בֵּין הַמְּסֻבִּים,
אֲזַי הָלַם בָּאִישׁ קָשׁוֹת
וְזֶה צָנַח כְּאֶבֶן אַרְצָה.
הוֹסִיף, אָמַר לוֹ סֶר קֶלֶג'יז:
"מִפְּנֵי נִימוּס וְדֶרֶךְ אֶרֶץ
אֵינִי מַכֶּה בְּךָ יוֹתֵר."

37

Than ansuerd Uter the Kyng;
He seyd: "I repent my grantyng,
The covenand, that I made."
He seyd: "Be Hym that made me and the,
Thou had be better take gold our fe;
Mour nede therto thou hade."
Syr Cleges seyd withouten warryng;
"Lord, it is your awne graunteyng;
I may not be deleyd."
The Kyng was angary and grevyd sore;
Never the les he grante hym thore,
The dyntes schuld be payd.

38

Syre Cleges went into the hall
Among the grete lordes all,
Withouten any mour.
He sought after the stewerd;
He thought to pay hym his rewerd,
Fore he had grevyd hym sore.
He gafe the stewerd sych a stroke,
That he fell doune lyke a bloke
Among all that there were,
And after he gaff hym strokes thre;
He seyd: "Sir, for thi curtassé,
Stryke thou me no mour!"

39

◄ יָצָא קְלֶגִ״יז מִן הָאוּלָם
לְלֹא הִסּוּס, לְלֹא שְׁהִיּוֹת,
בִּקֵּשׁ לַחְלֹק מַהֲלוּמוֹת.
נִגַּשׁ אֶל הַדָּקִיף בַּדֶּלֶת,
וְכַאֲשֶׁר בָּא לִקְרָאתוֹ,
מַכּוֹת נֶאֱמָנוֹת הִכָּהוּ.
וְכֹה חָבַט בּוֹ וְהָלַם
עַד כִּי נִמְנַע הָאִישׁ זְמַן רַב
לָבוֹא בְּקֶרֶב הַבְּרִיּוֹת.
סָח סֶר קְלֶגִ״יז: ״הִנֵּה חֶלְקִי,
וְזֶה חֶלְקוֹ שֶׁל צַד שְׁלִישִׁי
עַל פִּי הַמְּחֻיָּבוּת, אִישִׁי.״

40

◄ אֲזַי אֶל הַשּׁוֹעֵר הָלַךְ,
נֶאֱמָנָה גְּמוּלוֹ שִׁלֵּם,
חָבַט בּוֹ אַרְבַּע פְּעָמִים.
יָמִים רַבִּים עוֹד אַחַר כָּךְ
נִכְלַם הָאִישׁ וְלֹא יָצָא
לִרְכֹּב עַל סוּס בֵּין הַבְּרִיּוֹת
כִּי כְּבָר בַּחֲבָטַת פְּתִיחָה
רִסֵּק לוֹ אֶת עַצְמוֹת הַשֶּׁכֶם
וְגַם שִׁבֵּר אֶת יְמִינוֹ.
סָח סֶר קְלֶגִ״יז אֶל הַשּׁוֹעֵר:
״הִנֵּה חֶלְקוֹ שֶׁל צַד שְׁלִישִׁי,
עַל פִּי הַמְּחֻיָּבוּת, אִישִׁי.״

39

Out of the hall Sir Cleges wente:
To pay mo strokes he had mente,
Withowtyn any lette.
To the usschere he gan go;
Sore strokes gaffe he tho,
When thei togeder mette,
That afterwerd many a dey
He wold wern no man the wey
So grymly he hym grete.
Syr Cleges seyd: "Be my thryfte,
Thou hast the thyrd parte of my gyfte,
Ryght evyn as I the hyght."

40

To the porter com he yare;
Foure strokes payd he thare;
His parte had he tho.
Aftyrwerd many a day
He wold wern no man the wey.
Nether to ryde ne go.
The fyrst stroke he leyd hym onne,
He brake atwo hys schulder bone
And hys ryght arme also.
Syre Cleges seyd: "Be my thryfte,
Thow hast the thyrd parte of my gyfte;
Covenant made we so."

41

◄ **בַּ**חֲדָרָיו יָשַׁב הַמֶּלֶךְ,
רוּחוֹ טוֹבָה, לִבּוֹ שָׂמֵחַ.
בָּא סֶר קֶלֶג׳יז אֶל הַלִּשְׁכָּה,
עַל מַעֲשָׂיו פַּיְטָן סִפֵּר.
שָׂמַח הַמֶּלֶךְ בִּדְבָרָיו,
כִּי הִתְקַיְּמָה הַבְטָחָתוֹ.
אֶל הַפַּיְטָן דִּבֵּר הַמֶּלֶךְ:
"זְמַן רַב תִּשְׁכֹּן בַּחֲצֵרִי
וְגַם הַרְחֵק מִכָּאן נָסַעְתָּ.
אֱמֶת הַגֵּד לִי, הֲתֵדַע
דְּבַר־מָה עַל הַקַּבְּצָן אֲשֶׁר
הַיּוֹם הַזֶּה מַתָּת הִגִּישׁ לִי?"

42

◄ **"כְּ**בוֹדוֹ," הֵשִׁיב לוֹ הַפַּיְטָן,
"שָׁמַעְתִּי כִּי קֶלֶג׳יז הוּא שְׁמוֹ.
עִם אַבִּירֶיךָ בֶּעָבָר
נִמְנָה הָאִישׁ, אֲזַי הָיָה הוּא,
רַב חֶסֶד וְקִנְיָן, דּוֹמַנִּי,
מִמְּרוֹם שׁוֹעֵי הַמַּמְלָכָה."
"לֹא יִתָּכֵן," הֵשִׁיב הַמֶּלֶךְ,
"כִּי זֶה הָאִישׁ אֲשֶׁר אָהַבְתִּי,
לִפְנֵי יָמִים רַבִּים נִפְטַר.
הַלְוַאי הָיָה עִמִּי הַגֶּבֶר,
אַבִּיר עַז לֵב בִּשְׂדֵה הַקְּרָב,
מֵאַבִּירִים שְׁלוֹשָׁה עָדִיף."

41

The Kyng was sett in hys parlere,
Myrth and revell forto here;
Syre Cleges theder wente.
An harper had a geyst i-seyd,
That made the Kyng full wele apayd,
As to hys entente.
Than seyd the Kyng to this herpere:
"Mykyll thou may ofte tyme here,
Fore thou hast ferre wente.
Tell me trew, if thou can:
Knowyst thou thys pore man,
That this dey me presente?"

42

He seyd: "My lege, withouten les,
Somtyme men callyd hym Cleges;
He was a knyght of youre.
I may thinke, when that he was
Full of fortone and of grace,
A man of hye stature."
The Kyng seyd: "This is not he in dede;
It is long gon that he was dede,
That I lovyd paramour.
Wold God that he wer wyth me;
I had hym lever than knyghtes thre:
That knyght was styff in stoure."

43

◄ כָּרַע קְלֶגִ׳יז בִּפְנֵי מַלְכּוֹ
עַל כִּי הַבְטָחָתוֹ קִיֵּם,
נָתַן תּוֹדָה בְּרֹב נִימוּס
וְגַם פֵּרֵט לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ
מַדּוּעַ בִּשְׁלָשְׁתָּם חָבַט,
כֵּיצַד וְלָמָּה אֶת גְּמוּלָם
שִׁלֵּם עַל פִּי הַבְטָחָתוֹ.
״הֵן לֹא יָכֹלְתִּי לְהָפֵר
הַבְטָחָתִי לַחְלֹק כַּהֹגֶן
בִּגְמוּל יָדְךָ עִם צַד שְׁלִישִׁי.
עַל כֵּן תְּרֵיסַר מַכּוֹת, דּוֹמַנִי,
הוּא גְּמוּל הוֹגֵן, עַל דִּבְרָתִי.״

44

◄ פָּרְצוּ בִּצְחוֹק שׁוֹעֵי הַמֶּלֶךְ,
צָעִיר וְגַם זָקֵן יַחְדָּו
חֶדְוָה מָלְאוּ וְקוֹרַת רוּחַ.
בָּעֲמִידָה לִצְחֹק הוֹסִיפוּ,
גַּם נִשְׁבְּעוּ: ״חֵי אֱלֹהִים,
אָכֵן מַהֲתַלָּה מֻצְלַחַת.״
קָרָא הַמֶּלֶךְ לִמְשָׁרְתוֹ.
״הַאִם זָכִיתָ בִּגְמוּלְךָ
עַל פִּי הַחֹק?״ שָׁאַל אוֹתוֹ.
הֵשִׁיב הָאִישׁ, קוֹדְרִים פָּנָיו:
״יְהִי רָצוֹן וְלֹא אֵדַע
עוֹד אֶת הָאִישׁ הַזֶּה לָעַד.״

43

Syre Cleges knelyd before the Kyng;
For he had grantyd hym hys askyng,
He thankyd hym curtasly.
Spesyally the Kyng hym prayd,
The thre men that he strokes payd,
Wherefore it was and why.
He seyd: "I myght not com inwerd,
To I grantyd iche of them the thryd parte
Off that ye wold gyff me.
Be that I schuld have noght myselve;
To dele among theym strokys twelve
Me thought it best, trewly."

44

The lordes lewghe, both old and yenge,
And all that there wer wyth the Kyng,
They made solas inowghe
They lewghe, so thei myght not sytte;
They seyd: "It was a nobull wytte,
Be Cryst we make a vow."
The Kyng send after hys stewerd
And seyd: "And he grante the any reward,
Askyth it be the law."
The stewerd seyd and lukyd grym:
"I thynke never to have ado with hym;
I wold I had never hym knaw."

45

אָמַר הַמֶּלֶךְ: "צְחוֹק בַּצַּד,
אִישִׁי הַטּוֹב, אֱמֹר לִי, אָנָּא,
לְלֹא שְׁהִיּוֹת, מַהוּ שִׁמְךָ?"
"מַלְכִּי," הֵשִׁיב, "הָאִישׁ מוּלְךָ
שְׁמוֹ, חֵי נַפְשִׁי, הוּא סֶר קְלֶגִ'יז,
בִּימֵי עָבָר אַבִּיר הַמֶּלֶךְ."
"אַתָּה הָאִישׁ אוֹתִי שֵׁרֵת,
אָצִיל אָדִיב מַסְבִּיר פָּנִים,
אֵיתָן בַּקְּרָב, רַב עֹז, קָשׁוּחַ?"
"כֵּן, אֲדוֹנִי," הֵשִׁיב, "אֲנִי הוּא
הָאִישׁ אֲשֶׁר הָאֵל גָּזַר
עָלָיו מַחְסוֹר וְעֹנִי מַר."

...אֲזַי אֶת זְכֻיּוֹתָיו הַמֶּלֶךְ / הֵשִׁיב, וּבֶגֶד חֲמוּדוֹת / פָּקַד לְהַלְבִּישׁוֹ מִיָּד...

אציל. (ככל הנראה אדולף, נסיך בורגונד), מציג בשמאלו את אצעדת המלכות המעניקה לו את זכויותיו. ז'אן גוסר Gemäldegalerie, Berlin (Gossaert, 1525).

46

אֲזַי אֶת זְכֻיּוֹתָיו הַמֶּלֶךְ
הֵשִׁיב, וּבֶגֶד חֲמוּדוֹת
פָּקַד לְהַלְבִּישׁוֹ מִיָּד,
וְאֶת טִירַת קַרְדִּיף צִוָּה לוֹ
עַל נִסְפָּחֶיהָ הָרַבִּים,
לְמַעַן שְׁלוֹמוֹ וְרַוְחָתוֹ.
וְגַם מִנָּהוּ רֹאשׁ לִשְׁכָּה
מֻפְקָד עַל אֲחֻזּוֹת הַמֶּלֶךְ,
עַל יְעָרוֹת, קַרְקַע וּמַיִם,
גְּבִיעַ פָּז בְּיָדוֹ נָתַן
מַתָּת לְדֵים קְלָרִיס אִשְׁתּוֹ,
אוֹת וְעֵדוּת לְשִׂמְחָתוֹ.

45

The Kyng seyd: "Withouten blame,
Tell me, gode man, what is thi name,
Before me anon ryght?"
"My lege," he seyd, "This man you tellys,
Som tyme men called me Sir Cleges;
I was your awne knyght."
"Arte thou my knyghht, that servyd me,
That was so gentyll and so fre,
Both strong, herdy and wyght?'
"Ye, lord," he seyd, "so mote I the,
Tyll God Allmyght hath vyset me;
Thus poverte hath my dyght."

46

The Kyng gaffe hym anon ryght
All that longes to a knyght,
To aray hys body with.
The castell of Cardyff also
With all the pourtenans therto,
To hold with pes and grythe.
Than he made hym hys stuerd
Of all hys londys afterwerd,
Off water, lond and frythe.
A cowpe of gold he gafe hym blythe,
To bere to Dam Clarys hys wyfe,
Tokenyng of joy and myrthe.

47

◄ **אֶ**ת בְּנוֹ מִנָּה נוֹשֵׂא כֵּלָיו,
מִטְּפַחַת צִבְעוֹנִין נָתַן לוֹ[9]
וּמֵאָה פָּאוּנְד שָׂכָר שְׁנָתִי.
כַּאֲשֶׁר הִגִּיעוּ אֶל בֵּיתָם,
דֵּים קְלָרִיס זוֹ רַבַּת חָכְמָה,
תּוֹדָה נָתְנָה לֵאלֹהִים
גַּם לֹא פָּסְקָה מִלְּהוֹדוֹת לוֹ.
הִנֵּה הָיוּ עַכְשָׁו עִמָּהּ
אַבִּיר וּבַעַל בְּעַמָּיו.
אֶת הַחוֹבוֹת שֶׁנֶּעֱרְמוּ,
כְּכָל שֶׁרַק אֶפְשָׁר הֶחְזִירוּ,
לִשְׁבִיעוּת רְצוֹן כְּלַל הַנּוֹשִׁים.

48

◄ **בְּ**טוּב לִבּוֹ נוֹדַע הָאִישׁ,
בְּכָל מָקוֹם הָלַךְ בָּאָרֶץ
יְדָעוּהוּ נַעַר וְזָקֵן.
שָׂב וְהָיָה עָשִׁיר גָּדוֹל,
אַבִּיר אָדִיב רַב נִימוּסִים,
רַבּוֹת עָשָׂה לִבְנֵי בֵּיתוֹ.
שָׂנִים הַרְבֵּה חַי עִם אִשְׁתּוֹ
בְּרֹב שִׂמְחָה, שַׁלְוָה וְנַחַת,
אֲזַי שָׁלַח הָאֵל בָּרוּם
לִקְרֹא לָהֶם, בָּרֵי לֵבָב,
יָצְאָה נַפְשָׁם אֶל גַּן הָעֵדֶן
בּוֹ הַשִּׂמְחָה שׁוֹרָה לָנֶצַח.

אָמֵן.

47

The Kyng made hys son squyere
And gafe hym a colere forte were
With a hundryth pownd of rente.
When thei com home in this manere,
Dame Clarys, that lady clere,
Sche thankyd God verament.
Sche thankyd God of all maner,
Fore sche had both knyght and squyre
Somwhat to ther entente.
Upon the dettys that they hyght,
They payd als fast as thei myght,
To every man wer content.

48

A gentyll stewerd he was hold;
All men hym knew, yong and old,
In lond wer that he wente.
There fell to hym so grete ryches,
He vansyd hys kynne, mour and les,
The knyght curtas and hend.
Hys lady and he lyved many yere
With joy and mery chere,
Tyll God dyde fore them send.
Fore ther godnes, that thei dyd here,
There saulys went to Heven clere,
There is joy withouten ende.

Amen.

נספחים

הערות

לוח שמות

הערות

מבוא כללי

1 Táin Bó Cualigne, קרי: *הפשיטה על הבקר בקוליי*. מסיפורי האבירים באולסטר (צפון אירלנד) תחת שלטונו של הגיבור קוש׳וליין (Cuchulainn). מעלילות המפתח במורשת השירה האירית הקדומה. הנזיר מעתיק אותה במאה העשירית, ייתכן שנכתבה 200 שנים קודם לכן.

2 במקור הצרפתי *Neuf Preux* או The Nine Worthies פרי רוחו של ז׳אן דה לונגיון, (Longuyon), סופר צרפתי מן המאה ה־14. הגדרתו של לונגיון נקלטה במהרה והיתה למוטיב בספרות ימי הביניים המאוחרים, המייצג את מופת האביר המושלם, במקרא, בקרב עובדי האלילים ובנצרות. התרגום המילולי הוא תשעת הנכבדים. תרגמתי ״המופלאים״ על משקל ״שבעת המופלאים״ (Magnificent), הסרט בבימויו של ג׳ון סטורג׳ס.

3 Arturius, על פי נניוס (Nennius) בחיבורו: Historia Brittonum. הכתוב אומר: ״Arthur fought...together with the Kings of the British; but : he was Dux Bellorum.״

4 פואמה וולשית מן המאה ה־11 ככל הנראה הרומנסה הראשונה בסאגה הארתוריאנית.

5 מוטיב הגביע הקדוש, ה־Sangrall הקלטי שהיה ל־Holy Grail האנגלי, אמור להיות הגביע ממנו לגם ישו בסעודה האחרונה ובו אסף יוסף איש רמתיים צופים את דמו של ישו הצלוב. מוטיב הגביע הקדוש מופיע לראשונה אצל רובר דה בורון (Boron) ברומנסה המחורזת Joseph d'Arimathie שנכתבה ככל הנראה בעשור הראשון של המאה ה־13. במקורות מאוחרים יותר מתואר מסעו של יוסף עם הגביע מארץ ישראל אל בריטניה. בסאגה הארתוריאנית המסע אחר הגביע הקדוש הוא פסגת עלילותיו של האביר המושלם. פרסיבל מצליח לגלות את הגביע, אולם רק גלאהד, האביר התם והבתול, מצליח לזכות בו.

6 במבוא ליצירה כותב אשנבך כי הושפע ממחבר צרפתי המכונה על ידו קיוט (Kyiot). אולם לא נמצאה כל עדות לקיומו של קיוט דנן, נראה אפוא כי הוא פרי רוחו של המשורר הגרמני.

7 מבין האתרים הרבים שעניינם סר תומס מלורי, מומלץ <http://www.bartleby.com/people/Malory-S.html>. נוסף על כלל יצירתו הענפה של מלורי, מגיש האתר מערך כתוב היטב על מקומו של המחבר בסאגה הארתוריאנית והשפעתו על משוררי העידן הוויקטוריאני והמאה העשרים.

8 הקורא ימצא דיון נרחב בנושא בכרך א׳ ב״שבעה שערי שירה״ מאת הח״מ. הוצאת תמוז, 2005.

9 כנ״ל, בכרך ג׳ ב״שבעה שערי שירה״.

10 סביר להניח שהמשורר עושה שימוש באחד הסיפורים החיצוניים של הברית החדשה בדבר המחוך הקדוש, הוא ה־Sacra Cintola בו מסופר על מרים הבתולה המוסרת לידיו של תומס הקדוש (הספקן) את המחוך שלה כעדות לאמת ולנאמנות מוחלטים.

11 להרחבה ראו: Lars Nood, Animal Symbolism in Celtic Mythology, University of Michigan Press, 1992.

12 להרחבה ראו: Jessie L. Weston, From Ritual to Romance (Princeton University Press, 1993).

13 לתרגומו של פול דין ראו: <http://alliteration.net/Pearl.htm>.

חיי מֶרלין

1 מוסכם על רוב החוקרים כי הכוונה לברסט, שרטר ופביה.

2 ייתכן שמורגן ״... הִשְׁכִּילָה בִּמְלָאכֶת הַחֶשְׁבּוֹן״, אולם המחבר המספר לנו על תשע אחיות מונה שמונה בלבד.

3 ברינתוס, הידוע בכינויו ״הנווט״, שכן גלוים לפניו נתיבי הים, רוחות השמים וכוכבי הרקיע.

4 אמברוזיוס. אחיו של אותר פנדרגון, בנו של קונסטנטיוס. אמברוזיוס ואחיו גדלו בחבל ברטן. שבו לבריטניה, סילקו מכיסאו את המלך וורטיגרן (Vortigern). ג׳פרי מייחס לאמברוזיוס את הקמת הסטונהנג׳ במישור סליסברי בדרום אנגליה.

5 הֶל... ארמוריקה. על המלך הל איננו יודעים דבר, אולם ארמוריקה (Armorica) הוא השם העתיק שניתן בזמנו לחצי האי בריטני והאזור הגיאוגרפי בין נהרות הסיין והלואר. (המקור הלטיני are mori קרי: על הים). לראשונה נזכר האזור בשמו אצל פליניוס הזקן הטוען שזהו שמה הקודם של אקוויטניה.

6 פְּרוֹלו, ארץ פרולו, ג׳פרי מייחס לארתור נצחונות דמיוניים על מלך פרולו, אולם דמות זו אינה ידועה ברשימת מלכי צרפת, לא בעת ההיא, לא קודם לכן ולא אחר־כך.

7 לוקיוס היבריוס (או טיבריוס) עוד אימפרטור רומי פרי רוחו של ג׳פרי.

8 כך גם לאוניס. ידידו.

9 קונסטנטין. ממלכי בריטניה הווירטואליים, המוכרים לנו *מקודות מלכי בריטניה*. המידע עליו ב*קודות* אינו עולה על זה שביצירה הנוכחית.

10 קונן, הלוא הוא אורליוס קוננוס (Aurelius Conanus) המוכר לנו מקורות מלכי בריטניה, אף הוא פרי רוחו של המחבר. קונן שלט על ברטן במשך שלוש שנים ואמור היה להיות מבני ביתו של אמברוזיוס, קרי: מדודניו של ארתור.

מהתלת סר גוויין

1 ברנדלס. הוא Bran de Lys מפרסיבל לקרטיין דה טרואה. אביר זה מלווה את ארתור בחלק הראשון של הפואמה הסקוטית *Gologras*. אצל מלורי, לנסלוט מציל אביר המכונה *Braundeles*, כמו כן מלורי מחולל קרבת דם בין סר גוויין וברנדלס לאחר שקבע כי שני בניו של גוויין יצאו מרחמה של אחותו ("were begotyn uppon sir Braundeles syster").

2 כיוון שבקרב ביניהם תיקו, וכיוון שסוסו פצוע, שריונו כבד, ותאוותו לחסדיה של העלמה באה על סיפוקה, אין עוד טעם מבחינתו להישאר באוהל. ועל כן יוצא אבירנו לדרך רגלי. לא בהכרח מופת לאצילות נפש ולקוד האבירי.

נישואי סר גוויין

1 טירנה ודלינג, Tearne Wadling, אגם ביער אינגלוווד, Inglewood Forest.

2 סר סטיוון נזכר כאן בלבד. אינו מוכר ממקורות אחרים.

3 סר בנייה. אין לדעת למי הכוונה, ייתכן וזהו סר בדיבר או סר באן, אביו של לנסלוט. סר בור נמנה על ידידיו של לנסלוט ושמו נזכר לעתים קרובות בסאגה הארתוריאנית.

4 סר גרת, ראו ל"ש: גוויין.

5 סר טריסטרם. ראו ל"ש.

סיפורו של קַלוֹגְרֶנַן

1, 2, 3, 4, 5, 6, ראו ל"ש.

לנבל

1 המחברת סומכת על ציבור מאזיניה או קוראיה כי הם מכירים את מוצאות משפחת ארתור ואת מנהגי המלך כפי שסופרו אצל ג'פרי איש מונמות בחיבורו הנזכר: *קודות מלכי בריטניה*.

2 לוגריס. משמותיה של מלכות בריטניה תחת המלך ארתור הנזכר אצל ג'פרי.

3 סר לנבל, כיוון שהוא אביר נוכרי, אין הוא שוכן בביתו כרוב אבירי החצר, כי אם באכסניה, דלה נוסף לכול.

4 איננו יודעים את זהותה של "היפה בנשות תבל". אולם מן העובדה שבתמונה האחרונה השניים דוהרים אל אבלון, אפשר להניח כי כוונתה של המחברת למורגן לה פיי, הקוסמת השוכנת על פי ג'פרי באי אבלון (וראו *חיי מרלין* בכרך זה).

5 עלילתו של לנבל דומה בפתיחתה לעלילות גיבורים אחרים ברומנסות בנות הזמן. כך למשל העלילה Desire, שמחברה אינו ידוע, פותחת בניסיון גבירת הבית לפתות אביר עובר אורח. בדומה לעלילת לנבל גם אבירנו חומק מזרועותיה, ופוגש ביפהפייה רבת

יוחסין. השניים נשבעים לאהוב זה את זה, האביר מפר את נדרו וסופו שהוא מת מידי אביה. כך גם סיפורו של קרטיין דה טרואה. איוויין (Yvain), גיבור העלילה ומאבירי השולחן העגול, מפר את נדר האהבה לגברתו.

סר קלֶג'יז – אביר יום הקטנות

1 ראו: George H. McKnight, *Middle English Humorous Tales in Verse*, Boston: Heath, 1913; rpt. New York: Gordian Press, 1971.

2 Laura A. Hibbard [Loomis], *Medieval Romance in England*, New York: Oxford University Press, 1924.

3 Sherwyn T. Carr, "The Middle English Nativity Tree: The Dissemination of a Popular Motif", *Modern Language Quarterly*, 36, 1975.

4 John R. Reinhard, "Strokes Shared", *Journal of American Folklore*, 36, 1928.

5 השולחן הנזכר הוא השולחן העגול, אולם מכל המקורות אנו יודעים כי השולחן העגול הוא יוזמה של המלך ארתור, בנו של אותר. היצירה עצמה היא אפוא בחינת ספר חיצוני למכלול הארתוריאני.

6 דיים קלריס היא נצר נכבד לכמה וכמה גבירות בשם זה ברומנסה הבריטית והצרפתית בימי הביניים המאוחרים, כגון ליידי קלריס מן *החורש* *Piers Plowman* או *Claris et Laris*, הרומנסה הצרפתית שבה קלריס היא המלאך השומר של גיבור היצירה. עם זאת, לנוכח ההיבט הדתי של סר קלג'יז, סביר להניח כי הדמות שעמדה לעיני המחבר היא קלייר הקדושה, נזירה פרנציסקנית מן המאה ה־13 שיסדה את מסדר קלריס הענייה באסיזי, זמן קצר לאחר מותו של פרנסיס, לימים "הקדוש".

7 לפרי הדובדבן ייחוס נכבד בסיפורת ופולקלור, על כך מעיד בין היתר השורש המשותף ל־Cherry ול־Cheer. חגיגות פריחת הדובדבן הן בעלות מסורת ארוכה המתחילה ככל נראה בעידן הקלטי ונמשכת עד חגיגות הפריחה בשלהי מרץ בוושינגטון בימינו. הדובדבן, הוא "פרי גן העדן", נמנה עם סמלי הנצרות, ומסמל את ברכת השפע והאושר הצפויים למאמין.

8 הכוונה לליידי איגריין, מי שתהיה אשתו של המלך אותר ואמו של ארתור.

9 הצווארון (בדרך כלל בתוספת דורבנות) הוא סמלו של פרח אצולה, מי שטרם זכה רשמית במעמד האביר.

לוח שמות

לוח השמות כולל רק את שמות הדמויות, המקומות והחפצים הנזכרים בתרגום היצירות בשני הכרכים המוגשים בזאת לקורא. במובן זה הלוח נועד להתמצאות בסיסית בכתוב.

מאחר שהשמות, של הדמויות בעיקר, הנוטלות חלק בסאגה הארתוריאנית, שונים מתקופה לתקופה ומלשון ללשון, (כך למשל המלכה גווינביר מופיעה לפחות ב־10 שמות שונים), המבקש להרחיב את ידיעותיו בדקויות העלילה, מומלץ לו לעיין בספרו של כריסטופר ברוס, Bruce, Christopher, *The Arthurian Name Dictionary*, NY: Garland, 1999.

א

אבלון (Avalon), האי הקדוש אליו הובל ארתור לאחר שנפצע אנושות בקרב קמלאן. האי נעדר זהות גיאוגרפית מדויקת, אולם בני גלסטנברי (Glastonbury) בדרום מערב בריטניה, לא הרחק מבריסטול, מנכסים אותו לעצמם.

אגרוויין (Agravaine), בנם של המלך לוט ומרגוז רעייתו. מאבירי השולחן העגול, מי שגילה את סודם של גווינביר ולנסלוט והביא לחשיפת בגידתם. במהומה שקמה בעקבות המעשה נהרג בידי לנסלוט.

אוריין (Urien), בעלה של מורגן ומלך גור (Gore).

אותר פנדרגון (Uther Pendragon), אביו האגדי של המלך ארתור. על פי המסורת התחזה אותר לגורלואה (Gorlois) מלך קורנוול ושכב עם אשתו איגריין. כך נולד ארתור.

איגריין (Igraine), אשת גורלואה הנ״ל ולאחר מכן אשת אותר פנדרגון, אמו של ארתור. על פי חלק מן הכתובים גם אמם של מורגן ומרגוז.

איוויין (Yvain), בנם של מורגן לה פיי והמלך אוריין, ובן דודו של סר גוויין. בזכות מלחמותיו בפולשים הסקסונים זכה במעמד אביר השולחן העגול. עם עלילותיו רבות התהילה נמנות בין היתר: הצלתו של לנסלוט מטביעה והצלת אביו מניסיונה של רעייתו לרוצחו נפש. איוויין נמנה עם גיבוריו המרכזיים של קרטיין דה טרואה.

איזולדה, איזולד, איזוט, איזט (Isolde, Iset), רעייתו של המלך מרק ואהובתו של טריסטרם.

איליין (Elaine), שמן של שתי נשים בעלות מעמד בכיר בסאגה.

1. איליין אשת המלך באן (Ban) ואמו של לנסלוט.
2. איליין, הליידי משלוט (אשטלוט) המאוהבת בלנסלוט ומתה מיגון. עם זאת הצליחה איליין להוליך שולל את אהובה: היא התחפשה לגווינביר ושכבה עם לנסלוט. זה אמנם

לא השיב לה אהבה אך הוליד לה בן, את גלאהד. איליין היא דמות שולית בסאגה בימי הביניים, אך אהובה על הפרה־רפאליטים השבים ומציירים אותה מתה בסירה. מי שהוציא את שמה ברבים היה טניסון, בפואמה הנודעת *הליידי משאלוט*.

אלמסברי (Almesbury), מנזר בו חיה גווינביר את שנותיה האחרונות. על פי טניסון אף הגיעה למעמד של אם המנזר.

אמברוזיוס (Ambrosius Aurelianus), מצביא בריטי הנלחם בשבטי הפולשים הסקסונים, הנזכר אצל ג׳פרי וכן אצל נניוס. יש הטוענים כי מוצאו רומי. לאחר שהדף את הסקסונים מחופי ארצו זכה בתואר מלך, ככל הנראה בשנת 470.

אנגלים (Angles), שבטים יוצאי דנמרק או חבל אנגלן שהתישבו בחוף המזרחי של האי הבריטי. הצירוף land ו־Engla, קרי ארץ האנגלים, העניק לבריטניה את שמה England. על פי נניוס נלחם המלך ארתור את רוב מלחמותיו בחבלי ארצם של האנגלים.

אנגלו־סקסונים. שבטי גרמנים שהתישבו בחוף המזרחי של בריטניה. באמצעות שילוב נבון של מלחמות ודיפלומטיה השתלטו על מרחב האי כולו, למעט ווילס וסקוטלנד. חבלי האנגלו־סקסונים נחלקו לשבע נסיכויות, ביניהן נורתומבריה, אסקס, ससקס וקנט.

אניד (Enid, Enide), מושא אהבתו של ארק (Erec) ביצירתו של קרטיין.

אקטור (Ector), אביו של סר קיי ואביו החורג של ארתור. טניסון בחר לקרא לו אנטון.

אקסקליבר (Excalibur), חרב פלאים אותה חילץ ארתור הצעיר מתוך סדן יצוק בסלע. לחלופין, על פי גרסה אחרת, חרב אשר ניתנה למלך בידי גבירת האגם, היא ה־Lady of the Lake. תומס מלורי מוסר את שתי הגרסאות. השם מבוסס על קליבורן (Caliburn), אף היא חרב פלאים עליה מסופר בסיפורים קדם איריים. המסורת קובעת כי לאחר שארתור נפצע אנושות ונלקח לאבלון, החרב הושלכה בידי סר בדיבר אל האגם ונלכדה בידי גבירת האגם.

ארגנטה (Argante), מלכת אבלון, הממלכה אליה יצא המלך ארתור לאחר שנפצע אנושות.

ארק (Erec), גיבור יצירתו של קרטיין דה טרואה בשם זה. (אצל מלורי וטניסון שמו הוא גריינט (Geraint). *ארק* היא יצירתו הראשונה של דה טרואה בסאגה הארתוריאנית הכוללת שמות רבים מקרב אבירי השולחן העגול, מי שיופיעו מאוחר יותר אצל מלורי.

ב

באן (Ban), אביו של לנסלוט ובן בריתו של המלך ארתור במלחמותיו המוקדמות.

באלין, באלן (Balin, Balan), שני אבירים המוצאים את מותם איש מידי רעהו.

בדיבר (Bedivere), על פי ג׳פרי איש מונמות, דוכס נורמנדיה ויד ימינו של המלך ארתור. מעמדו הרם נזכר ב־Culhwch and Olwen, היצירה הוולשית מן המאה ה־11. בדיבר היה האיש שהשליך את אקסקליבר לאגם לאחר פציעתו של ארתור.

ברוסלינד (Broceliande), היער הקסום בבריטני, הנזכר במקומות רבים בסאגה, כולל בכתביהם של ואס וקרטיין. בין היתר שבתה ביער ברוסלינד ויוויין את מרלין.

בריטני, ברטן (Brittany, Bretagne), חצי אי בצפון מערב צרפת. עד שנת 532 תחת שלטון שבטים אנגליים. מקום התרחשותן של רבות מעלילות המלך ארתור.

ברטילק, ברסילק (Bercilak, Bertilak), שמו האמיתי של האביר הירוק.

בריגנטים (Brigantes), שבט החי באזור צפון בריטניה (יורקשייר). מלכתם היתה קרטימנדואה (Cartimandua), הנודעת בעוז רוחה. הבריגנטים התבוללו באימפריה הרומית ועברו מן העולם בשלהי המאה הראשונה לספירה.

ברוטוס הטרויאני (Brutus), מצאצאיו של אניאס ומי שיסד את בריטניה (לה קרא על שמו, ולשוכניה בריטונים). הן נניוס והן ג׳פרי תומכים בגרסה זו.

ג

הגביע הקדוש (Holy Grail), על פי המסורת, הגביע ממנו שתה ישוע בסעודה האחרונה ובו אספו תלמידיו את דמו על הצלב. על פי האגדה הביא את הגביע לבריטניה יוסף איש ארימתה (רמתיים צופים). פרסיבל ואחריו גלאהד מצאו את הגביע. לראשונה אנו פוגשים את הגביע ביצירתו של קרטיין דה טרואה Le Conte du Graal. וראו ערכים ״גלאהד״ ו״פרסיבל״.

גבירת האגם (Lady of the Lake), היא ויוויין.

גוויין (Gewaine), סר גוויין, בכיר אבירי המלך ארתור המתחרה עם לנסלוט על הבכורה בסאגה הארתוריאנית, מופיע ברוב המקורות כאחיינו של המלך ארתור. הוריו הם לוט (Lot) איש אורקני והגבירה מורגוז (Morgause). עם מות האב יורש גוויין את ראשות השבט יחד עם שלושת אחיו: אגרוויין (Aggravain), גהריס (Gaheris) וגרת (Gareth), וכן אחיו למחצה מורדרד (Mordred). גוויין מככב ברומנסות בנות התקופה. הקריירה שלו בצרפת נופלת אמנם מזו של לנסלוט ופרסיבל אך באנגליה הוא עולה על השניים ומופיע לרוב בתפקיד ראשי. (זאת למעט ביצירתו של תומס מלורי, *מות ארתור*, בה לנסלוט הוא הגיבור הראשי). שמו של גוויין הולך לפניו כאביר למופת וכליל המעלות, הגם שיש והוא כושל במצבי לחץ. עיקר פרסומו של סר גוויין בא לו ממעמדו *בסד גוויין והאביר הירוק*.

גווינביר (Guinevere), לראשונה מופיעה בספרות הוולשית הקדומה תחת השם Gwenhwyfar, קרי: ״הרוח הלבנה״. גווינביר היא רעיית המלך ארתור. פרשת בגידתה עם סר לנסלוט, וחמור מזה, עם סר מודרד, וכן העובדה שלא העניקה יורש למלך, מטביעים עליה כתם כבד של בוגדת ומי שמביאה לנפילת החצר בקמלוט. מכאן שהיא מעין הלנה מטרויה. עם זאת, גווינביר היא הדמות הרומנטית בה׳ הידיעה בסאגה הארתוריאנית. היא הגיבורה הראשית ברומנסה *לנסלוט* לקרטיין דה טרואה. אצל טניסון גווינביר היא אשה חוטאת. בשירה המודרנית במאה העשרים מוצגת גווינביר כאשה עצמאית, סופרז׳יסטית ומופת לפמיניזם.

גלאהד (Galahad), הטהור מבין כל האבירים, בנם של לנסלוט ואיליין. בזכות טוהר לבו הוא היחיד הראוי להתבונן בגביע הקדוש, לזכות בהשראתו ולהבין את המסתורין שאינו ניתן להסבר במילים. אולם תומתו מחסלת את הקריירה של האיש כדמות מרתקת, מכאן מקומו השולי בסאגה.

גלסטונברי (Glastonbury), ככל הנראה מקום היווסדה של הקהילה הנוצרית הראשונה. הכנסייה הראשונה באיים הבריטיים נבנתה בידי יוסף איש רמתיים צופים ובה שכן הגביע הקדוש. תושבי המקום טוענים כי במאה ה־12 נמצאו במקום עצמות המלך ארתור וגווינביר.

גריינט (Geraint), שמו של האביר החושק באניד. הלא הוא Erec בגרסתו הצרפתית של קרטיין דה טרואה.

גורלואה (Gorlois), על פי ג׳פרי, מצביא ובעלה של איגריין, אמו של ארתור. ג׳פרי מספר לנו כי ארתור נולד מפגישה בין איגריין ואותר פנדרגון.

ד

דודינל (Dodinel), מאבירי השולחן העגול המכונה ״פרא״ (״Savage״), בשל תאוותו לציד ביערות עד.

ו

ויוין, ויוויין, נינווה, נימואה, ניניין (Vivien, Vivie, Nineve, Nimue, Niniane) היא ״גבירת האגם״. הדמות האחת והיחידה בסאגה הארתוריאנית המצליחה לגבור בכשפיה על מרלין עצמו עד כי היא לוכדת אותו במערה או בחלל של עץ. כושרו המיוחד של מרלין לראות את הנולד אינו עובד במקרה של ויוויין. היא מצילה את ארתור מידיה של מורגן לה פיי בכך שהיא מונעת ממנו ללבוש את גלימת המוות ששולחת לו מורגן.

וורטיגן (Vortigen), שליט חבל פוויס (Powys), מי שהזמין את הסקסונים לסייע בידו מול הפולשים הפיקטים.

ט

טינטגל (Tintagel), על פי המסופר אצל ג׳פרי, מקום הולדתו של ארתור. השם נעדר מיקום גיאוגרפי.

טריסטאן או **טריסטרם** (Tristran, Tristan), בן אחיו של המלך מרק. על טריסטאן הוטל להביא את איזולדה לקורנוול על מנת להשיאה למלך מרק, אולם בדרך השניים לוגמים שיקוי אהבה ונופלים אישה בזרועות אהובה. מקורות רבים מגישים כל אחד את גרסתו שלו לאשר אירע לאחר מכן.

י

יוסף איש רמתיים צופים (Joseph of Arimathea), מתלמידי ישו. יציר רוחו של רוברט דה בורון המספר את תולדותיו ב־Joseph d'Arimathie. הוא האיש שהביא את הגביע הקדוש מארץ ישראל לבריטניה. יוסף בנה כנסייה בגלסטונברי, וכן נטע בסמוך את "האטד הקדוש", עץ הפורח בחג המולד.

כ

כס הפורענות (Siege Perilous), מושב ליד השולחן העגול, עליו ראוי לשבת רק הכובש את הגביע הקדוש. מוות צפוי לכל מי שאיננו כזה. מקום מושבו של גלאהד.

ל

לוהנגרין (Lohengrin), בנו של פרסיבל, יציר רוחו של וולפרם פון אשנבך. לוהנגרין הפליג למסעותיו בסירה אותה גרר מלאך בדמות ברבור. ריכרד וגנר, באופרה על שמו, משגר אותו אל אלזה נסיכת ברמנט הנישאת לו.

לוט (Lot), אביו של סר גוויין מלך אורקני (Orkney), הנמנה עם תומכי המלך ארתור מזה ועם מתנגדיו מזה, תלוי במספר.

לוגרס (Logres), שם חלופי לאיים הבריטיים או לממלכת בריטניה. השם מופיע אצל ג׳פרי איש מונמות. מקום התרחשות עלילות *פרסיבל ואביר המרכבה* לקרטיין דה טרואה.

ליונס (Lyonesse), ממלכה שאבדה. מיקומה הוא מעבר לים, ייתכן שהכוונה היא לקורנוול שהוא חצי אי.

לנסלוט (Lancelot), ראש וראשון לאבירי המלך ארתור. בנו של המלך באן (Ban), נודע כ"לנסלוט מן האגם" (Lancelot du Lac) בגרסה הצרפתית. מבין עלילותיו הנודעות — הצלתה של גווינביר מידיו של מליגנט (Meleagant). ניסיונו של לנסלוט לזכות בגביע הקדוש כושל. האביר הדגול אינו משיב אהבה לאיליין, והיא מתה מצער ביצירתו הנזכרת לעיל של טניסון. אהבתו לגווינביר ובגידתם בארתור מביאה לנפילת החצר בקמלוט.

מ

מודרד או מורדרד (Modred, Mordred), ממזר יוצא חלציו של ארתור ומורגוז (Morgause) — אחותו למחצה של ארתור ואמו של גוויין. במקורות אחרים אמו היא מורגן לה פיי, ובכמה מקומות הוא בנו של המלך לוט. בחלק מן הכתובים מסופר כי הרג במו ידיו את ארתור, חלק אחר מספר שתפס את המלוכה מארתור כאשר זה נלחם הרחק מביתו ואילץ את גווינביר להינשא לו. על פי מקורות נוספים מצא את מותו יחד עם ארתור בקרב קמלאן.

מורגוז (Morgause), אשת לוט ואמם של גוויין ושלושת אחיו: גרת (Gareth), גהריס (Gaheris), ואגרווין (Agravaine), בחלק מן המקורות מופיעה כאחותו או אחותו למחצה של ארתור.

מורגן לה פיי (Morgan le Fay), על פי ג׳פרי (*חיי מרלין*) היא מלכת אבלון ומי שהשיבה לתחיה את ארתור לאחר התבוסה הגדולה בקמלאן; על פי קרטיין דה טרואה היתה מורגן אחותו של ארתור ועל פי תומס מלורי היא אחותו למחצה של ארתור, בתה של איגריין ובעלה הראשון, הדוכס מקורנוול. מחזור הוולגטה הצרפתי טוען כי היא זו שיזמה את בגידתה של גווינביר. ב*סר גוויין והאביר הירוק* מורגן לה פיי היא בימאית העלילה. כל המקורות מסכימים שמורגן ניחנה בכוחות על־טבעיים, שרכשה ככל הנראה בפרק הזמן בו היתה שפחתו של מרלין.

מרלין (Merlin) נזכר לראשונה אצל נניוס, המספר על הנער הנביא שהיה עד למלחמות דרקונים ומהם זכה בכושר ניבוי העתיד ובחיי אלמוות. אצל ג׳פרי ממלא מרלין תפקיד של יועץ סתרים למלך אותר ולאחר מכן לארתור עצמו. ב*חיי מרלין* (Vita Merlini) אצל ג׳פרי, מרלין הוא פרא משוטט ביערות הניחן בכוחות על־טבעיים של ראיית העתיד.

מרק (Marc), מלך קורנוול האגדי, ככל הנראה מבוסס על דמות היסטורית, קונומרוס מקורנוול, בעלה של איזולדה, הנוטל חלק פעיל בעלילה טריסטרם ואיזט.

נ

נוצֵר גיל, תרגום מילולי ל־Joyous Gard, מבצרו של לנסלוט בצפון. בשלב מאוחר יותר, לאור יגונותיו של הבעלים הוחלף שמו ל״נוצר יגון״ — Dolorous Gard.

נימואה (ראו ״ויוויין״), בחלק מן המקורות גבירת האגם, קנתה במעשה תככים את אהבתו של מרלין ולמדה ממנו את סודותיו.

נניוס (Nenius) נזיר ורושם קורות וולשי מן המאה התשיעית. כתביו הם מקור בכיר לעלילות המלך ארתור. חשיבות כתביו נובעת מן העובדה כי המקורות מן המאה החמישית שהיו בידיו אבדו ואינם. עם זאת, כתבי נניוס מצטיינים בהפלגות דמיון, פרי רוחו היצירתית.

פ

פרסיבל (Parsival, Perceval, Parzival, Parsifal), מאבירי השולחן העגול, מי שגילה ראשון את הגביע הקדוש אולם לא זכה בו. מבין הגרסאות, זו השלמה, מפרי עטו של קרטיין דה טרואה, Le Conte du Graal, מספרת כי פרסיבל, לאחר שמצא את הגביע, איבד אותו שכן לא ידע להשיב על השאלה שהיתה אמורה להביא מזור למצוקתו של מלך הארמון בו שוכן הגביע.

ס

סגרימור (Sagremor), מאבירי השולחן העגול, בנו של מלך הונגריה.

ק

קורנוול (Cornwall), חבל בדרום האי הבריטי, בו מתרחש חלק ניכר מעלילות הסאגה הארתוריאנית. בין היתר, מקום מלכותו של המלך מרק ועל כן מקום התרחשות עלילת *טריסטרם ואיזולדה*.

קיי (Kay), מאבירי השולחן העגול על פי המסורת הוולשית, ראשון החוברים אל המלך ארתור, שר החצר. על פי מלורי, קיי הוא אחיו המאומץ של המלך.

קלטים, שבטים שמוצאם מאירופה ואסיה. הקלטים התיישבו באיים הבריטיים קודם הכיבוש הרומי.

קמלוט (Camelot), בירתו של המלך ארתור ומקום חצרו. מיקומה הגיאוגרפי אינו קבוע.

קמלאן, קמבלאן (Cammelan), מקום המערכה האחרונה של המלך ארתור, שם נפצע אנושות. הסמיכות לקמלוט מעלה את האפשרות כי שני השמות חד הם.

קקסטון (Caxton), ויליאם, ראשון המדפיסים בבריטניה והמו"ל של כתבי מלורי (שנת 1485). כמו כן הדפיס קקסטון את כתבי צ'וסר בשנת 1478.

קליג' (Cleges, Cliges), גיבור יצירתו של קרטיין דה טרואה בשם זה. קליג' מתאהב בפניס, הנישאת למלך קונסטנטינופול.

קלוגרנן (Colagrenan, Colgrevance), מאבירי השולחן העגול. בדומה לאגרוויין, זומם קלוגרנן ללכוד את לנסלוט ואת גווינביר במעשה בגידה. ביצירתו של קרטיין דה טרואה, *אביר האריה*, מספר קלוגרנן את עלילותיו.

קרימנדואה (Crimandue), כרתה ברית עם הרומאים לאחר שמסרה לידם את קוקטוס, ממנהיגי המרד ברומאים.

ש

השולחן העגול (Round Table, Table Ronde), מקום כינוס אבירי המלך, בעיקר לקראת משימה נאצלת כגון חיפוש אחר הגביע הקדוש. השולחן העגול אינו מאפשר ישיבה על פי סולם היררכי, לפיכך, לבד מן המלך כל יושביו שווים, ומכאן הביטוי "ראשון בין שווים". על פי בורון בנה המלך ארתור את השולחן על פי הדגם של ישו ותלמידיו. ליד השולחן ניצב "כס הפורענות" (ראו ערך) המיועד ליהודה איש קריות. מקום בו יכול לשבת רק אביר טהור דוגמת גלאהד.